Riksdagens protokoll 2025/26:155

Tisdagen den 11 augusti

Kl. 09.00–22.26

SVERIGES RIKSDAG

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 2, 7, 9 och 21 juli justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Mats Persson* (L) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om ersättare

Förste vice talmannen anmälde att *Tony Rahm* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för Noria Manouchi (M) under tiden för hennes ledighet den 12 augusti–11 september.

§ 4 Anmälan om uteblivet svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:591

Till riksdagen
Interpellation 2025/26:591 Välfärdens långsiktiga finansiering
av Eva Lindh (S)
Interpellationen kommer inte att besvaras.
Skälet till detta är att riksdagen uppgav att den avsatta tiden för interpellationssvar den 11 augusti 2026 redan var fullbokad samt att det inte finns fler planerade sammanträden för interpellationssvar under innevarande valperiod.
Stockholm den 24 juli 2026
Finansdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Theresa Winnberg Elliot
Kansliråd

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialutskottets betänkanden
2025/26:SoU38 För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga
2025/26:SoU39 Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan
2025/26:SoU40 Skyldighet att betala för tandvård – nya regler för vissa utlänningar

Svar på interpellationer

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:548 om effektiv beskattning vid utflyttning

Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag hoppas att alla här vid podiet har fått några sköna veckor – också alla andra i lokalen, förstås.

Mathias Tegnér har frågat mig om frågan om exitskatt bereds på Regeringskansliet, om jag avser att ta några initiativ för att säkerställa att stora orealiserade kapitalvinster inte ska kunna undgå svensk beskattning genom utflyttning samt om jag anser att dagens tioårsregel är tillräcklig för att motverka skatteplanering genom utflyttning eller om jag ser behov av att modernisera regelverket.

Frågan om en eventuell reformering av den så kallade tioårsregeln bereds fortfarande i Regeringskansliet. Som jag konstaterat i flera interpellationsdebatter med Mathias Tegnér under de senaste åren är frågan om förändringar av den befintliga utflyttningsbeskattningen komplex, och det finns olika lösningar på de problem som bland annat Skatteverket och Riksrevisionen har uppmärksammat när det gäller just tioårsregeln.

Det är viktigt att ett eventuellt nytt regelverk i Sverige inte medför negativa effekter på företagande och näringslivsklimatet eller försvårar rekrytering av utländsk kompetens på ett omotiverat sätt. Det är också viktigt med klara och tydliga regler som inte skapar onödigt krångel för vanligt folk och vanliga företagare.

Anf. 2 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret!

Jag tycker faktiskt att svaret innehåller ett viktigt besked. Finansministern konstaterar att det finns problem med dagens tioårsregel och hänvisar uttryckligen till både Skatteverket och Riksrevisionen, som har uppmärksammat detta. Det är bra, för då borde vi åtminstone kunna vara överens om problembeskrivningen.

Tioårsregeln finns för att Sverige ska kunna beskatta vissa kapitalvinster även om ägaren lämnar landet. Regeringens expertmyndigheter har, som vi har hört, varit mycket tydliga med att regeln inte alltid fungerar som avsett. Skatteverket har konstaterat att tioårsregeln har stora brister och att den inte är särskilt effektiv.

Ett av problemen är att Sveriges beskattningsrätt kan begränsas genom våra skatteavtal. Det innebär att stora kapitalvinster som har byggts upp under många år i Sverige inte beskattas i vårt land när ägaren flyttar utomlands. Jag menar att det är ett problem. En annan person som menar att det är ett problem är finansministerns moderata företrädare, Anders Borg. När det uppdagades att det fanns problem med tioårsregeln på 00-talet valde han, till skillnad från finansminister Elisabeth Svantesson, att agera.

Det här handlar alltså inte om att beskatta människor för att de flyttar från Sverige. Det handlar inte om vanliga löntagare som tar ett arbete utomlands. Det här handlar framför allt om stora orealiserade kapitalvinster. Det är företag som har startat i Sverige, vuxit i Sverige och verkat i Sverige och där aktierna till slut är värda tiotals eller hundratals miljoner kronor och där hela värdestegringen har skett medan ägaren bott och verkat i vårt land.

Frågan är då ganska enkel. Ska det vara möjligt att genom utflyttning undanröja Sveriges möjlighet att beskatta den värdestegringen? Jag tycker inte det. Jag skulle faktiskt vilja säga att det är helt orimligt. Däremot är det så att det inte bara finns en lösning. Detta betyder inte att varje modell av en exitskatt skulle vara bra. Skatteverket kom fram med ett förslag 2017 som fick omfattande kritik och som inte genomfördes av den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Ett regelverk ska naturligtvis vara förenligt med EU-rätten, värna företagande, värna rörlighet och inte skapa orimliga konsekvenser för människor som flyttar mellan länder. Just därför valde den förra regeringen att tillsätta en utredning för att hitta en bättre och mer träffsäker lösning, men den utredningen lade den nuvarande regeringen och finansministern ned. Det är där som jag tycker att finansministern fortfarande är svaret skyldig.

Att orealiserade värden som är upparbetade i Sverige ska beskattas här är för oss socialdemokrater en självklarhet. Det ligger i linje med internationell skatterätt och skatteprinciper. Även Anders Borg såg detta som en självklarhet. Tycker inte Elisabeth Svantesson och Moderaterna att dessa mångmiljonärer bör beskattas?

Regeringen har snart haft fyra år på sig. Finansministern säger att frågan fortfarande bereds. Samtidigt har finansministerns partivänner i skatteutskottet gett uttryck för, här i kammaren i Sveriges riksdag, att regeringen och Moderaterna inte avser att agera.

Då blir det naturligt att ställa sig frågan: Vilket av de här två påståendena är sant? Om finansministern verkligen menar allvar med att det finns problem med tioårsregeln blir den uppenbara frågan: Hur länge ska frågan beredas?

Vill finansministern lösa problemet, eller är det bara läpparnas bekännelse?

Anf. 3 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tackar Mathias Tegnér. Jag har följt min riksdagskollegas outtröttliga arbete i de frågor som han verkligen är engagerad i, och det här är en sådan fråga. Jag har också följt de svar som finansministern har gett.

I dag säger finansministern i talarstolen att hon också ser problemen. Det är därför det är så underligt att man faktiskt inte har gjort någonting. Att det bereds i Regeringskansliet får vi ganska ofta som svar, men hur kan vi veta att det verkligen är så? Vad är det som har gjorts?

Mathias Tegnér säger här att detta är en komplex fråga. Man kan inte bara slänga upp ett förslag, utan man måste utreda konsekvenserna av en förändring. Det är just därför det är så märkligt att man lade ned en utredning som var igång.

En regering har naturligtvis alla möjligheter att ändra utredningen och ge andra direktiv. Men att lägga ned utredningen kan inte tolkas som någonting annat än att man inte tycker att det här är viktigt. Därför undrar faktiskt också jag om vi kan få ett svar från finansministern här i dag – efter Mathias Tegnérs outtröttliga engagemang och debatter om detta under hela mandatperioden. Som det är nu är det här ett ytterligare exempel på den minskade trovärdigheten i den ekonomiska politiken, som visas av Moderaterna och hela regeringen.

Anf. 4 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, återigen, till Mathias Tegnér för den här diskussionen!

Det är snart fyra år sedan vi bildade en moderatledd regering och jag blev finansminister. Man kan lugnt säga att det var ett ganska stort städjobb som skulle göras inom flera områden, exempelvis kriminaliteten som var på en nivå där barn mördade barn, där många över huvud taget inte vågade gå ut om dagen och där äldre blev bedragna. Listan kan göras lång. Sverige var otryggt. Samtidigt var det krig i vårt närområde. Regeringen har i bred överenskommelse fört in Sverige i ett Natomedlemskap och i ett arbete med att stärka försvaret. Den tredje delen, herr talman, handlar om en inflation som var skyhög. Sverige hade låg tillväxttakt, och det fanns mycket att göra för att stärka hushållens ekonomi på olika sätt.

Det städjobbet, herr talman, har vi i mångt och mycket nu gjort. Varför är det viktigt? Jo, det är viktigt för att vi nu ser att tillväxten i år kommer att vara högre än tidigare år. Vi ser att konjunkturen har vänt och att vi nu har en konjunkturåterhämtning.

Herr talman! Den 13 september är det val. Jag visualiserar en dörr där det står 14 september. Vad kommer att hända sedan? Jag kommer snart tillbaka till Mathias Tegnérs fråga, men för mig finns två väldigt tydliga alternativ. Det ena alternativet är en moderatledd regering som fortsätter arbetet med att göra Sverige rikare efter några riktigt tuffa år, där Sveriges och svenskarnas ekonomi ska stärkas och där min målbild är att Sverige ska ha det högsta välståndet inom tio år.

Det handlar om att fortsätta att stärka människors ekonomi. Det handlar också om, vilket tangerar frågan från Mathias Tegnér, att se till att företag växer, vill komma hit, vill investera. I en väldigt turbulent omvärld är trycket enormt på länder som har en stor exportsektor, exempelvis Sverige.

Allt det här vill jag fortsätta att arbeta med. Företag ska stanna här och investera här, och precis som interpellanten nämner är skatterna oerhört centrala, både för att just företag ska vilja vara här och för att man ska vilja gå till arbetet, för att ansträngning ska löna sig och för att investeringar ska stanna här.

Då finns en mängd delar att arbeta med, och frågan från interpellanten är naturligtvis en av dem. Men allt handlar också om ordning och om prioriteringar. För mig och regeringen är det väldigt viktigt att också trycka tillbaka den kriminella ekonomin. Vi ska självklart jobba för att motverka både skattefusk och aggressiv skatteplanering, och det gör regeringen både i EU och i OECD. Det är helt centralt att ingen ska fly våra regler. Ingen ska kunna låta bli att vara med och ta ansvar och betala för det som vi behöver göra tillsammans. Men jag har också ett fokus på att ekonomin ska växa och att fler företag ska vara här och stanna här. Jag kan säga att Donald Trump har kostat Sveriges ekonomi och svenskarna ganska mycket pengar. Varje år räknar vi med ungefär 160 miljarder lägre bnp på grund av den amerikanska politiken.

Vad vill jag då säga med allt detta? Jo, att ekonomin ska växa. Skatter ska absolut vara utformade så att människor både vill jobba och driva företag. Alla former av fusk, vare sig det handlar om mindre belopp från Försäkringskassan eller stora miljardbelopp som man faktiskt rent aggressivt skatteplanerar med, ska vi jobba med från början till slut.

Jag tackar Mathias Tegnér för att han lyfter frågan; jag kommer tillbaka.

Anf. 5 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret, även om det är uppenbart att finansministern inte vill prata om det som min interpellation handlar om, nämligen om och hur orealiserade kapitalvinster som upparbetas i Sverige ska beskattas när personen i fråga flyttar ut.

Jag vill bekräfta att även jag tycker att frågor om trygghet, krig, Nato, inflation, hushållens ekonomi, tillväxt, konjunkturen, Trump och Sverigedemokraterna är viktiga. Men det är inte vad den här interpellationen handlar om.

Frågor om tillväxt och rättvisa är centrala i vårt land, och när vi pratar om företagande tycker jag att ett perspektiv försvinner i finansministerns svar. Är det rimligt att en vanlig löntagare, en kioskägare på ett torg någonstans i vår huvudstad eller en målare som har startat ett företag och kanske anställt en person ska betala skatt medan en liten grupp framgångsrika företagare som har råd med dyra skattejurister ska slippa? Det är faktiskt det som det handlar om – rättvisa. Varför ska vissa företagare betala skatt men inte andra?

Jag är den första att bekräfta att företagande är extremt viktigt för Sverige. Frågor som frihandel, god tillgång till riskkapital och bra regler är extremt viktiga. Jag har själv skrivit en bok om näringspolitik som jag tror att jag överlämnat till finansministern vid något tillfälle; jag är inte säker på att finansministern har läst den. Frågor om tillit, utbildning och infrastruktur är också helt centrala för att vi ska ha ett bra företagssystem. Men även frågor om skattesystemet och rättvisa skatter är viktiga.

Därför tycker jag att det är relevant att ställa frågan om tioårsregeln. I finansministerns inledande svar bekräftar hon att det faktiskt finns problem. Skatteverket har sagt det och även Riksrevisionen. Men därefter hamnar vi i en situation där finansministern konstaterar att frågan är komplex.

Det vill jag bekräfta: Frågan är komplex. Det var därför det var rimligt att det tillsattes en utredning, en utredning som skulle försöka hitta smarta lösningar på problemet. Men om man säger att frågan är komplex samtidigt som man lägger ned utredningen blir ju frågan: Vad tänker regeringen göra? Nu har jag gett finansministern fyra chanser under fyra år att svara på den frågan. Men återigen blir finansministern svaret skyldig.

Finansministern säger som sagt att frågan är komplex, vilket jag vill bekräfta. Men någon gång måste en beredning också övergå i politik. Därför vill jag passa på att ge finansministern ytterligare en chans att svara på min fråga: Avsåg regeringen över huvud taget att lägga fram förslag som hanterar frågan om tioårsregeln som inte fungerar? Ja eller nej?

Om svaret fortfarande är att frågan bereds är frågan hur länge den ska beredas. Eller är det så som finansministerns partivänner har sagt, nämligen att Moderaterna och regeringen inte tänker göra något åt den här frågan? Skulle finansministern inte bara kunna erkänna det i så fall?

Anf. 6 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag vill tacka för den här debatten, men det kom ju inget svar på Mathias Tegnérs fråga över huvud taget. Det finns dock en chans till att svara på om regeringen har tagit den här frågan på allvar. Inser man komplexiteten? Kommer man att tillsätta en utredning för att verkligen göra någonting åt detta?

Finansministern ägnar en hel del tid åt att prata om att man har städat. Vi har väl olika meningar om behovet av att städa, men här verkar dammsugaren ha städat upp en hel del som kanske inte borde ha städats bort, till exempel en utredning som kunde ha gett underlag för att genomföra precis det som interpellanten efterfrågar.

Finansministern säger att det finns två alternativ efter valet – en M-ledd regering och en S-ledd regering. När det gäller den ekonomiska politiken ser jag fram emot en S-ledd regering som tar den ekonomiska politiken med tillväxten, företagandet och allt annat på stort allvar.

Jag saknar det allvar som Moderaterna ändå har visat tidigare när det gäller den ekonomiska politiken. Nu saknas ju trovärdighet. Man har lånat till stora skattesänkningar, som kommer att påverka framtida generationer mycket.

Vi behöver få svar på interpellantens frågor. Vi har väntat en hel mandatperiod.

Anf. 7 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Under den här mandatperioden finns det nog ingen fråga som jag har diskuterat och debatterat lika mycket i den här kammaren som tioårsregeln. Det hedrar Mathias Tegnér att han fortsätter att lyfta den.

Mitt svar är samma som tidigare i bemärkelsen att regeringen har gjort mycket vad gäller till exempel skatteundandragande. Som jag nämnde jobbar vi hårt med detta i både EU och OECD, vilket ledamoten också vet.

Herr talman! Under ordförandeskapet ledde vi arbetet med en uppdatering av EU:s förteckning över de icke samarbetsvilliga jurisdiktionerna, som det heter på skattespråk. Vi ledde också förhandlingarna om förslaget om moms i den digitala tidsåldern, ViDA. Det handlar om och syftar till att stoppa till exempel momsbedrägerier. Dessutom har vi varit pådrivande i förhandlingarna om rapportering och utbyte av upplysningar om krypto-

tillgångar, för att där minska skatteundandragande och skatteflykt. Skatteflykt är en viktig fråga att jobba med.

Alla som bor i Sverige ska vara med och bidra. Alla som tjänar pengar på olika sätt på sitt företag eller sitt arbete ska såklart vara med och bära det gemensamma. Ingen ska komma undan detta. Det är min bestämda uppfattning. Det är därför, herr talman, de här fyra åren har varit så präglade av ämnet hushållens ekonomi men också den svenska ekonomin.

Mathias Tegnér sa att frågan om rättvisa skatter också är viktig. Jag håller med om det, och jag tycker inte att beskattningen i Sverige har varit helt rättvis genom åren. Därför ser jag till att fler människor får behålla mer av sin lön. Därför ser vi till att skattesystemet ska premiera ansträngning. De skatter vi tar in i både stat, kommun och region ska inte vara högre än vad som krävs för att göra det som behöver göras. Man måste också använda skattepengarna på allra bästa sätt och våga prioritera bort ibland. Det kommer en annan interpellationsdebatt om det lite senare.

Rättvisa för mig är att den som ställer klockan på morgonen eller på kvällen – man jobbar ju lite olika – och går till jobbet eller driver företag, litet som stort, ska känna att vi har ett system där vi inte tar ut högre skatter än vi måste och att vi använder pengarna på bästa sätt. Där finns en skiljelinje mellan våra två olika sidor.

Herr talman! Jag vill säga något kort om arbetet med till exempel felaktiga utbetalningar under de här åren. Vi ska komma ihåg att under de senaste åren och det senaste decenniet har den kriminella ekonomin vuxit kraftigt och också tagit sig in i våra välfärdssystem. Regeringen har till exempel fått på plats en utbetalningsmyndighet, som redan har lett till att felaktiga utbetalningar av ganska stora summor upptäckts. Det kommer att bli ännu mer sådant när man får fullt tryck i den myndigheten.

Vi har genomfört en hel rad insatser vad gäller folkräkning för att få den bästa bilden av vilka som är i Sverige, såväl miljardärer som de som lever på olika former av ersättningar. Vi behöver helt enkelt veta vilka som är här och att de också gör rätt för sig. Vi ska inte heller betala ut pengar till dem som bor utanför Sverige, om de inte har rätt till det.

Vi har gett Skatteverket både fler och skarpare verktyg för att stoppa momsbedrägerier, som jag nämnde tidigare.

Listan kan göras lång. Vi trycker tillbaka fusket och kanske framför allt den kriminella verksamheten, som är en bidragande orsak till det dödliga våld och den kriminalitet vi ser.

Anf. 8 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret! Efter den här debatten tycker jag att en sak har blivit väldigt tydlig. Regeringen känner till problemet. Skatteverket och Riksrevisionen har pekat på bristerna, och finansministern säger själv att frågan är komplex och fortfarande bereds. Men åren går och väldigt lite händer. Tyvärr känner jag igen mönstret.

När det gäller skatteflykt är regeringen snabb med de stora orden. Man säger att frågan är viktig. Man hänvisar till EU. Man hänvisar till OECD. Man hänvisar till skatteavtal. Man hänvisar till beredning. Men när det kommer till de konkreta svenska åtgärderna blir det betydligt tunnare.

Utredningen om en effektivare beskattning vid utflyttning lades som sagt ned. Den årliga uppföljningen av skattefelet försvann. När vi frågar vad som görs åt välkända luckor i skattelagstiftningen får vi om och om igen beskedet att frågan bereds. Det är inte rimligt.

Jag kan inte låta bli att fundera på vems ärenden regeringen och finansministern går. Ett skattesystem bygger ju ytterst på legitimitet. Vanliga löntagare kan inte välja om de vill betala skatt. Vanliga småföretagare kan inte köpa sig fria från beskattning. Vi kan inte acceptera ett system där den som har stora kapitaltillgångar och råd med avancerad skatterådgivning har möjlighet att utnyttja luckor i skattereglerna. Det är luckor som regeringen känner till men inte orkar täppa till.

Det här handlar inte om att vara emot företagare – tvärtom. De allra flesta svenska företagare gör rätt för sig. De betalar skatt. De bygger företag. De skapar jobb. Det är just därför det är orimligt att vissa kan skaffa sig en konkurrensfördel genom aggressiv skatteplanering.

Min slutsats efter dagens debatt är enkel. Problemet är inte att regeringen inte känner till skatteflykten. Problemet är att regeringen gång på gång väljer att inte göra någonting åt den. Sverige har inte råd med fyra nya år med en SD-styrd regering.

Anf. 9 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar för den här diskussionen. Jag har varit tydlig med att regeringen jobbar aktivt med att förhindra skatteflykt och stora bedrägerier och upplägg som inte hör hemma här.

Den 14 september, herr talman, hoppas jag att det arbete vi har påbörjat med att bygga Sverige tryggare, rikare och starkare ska fortsätta. Det gör det genom att vi fortsätter att underlätta för entreprenörer och investeringar och för dem som vill komma till Sverige och växa. Vi gör det också genom att se till att ansträngning alltid ska löna sig. Människor som kämpar ska känna att det är mödan värt. Vårt samhälle bygger på att alla är med och tar ansvar och att fusk, bedrägerier och allt i närheten av det motarbetas.

Herr talman! Alternativet den 14 september är fyra partier där jag faktiskt tror att partiledarna inte ens har druckit kaffe ihop. De vill helst inte synas på bild tillsammans. De vill helst bara prata om sin egen politik i alla delar. Här har vi ett miljöparti som berättade i förra veckan att de vill höja drivmedelspriserna, ha en högre invandring och lägga ned kärnkraft och se till att någon ny aldrig byggs. Här har vi en vänsterpartistisk ledare som jag mött flera gånger i debatter och som är väldigt ärlig och öppen med sin politik, vilket jag uppskattar, och som berättar om alla de skatter som kommer att belasta både hårt arbetande människor och företag i Sverige. De vänder liksom helt på bilden.

Det som bygger Sverige rikt och starkt är inte ett system med högre skatter, arbetstidsförkortning och slopat karensavdrag. Vi ska inte jobba mindre, utan i svåra tider får vi alla hjälpas åt.

Herr talman! Efter valet gäller förhoppningsvis vårt alternativ.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2025/26:561 om användningen av skattemedel

Anf. 10 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig om jag har för avsikt att sätta stopp för alla former av slöseri med skattepengar. Svaret är ja – och det arbetet pågår redan.

Regeringens utgångspunkt är tydlig: Varje skattekrona ska användas ansvarsfullt och med respekt. Det är därför centralt att den skattefinansierade verksamheten bedrivs ändamålsenligt, är effektiv och fokuserar på kärnverksamhet.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit flera åtgärder för att minska slöseriet med skattepengar. Vi har sett över organiseringen av statsförvaltningen för att minska antalet myndigheter. I början av 2026 var de nio färre än året innan. Samtidigt vidtar regeringen åtgärder för att göra en genomlysning av statsförvaltningen. Bland annat har Statskontoret fått i uppdrag att kartlägga administrativa kostnader i staten, föreslå analyser som kan leda till ytterligare omprövning och effektivisering samt föreslå regelförenklingar för ökad effektivitet i kommunal verksamhet.

Dessutom tas krafttag mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Med inrättandet av Utbetalningsmyndigheten och stärkta verktyg för kommunerna minskar utrymmet för att utnyttja välfärdssystemen. Varje felaktigt utbetald krona är ett svek mot skattebetalarna och mot välfärdens kärna.

Anf. 11 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tackar finansminister Elisabeth Svantesson för svaret.

Varje förslösad skattekrona är en stöld från folket. Detta lär vara ett gammalt citat av den tidigare socialministern Gustav Möller, men det är också en väldigt modern princip. När en skattekrona används fel är det inte bara pengar som försvinner. Det är en lärare som inte kan anställas, en vårdcentral som inte kan bemannas, en väg som inte kan rustas, en polis som inte kan utbildas eller en familj som får bära kostnaderna genom högre skatt eller sämre välfärd.

Den här interpellationen handlar därför om något mycket större än enskilda exempel på slöseri. Den handlar om vilket ansvar en regering tar för svenska folkets pengar.

Vårt besked är enkelt. Vi socialdemokrater tycker att varje skattekrona ska användas så effektivt som möjligt. Men regeringen har valt en annan väg. Regeringen säger att den tar ansvar för ekonomin, men man lånar till skattesänkningar och lämnar konsekvenserna till kommande år. Den här regeringen har gått med de största underskotten på generationer och har lånat nästan 200 000 kronor per minut, och det stannar inte där.

I våras sa finansministern att pengarna var slut. Några månader senare presenterade man ofinansierade åtgärder som knappt sträcker sig över valdagen. Nu är det början av augusti, och SD-regeringen har redan ställt ut vallöften för över 200 miljarder.

Regeringens egna beräkningar visar ett underskott i statens budget på 167 miljarder kronor i år. Nästa år beräknas underskottet till 181 miljarder. Det är stora pengar. Samtidigt står Sverige inför långsiktiga åtaganden.

Herr talman! Regeringen säger dessutom att kommuner och regioner måste effektivisera och göra mer med mindre, men när det gäller den egna

organisationen gäller uppenbarligen andra regler. Mellan 2022 och 2026 ökade anslagen till Regeringskansliet med 2,3 miljarder kronor. Det är en nästan 30-procentig ökning. När vård, skola och omsorg tvingas spara låter regeringen alltså sin egen organisation växa.

Det här handlar naturligtvis om trovärdighet. Man kan inte kräva återhållsamhet av kommuner, regioner och myndigheter och samtidigt låta de egna kostnaderna öka kraftigt. Trots upprepade frågor och debatter har jag fortfarande inte fått något besked om vad pengarna har gått till.

Det verkligt stora slöseriet uppstår dock när systemen är utformade så att våra gemensamma pengar kan läcka ut år efter år. Skattepengar som skulle gå till elever och lärare blir i stället vinster i skolkoncerner. Välfärdspengar kan hamna hos företag med kopplingar till organiserad brottslighet. Det finns offentlig upphandling som premierar företag som konkurrerar genom fusk, lönedumpning och dåliga arbetsvillkor. Välfärden tvingas lägga alltmer tid på administration och kontrollsystem i stället för på människor.

Därför har vi socialdemokrater tagit fram ett program mot slöseri med skattepengar. Finansministern säger att man har påbörjat ett arbete. Det sker efter fyra år då pengarna har runnit ut ur statskassan.

Anf. 12 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Jag tackar även min kollega Eva Lindh som har ställt interpellationen.

Mycket klokt har redan sagts, men jag vill passa på att fråga finansministern om något som hon ofta återkommer till, nämligen framtidstro.

Hur ska människor kunna känna framtidstro när arbetslösheten är rekordhög, när konkurserna är rekordmånga och när kortsiktiga åtgärder gång på gång får gå före långsiktiga reformer som skulle kunna få fart på ekonomin och jobben. Allt detta sker samtidigt som finansministern konstaterat att pengarna är slut.

Enligt Moderaterna och Sverigedemokraterna finns det aldrig pengar till höjda barnbidrag, billigare mediciner eller strukturreformer som skulle kunna få fart på tillväxten. Men på något magiskt sätt finns det alltid pengar till att sänka skatten för de allra rikaste, och det görs till och med med lånade pengar.

Herr talman! Enligt klockan har jag pratat i ungefär en minut. På den tiden har regeringen lånat närmare 200 000 kronor. Regeringen har lånat 200 000 kronor varje minut dygnet runt sedan den tillträdde. Den avgörande frågan är vad pengarna används till, för samtidigt som regeringen har lånat enorma summor har man som sagt sänkt skatten för dem med de högsta inkomsterna medan välfärden har fått stå tillbaka och arbetslösheten har fått dra iväg. Notan får framtida generationer betala. Det är inte en ekonomisk politik som tar ansvar, och det är definitivt inte en ekonomisk politik som skapar framtidstro.

Herr talman! Utöver det som jag redan har nämnt vill jag understryka att den rekordhöga arbetslöshet som den här regeringens missriktade ekonomiska politik har lett till är ett enormt slöseri. Det är ett slöseri inte bara i form av uteblivna skatteintäkter och högre offentliga utgifter utan framför allt i form av förlorade möjligheter för människor.

Samtidigt skickar Arbetsförmedlingen tillbaka miljardbelopp till regeringen. Och pengar som skulle gått till omställningsstudiestödet har inte

kunnat användas, eftersom regeringen inte har gett CSN tillräckliga resurser att hantera ansökningarna.

Allt detta är ett enormt misslyckande, framför allt med tanke på vad statsminister Ulf Kristersson själv sa inför förra valet. Han sa att en regering borde bedömas efter kontrollfrågan om fler människor har kommit i arbete och om fler människor kan försörja sig själva. Vad svarar finansministern på den frågan i dag? Tycker finansministern att regeringen har klarat kontrollfrågan när omkring 100 000 fler har blivit arbetslösa sedan regeringen tillträdde?

Anf. 13 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att frågan om skatteslöseri är viktig – jag kommer tillbaka till den. Men det märks att vi är inne i en valrörelse; det haglar påståenden. En hel del av dem är helt enkelt inte korrekta. Jag tänkte prata lite om de kostsamma skattesänkningar som Socialdemokraterna här inne förfasar sig över, lite om statsskulden och kanske en del om arbetslösheten.

Om vi börjar med de kostsamma skattesänkningar som Socialdemokraterna förfasar sig över handlar det alltså om att vi, den moderatledda regeringen, har sänkt skatten för löntagare och pensionärer. Vi har apropå strukturreformer sänkt skatten på sparande, vilket kommer att bygga Sverige starkt för framtiden. Vi har sänkt skatten på bensin och diesel, vilket underlättar för otroligt många människor i vårt avlånga land. Vi har också sänkt skatten på el, vilket är viktigt. Vi har sänkt skatten på mat. Allt detta har gjort att människor har fått det lite bättre. Det är det Socialdemokraterna förfasar sig över.

Herr talman! Låt mig komma tillbaka till statsskulden, för där kommer det en hel del felaktigheter från Socialdemokraterna. Statsskulden är i dag lägre än när Socialdemokraterna fick igenom sin sista statsbudget. Det är fakta; det är så det ligger till. Trots det försöker man påstå motsatsen och skriva om historien.

Sverige har högre tillväxt än de flesta andra länder i Europa. Vi har gått från bottenligan när Socialdemokraterna styrde till att återigen tillhöra toppskiktet. Arbetslösheten enligt Arbetsförmedlingen är lägre. Det går säkert att hitta enskilda siffror som gör att man kan påstå något annat, men detta är vad Arbetsförmedlingen säger. Det innebär att vi har 110 000 fler skattebetalare i Sverige – högre skatteintäkter.

Den som tycker om fakta kan gå in och titta på hur mycket skatteintäkterna har vuxit under den här regeringen. Från 2 300 miljarder i den sista socialdemokratiska budgeten har skatteintäkterna nu vuxit till 2 800 miljarder. Det blir 500 miljarder mer varje år att satsa på Sverige för att utveckla Sverige – att satsa på polis och rättsväsen, på att bygga ut försvaret och på fler händer i välfärden. Det är bra saker för Sverige.

Vi har också kunnat använda de här pengarna till att sänka skatterna och underlätta för människor. Tillväxten är alltså nyckeln till att människor ska få det bättre.

Låt mig stanna vid statsskulden. Jag har haft förmånen att sitta i förhandlingar för Moderaterna om försvarsöverenskommelsen och det ekonomiska ramverket. Vi har pratat om Ukraina tillsammans, och jag är glad att vi i bred samstämmighet har kunnat landa i dessa frågor. Men i varje förhandling har de rödgröna partierna, enskilt eller tillsammans, velat låna

mer pengar – mer pengar till försvaret och mer pengar vad gäller det ekonomiska ramverket. Man har velat låna mer pengar till Ukraina. Hade de rödgröna partierna fått som de ville hade statsskulden faktiskt varit högre än när Socialdemokraterna själva styrde. Men nu är det inte så, tack och lov!

Herr talman! Skatteslöseri är många saker. Jag kommer att återkomma till det lite mer i mitt andra inlägg. Men låt mig konstatera att det handlar om allt från medvetet fusk – att kriminella stjäl från våra gemensamma välfärdssystem – till att man använder pengarna fel. Jag kommer att komma tillbaka till detta, för Socialdemokraterna har ett mycket dåligt track record medan den här regeringen har kommit en bra bit på vägen när det gäller detta. Men jag får ta det i mitt andra inlägg.

Anf. 14 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Eva Lindh, för den här interpellationen! Man får visserligen gratulera Socialdemokraterna till ett nyvunnet intresse för skatteslöseri. Men utmaningen är väl att det kanske klingar lite falskt i förhållande till den politik de själva har genomfört och nu också vill genomföra.

Jag vill, herr talman, börja med att konstatera att Sverige har befunnit sig i en lågkonjunktur. Visserligen är återhämtningen här, ordentligt. En orsak till det är att regeringen i samband med energikrisen i Mellanöstern varit väldigt aktiv och snabb med att skydda svenska hushåll och svensk ekonomi.

Men jag hör gång på gång att man talar om det underskott som vi just nu har och som alla partier här i riksdagen faktiskt har. Det är en sak jag tycker är väldigt märklig: att man inte kan säga som det är. Jag gillar när man säger som det är och när man är ärlig och säger vad man vill göra.

Jag är ärlig. Vi har ett säkerhetspolitiskt läge som är värre än på väldigt lång tid. Vi har en situation, både i Sverige och med kriget i Ukraina, som gör att vi måste bygga Sverige starkt. Jag vill därför ställa frågan tillbaka till Eva Lindh: Är det Ukrainastödet som Eva Lindh tycker är skatteslöseri? Är det försvarspengarna, när vi bygger ett starkt försvar, som är skatteslöseri? Är det pengar till infrastruktur som Eva Lindh tycker är skatteslöseri? Eller är det stödet till hushållen?

Allt detta tillsammans är det som den här regeringen gör, och det handlar också om storstädningen, som jag nämnde: att rensa upp och ta tag i de stora problemen och se till att frigöra skattepengar. Jag skulle vilja påstå att inte en enda socialdemokratisk finansminister på åtminstone 30 år har kunnat prioritera på det sätt som jag har gjort – 50 miljarder på en mandatperiod.

Sverige har stora utmaningar, och ska vi både skydda och stärka svenska folket och vårt lands gränser och också se till att ekonomin växer måste vi se till att skattesystemet fungerar så att det uppmuntrar till arbete och företagande men också, såklart, att varje skattekrona används på bästa sätt. Därför har jag omprioriterat.

Detta är ju inte Socialdemokraternas starkaste gren. Vi ser bara här i Stockholm – det är bra att påminna sig om så här knappt fem veckor före valet – att Socialdemokraterna har höjt skatten, till och med två gånger, för att man inte orkar prioritera. Så det får nog ändå sägas att man kanske får rensa lite framför sin egen dörr.

Det positiva med allt detta är att vi ändå har starka statsfinanser. Statsskulden är lägre nu än när Magdalena Andersson lämnade det jobb som jag har. Vi kan stötta Ukraina. Vi kan bygga ett starkt försvar utan att belåna oss upp till taknocken. Detta beror på att vi har ordning och reda. Det beror på att fyra partier har bestämt sig för vad som är viktigast, nämligen att göra Sverige tryggare och starkare och också såklart att se till att ekonomisk trygghet råder för människor.

Det här med framtidstro är en bra fråga att lyfta. För mig är framtidstro att vi visar att Sverige har fantastiska möjligheter – att man som ung, till exempel genom ett förbättrat sparande och investeringar i ISK, ska kunna tänka sig och drömma om att kunna bo i det lilla huset, småhuset. Framtidstro är att veta att Sverige har många möjligheter. Vi kommer att göra allt vi kan för att företag ska stanna och verka här och inte skrämmas ut ur landet.

Varenda person som bor i Sverige måste fråga sig: Har jag råd med en rödgrön regering?

Anf. 15 EVA LINDH (S):

Herr talman! Det finns oerhört mycket att kommentera här, men jag tänkte faktiskt inte göra det. Edward Riedl excellerar i skrämselpropaganda om socialdemokratisk politik som jag inte ens tycker är värd att kommentera och med en annan verklighetsbeskrivning och andra fakta än de flesta har. Det tänkte jag alltså inte säga något om.

Vi har kommit överens om att låna till exempelvis Ukraina. Vi står bakom de överenskommelser som vi har gjort. Men det är en otroligt avgörande skillnad mellan att låna till något som stärker Sverige på lång sikt och att låna till åtgärder som är tillfälliga eller till skattesänkningar som inte löser de strukturella problemen. Det är precis det som den här regeringen har gjort. Och man visar sin minskade trovärdighet och sitt minskade ansvarstagande för den ekonomiska politiken genom att säga att pengarna är slut samtidigt som man bara under den här valrörelsen har ställt ut löften om 200 miljarder i nya satsningar utan att kunna presentera en finansiering av dem. Det är faktiskt häpnadsväckande.

Men åter till det som min interpellation faktiskt handlar om, att ta tag i slöseriet med skattepengar. Detta är inte något nytt för Socialdemokraterna. Det var precis därför jag läste upp citatet om att varje förslösad skattekrona är en stöld från folket.

Det är klassisk socialdemokratisk politik. Vi står för ett starkt samhälle, men vi står också för ordning och reda. Då är detta viktigt. Vi har och kommer att ha ordning och reda i de offentliga finanserna.

Vi vill stoppa vinstjakten i välfärden. Jag vill uppehålla mig lite vid detta. Här verkar det ju som om regeringen inte vill ha ordning och reda, och man verkar också ha ideologiska skygglappar. Skattepengar som är avsatta till skolan ska gå till skolan – inte till obegränsade vinstuttag.

Vi går till val på att förbjuda vinster i skolan och förskolan och på att stoppa överkompensationen till fristående skolor. Det är pengar som skulle kunna göra konkret skillnad i välfärden. Här måste vi stoppa utflödet av resurser, men vi hör inget om detta. Det var den andra punkten.

Den tredje punkten handlar om att strypa den kriminella ekonomin. Det är inte längre en sidofråga. För varje år som går får vi mer fakta på bordet.

Den kriminella ekonomin är motorn som göder gängen. Om kriminella kan tjäna pengar på våra välfärdssystem måste vi stänga den möjligheten.

På område efter område ser vi att den här regeringen har låtit detta fortgå. Det har fått fortgå inom hemtjänsten och i HVB-verksamheter som till och med drivs av kriminellt organiserade. Vårdcentraler och andra företag används som brottsverktyg.

Alla företag är naturligtvis inte brottsliga. Vi har enormt många bra företagare som är seriösa. Men de flesta inom den organiserade brottsligheten driver nu företag. Detta måste man se och göra någonting åt. En ESO-rapport har uppskattat den kriminella ekonomin till hundratals miljarder kronor om året.

Samtidigt finns det människor som går till jobbet varje dag och gör rätt för sig. De betalar skatt och förväntar sig att samhället gör sin del. Vi måste stoppa skatteslöseriet, och jag undrar om finansministern är beredd att göra något för att stoppa det på alla områden.

Anf. 16 AIDA BIRINXHIKU (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret! Det finns väldigt mycket som jag skulle vilja kommentera, men först måste jag säga någonting om skolan.

Hur kan finansministern prata om ansvarsfull hantering av skattepengar när skattepengar försvinner från svensk skola varje dag? Skattepengar som borde gå till elever och lärare försvinner i stället i vinstuttag. Sverige är i princip ensamt i världen om att tillåta obegränsade vinstuttag ur skattefinansierade skolor.

Vi måste stoppa både den vinstjakt som sker i skolan och den överkompensation som sker till fristående skolor. Det har den här regeringen inte gjort någonting åt. Bara överkompensationen till friskolor kostar närmare 3 miljarder varje år. För de pengarna skulle man kunna anställa 3 000 fler lärare i grundskolan.

Om finansministern menar allvar med att sätta stopp för slöseri med skattepengar, se då till att de skattepengar som ska gå till skolan också stannar i skolan!

Herr talman! Jag har inte så mycket talartid kvar, men oavsett hur man vänder och vrider på det tvingas jag konstatera att fyra gånger av fyra då Moderaterna har styrt Sverige har man misslyckats med jobben och tillväxten, och man har lämnat efter sig svaga statsfinanser. Detta är inte framtidstro. Det skulle jag vilja att väljarna i Halland och i hela landet bär med sig när de ska göra sitt val den 13 september.

Anf. 17 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Trots att Arbetsförmedlingen konstaterar att arbetslösheten är lägre, att vi har fler skattebetalare och att vi har högre skatteintäkter försöker Socialdemokraterna hävda någonting helt annat.

Låt oss för en stund låtsas att Socialdemokraterna skulle ha rätt, att deras talepunkter skulle stämma. På vilket sätt blir det fler jobb i svensk ekonomi om Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet får göra det dyrare att anställa? Om de får lägga ytterligare bördor på svenska företag, på vilket sätt skulle det leda till att det blir fler jobb?

Gå inte på Socialdemokraternas bluff! De har fel om arbetslösheten, och de har fel om hur man skapar fler jobb. Det blir inte fler jobb om man gör det dyrare att anställa.

När det gäller skatteslöseriet – låt mig komma tillbaka till det – kan jag konstatera att när Socialdemokraterna själva får bestämma anställer man i vården hellre byråkrater än vårdpersonal. Här i riksdagen vill man hellre höja skatten för sjuksköterskor och annan vårdpersonal än sänka den, som vi moderater vill.

Vi har genomfört tio jobbskatteavdrag under 2000-talet med moderatledda regeringar, vissa gånger också med stöd av oppositionen. Varenda gång har Socialdemokraterna röstat nej till lägre skatt för svensk vårdpersonal.

När kriminella stjäl från välfärden – då var det första Socialdemokraterna gjorde när de fick möjligheten att lägga fram en budget förra mandatperioden att just skära ned på polisen. Så trycker man inte tillbaka gängen. Så tar man inte tag i den kriminella ekonomin.

Jag hinner inte räkna upp alla exempel, men låt mig återigen konstatera: Vill man ha ordning och reda i stället för skatteslöseri är Moderaterna ett mycket bättre val än Socialdemokraterna, för vi visar gång på gång att vi kan detta.

Anf. 18 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar i grund och botten att Eva Lindh lyfter frågan om slöseri med skattemedel. För mig är detta inte bara – ”bara” inom citattecken – en ekonomisk fråga, utan det handlar också om moral. Det handlar också om respekt för alla de människor som arbetar, betalar skatt, driver företag eller är anställda. De förväntar sig självklart att staten, liksom kommuner och regioner, ska använda de inbetalade skattemedlen på ett ansvarsfullt sätt. Jag tänker just så.

Kanske finns det en skillnad när det gäller hur man ser på detta att det är någon som har tjänat in pengarna. Det är inte staten som äger skatterna, utan det är människor och företag som skapar värden. Den som går till jobbet på morgonen – antingen man är anställd eller driver företag – ska veta att vi inte tar ut mer skatt än vad som krävs och att vi också använder varje krona rätt.

Därför blir det lite motsägelsefullt när Socialdemokraterna å ena sidan talar om att stoppa skatteslöseri och å andra sidan samtidigt gärna och ofta höjer skatter för helt vanliga människor, till exempel som man har gjort här i Stockholm under de gångna åren.

När det väl gäller – när det är svåra beslut som ska fattas och viktiga investeringar som ska göras – ser Socialdemokraterna ofta skattehöjningar som lösningen.

Man kan fråga mig: Är du inte orättvis nu? Nej, det är jag inte, fast jag svarar på min egen fråga.

Under förra mandatperioden var det faktiskt just så: Skatter höjdes och det tillkom nya. Sammantaget gjordes 46 förändringar som ledde till att skatterna blev högre. Socialdemokraterna säger en sak men gör någonting helt annat.

Något annat som är magstarkt är det som jag egentligen tycker är det största skatteslöseri som har skett i modern tid. Jag talar om nedläggningen av två fungerande kärnkraftsreaktorer. Det är kapitalförstöring av värsta

slag. När vi nu bygger ny kärnkraft är behoven inte desamma som om dessa reaktorer hade fått vara kvar. Det är inte att ta ansvar för skattepengarna, lika lite som det är det när man alltid höjer en skatt så fort man ska finansiera något.

Då är vi än en gång vid dörren som det står ”14 september” på. Om man öppnar den och den rödgröna sidan har vunnit, vad är det då som står på spel när det gäller skatter och skatteslöseri? Miljöpartiet och Vänstern är åtminstone ärliga med sin politik. De vill höja skatter. De vill höja drivmedelspriserna. Och Daniel Helldén, Miljöpartiet, var väldigt tydlig med att han vill öka invandringen. Allt detta leder till ökade kostnader som ska betalas av någon.

Det finns också tydliga luckor i finansieringen hos många av de fyra partierna. Man presenterar en allmän finansiering lite löst utan att ha detaljer, i stället för att göra som Moderaterna. Vi har presenterat en genomgripande plan som gör att vi kan fortsätta på den väg som vi har påbörjat.

Slutligen: Är pengarna slut? Nej, verkligen inte! Varje år uppstår ett reformutrymme. Det här reformutrymmet uppstår därför att den ekonomiska tillväxten gör att skatteintäkterna oftast – nästan jämt – ökar snabbare än utgifterna. Då uppstår ett utrymme som man förhandlar om. Men alla vi i denna kammare är ju överens om att de stora investeringarna framöver i infrastruktur, försvar och många andra viktiga saker ska fortsätta. Det är därför jag säger att allt utöver det måste finansieras, och det är också det som vi har presenterat förslag på.

Anf. 19 EVA LINDH (S):

Herr talman! Ytterligare repliker används här för att säga saker om socialdemokratisk politik som inte stämmer – eller om verkligheten som inte stämmer.

Det handlar inte om brist på ärlighet, finansministern. Det handlar om att jag tror att Socialdemokraterna vet mer om sin egen politik än Moderaterna, som hittar på.

Det här handlar ju om skatteslöseri. Om miljarder kan fortsätta läcka ut ur vår statskassa och om kriminella kan bygga företag runt våra välfärdssystem, då borde en regering agera. Allt annat är skamligt. Då måste systemen ändras. Om skolans pengar kan omvandlas till vinster samtidigt som lärare och elever får mindre resurser, då måste reglerna ändras. Det är så vi sätter skattebetalarna och Sverige först.

I mitt försök här att prata om skatteslöseri och vad regeringen egentligen tänker göra pratar jag om de stora pengarna. Då har jag inte ens hunnit prata om upphandlingarna, där pengar också försvinner ut i en del fusk och vi måste ändra en del regler. Jag har inte pratat om hur man mest effektivt kan använda tiden i välfärden. Men jag pratar om välfärdspengar som kan hamna hos kriminella. Jag pratar om offentliga upphandlingar där oseriösa företag kan konkurrera genom fusk och om friskolesystem där skattepengar kan bli privata vinster. Det är här det verkliga slöseriet finns.

Samtidigt har vi en regering som lånar stora summor pengar och lämnar efter sig mycket stora underskott. Regeringen har gjort helt andra prioriteringar. Jag hoppas att väljarna ser den här skillnaden och röstar på ett parti som tar Sverige och svensk ekonomi på allvar.

Anf. 20 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, återigen, till Eva Lindh för en viktig diskussion om skatter!

Jag kan konstatera att det är den här regeringen som har sett till att vi nu har fått en utbetalningsmyndighet på plats för att komma åt fusk.

Jag kan konstatera att den här regeringen har stiftat många nya lagar och gett verktyg till myndigheterna att samarbeta för att kraftfullt komma åt det som Eva Lindh är inne på, det vill säga att pengarna används i den kriminella ekonomin. De växer där; det är helt riktigt. Det har vi visat ett otroligt högt tempo i att göra.

Jag kan också konstatera att det är under den här regeringen som vi snart kommer att tillsätta en slöserikommission, som kommer att jobba med hur statliga utgifter ska kunna bli mindre. Man ska göra en ordentlig översyn av detta.

Det är den här regeringen som kommer att fortsätta detta arbete under nästa mandatperiod, om vi får den möjligheten, och verkligen se till att vi inte tar ut högre skatter än vad som behövs men också kommer åt alla typer av skattefusk och skatteslöseri.

Man ska veta att det vi gör med Sverige nu är att vi bygger Sverige starkare. Vi har kunnat fördubbla pengarna till försvaret, vi har kunnat stärka rättsväsendet och vi har stärkt svenskarnas ekonomi i en väldigt tuff tid.

På andra sidan står andra partier som har lite andra synsätt på både hur höga skatterna ska vara och hur de ska användas, och alla på andra sidan kanske inte är riktigt lika engagerade i att hitta skatteslöseri.

Det arbete vi påbörjar nu vill jag gärna fortsätta. Det kommer att göra att vi kommer åt mer pengar som faktiskt inte gör nytta där ute. Jag har funnit, fyra år in på det här jobbet, att det är en hel del saker som har gjorts som inte alls behöver göras. Jag kan se väljarna i ögonen och säga: Vi har tagit tag i skatteslöseri, men det finns mycket kvar att göra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2025/26:575 om skattesänkningar för höginkomsttagare

Anf. 21 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Trevligt att ha så många socialdemokrater i publiken när jag talar!

Mot bakgrund av regeringens skattepolitik under den gångna mandatperioden har Mattias Vepsä frågat mig om jag avser att ta initiativ till ytterligare skattesänkningar och hur jag i så fall avser att finansiera sådana skattesänkningar.

Hur skattepolitiken kommer att se ut under nästa mandatperiod avgörs av den regering som väljarna ger sitt förtroende i höstens val.

Regeringen och Sverigedemokraterna är överens om att fortsätta stärka ekonomin för hårt arbetande människor, och vi är överens om att vi inte kommer att höja några skatter på arbete eller sparande under nästa mandatperiod om vi får väljarnas förtroende.

Under den här mandatperioden har regeringens fokus varit att stärka hårt arbetande människors ekonomi, få fart på svensk tillväxt och ta Sverige ur lågkonjunkturen. Vi har sänkt skatten på arbete och pension, på drivmedel och el, på mat och på sparande. Vi har sänkt arbetsgivaravgifter för unga så att kostnaden för att anställa unga blivit lägre, och vi har sänkt förskoleavgiften. Tack vare regeringens politik har en vanlig barnfamilj cirka 5 000 kronor mer i plånboken i månaden i år jämfört med 2022 och ett vanligt pensionärspar cirka 2 200 kronor mer i plånboken. Det gör skillnad på riktigt. Det har varit möjligt eftersom vi har prioriterat om närmare 50 miljarder kronor i statens budget under mandatperioden. Vi har därmed finansierat stora delar av inkomstskattesänkningarna.

Samtidigt har Sverige, trots ett osäkert omvärldsläge, goda förutsättningar för återhämtning och väntas växa snabbare än EU-genomsnittet, enligt EU-kommissionens prognoser. Samtidigt har vi kunnat göra historiska satsningar på försvaret och stödet till Ukraina – satsningar som Socialdemokraterna också har ställt sig bakom.

Regeringens reformer har inte i första hand gynnat dem med högst inkomster. Tvärtom visar fördelningsanalyser av regeringens politik att de största förbättringarna har gått till personer med låga och medelhöga inkomster. Inkomstskillnaderna i Sverige bedöms dessutom ha minskat sedan 2022 efter att ha nått rekordhöga nivåer under den tidigare, socialdemokratiskt ledda regeringen.

Samtidigt är statsskulden lägre i dag än den var 2021. Regeringens politik har alltså både stärkt hushållens ekonomi och värnat sunda offentliga finanser.

Anf. 22 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret och för möjligheten att ta den här viktiga debatten i valrörelsens slutskede – eller starten på slutspurten!

I våras släpptes en uppmärksammad rapport om det ekonomiska läget för barnfamiljerna. Hyresgästföreningen, Rädda Barnen, Majblomman och Röda Korset visade på att den ekonomiska utsattheten för landets familjer fortsatt är mycket hög, särskilt bland ensamstående föräldrar med låga inkomster.

Andelen ensamstående med låga inkomster som blivit betalningsskyldiga efter att ha missat en räkning har ökat från 13 procent 2023 till nästan 30 procent 2026.

Var tredje ensamstående förälder och var femte sammanboende med låga inkomster har haft svårt att betala hyran eller bolånet någon gång de senaste åren eller det senaste halvåret. Bland övriga familjer är siffran 3 procent.

Nästan hälften av alla ensamstående föräldrar med låga inkomster har behövt låna pengar av en närstående eller av banken för att betala grundläggande utgifter. Varannan ensamstående förälder med låga inkomster har haft svårigheter att köpa näringsriktig mat alla dagar i veckan, och bland sammanboende föräldrar med låga inkomster uppger drygt var tredje att de haft svårigheter med detta.

Herr talman! Sverige dras isär, och den här debatten handlar om att finansministern och regeringen går till val på att fortsätta lägga fram förslag som drar isär Sverige och ökar människors utsatthet. Under kostnadskrisen har regeringen valt att sänka skatterna allra mest för dem som har mest.

Finansministern menar i sitt svar att ojämlikheten nu minskar, men hon hänvisar till regeringens egen modell gällande hur reformerna påverkar inkomstgruppen. Den faktiska utvecklingen ger dock en annan bild. När kapitalinkomsterna räknas in ser man att inkomstskillnaderna ökade från 2024, och den rikaste tiondelen har fått allra mest och ökat sin inkomst mest.

Regeringen har valt sida. Man genomför enorma skattesänkningar med lånade pengar – 200 000 kronor per minut – och statsministern har själv fått 6 000 kronor mer i månaden som en effekt av sina egna skattesänkningar. Det har blivit lyx-rot och en exklusiv skattebonus för dem som tjänar över 66 000 kronor i månaden.

Samtidigt har arbetslösheten ökat med nästan 100 000 personer. Man har gjort det dyrare att hämta ut mediciner, höjt avgifterna i tandvården för unga och försämrat a-kassan. Detta har skett trots att regeringssidans största parti, Sverigedemokraterna, lovade att man inte skulle göra så.

Herr talman! Samtidigt pressas välfärden stenhårt. Vårdpersonalen larmar om pressade verksamheter, klassrummen är överfulla och personalen i äldreomsorgen får springa allt snabbare. Precis som det står i den rapport jag tidigare citerade har situationen för landets barnfamiljer blivit allt tuffare. Hyror och räntor har ökat, maten har blivit dyrare och fritidsaktiviteterna kostar allt mer. Det är alltså vanliga hushåll och vanliga familjer som har fått betala för höginkomsttagarnas skattebonusar, och framtidens generationer har skuldsatts.

Finansministern vill inte svara på denna enkla fråga: Kommer den här orättvisa skattepolitiken att ligga fast om det blir en moderat finansminister efter valet?

Inte heller kunde statsministern i P1 förra veckan förklara eller lägga fram en plan för Moderaternas vallöfte om att stärka familjernas ekonomi.

Socialdemokraternas plan innebär bland annat ett stopp för skattebonusar för de allra rikaste, en rättvis ekonomisk politik, ett slopat karensavdrag och ett fördubblat barnbidrag till landets barnfamiljer vid jul och på sommaren. Det är där den politiska skiljelinjen går.

Ska vi fortsätta med skattesänkningar som ger mest till dem som redan har eller ska vi stärka barnfamiljernas och vanliga familjers ekonomi? Frågan måste få ett svar: Kommer moderata skattesänkningar även framöver att betalas med svagare trygghetssystem, sämre välfärd och tuffare vardag för landets familjer?

(Applåder)

Anf. 23 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka Mattias Vepsä för frågan.

När jag blev finansminister för snart fyra år sedan hade Sverige en inflation på 10 procent. Den slog extremt hårt mot vanliga löntagare. Vi låg på 22:a plats i EU:s tillväxtliga. Vi hade hög arbetslöshet till följd av både hög migration och misslyckad integration, och arbetslösheten var hög även

i högkonjunktur. Det fanns också enorma investeringsbehov i försvaret, i infrastruktur och i rättsväsendet.

Att kunna vända detta var en prioritering för regeringen och självklart för alla fyra Tidöpartier. Uppgiften var att vända brottsutvecklingen, stärka svensk ekonomi och se till att svenskarnas ekonomi blev mer stabil.

Det har varit fyra tuffa år med en turbulent omvärld och ett oförutsägbart ledarskap i till exempel USA. Mitt i allt detta har vi gjort ett städjobb som jag i grunden är stolt över men som jag vill fortsätta eftersom det inte är klart.

Enligt prognoserna kommer Sverige i år att ha den lägsta inflationen i hela EU, och i dag är 100 000 fler sysselsatta än under 2022. Ja, vi befinner oss i en lågkonjunktur, men den vänder nu. Det är också så att Sverige i denna lågkonjunktur har urstarka statsfinanser och en av de lägsta statsskulderna i hela EU.

Att ta tag i utmaningarna, arbeta med dem och städa bland dem var viktigt. Till exempel hade vi de två första åren två återhållsamma budgetar på grund av att vi inte ville driva upp inflationen.

Den andra delen, som jag är glad och stolt över, är att vi har tagit tag i arbetslinjen. Vi sjösätter nu den största bidragsreformen någonsin, eller i alla fall i modern tid. Den innebär att man måste kvalificera sig till välfärd när man kommer till Sverige, och det jag kanske tycker är bäst är aktivitetskravet – att alla människor som har försörjningsstöd ska vara aktiva. Vi har också ett bidragstak som gör att det alltid, för alla familjer, ska löna sig att arbeta. Det här är viktiga delar för oss och för mig.

Självklart är också skattesystemet helt centralt, och därför uppskattar jag den här frågan. Något jag kanske var inne på förut är att jag tycker att Socialdemokraterna och andra partier har en talepunkt som man alltid använder, nämligen att vi gynnar höginkomsttagare.

Det är 20 år sedan jag kom in i riksdagen, och jag har haft glädjen att sänka skatten tio gånger. Det har alltid varit mest för dem som tjänar minst. Om man till exempel har 25 000 i lön betalar man ungefär 4 500 kronor i månaden i skatt.

När det gäller den fråga som ledamoten ställde skulle jag vilja veta hur mycket en person som tjänar fem gånger så mycket – 125 000 – betalar. Vilken skattesats har hon jämfört med den som tjänar 25 000 kronor? Jag tycker att man bör kunna svara på den frågan om man i varje andetag i varje mening pratar om att höginkomsttagarna i princip inte beskattas. Så låter det ju från Socialdemokraternas håll.

Det är viktigt att alla är med och bidrar och betalar skatt, och det är viktigt att alla gör det de kan. Det är dock inte så att en person som tjänar 125 000 inte betalar någon skatt, så jag skulle jättegärna vilja få svar på detta i ett litet kviss denna tisdagsmorgon.

Anf. 24 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för möjligheten att ställa upp i ett politiskt kviss! Det är inte alla dagar i veckan man har den fantastiska möjligheten att komma till riksdagen för att vara med om en sådan sak.

Jag tänker direkt på när jag gick och handlade mjölk i går. En liter mjölk kostar väl 14–15 kronor, och det gör den ju oavsett om man har 125 000 kronor i månaden eller 24 000 kronor i månaden. Det innebär att det kommer att vara viktigare för den som tjänar väldigt lite och att man

på slutsedeln vinner på ett samhälle som håller ihop och där man har råd att både betala hyran som har stuckit iväg i pris och maten som har blivit dyrare. Det handlar också om att alla de avgifter som finns i välfärden eller i trygghetssystemen räknas upp och följer med i inkomstutvecklingen så att man faktiskt kan ha råd med den där mjölken till vardags.

Den största effekten av en orättvis skattepolitik är väl luckorna – revorna – i välfärden, och det är detta regeringen får stå till svars för.

Jag lyfte i mitt anförande upp hur man i äldreomsorgen springer allt snabbare och hur man i sjukvården i Region Skåne – där man lider under både en borgerlig regering och ett borgerligt regionalt styre – tvingas ge de nyförlösta bebisarna strävt papper. Man sparar in på kollegorna så att man inte har möjlighet att erbjuda nybäddade sängar utan människor tvingas sitta i en fåtölj.

Detta är ju direkta effekter av ett skattesystem som gynnar den som har 125 000 kronor i månaden eftersom man anser att den personen ska kunna ha lite extra att lägga undan på sitt skatteskyddade sparkonto – som man dessutom har gjort större avdrag för än vad normalinkomsttagaren har fått.

Det är viktigt att ha ett system som håller ihop. Jag lyfte i mitt anförande upp ett antal exempel, och kollegorna har i tidigare interpellationsdebatter under förmiddagen också diskuterat att vårt skattesystem måste hålla ihop och att vi måste få bort vinsterna i den galna marknadsskolan, stoppa skatteslöseriet och hålla ihop som land så att vi kan ha en framtid som alla kan se fram emot. Det ska inte bara vara de som har det gott ställt från början som ska kunna se fram emot att ställa klockan, vakna och förhoppningsvis gå till jobbet och leva ett sjyst liv. För oss socialdemokrater är det så enkelt.

När det kommer till våra trygghetssystem har jag i mitt anförande också pekat på en tydlig skiljelinje. Vi går till val på en plan för familjernas ekonomi, och i det är en bärande del att barnbidraget kommer att stärkas med två förstärkta utbetalningar: en vid sommaren, när det är som allra tuffast, och en vid jul, då vi vet att väldigt många lider under oxveckorna och har det tufft att få det att gå ihop.

Poängen med detta är att underlätta för alla dem som jag berättade om inledningsvis och som har det väldigt tufft. Poängen är att samhället faktiskt säger: Vi kan tillsammans hjälpa alla att leva ett gott liv genom att hålla jämlikhetstanken levande.

Moderaterna och finansministern har undvikit att höja barnbidraget och sänkt skatterna på ett orättvist sätt. Jag tänker, i min naiva värld, att man hade kunnat göra en annan prioritering. Vi har en skattepolitik som nio av tio tjänar på. Vi har avfärdat skattebonusen för de allra rikaste för att kunna ha råd med investeringar i landets barnfamiljer. Vi går också till val på en plan som är finansierad och klar. Jag undrar: Var är finansministerns plan för de barnfamiljer som fortsatt har det oerhört tufft i det här landet?

Anf. 25 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar interpellanten för frågan. Min och Moderaternas plan är att fortsätta se till att stärka barnfamiljers ekonomi både genom att de ska få behålla mer av sin lön och genom ett föräldraavdrag som gör att just föräldrar som jobbar får behålla mer av sin lön.

Det handlar också om det vi precis har gjort. Vi har bland annat sänkt förskoleavgiften; det är det alltså jag som moderat finansminister som har gjort. För att bryta lågkonjunkturen och verkligen påskynda återhämtningen har vi också till exempel halverat matmomsen, vilket är väldigt bra för många barnfamiljer. Vi har även gjort det billigare att åka kollektivt.

Detta är mitt fokus, det vill säga att en barnfamilj under nästa mandatperiod ska ha 5 000 kronor mer över i månaden. Jag har visat att jag kan prioritera i statens finanser, och jag kommer att fortsätta att göra det. Min plan är att det här ska komma fler till del, och jag vill två saker med det.

Det ena är att en barnfamilj som har det tufft – alla har det inte tufft, men det finns många som kämpar – ska kunna säga ja lite oftare än de säger nej när deras barn ber om eller vill göra något.

Det andra handlar om det lite längre perspektivet, det vill säga att en ung barnfamilj faktiskt ska känna hopp om att kunna köpa ett eget småhus. Jag vill alltså hålla husdrömmen levande, och det gör vi både genom skatter och, såklart, genom förändrade bolåneregler och annat.

Det är alltså min vision för Sverige: Vi stärker ekonomin, särskilt för hårt arbetande människor. Det är inte konstigare än så, och det är väldigt viktigt.

Jag delar definitivt Mattias Vepsäs grundinställning, det vill säga att det grundläggande skydd vi har i samhället – ett starkt socialt skydd – är väldigt viktigt. Det ska finnas där för dem som behöver det allra mest.

Under många år har det dock varit så att till exempel socialbidrag, alltså försörjningsstöd, vilket är tänkt att vara en tillfällig lättnad och hjälp för människor som handlar i olika sorters trångmål, har blivit en livsinkomst för väldigt många. De har varit fast i det år ut och år in. Därför har regeringen nu infört ett aktivitetskrav: Sedan den 1 juli ska den person som får försörjningsstöd och har arbetsförmåga vara aktiv på heltid. Det är ju viktigt på riktigt att man faktiskt kommer närmare arbetsmarknaden.

När det gäller det där kvisset förstår jag självklart om man inte är upplagd för ett kviss i riksdagen så här en tisdagsmorgon, men jag säger så här: Jag håller helt med om att skattesystemet ska vara rättvist. Där kan man konstatera att den som tjänar ungefär 25 000 betalar 4 500 kronor i skatt medan den som tjänar fem gånger så mycket, det vill säga 125 000, betalar 50 000 i skatt. Den personen betalar alltså elva gånger så mycket i skatt som den som tjänar 25 000.

Det innebär att den som jobbar och sliter, som utbildar sig och jobbar extra – som tillför många värden både i offentlig sektor och i våra företag – i dag betalar betydligt mer i skatt både i kronor och ören och procentuellt sett. Det är ändå en viktig grundbild, tycker jag.

Sedan kan man tycka att det är för lite. Jag har stor respekt för att Nooshi Dadgostar vill höja skatten ännu mer, för jag har en stor respekt för partier som berättar vad de vill göra. Jag har svårare att förstå varför Socialdemokraterna inte berättar om de skattehöjningar de kommer att behöva göra för att finansiera allt de vill göra. Tillsammans med de andra partiernas politik kommer det att bli högre skatter i Sverige; det är inte tu tal om det. Det är ju bara att gå tillbaka och se vilket track record olika partier har.

För mig är det viktigt att hålla i de starka finanserna och se till att vi har en politik och ett skattesystem som gör att ansträngning lönar sig. Alla ska också ställa sig frågan om de har råd med en rödgrön regering efter valet.

Anf. 26 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! I vilken del ska vi ta upp den här debatten?

Jag tänker väl att det har funnits ett vägval genom de här tuffa åren. Jag håller med finansministern om att hela världen har gått igenom en enorm kostnadskris, men det är ju det den här debattens kärna handlar om: Vem har man i det läget inflationssäkrat? Vad har man gjort för att skydda hushållen, familjerna, de allra svagaste eller välfärden från att drabbas stenhårt av kostnadskrisen?

Jag vet att finansministern i andra anföranden exempelvis har angripit Region Stockholm. Låt oss därför titta på Region Stockholm. Med Moderaternas politik minskade Region Stockholms statsbidrag med 3,6 miljarder kronor över två år. Man valde då att höja skatten för att kunna värna välfärden. Moderaterna går till val på att lägga ett straff på regioner och kommuner som höjer skatten. Det är det första problemet. Man går också till val på att inte behålla dessa skatteintäkter utan sänka skatten.

Frågan blir därför: På vilket sätt ska välfärden finansieras? Det har anställts 2 500 sjuksköterskor i Region Stockholm, vilket har förstärkt vården och kortat vårdköerna. Väntan på operation har minskat med tre veckor, och tiden i akutmottagningarnas väntrum har minskat till att vara bland landets kortaste. Vilka kollegor ska få en kollega mindre? Vilka sjukhus ska få mindre resurser? Vilka operationer ska ställas in? Vilka vårdplatser ska läggas ned? Det är bland annat detta det handlar om.

I den andra änden: Är det inte dags att låta barnfamiljerna stå i centrum? Är det rimligt att ha en situation där så många av landets barnfamiljer inte kan sätta näringsriktig mat på bordet för att en person som tjänar 125 000 kronor ska få några tusenlappar till att stoppa in på sitt sparkonto? För oss är det viktiga att de pengarna omsätts i mat, kläder och en rimlig uppväxt för landets barn.

Anf. 27 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! På tal om vägval är det självklart just ett vägval. När jag fick det här jobbet satte jag ett tryck på att vi, såklart tillsammans med Riksbanken och andra ansvarsfulla parter, skulle pressa ned inflationen. Det var nämligen det värsta giftet för barnfamiljerna som ni lämnade efter er, Mattias Vepsä.

Vi pressade också ned drivmedelskostnaderna ordentligt. Det var nämligen ett annat tydligt gift för mångas ekonomi. Den som är beroende av bilen måste kunna tanka den då och då, även om man har låg inkomst, och då måste man ha råd att göra det. Det var därför vi sänkte drivmedelspriserna.

När det gäller barnfamiljerna håller jag helt med, och det är därför vi vill att de ska få behålla mer pengar i plånboken. Skillnaden mellan våra två partier är just att vi har förmåga att prioritera. Jag tycker att en av de meningar som interpellanten sa är väldigt tydlig. Å ena sidan ställer ledamöter frågor om skatteslöseri, och å andra sidan nämnde Mattias Vepsä

alldeles nyss att Region Stockholm fick höja skatten för att värna välfärden.

Region Stockholm är en väldigt stor region som omsätter många miljarder. Har man någonsin tänkt tanken att det finns saker man kan göra på ett annat sätt? Måste man höja skatten så fort man har en utmaning? Det kanske är så; jag bara ställer frågan. Ibland går det nämligen att faktiskt omprioritera och se till – vilket ni själva har varit inne på, Mattias Vepsä – att skatteslöseri ska bekämpas.

Den som röstar på oss den 13 september kan vara hundraprocentigt säker på att vi arbetar för rättvisa skatter där ansträngning lönar sig, att vi inte tar ut mer skatt än vad som krävs och att vi jagar slöseri. Det kommer att vara fallet. Jag har lite svårt att se att just det skulle vara fallet med exempelvis Nooshi Dadgostar som finansminister.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2025/26:562 om antagningen till specialskolan för döva elever

Anf. 28 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Jessica Rodén har frågat mig hur jag säkerställer att döva elever får sin rätt till utbildning tillgodosedd när undervisningen i hemskolan inte fullt ut motsvarar elevernas behov. Jessica Rodén har också frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att stärka döva elevers möjligheter att få tillgång till en teckenspråkig utbildningsmiljö när det behövs för att de ska kunna nå utbildningens mål.

Alla barn och elever i samtliga skolformer ska enligt skollagen (2010:800) ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling. Utgångspunkten ska vara deras egna förutsättningar och att de ska utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

Det är huvudmännens ansvar att följa skollagen samt andra författningar och bestämmelser. Den som har ett annat modersmål än svenska eller något av minoritetsspråken, eller som använder teckenspråk, ska ges möjlighet att utveckla och använda detta språk. Det är det allmänna som ansvarar för detta (14–15 §§ språklagen [2009:600]).

Av skollagen framgår bland annat att barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskola eller anpassad grundskola ska tas emot i specialskola om de är döva eller hörselskadade. Ansökan om mottagande i specialskola prövas av ett särskilt beslutsorgan vid Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM. Beslut om mottagande i specialskola ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning (7 kap. 6 §). Det är vårdnadshavaren som ansöker till specialskola, och en prövning görs utifrån skollagens bestämmelser.

Jag och regeringen instämmer i att mer behöver göras för att alla elever ska få en likvärdig utbildning. Regeringen har därför gett SPSM i uppgift att erbjuda teckenspråksutbildning för döva eller hörselskadade elever i grundskolan. Regeringen tillför 5 miljoner kronor årligen för denna uppgift från och med år 2026. Regeringen genomför omfattande reformer av skolan, bland annat genom satsningar för att stärka elevhälsan och få tidigare stödinsatser.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) avsatt 200 miljoner kronor för personalförstärkningar inom elevhälsan under 2026 och beräknar att avsätta 200 miljoner kronor under 2027 och 2028. Satsningen kan bidra till att elever får förbättrad tillgång till elevhälsans medicinska och psykologiska kompetens och till att fler kan erbjudas hälsofrämjande och förebyggande insatser.

Anf. 29 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret, men när jag hörde det blev jag faktiskt bekymrad.

Jag tycker att svaret visar att regeringen missar själva kärnan i min fråga. Jag frågade om döva barns rätt till utbildning och till en teckenspråkig utbildningsmiljö. Ministern svarade med skollagens bestämmelser om stöd till elever med funktionsnedsättning. Hon berättade om satsningar på elevhälsan och om undervisning i svenskt teckenspråk.

För ett dövt barn är teckenspråket inte en stödinsats utan ett språk – det är barnets språk och identitet. En teckenspråkig utbildningsmiljö är något helt annat än extra stöd i en skola där nästan all kommunikation sker på talad svenska. Det handlar om att få undervisning direkt på det språk som man fullt ut förstår. Det handlar om att kunna ställa en spontan fråga till läraren, följa diskussionen i klassrummet, förstå vad kompisarna säger vid lunchbordet och hänga med i leken på rasten – sådant som hörande barn kan ta för givet. Det handlar helt enkelt om att kunna vara elev på samma villkor som andra.

Ministern hänvisade till språklagen och rätten att utveckla och använda svenskt teckenspråk. Då måste vi också prata om hur den rätten ser ut i verkligheten.

Hur ska ett dövt barn utveckla och använda sitt teckenspråk i en skola där det kanske inte finns teckenspråkiga lärare eller teckenspråkiga kamrater och där språket inte används naturligt under skoldagen? Regeringens satsning på undervisning i svenskt teckenspråk kan absolut vara bra, men här finns en avgörande skillnad: Det är inte samma sak att få undervisning i teckenspråk som att få undervisning på teckenspråk och vara en del av en teckenspråkig miljö.

Herr talman! Jag har svårt att förstå varför ministern i sitt svar lyfte fram satsningen på elevhälsan. Det kan av många olika skäl vara viktigt att ha fler kuratorer, psykologer och skolsköterskor och fler anställda inom andra professioner, men det skapar inte en teckenspråkig utbildningsmiljö. Detta är inte en medicinsk fråga, utan det handlar om språk, kunskap, delaktighet, identitet och – framför allt – rätten till utbildning.

Min fråga till ministern är enkel: Om ett dövt barn går i en grundskola där det saknas en teckenspråkig pedagogisk och social miljö, anser ministern då att barnets rätt till utbildning är fullt ut tillgodosedd?

Anf. 30 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag helt instämmer i interpellantens beskrivning av döva barns skolsituation. Denna uppfattning delas också av Sveriges Dövas Riksförbund.

Fram till 1981 var det förbjudet med teckenspråk på dövskolorna – man skulle använda oralt tal och lära sig läppavläsa. Teckenspråket överlevde dock genom att man tecknade i hemmet, i korridorer, på raster och på dövskoleinternat runt om i landet. De döva skapade också mycket starka föreningar där de äldre generationerna lärde ut teckenspråket till yngre.

År 1981 blev dövskolorna tvåspråkiga. Teckenspråket fick användas i undervisningen tack vare att forskare vid Stockholms universitet bevisat att teckenspråk är ett eget språk med egen grammatik. Först då fick döva barn rätt till sitt eget språk.

Att barn ska behöva misslyckas i den vanliga skolan för att få tillgång till sitt eget språk känns inte som 2026. Utbildningen utgör en central del av samhällets ansvar för att säkerställa jämlika levnadsvillkor och möjlighet till delaktighet. För döva barn och elever är detta ansvar nära kopplat till rätten att tala svenskt teckenspråk.

I Ystad bestämde sig kommunen för några veckor sedan för att modersmålsundervisning i svenskt teckenspråk från och med höstterminen ska erbjudas till varenda elev som har behov av det, oavsett hur stor eller liten klassen blir. Tidigare har gränsen varit fem elever. Så ser det tydligen ut i hela landet, vilket man kan tycka är orimligt.

Förutsättningarna för barns språkutveckling ges ju inte enbart inom utbildningssystemet utan grundläggs i stor utsträckning genom de tidiga insatser som sker inom hörselvården. När svenskt teckenspråk inte introduceras mycket tidigt – egentligen så fort som dövhet konstaterats, alltså när barnet är mycket litet – eller när familjer inte får tillräckligt stöd för att utveckla det hörselskadade eller döva barnets språk påverkas barnets möjligheter att tillägna sig ett fullt fungerande språk redan före skolstart.

Det är ganska vanligt att man i förskolemiljö använder sig av TSS, tecken som stöd, eller TAKK, tecken som alternativ och kompletterande kommunikation. Dessa stödformer är inte språk i egen rätt, och de kan inte ersätta tillgången till svenskt teckenspråk.

Utbildningssystemet är i dag i stor utsträckning organiserat utifrån en hörselnorm där talad och skriven svenska utgör utgångspunkt. Svenskt teckenspråk ges därmed inte en garanterad ställning som undervisningsspråk utan förekommer ofta som ett komplement eller en individuell anpassning.

Tillgången till lärare med teckenspråkskompetens och dövkunskap liksom tillgången till läromedel på svenskt teckenspråk påverkar givetvis också kvaliteten på utbildningen och möjligheten att använda språket i olika ämnen. Därför måste staten se till att lärare utbildas med teckenspråkskompetens precis som alla andra lärare utbildas vid universitet och högskolor.

Döva barn har samma rätt till sitt språk som hörande barn, och som interpellanten så klokt sa i sitt inledningsanförande: ”Det är inte samma sak att få undervisning i teckenspråk som att få undervisning på teckenspråk.”

Jag frågar därför: Hur säkerställer statsrådet att döva barn får sina utbildningsbehov tillgodosedda?

Anf. 31 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Inget är viktigare än att ge alla barn det de behöver för att klara skolan, oavsett vilka förutsättningar de har. Det är också därför vi gör stora förändringar av svensk skola i grunden. Det ska inte vara överfulla klassrum, och det ska vara fler speciallärare och tydliga stödinsatser så att inget barn hamnar efter eller glöms bort i klassrummet. Jag och regeringen instämmer alltså i att det behöver göras mer för att alla elever ska få en likvärdig utbildning.

Ledamöterna frågade mig varför inte alla elever som behöver teckenspråksundervisning får det. I grundskolan har alla elever rätt att välja teckenspråk. Det kan läsas antingen som modersmål, om eleven har behov av det eller har förkunskaper i språket, eller inom ramen för språkvalet som modernt språk för hörande eller som skolans val. Enligt skolförordningen är det huvudmännens skyldighet att anordna undervisning i teckenspråk om minst fem elever vill lära sig språket. Bestämmelsen innebär dock inget förbud för huvudmännen att erbjuda denna undervisning, men det är inte säkert att elever som går i grundskolan i en kommun där det finns färre än fem elever som behöver eller vill lära sig svenskt teckenspråk får sådan undervisning.

Just därför har regeringen gett specialmyndigheten SPSM i uppgift att erbjuda teckenspråksutbildning till elever i grundskolan som är döva eller hörselskadade, och vi tillför myndigheten 5 miljoner kronor årligen från 2026 för denna uppgift.

Anf. 32 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag pratar inte om elever som vill lära sig teckenspråk. Jag pratar om elever vars modersmål är teckenspråk.

Ministern säger i sitt svar att barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller i den anpassade grundskolan ska tas emot i specialskolan om de är döva eller hörselskadade.

Här tycker jag att vi behöver kan stanna upp lite grann. Vad betyder det egentligen att ett barn ”kan gå” i grundskolan? Ett dövt barn kan naturligtvis gå till en kommunal grundskola varje morgon. Barnet kan sitta i klassrummet och vara där hela skoldagen. Men det betyder inte automatiskt att barnet faktiskt har tillgång till utbildningen. Kan barnet kommunicera direkt med läraren? Kan barnet följa diskussionerna i klassrummet? Kan barnet delta på lika villkor i grupparbetet? Kan barnet prata spontant med sina klasskompisar? Får barnet möjlighet att utveckla sitt teckenspråk tillsammans med andra barn och vuxna som använder språket, så som språklagen säger? Det är skillnad mellan att ”kunna gå” i en skola och att faktiskt ha tillgång till utbildningen.

Herr talman! För mig är detta inte bara en principiell skolpolitisk fråga. Jag har egna erfarenheter som förälder till barn med hörselskada och dövhet, så jag vet hur mycket ansvar som hamnar på föräldrarna när skolan inte fungerar som den borde. Man behöver förklara sådant som man tycker borde vara självklart, hålla koll på att kommunikationen funkar, påminna, fråga och ligga på – allt för att ens barn ska få det som alla andra barn får utan att någon förälder behöver kämpa för det.

Många döva barn växer dessutom upp med hörande föräldrar. För familjen kan dövhet, hörselnedsättning och svenskt teckenspråk vara en helt ny värld. Då kan vi inte ha ett system där föräldrar förväntas förstå exakt vilken språklig och pedagogisk miljö deras barn behöver och att de sedan själva ska behöva strida och driva på tills det går att visa att skolan inte fungerar.

Och medan vuxenvärlden utreder, prövar stödinsatser och väntar på att se hur det går fortsätter barnets skolgång. Barnet har bara en skoltid. Språkutvecklingen sker nu, kunskaperna byggs nu, kompisrelationerna skapas nu. Vi kan inte ge dessa år tillbaka till barnen.

Det är därför jag vänder mig mot ett system där man riskerar att vänta tills barnet har börjat halka efter innan en annan skolmiljö kan bli aktuell. Ett barn ska inte behöva misslyckas för att få rätt utbildning. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning lyfter också fram teckenspråk, dövas språkliga identitet och betydelsen av en utbildningsmiljö som ger möjlighet till största möjliga kunskapsmässiga och sociala utveckling.

Vi behöver kanske ställa en annan fråga än om barnet ”kan gå” i grundskolan. I stället borde vi fråga: Var får just detta barn bäst förutsättningar att lära sig, utveckla sitt språk och vara fullt delaktigt?

Därför frågar jag ministern: Borde inte barnets behov av en teckenspråkig utbildningsmiljö väga betydligt tyngre när beslut fattas om mottagande i specialskola?

Anf. 33 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för engagemanget för att skapa likvärdighet i svensk skola. Det finns nog inget som är viktigare än att skapa denna likvärdighet.

En stor del av problemet är att Sverige har 290 kommuner. Ibland kan det finnas utmaningar vad gäller samverkan för att kunna erbjuda utbildning i exempelvis teckenspråk, och kommunerna tar inte heller alltid sitt ansvar för den utbildning barn har rätt till eftersom de använder skolan som ett sätt att spara in.

Det är just därför vi har gjort specifika satsningar på vår specialmyndighet. Vi anser att det bästa sättet att uppnå likvärdighet är att ge specialmyndigheten ytterligare muskler så att man kan ge dessa barn just den utbildning de behöver.

En stor del av skolan handlar också om vilken kultur vi har. Har vi tillräckligt många speciallärare som jobbar direkt med elever? Har vi en skola som sätter in insatser tidigt, eller behöver föräldrar, så som ledamoten beskriver, slå sig blodiga för att få de insatser som krävs? Den förändringen gör vi i lagstiftning just för att man inte ska vänta i veckor, månader och kanske år för att få insatser.

En ännu större förändring som vi gör gäller speciallärare. Det ska inte vara specialpedagoger som är konsulter åt lärarna, utan det ska snarare vara speciallärare som jobbar direkt med eleverna, gärna i mindre grupper eller enskilt. Allt det är förutsättningar för att kunna bygga det som jag uppfattar att jag och ledamoten är överens om: likvärdighet oavsett var man bor och likvärdighet i förutsättningar oavsett vilka ingångsvärden barnen har när de börjar.

Vi har gjort många olika satsningar. Jag vill bland annat nämna vår satsning på TUFF, där vi har gett föräldrar fler utbildningstimmar för att de ska lära sig att kommunicera. Det tror jag är en viktig del. Vi har också sett till att de som har särskilt svårt att nå målen i skolan ska kunna få ytterligare 100 timmar undervisning.

Jag säger inte på något vis att det här är tillräckligt eller att vi är färdiga, men det är en grund att stå på. Särskilt de satsningar vi gör på vår specialmyndighet ger förutsättningar för fler elever att få det stöd och den utbildning som de har rätt till.

Anf. 34 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag noterar att ministern inte svarade på de frågor som jag ställde i mina tidigare anföranden.

Vi närmar oss slutet av den här mandatperioden. Därför vill jag inte avsluta debatten med ytterligare en beskrivning av hur reglerna ser ut i dag, utan jag vill veta vad ministern tänker göra framåt. Det finns en grundläggande fråga som regeringen behöver förhålla sig till: Är det tillräckligt att ett dövt barn kan gå i grundskolan, eller ska vi kräva att barnet faktiskt får tillgång till utbildningen på lika villkor?

För mig är svaret självklart. Rätten till utbildning måste vara verklig och inte bara finnas på papperet. Ett barn ska inte behöva misslyckas först därför att systemet kräver det. Och teckenspråket ska inte behandlas som en stödinsats som vi sätter in när något redan har gått fel. Vi ska ge alla barn rätt förutsättningar från början.

Därför vill jag veta om ministern, om hon får förnyat förtroende efter valet, är beredd att se över reglerna för mottagandet i specialskolan så att döva barns rätt till svenskt teckenspråk och behov av en teckenspråkig utbildningsmiljö får en starkare ställning.

Tack för debatten!

Anf. 35 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Jag behöver kanske upprepa mig för att kunna svara på frågorna igen. Jag och regeringen instämmer med ledamoten i att mer behöver göras för att alla elever ska få en likvärdig utbildning. Just därför har regeringen gjort en specialsatsning på vår specialmyndighet för att erbjuda teckenspråksutbildning för döva och hörselskadade elever. Det här genomförs efter en grundlig utredning.

Jag vet inte om det är så att ledamoten inte tycker att man ska göra en sådan utredning. Regeringen har tillfört 5 miljoner kronor årligen från och med 2026 för just den uppgiften. Utöver det gör vi omfattande förändringar av svensk skola för att återupprätta kunskapsskolan genom att bland annat satsa på att stärka elevhälsan, ha fler tidiga stödinsatser och se till att vi fokuserar på lärande.

Allt detta är också en del i att hjälpa elever, oavsett funktionsvariation. Det tycker jag inte att man kan glömma bort i den här debatten. Lika viktigt som att göra specialsatsningar är det att också se till att förutsättningarna är rätt för alla elever alldeles oavsett. Då måste vi göra de här kulturförändringarna i svensk skola.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2025/26:578 om skolmarknaden

Anf. 36 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig om jag bedömer att de åtgärder som regeringen nu vidtar på friskoleområdet kommer att vara tillräckliga och om jag kan göra något ytterligare inom ramen för min tjänsteutövning för att komma till rätta med problemen.

Det finns vissa enskilda huvudmän som låter vinstintresset gå ut över kvaliteten i skolor och förskolor. Aktörer vars kortsiktiga intresse är att så snabbt som möjligt maximera vinster ur verksamheten är inte lämpliga som huvudmän. Att det finns enskilda huvudmän som låter vinstintresset gå ut över kvaliteten i verksamheten riskerar att drabba barn och elever, som inte får den utbildning de har rätt till. Det är naturligtvis helt oacceptabelt.

Det behöver bli ordning i skolsystemet, och regeringen arbetar för att kraftigt minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister. Att bedriva utbildning inom skolväsendet innebär att förvalta samhällets förtroende för det uppdraget. Vi behöver förtydliga vilka förväntningar som finns på enskilda huvudmän och deras verksamhet.

Det behöver också säkerställas att de som äger och driver förskolor och skolor har ett långsiktigt och seriöst engagemang för att tillhandahålla en utbildning av hög kvalitet, så att alla barn och elever får den utbildning de har rätt till. Oseriösa och olämpliga aktörer som utnyttjar det svenska välfärdssystemet ska helt enkelt inte få finnas i skolväsendet. All form av missbruk av offentliga medel skadar förtroendet för välfärdsstaten och behöver motarbetas.

Regeringen har genomfört den största reformeringen av skolan på över 30 år. Det handlar bland annat om nya kursplaner och läroplaner, ett nytt betygssystem, förbättrat stöd i skolan, ökad trygghet och studiero, en reglering av lärares och förskollärares undervisningsuppdrag och införande av offentlighetsprincipen hos enskilda huvudmän.

Regeringen beslutade i juni 2026 om propositionen *Skärpta villkor för friskolesektorn* (prop. 2025/26:292), som bland annat innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800). Förslagen innebär att villkoren för enskilda huvudmän för fristående skolor, förskolor och fritidshem skärps. Syftet är att förbättra skolväsendet genom att främja enskilda huvudmäns långsiktighet samt att hålla borta oseriösa och olämpliga aktörer med kortsiktiga vinstintressen.

För att öka långsiktigheten och säkra att skattemedel i högre grad används till det de är avsedda för föreslås bland annat ett värdeöverföringsförbud. Värdeöverföringsförbudet föreslås gälla i tre situationer och vara tidsbegränsat: vid nyetablering, ägandeförändring och tillsynsföreläggande. I sådana situationer behöver alla ekonomiska resurser riktas mot verksamheten och barnens och elevernas behov.

Förbudet innebär att skattemedlen ska stanna kvar i verksamheterna, och det är under den tiden inte tillåtet med vinstutdelning eller andra former av värdeöverföringar. För att se till att reglerna följs införs ett krav på särredovisning. I en särredovisning ska det framgå vilka medel som hör till varje skol- eller förskoleenhet.

Jag vill också framföra att Utredningen om vinst i skolan i januari 2026 lämnade över sitt slutbetänkande *Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare förslag* (SOU 2025:123) som innehåller fler förslag på skärpta krav för fristående aktörer.

Utredningen föreslår bland annat att fristående aktörer med allvarliga och återkommande brister inte ska kunna utöka sin verksamhet genom att starta nya skolor eller förskolor eller genom förvärv av befintliga verksamheter. Utredningen lämnar även förslag som ger tillsynsmyndigheterna bättre möjligheter att vid ansökan om godkännande bedöma om etableringen av en ny skola eller förskola innebär påtagligt negativa konsekvenser för barn och elever i kommunen. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Regeringen genomför nu en helrenovering av friskolesystemet – den första större översynen av sektorn sedan dess tillkomst för över 30 år sedan.

Anf. 37 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag tycker dock att det är förvånande och förbryllande, för jag har vid upprepade tillfällen hört Simona Mohamsson säga att hon vill mönstra ut vinstintresset från skolan. Hon ska kasta ut aktiebolagen, har hon till och med sagt.

Jag tycker därför att det är lite häpnadsväckande att statsrådet säger saker här som fortfarande låter som att hon står fast vid detta medan det förslag hon redogör för inte alls innebär det som skolministern har sagt sig vilja göra.

Statsrådet säger att regeringen nu ser till att skattemedlen ska stanna i verksamheten. Regeringens förslag är inte ett totalt stopp för vinstuttag. Det Simona Mohamsson har lagt fram på riksdagens bord är ett tidsbegränsat värdeöverföringsförbud som ska gälla i tre särskilda situationer: vid nyetableringar, vid ägarförändringar och när en huvudman har fått ett tillsynsföreläggande.

Det betyder att en friskolekoncern som inte befinner sig i någon av dessa tre situationer fritt kan fortsätta att dela ut vinst till sina ägare. Det är alltså inte ett vinstförbud. Det är inte ett generellt stopp för vinstuttag.

När regeringens ansvariga minister säger att hon ska stoppa vinsterna i skolan tänker jag att människor förväntar sig att det är ett enkelt besked som ska komma. Skattepengar som är avsedda för elevernas utbildning ska gå till elevernas utbildning, inte till aktieutdelningar. Men som sagt: Det är inte vad Simona Mohamsson föreslår.

Det blir märkligt när hon i samma inlägg fortsätter med att säga att aktörer vars kortsiktiga intresse är att maximera vinster inte är lämpliga skolhuvudmän. Om hon menar det på riktigt blir nästa fråga: Varför ska de över huvud taget få plocka ut vinst ur skolan? Varför ska skattepengar som är avsatta för barns och elevers utbildning alls kunna gå till avkastning till ägare?

Svaret är måhända att Jimmie Åkesson vill ha det så. Det skulle också kunna vara så att Kristdemokraterna och Ebba Busch, som enligt morgonens presskonferens ska bli det nya borgerliga skolpartiet, vill ha det så. Men då får ansvarig minister banne mig hålla sig till den politik regeringen driver!

Samtidigt som skolan har stora behov av resursförstärkningar fortsätter giriga bolagsägare att kapa åt sig miljarder av skattebetalarnas pengar. Pengar som skulle ha gått till barns undervisning hamnar i stället i aktieägarnas fickor. Forskare, profession och en stor majoritet av väljarna är överens: Det är orättfärdigt. Det är dåligt för skolans kvalitet och likvärdighet. Det är skadligt.

Skolminister Mohamsson och hennes företrädare på posten har i fyra år suttit med händerna i fickorna och tittat på. Och nu, när det har gått 98 procent av mandatperioden, har hon äntligen fått ur sig en proposition.

Frågan jag ställde i interpellationen var: Är det ministerns bedömning att de åtgärder som regeringen nu vidtar på friskoleområdet kommer att vara tillräckliga? Den frågan ekar fortfarande obesvarad här inne.

Anf. 38 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Det är så spännande – valrörelsen är verkligen igång, och det märks även här i kammaren!

Vi har gjort de största förändringarna som har gjorts av friskolesystemet sedan det infördes. Jag har som partiledare och inte som utbildningsminister varit tydlig med att man kan göra väldigt mycket mer. Om vi nu ska stå och slänga respektive koalitionspartier på varandra kan jag nämna Centerpartiets friskolelobby, som du vill samarbeta med. Men låt oss i stället fokusera på vad vi nu har genomfört och som kanske var otänkbart i början av den här mandatperioden.

Det handlar om en offentlighetsprincip som ger lärare, journalister och föräldrar samma insyn i friskolor som man i dag har i kommunala skolor. Det är en förändring som spelar roll på riktigt för att vi ska kunna ha samma insyn. Vad går pengarna till? Hur bedrivs skolverksamheten?

Värdeöverföringsförbudet – som det nu talas om som något som bara är peanuts – är den största förändringen på 30 år när det handlar om att ge sig på kvalitetsbrister. Om man levererar kvalitetsbrister i skolan ska man inte kunna göra vinst.

Jag förstår att ledamoten Sköld har så mycket högre förväntningar på Liberalerna i den här frågan, liksom jag hade när Socialdemokraterna styrde Utbildningsdepartementet under åtta år. Men vi har gjort förändringar av friskolesystemet.

Låt oss nu inte dra in varandras samarbetspartier i den här debatten, för då kan jag lika gärna dra in dina samarbetspartier och fråga dig hur det skulle vara om Socialdemokraterna återigen skulle få makten över Utbildningsdepartementet.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att vi inte säger ”du” och ”dig” utan ”ledamoten” eller namn.)

Anf. 39 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Eftersom Simona Mohamsson började prata om Socialdemokraternas åtta år vid makten tycker jag att det skulle kunna vara på sin plats med en kort historisk exposé när det gäller frågan om att reglera friskolornas vinster.

Under mandatperioden 2014–2018 fanns förslag om att begränsa vinstuttagen på riksdagens bord. Liberalerna eller möjligen dåvarande Folk-

partiet – jag är lite osäker – röstade nej. Under förra mandatperioden fanns förslag om att stoppa kötid som urvalsgrund till översökta populära utbildningar och att förändra skolpengen så att friskolor inte skulle få betalt för uppgifter de inte utför. Liberalerna röstade nej.

Det tillsattes en utredning om att förbjuda vinst i skolan.

Sedan kom den här mandatperioden. Den började med Lotta Edholm som skolminister – direkt från styrelsen i en friskolekoncern. Då, liksom nu, talades det om en helrenovering av friskolesystemet. Det talades också om historiska satsningar, som vid närmare beskådan visade sig vara nedskärningar. Men det är en annan del av skolpolitiken.

Nu säger statsrådet samma sak, det vill säga att regeringen genomför den största översynen av sektorn på 30 år. Men bland de första saker Lotta Edholm gjorde när hon klev in i den roll som Simona Mohamsson nu har var att förbjuda vinstförbudsutredningen att utreda just ett vinstförbud. Hänger ni med? Det första Liberalerna gjorde när de intog Utbildningsdepartementet var alltså att ta bort direktivet att utreda ett vinstförbud.

Sedan dess har Liberalerna, förmodligen med anledning av ett svårt fall av opinionspanik, lovat att de ska avskaffa vinsterna och förbjuda aktiebolag att driva skola. Och nu kommer Simona Mohamsson tillbaka med ett förslag som inte förbjuder vinster.

Det är uppenbart att jag och Simona Mohamsson förstår ordet helrenovering på olika sätt. Om man säger att man ska renovera hela huset räcker det inte med att spika spånskivor över de krossade fönstren.

Med regeringens politik finns problemet kvar. Aktiebolag kan fortfarande driva skolor, vinst kan fortfarande tas ut och skattepengar kan fortfarande omvandlas till privata vinster. Skolmarknadens grundläggande logik, det vill säga den logik som ger betalt till skolägare som bäst kan segregera elevunderlaget, finns fortfarande kvar.

Statsrådet säger att oseriösa aktörer ska bort. Det vore bra, men det är otillräckligt. För mig och för väljarna är problemet att pengar som samhället avsatt för barns utbildning över huvud taget kan lämna skolan som vinst. För Simona Mohamsson verkar problemet mest vara opinionssiffrorna.

Anf. 40 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! I dag finns det flera inbyggda problem med friskolesystemet. Det verkar jag och ledamoten vara överens om. När det gäller huruvida vi har gjort de största förändringarna på över 30 år verkar våra åsikter skilja sig åt. Socialdemokraterna har dock inget track record av att ha fått till några förändringar av friskolesystemet när de satt på Utbildningsdepartementet. Detta kan bero på att de inte är så duktiga på att få med sig andra partier eller på annat.

Det som vi i regeringen nu har lyckats med är att göra stora förändringar för att komma åt kvalitetsbristerna. Vi har infört en offentlighetsprincip för att öka insynen och ett värdeöverföringsförbud vid kvalitetsbrister för att man inte ska kunna använda skolan för att ta ut pengar trots att man inte levererar skola.

Det behöver bli ordning i skolsystemet, och då behöver man kraftigt minska utrymmet för de aktörer som har kvalitetsbrister. Här, fru talman, tror jag att skiljelinjen går. Det jag tycker är dåligt är när en friskola har

dålig kvalitet – inte friskolan i sig. Det är här skillnaden kommer att vara. Socialdemokraterna är så maniskt fokuserade på att ta bort friskolorna och valfriheten att de bara bryr sig om hur en skola bedrivs, inte huruvida den är bra eller dålig.

Utgångspunkten för mig kommer att vara och förbli att skolor som inte håller måttet inte ska kunna ta ut vinst. Därför har vi infört ett värdeöverföringsförbud och skapat samma insyn. Vi ska inte ta bort valfriheten för Sveriges föräldrar och elever.

Anf. 41 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Valrörelsen är definitivt igång, och det bruk som Simona Mohamsson ägnar sig åt, nämligen att vantolka andra partiers politik, betackar jag mig för.

Valfriheten är här för att stanna. Socialdemokraterna är inte emot friskolor utan vinst som drivkraft för dem som driver friskolor – ingenting annat. Simona Mohamsson ska inte oemotsagd sprida en bild av något annat.

Vi fick mycket riktigt inte igenom några förändringar när det gäller friskolornas vinster eller friskolesystemet över huvud taget under den förra mandatperioden. Det har dock ingenting med oss att göra utan med att Liberalerna byter uppfattning oftare än jag byter kalsonger.

Med den här helrenoveringen verkar det bli som med de historiska satsningarna. De historiska satsningarna blev nedskärningar, och den här helrenoveringen verkar bli en mindre justering. Ett tidsbegränsat värdeöverföringsförbud i tre situationer innebär inte något totalstopp för vinstuttag, och att säga att man vill hålla oseriösa aktörer borta är inte samma sak som att göra upp med själva vinstintresset.

Att kalla detta för en helrenovering förändrar inte politikens faktiska effekter. Jag tycker att väljarna förtjänar bättre än en minister som säger en sak och gör en annan. De förtjänar en regering som är tydlig med vad den gör. Svensk skola förtjänar ett system där skolans pengar används till skolan, lärarna, undervisningen, elevhälsan, läroböcker och de barn som bäst behöver stöd – inte till aktieutdelningar.

Om statsrådet verkligen menar det hon säger, att aktörer som sätter vinstintresset före elevernas utbildning inte är lämpliga att driva skolor, borde nästa steg vara ganska enkelt.

Skattepengar till skolan ska gå till skolan – inte till vinster.

(Applåder)

Anf. 42 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L):

Fru talman! Regeringen har genomfört de största reformerna på 30 år – inte för att det är jättekul att ändra en massa grejer i skolan utan för att det har behövts. Skolan har behövt ändras i grunden eftersom vi har sett hur svenska klassrum ser ut.

Vi har infört ett nytt betygssystem för att barn inte ska slås ut på grund av F-betyget. Vi har gjort om kurs- och läroplanerna för att de inte ska fokusera på flum utan på att barns lärande faktiskt ska baseras på forskning om hur hjärnan funkar. Vi har sett till att förbättra stödet i skolan, eftersom vi vet att barn behöver och förtjänar tidiga insatser av riktiga speciallärare.

Vi har ökat tryggheten och studieron genom att ge lärarna ett tydligt mandat att bestämma i klassrummen. Vi har sett till att reglera lärarnas arbets- och undervisningstid eftersom vi vet att lärarna har gått på knäna de senaste decennierna då de har schemalagts att vara mattanter och städa.

Vi har infört en offentlighetsprincip eftersom vi tycker att det är viktigt att det råder samma insyn i hur privata och kommunala aktörer använder pengarna.

Jag tror inte att jag och ledamoten kommer att komma överens om hur svensk skola ska styras framöver eftersom vi i grund och botten har helt olika ingångar när det gäller vad som är problemet med svensk skola i dag. Regeringens förändringar av friskolesystemet är viktiga, rätt och riktiga, men det är lika viktigt att göra samma sak i resten av skolan. Att bara förändra marknadsskolan kommer inte att rädda resten av skolan. På den punkten skiljer sig mina och ledamotens åsikter åt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2025/26:483 om samtyckeslagens tillämpning och rättssäkerhet

Anf. 43 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Katja Nyberg har ställt ett antal frågor till mig om hur jag ser på de rättssäkerhetsproblem som Brottsförebyggande rådet har identifierat när det gäller brottet oaktsam våldtäkt, om huruvida dagens reglering är tillräckligt tydlig och förutsebar ur ett rättssäkerhetsperspektiv och om huruvida regeringen avser att vidta några åtgärder för att stärka rättssäkerheten.

Regeringen står bakom 2018 års sexualbrottsreform som innebär att gränsen mellan en straffri och en straffbar gärning går vid om deltagandet i den sexuella handlingen har varit frivilligt eller inte. Att sexuella handlingar måste vara frivilliga för att vara lagliga är en självklarhet för mig.

Genom reformen har det tydliggjorts att varje människa har en ovillkorlig rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande. Att mot sin vilja utsättas för en sexuell handling innebär alltid en allvarlig kränkning, även om våld eller hot inte har använts.

Reformen har haft flera positiva effekter. Brå lyfter i sin rapport (Brå 2025:3) bland annat att personer som har utsatts för sexuella övergrepp i mindre utsträckning tar på sig skulden för det som har hänt och upplever sig ha möjlighet att få rättslig upprättelse genom att anmäla brottet. Det tycker jag är bra. Reformen skickar också en viktig normerande signal i samhället om att allt sex ska vara frivilligt.

Inom ramen för 2018 års reform infördes också ett särskilt oaktsamhetsansvar för vissa allvarliga former av sexualbrott. Två nya brott infördes: oaktsam våldtäkt och oaktsamt sexuellt övergrepp.

Den sexualbrottslagstiftning som vi nu har och som bygger på frivillighet tar sin utgångspunkt i att den som vill ha sexuellt umgänge med någon annan måste försäkra sig om att det finns en ömsesidig vilja till ett sådant sexuellt umgänge. Det betyder att det finns ett krav på aktsamhet och att det är naturligt att den som är grovt oaktsam i fråga om den om-

ständigheten att den andra personen inte deltar frivilligt också kan hållas straffrättsligt ansvarig för det.

Sedan är det förstås viktigt att den rättsliga prövningen är rättssäker. Jag har tagit del av Brås rapport, som regeringen efterfrågat, och de farhågor som myndigheten lyfter angående oaktsam våldtäkt. Det Brå pekar på är att det nya brottet oaktsam våldtäkt är svårtillämpat och medför rättssäkerhetsproblem. Brå betonar också att det är av vikt att det kommer fler vägledande avgöranden i högre instanser. Jag följer rättsutvecklingen noga och utesluter inte att frågorna kommer att behöva belysas ytterligare framöver.

Anf. 44 KATJA NYBERG (-):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Jag konstaterar att justitieministern och jag är överens om en mycket viktig utgångspunkt i debatten: Brå har identifierat rättssäkerhetsproblem när det gäller brottet oaktsam våldtäkt. Justitieministern återger att brottet är svårtillämpat och medför rättssäkerhetsproblem, vilket i sig är ett allvarligt konstaterande. Vi talar här om straffrätt och om ett brott som hör till de allvarligaste och mest stigmatiserade i vår lagstiftning, och då måste kraven på tydlighet, förutsebarhet och rättssäkerhet vara mycket höga.

Jag vill samtidigt vara tydlig med att denna debatt inte handlar om att ifrågasätta principen om frivillighet. Sexuella handlingar ska självklart vara frivilliga.

Samtyckesreformen har haft positiva effekter, bland annat för utsattas möjlighet till upprättelse och genom den normerande signalen att allt sex ska vara frivilligt. En lagstiftning kan dock ha ett viktigt och legitimt syfte och samtidigt innehålla en bestämmelse som behöver granskas och förtydligas ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Det är just den diskussionen vi måste kunna föra.

Justitieministern säger att det behövs fler vägledande avgöranden i högre instanser och att han följer rättsutvecklingen noga och inte utesluter att frågorna behöver belysas ytterligare framöver. Men om regeringen redan känner till att en straffbestämmelse är svårtillämpad och medför rättssäkerhetsproblem, är det då tillräckligt att vänta på att rättsläget successivt ska klarna genom nya domar? Det innebär i praktiken att domstolar och enskilda människor under tiden får bära konsekvensen av den osäkerhet som Brå redan har pekat på.

Rättssäkerhet innebär inte att välja mellan brottsoffrets rättigheter och den tilltalades rättigheter. En rättsstat måste klara båda samtidigt. Den som utsätts för ett sexualbrott ska självklart tas på största allvar och få rättslig upprättelse. Den som anklagas för ett brott ska samtidigt kunna förstå vad som krävs för straffansvar och kunna lita på att lagen tillämpas på ett förutsebart sätt.

Det är därför jag reagerar på formuleringen att justitieministern inte utesluter att frågorna kan behöva belysas ytterligare. Detta är nämligen inte första gången frågan belyses. Brå följde upp samtyckeslagen redan 2020 och pekade då på tillämpningsproblem och risker för rättssäkerheten. Nu, fem år senare, har Brå på regeringens uppdrag följt upp lagen en andra gång. Brå konstaterar att problemen inte har försvunnit och att brottet oaktsam våldtäkt fortfarande är svårtillämpat och medför rättssäkerhetsproblem.

Min fråga till justitieministern är enkel: Om vi är överens om att det finns rättssäkerhetsproblem, vad behöver ytterligare inträffa innan regeringen anser att det finns anledning att agera?

Anf. 45 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Katja Nyberg, för möjligheten att diskutera den här viktiga frågan i dag!

Egentligen kan jag fatta mig ganska kort. Jag tycker att Katja Nyberg lyfter fram en viktig fråga. Å ena sidan är det en styrka att det finns en väldigt bred uppslutning runt den svenska lagstiftningen på området och att samtycke är grundackordet. Å andra sidan har vi förstås ett starkt gemensamt intresse av att detta ska fungera på ett rättssäkert sätt.

Jag har inget konkret besked att lämna i dag om exakt hur frågan ska tas vidare. Jag vill dock understryka att Brå bekräftar att lagstiftningen i stort fungerar väldigt väl. Att man nu för andra gången pekar på några specifika aspekter just när det gäller oaktsamhetsbrottet och rättssäkerhetsfrågorna där talar förstås för att vi vid lämplig tidpunkt och i lämpligt format ska se närmare på frågan, men jag har i dag inget konkret besked om exakt när eller hur det ska gå till.

Anf. 46 KATJA NYBERG (-):

Fru talman! Jag vill vara tydlig med att jag naturligtvis inte efterfrågar att regeringen ska styra över hur domstolar dömer i enskilda fall. Det är väldigt viktigt. Men domstolarnas oberoende befriar inte lagstiftaren från ansvar. Att straffrätten är tydlig och rättssäker är en väldigt viktig utgångspunkt. Det räcker inte att enbart konstatera att rättspraxis behöver förbättras när regeringens egen myndighet, Brå, pekar på att lagen är svårtillämpad och medför rättssäkerhetsproblem. Straffrätten måste vara så tydlig och förutsebar som möjligt när människor förväntas följa den.

Det kan inte vara en uppgift enbart för domstolarna att genom framtida rättsfall skapa den tydlighet som i dag saknas. I dag finns det människor som riskerar att bli oskyldigt dömda till långa fängelsestraff på grund av denna lagstiftning.

Återigen: Det handlar inte om att backa från frivillighetsprincipen. Det handlar om var gränsen för det straffrättsliga ansvaret går. För oaktsam våldtäkt räcker inte vanlig oaktsamhet. Lagen kräver grov oaktsamhet. Men när är ett handlande inte straffbart, och när är en person så grovt oaktsam i fråga om den andras frivillighet att det blir fråga om en oaktsam våldtäkt? Det måste gå att tydligt förklara vilka konkreta omständigheter som gör att just den gränsen är passerad.

Justitieministern säger att han följer utvecklingen, men att följa utvecklingen är inte samma sak som att ange när regeringen är beredd att agera. Därför vill jag återigen fråga: Var går gränsen för justitieministern? Vilka konkreta omständigheter skulle få regeringen att gå från att följa rättsutvecklingen till att faktiskt vidta konkreta åtgärder?

Anf. 47 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Sammantaget bör det finnas ett ganska bra underlag för att överväga vilka ytterligare åtgärder som ska vidtas. Sedan noterar jag ändå att Brå också efterfrågar fler vägledande avgöranden. Just när det gäller tillämpningsfrågor är ändå den vanliga vägen, om jag får uttrycka mig så,

att domstolarna tydliggör och reder ut lagstiftningen och genom vägledande avgöranden skapar klarhet kring flera av de frågor som Katja Nyberg lyfter fram.

Jag har som sagt inte bara noterat Brås tidigare synpunkter utan också själv efterfrågat och beställt detta underlag från Brå. Som jag också sagt bekräftar det som helhet att samtyckeslagstiftningen fungerar väl, men det pekar också just på rättssäkerhetsproblem med bland annat just oaktsamhetsbrottet.

Jag säger som jag sa tidigare: Jag tycker att vi börjar samla på oss underlag som ändå gör det motiverat att titta på detta på ett mer systematiskt sätt, men jag har i dag inget besked om när det ska ske eller i vilket format.

Anf. 48 KATJA NYBERG (-):

Fru talman! Jag vill avsluta med att tala om varför jag väckte interpellationen. Vi måste kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt. Sverige ska ha en stark sexualbrottslagstiftning som värnar människors sexuella integritet och ger brottsoffer möjlighet till upprättelse, men vi ska också ha en straffrätt som är tydlig, förutsebar och rättssäker. Det ena står inte i motsats till det andra. Tvärtom är båda nödvändiga för förtroendet för rättsväsendet.

När Brå på regeringens uppdrag granskar en straffbestämmelse och pekar på att den är svårtillämpad och medför rättssäkerhetsproblem anser jag att lagstiftaren har ett ansvar att ta den slutsatsen på största allvar.

Jag välkomnar därför att justitieministern inte stänger dörren för att frågorna kan behöva belysas ytterligare. Jag hade dock önskat att han öppnade den lite mer än så. Rättssäkerheten är inte ett hinder för en stark sexualbrottslagstiftning. Rättssäkerheten är en förutsättning för att lagstiftningen ska behålla sin legitimitet och människors förtroende över tid.

Min förhoppning, till sist, efter den här debatten är att regeringen inte nöjer sig med att enbart följa utvecklingen utan kommer att agera utifrån det problem som Brå redan har identifierat.

Anf. 49 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Än en gång tack till Katja Nyberg för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

Jag tror att vi är rätt överens om tagen. Det är väldigt viktigt att ha en stark sexualbrottslagstiftning i Sverige. Det faktum att vi bygger vår lagstiftning på samtycke är en stor styrka. De underlag vi har fått från Brottsförebyggande rådet bekräftar också att den i allt väsentligt fungerar väldigt väl.

Det är också helt riktigt att det inte finns något motsatsförhållande mellan effektiviteten i en sådan lagstiftning å ena sidan och rättssäkerheten å den andra. Utan rättssäkerhet kommer även effektiviteten över tid att undermineras, utöver de konsekvenser det kan få för enskilda som till äventyrs blir föremål för en rättsosäker process.

Jag tycker att det är bra att frågorna lyfts upp, och jag är öppen för att på lämpligt sätt, i lämpligt sammanhang och vid lämplig tidpunkt belysa frågorna ytterligare. Exakt hur och när det ska ske får vi återkomma till.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2025/26:536 om stöd till föreningar för att motverka högerextrem verksamhet i samlingslokaler

Anf. 50 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Anna Wallentheim har frågat mig vilka konkreta initiativ jag har tagit för att stödja föreningar och lokaluthyrare i arbetet med att motverka att högerextrema och nazistiska grupper använder deras lokaler för verksamhet som riskerar att bidra till radikalisering och rekrytering.

Låt mig först understryka att regeringen ser mycket allvarligt på alla former av våldsbejakande extremism. Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning kommer det främsta terrorattentatshotet mot Sverige i år sannolikt från en ensamutförande aktör som agerar utifrån en våldsbejakande islamistisk eller högerextremistisk bevekelsegrund. Sett över lite längre tid kommer hotet från den våldsbejakande extremismen även från den autonoma våldsbejakande vänstern. Vi måste ha bredden och långsiktigheten att hantera alla dessa hot samtidigt.

Ytterst handlar förstås alla insatser mot ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism om att skydda vår demokrati och aktivt främja ett fritt och öppet samhälle. Regeringen har under mandatperioden vidtagit flera åtgärder för att förstärka och vidareutveckla det arbetet. Som stöd för insatser på nationell, regional och lokal nivå finns sedan 2024 en nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Strategin har lagt grunden för ett effektivt och långsiktigt arbete som också inkluderar myndigheters och kommuners stöd till föreningar i de utmaningar dessa kan möta kopplat till våldsbejakande extremism.

Det är allvarligt att högerextrema missbrukar den tillit som uthyrningen av olika föreningars öppna mötesplatser bygger på för att exempelvis rekrytera barn och unga eller sprida rasistisk propaganda. Högerextrema grupperingar har även hyrt kommuners lokaler i liknande syften och för att arrangera kampsport kopplat till de så kallade aktivklubbarna, som använder fysisk träning för att stärka gruppens våldskapital.

Polisen har gått ut med en uppmaning till uthyrare av lokaler att höra av sig om de misstänker att allt inte står rätt till. Uthyrare kan också få stöd av polisen om de riskerar att utsättas för hot i samband med en nekad uthyrning. Det är även möjligt att bryta avtal som har ingåtts på falska grunder, till exempel om den som vill hyra lokalen har lämnat oriktiga uppgifter eller undanhållit viktig information.

I samtliga sju polisregioner finns så kallade Redex-center. Redex är en samverkansform mellan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen som myndigheterna gemensamt har utvecklat för att reducera hotet från olika våldsbejakande extremistmiljöer. Inom ramen för samarbetet delar myndigheterna underrättelser om misstänkta aktörer.

De flesta kommuner i Sverige har i dag även lokala samordnare som ansvarar för att samordna och utveckla det lokala arbetet, koordinera olika yrkesgrupper och ta fram lokala lägesbilder. Kommunen kan via sitt lokalpolisområde få information om polisens aktuella lägesbild och stöd i att utveckla insatser tillsammans med polisen och Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet. Det finns alltså goda förutsättningar för föreningar att även få stöd från kommunerna i att motverka högerextrem verksamhet i olika samlingslokaler.

Regeringen följer noga hotet från våldsbejakande extremism och överväger löpande nya effektiva åtgärder och insatser.

Anf. 51 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är konkret. Under senvåren blev vi i medierna uppmärksammade på ett fall utanför Västerås. En bygdegård bokades av en 19-årig kvinna. Det som framstod som en helt vanlig uthyrning visade sig vara något helt annat. I lokalen hittade man kartonger med hakkorsarmbindlar, hitlermasker och material från Nordiska motståndsrörelsen.

Det här är inte ett isolerat exempel. Polisen har varnat för att högerextrema grupper använder falska uppgifter och falska anledningar till att hyra bland annat bygdegårdar och andra lokaler. En ung kvinna, som i det exempel jag nämnde, eller en barnfamilj hör av sig till en civilsamhällesorganisation som hyr ut lokaler och säger att man ska använda lokalen till ett dop, ett födelsedagsfirande eller en släktträff – men bakom bokningen finns i själva verket nazistiska grupper.

Polisen beskriver att det i Sverige finns en påtaglig risk för både radikalisering och nyrekrytering av unga till högerextremism och till andra former av extremism, precis som ministern nämnde. Ministern nämnde i sitt svar att det finns goda förutsättningar för föreningar att få stöd. Han hänvisar till den nationella strategin, till Redex-center, till kommunala samordnare och möjligheten att kontakta polisen. Allt detta är såklart viktigt.

Men problemet är att den ideellt arbetande föreningen fortfarande står med ett tydligt och konkret ansvar. Hur ska man veta vem som faktiskt hyr lokalen? Vilka varningssignaler ska man känna igen? Vilka frågor ska man ställa till den som ska hyra en lokal? Vad gör man om man upptäcker vilka som faktiskt står bakom dem som ska hyra lokalen, och vad händer om man blir utsatt för att man säger nej och inte vill hyra ut sin lokal?

I exemplet från Västerås beskriver föreningens vice ordförande hur hon själv senare fick ringa runt till andra bygdegårdar för att varna dem för liknande bokningar. Det kan inte vara meningen att enskilda ideellt engagerade människor själva ska bygga upp ett varningssystem mot organiserade nazistiska grupper.

Är ministern och regeringen i nuläget nöjda med det stöd som föreningarna får? Eller är regeringen beredd att ta initiativ till tydligare stöd med konkreta råd, rutiner eller kontaktvägar för föreningar och andra lokaluthyrare?

Anf. 52 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Anna Wallentheim för möjligheten att diskutera denna viktiga fråga i dag.

Jag ställer mig till fullo bakom problembeskrivningen. Jag tycker också att det är glädjande att ta del av information från polisen om att frågan verkligen är på polisens radar. Som jag sa i mitt inledande svar har polisen gått ut med en uppmaning till uthyrare av lokaler att höra av sig om de misstänker att saker och ting inte står rätt till. De kan få stöd av polisen om de utsätts för hot eller andra påtryckningar vid nekad uthyrning. Det finns lagligt stöd för att bryta avtal om den som vill hyra en lokal har uppgett ett syfte men syftet visar sig vara ett annat. I praktiken kan det vara så att en lokaluthyrare ställd inför en sådan gruppering kan känna rädsla och oro för

hur situationen ska hanteras. Men då kan man ringa polisen och få stöd. Det har varit bra besked när vi har följt upp frågorna.

Jag vill också nämna Center mot våldsbejakande extremism på Brå, som har i uppdrag att ge stöd till kommuner vad gäller hanteringen av hot från olika våldsbejakande eller extremistiska miljöer. Dessa frågor utspelar sig i lokala sammanhang där också kommuner kan spela en viktig stödjande roll, inte minst i relation till föreningslivet och civilsamhället. Jag följer gärna upp i vilken utsträckning Center mot våldsbejakande extremism kan ge ytterligare stödinsatser vad gäller lokaler.

Jag tycker i alla fall att det är bra att frågan lyfts upp här, och jag tycker att beskeden från polisen med anledning av den här frågan är tillfredsställande.

Anf. 53 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Det finns en viktig princip i frågan. Våra bygdegårdar och föreningslokaler finns där för att människor ska kunna engagera sig ideellt och i sina samhällen. Där ska man kunna fira midsommar och födelsedagar, men det ska också vara en plats där barn och unga kan träffas, där man kan hålla möten och där det ordnas kulturarrangemang och olika aktiviteter som gör att människor binds samman i gemenskap runt om i hela Sverige. Det är den öppenheten och tilliten som nazistiska grupper och andra extrema grupper utnyttjar.

Genom mitt engagemang i Folkets Hus och Parker vet jag att vi också där har ställts inför den här problematiken. Jag är styrelseledamot i den södra regionen och vet vilken betydelse de här mötesplatserna har runt om i hela vårt land. Vi vill ha öppna hus och vill att människor ska kunna mötas, kunna organisera sig, kunna fira och kunna ta del av kultur. Men öppenheten får aldrig innebära att enskilda föreningar lämnas ensamma när till exempel nazistiska eller våldsbejakande grupper medvetet försöker lura sig in.

Folkets Hus och Parker har själva tagit fram en uthyrningspolicy för att ge föreningar stöd. Men när extremistmiljöer eller andra grupper uppger falska uppgifter är det svårt för den ideella föreningen att veta om det är något seriöst eller oseriöst. Det är kanske här politiken behöver kliva fram. Alternativet får nämligen aldrig vara ett land där föreningar tackar nej till alla typer av uthyrningar om de inte känner personen. Det kommer inte att skapa den gemenskap som jag tror att både jag och justitieministern vill se i vårt samhälle.

Ministern räknar i sitt svar upp mycket av det arbete som redan bedrivs mot våldsbejakande extremism. Det finns väldigt mycket som är bra i den nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism, som vi har debatterat här i kammaren. Jag hoppas att ministern vet att jag står bakom den. Det är en bra strategi.

Precis som ministern nämner har strategin lagt grunden för ett effektivt och långsiktigt arbete som också inkluderar myndigheters och kommuners stöd till föreningar i de utmaningar de kan möta. Dock vittnar exempel från verkligheten just nu om att det inte alltid fungerar. Det är en strategi som ändå har funnits i några år, men exemplet från Västerås är från våren 2026. Någonstans finns alltså läckage eller saker som inte fungerar.

Polisen ger tydliga råd, vilket ministern var inne på. De förespråkar till exempel att man ska träffa den som hyr, ställa följdfrågor och kontakta

polisen så fort man anar att någonting är fel. Men när vi nu vet att dessa grupper systematiskt försöker hyra lokaler med syften som jag tror att ingen av oss står bakom måste vi ställa oss frågan: Vad mer kan politiken göra när systemet inte håller?

Fru talman! Civilsamhällets öppenhet ska inte behöva försvaras av en ensam ordförande i en ideell förening som plötsligt upptäcker, som i det här fallet, nazistiska föremål i sin föreningslokal. Därför skulle jag vilja fråga ministern: Vad ytterligare är ministern och regeringen – flera ministrar kommer såklart att behöva vara inblandade i arbetet – beredda att göra för att föreningarna runt om i Sverige ska kunna fortsätta vara öppna mötesplatser och samtidigt inte ska lämnas ensamma när våldsbejakande extremism försöker utnyttja öppenheten i vårt samhälle?

Anf. 54 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag och Anna Wallentheim är helt överens om beskrivningen av problemet. Det är glädjande att höra att det finns ett engagemang i Folkets Hus och Parker. Det finns förstås en överbyggnad, eller vad man ska säga, i en sådan rörelse som kan utgöra ett viktigt stöd också för den enskilda parkanläggningen någonstans i Sverige. Men många bygdegårdar eller andra lokaler finns såklart inte i ett sådant bredare sammanhang.

Jag tycker att det är bra att frågan väcks. Det är mycket rimligt att politiken i relation till de myndigheter som ligger nära problemen följer upp vilka behov av ytterligare insatser de ser, eventuellt också från politiskt håll.

Jag kan konstatera att vi har tydliggjort vår strategi i relation till problembilden. Hur den har genomförts i praktiken hos de aktörer som verkligen kan påverka det här nära den, i värsta fall, ensamma ideella kraften i bygdegården ger ändå löftesrika besked om att det finns ett sammanhang där man verkligen kan få stöd. Men i det läget måste man veta att man ska lyfta luren och ringa till polisen, och när man gör det har man rätt att förvänta sig stöd för att hantera en konkret situation förstås, om en sådan har uppstått, men också om man har behov av att arbeta mer förebyggande för att undvika att hamna där igen.

Jag vill återigen lyfta fram Center mot våldsbejakande extremism, som har fått ett särskilt uppdrag för att stödja just den kommunala nivån. Jag föreställer mig att det här sker i något slags snitt mellan den statliga ordningsmakten, genom polisen och möjligtvis andra myndigheter, och de kontaktytor som finns mellan en kommun och civilsamhället och föreningslivet lokalt.

Låt oss följa upp det här i relation till alla olika aktörer som kan påverka. Jag är helt överens med interpellanten om att problemets allvar förtjänar det.

Anf. 55 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag vet, justitieministern vet, alla som sitter här inne vet och de som lyssnar vet förhoppningsvis också varför extremistiska, rasistiska och nazistiska organisationer ljuger för att få tillträde till lokaler. Det är för att de ser att de kan växa, att där finns möjlighet att organisera sig, rekrytera, fortsätta sprida hat, svartmåla Sverige och fortsätta döma människor efter hudfärg, religion eller sexuell läggning.

Vi måste vara bättre än de. Vi är mitt uppe i en brinnande valrörelse, och jag anser att det just nu är alldeles för många som inte tar det demokratiska ansvar vi har och som slänger in farliga lögner.

När vi ledamöter får frågor från väljare eller journalister men också från elever om vilken politisk motståndare vi tycker är skickligast och vem som är svårast att möta i en debatt nämner jag nästan alla gånger justitieminister Gunnar Strömmer. Jag upplever nämligen att ministern är skicklig och saklig och att han har förståelse både för sakfrågan som jag försöker väcka här i kammaren och för våra politiska skiljaktigheter.

Men jag måste erkänna att någonting har hänt i den politiska debatten. Kanske är det för att det är valrörelse. Den senaste tiden har jag tyvärr upplevt att också regeringsföreträdare alldeles för många gånger har sjunkit till en nivå som jag inte riktigt tycker är värdig.

Vi måste stå upp för den demokratiska processen och för det politiska samtalet. Jag tycker att vi ska använda de snart sista 30 dagarna i valrörelsen till att prata om vad vi vill. Vad vill vi socialdemokrater? Vad vill Moderaterna? Då blir det tydligt för väljarna därute vad partierna faktiskt vill.

Vi vinner ingenting på att sprida lögner. Om vi ska vinna över extremismen, över nyrekryteringen och över hotet och hatet gäller det att vi visar att vi är värdiga förespråkare och förebilder för svenska folket.
(Applåder)

Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för det här mycket civiliserade meningsutbytet i likhet med de övriga meningsutbyten vi haft under de här åren.

Jag är väldigt glad för att den här frågan kommer upp. Kampen mot den våldsbejakande extremismen är ett av vårt samhälles allra mest centrala uppdrag, just för att värna vårt samhälle som fritt och öppet. Det är viktigt att kunna ha blicken på flera olika slags hot samtidigt, oavsett om det handlar om våldsbejakande islamism, om högerextremism eller för den delen om hot som kommer mer från autonomt vänsterhåll, även om det är de två förstnämnda som framför allt har varit aktiva under de år som jag har haft den här rollen.

Jag tycker att den konkreta fråga som vi har diskuterat i dag, civilsamhällets påverkan, är särskilt angelägen att diskutera. Många andra delar av samhället – statliga aktörer, kommunala aktörer eller offentliga aktörer – har trots allt en annan motståndskraft eller robusthet. De finns i ett sammanhang där man kan hantera den här typen av hot på ett annat sätt.

Civilsamhället är väldigt utsatt. Det är ofta en ideellt arbetande kraft någonstans i Sverige, i en bygdegård eller annan föreningslokal, och har naturligtvis rätt att förvänta sig det omgivande samhällets stöd.

Jag är glad att ändå kunna förmedla att polisen verkligen vill ge det stödet, kan ge det stödet och ger det stödet. Och andra aktörer, som Brottsförebyggande rådet och Center mot våldsbejakande extremism, har tydliga uppdrag att stödja kommunerna i det här arbetet, vilket rimligen måste inkludera stöd till civilsamhället och andra sammanhang där de här hoten uppträder.

Tusen tack för möjligheten att lyfta upp de frågorna i dag! Det finns säkert mycket mer att göra framåt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2025/26:557 om sexuella övergrepp i kriminalvården

Anf. 57 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Samuel Gonzalez Westling har frågat mig vilken kännedom jag har om omfattningen av det ökande sexuella våldet inom kriminalvården, när jag fick kännedom om problematiken och vilka åtgärder jag avser att vidta för att överbeläggningen inom kriminalvården inte ska leda till sexuella övergrepp och annat våld mellan de intagna.

Beläggningssituationen inom kriminalvården är mycket ansträngd. Det har förstås flera orsaker. En helt avgörande orsak är att utbyggnaden av myndigheten inleddes alldeles för sent, vilket i sin tur beror på felprioriteringar och uteblivna beslut från tidigare, socialdemokratiska regeringar, som vilat på stöd av bland annat Vänsterpartiet. Samtidigt innebär regeringens omläggning av rättspolitiken att fler kommer att sitta i fängelse, dessutom under längre tid än i dag.

Regeringen och Kriminalvården arbetar intensivt och målmedvetet för att komma till rätta med den ansträngda beläggningssituationen och för att skapa goda förutsättningar för en omfattande expansion, som förstås ska präglas av hög säkerhet och effektiva insatser vad gäller det återfallsförebyggande arbetet. Mellan 2023 och 2028 beräknas Kriminalvårdens anslag öka med 123 procent, från 14,1 till 31,5 miljarder kronor. Under mandatperioden har regeringen fattat beslut om hyresavtal som omfattar mer än 6 300 platser, vilket motsvarar nästan nio Kumlaanstalter.

Dubbelbeläggning är ett av flera verktyg som Kriminalvården använder för att hantera den ansträngda situationen. När det byggs nytt är dubbelbeläggningen en utgångspunkt, vilket innebär att lokaler kan anpassas för fler klienter och därmed bli mer ändamålsenliga, säkra och trygga. Enligt Kriminalvården har dubbelbeläggningen i sig inte lett till någon ökning av våldet mellan intagna. Däremot har den ökade trängseln haft en negativ påverkan på situationen i övrigt för såväl intagna som personal.

Våld, hot och sexuella övergrepp har förstås ingen plats i kriminalvården, och jag tar alla uppgifter om sådan brottslighet på största allvar. Frågan lyftes också på försommaren vid ett möte mellan Justitiedepartementet och Kriminalvården. Myndigheten redogjorde då för sina rutiner vid misstankar om brottslighet mellan intagna, särskilt misstankar om sexuella övergrepp.

Kriminalvården är nu igång med en analys av omfattningen av sexuella övergrepp mellan intagna, vilka riskfaktorer som ligger bakom och vilka ytterligare förebyggande åtgärder som är möjliga att vidta. Analysen ska vara klar senast den 31 oktober i år. Jag följer förstås det arbetet väldigt noggrant och kommer att ta del av resultatet av analysen med mycket stort intresse.

Då interpellanten anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav andre vice talmannen att Gudrun Nordborg (V) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 58 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Det var dock inte så heltäckande som jag hade hoppats. Men jag är ändå övertygad om att vi

båda har ambitionen att våld och sexuella övergrepp inte ska förekomma – helst inte någonstans i samhället och kanske allra minst på dessa institutioner och anstalter, där staten har ansvar för människor som blivit intvingade innanför ramarna.

Vi har länge vetat att övergrepp förekommit inom kriminalvården. Det som har föranlett denna interpellation är bland annat larm från medier; man har uppmärksammat att övergrepp även sker på grund av dubbelbeläggning. Vi vet att dubbelbeläggning är det som oftast förekommer i kriminalvården. Det är till och med det man bygger för när man expanderar kraftigt och försöker ta emot alla nya stora grupper av fångar.

Även om ambitionen från ministern och ansvariga i Kriminalvården är att reducera detta väcker interpellationssvaret en hel del frågor – det är faktiskt inte särskilt lugnande.

Det markeras i svaret att man bedriver en effektiv återfallsförebyggande verksamhet. Men på nyheterna kunde vi i dag höra att man för så många som hälften av de intagna inte klarar av att upprätta verkställighetsplaner i tid. Ändå är tidsperioden ganska lång: 30–60 dagar. Där tror jag att vi har en lucka i systemet.

Jag har också gjort besök på fängelser där både de intagna och personalen hävdar att det inte finns utrymme nog för återfallsförebyggande verksamheter. Det är inte alltid det ens finns lokaler för återfallsförebyggande utbildningar, samtal eller behandlingar. Vi vet också att flera välkända terapier inte längre verkställs inom kriminalvården. I stället får man vänta tills man har lämnat fängelset. Även detta är sådant som skapar gnissel och irritationer och kan urarta i våld.

Ambitionerna finns alltså. Men går det att förverkliga dem när det råder lokalbrist och personalen väldigt ofta är nyanställd och oerfaren?

I svaret hävdar ministern att dubbelbeläggningarna är ändamålsenliga. Då frågar jag mig: För vem? Är de ändamålsenliga för de intagna? Eller sker de av krassa ekonomiska skäl för att man över huvud taget ska kunna härbärgera de stora fångkullar som väntas på grund av straffrättsreformen?

Anf. 59 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Gudrun Nordborg för möjligheten att diskutera den här viktiga frågan i dag.

Jag börjar med säkerheten. Det råder ingen som helst tvekan om att kriminalvården måste vara en säker plats, både för dem som arbetar där och för dem som är intagna. Det som utgör straffet är frihetsberövandet och förstås inte att man utsätts för övergrepp under den tid man är inlåst i kriminalvården. Det är en självklar utgångspunkt. Det var också därför vi tog dessa uppgifter på väldigt stort allvar. Om jag inte är ute och cyklar var det Sekotidningen som under våren gjorde den här granskningen av sexuella övergrepp.

Det var också en lite ny aspekt av dubbelbeläggningen som kom upp. Jag tror att Kriminalvården fortfarande menar att den friktion som beror på dubbelbeläggningen inte i första hand har att göra med det som sker i cellerna utan med att det blir dubbelt så många personer på gemensamhetsytor som varit avsedda för mindre grupper. Det är framför allt där som det uppstår mycket friktion.

Det var i det avseendet jag använde ordet ”ändamålsenliga”. När vi nu bygger nytt och utgår från att det ska vara dubbelbeläggning är det klart

att man kan anpassa lokalerna till den förutsättningen. Friktionen uppstår i hög grad i gamla lokaler avsedda för mindre grupper. När man bygger nytt kan man ta bort den friktionen och bygga på ett mycket mer ändamålsenligt sätt.

Visst är det klart att det finns en effektivitetsaspekt. Av en lång rad olika skäl har vi behov av fler anstaltsplatser. Ett sådant är förstås att vi skärper straffen så att de ska bli mer rättvisa, ge bättre upprättelse för brottsoffer och skydda samhället mot allvarlig brottslighet. Det är också så att samhällsutvecklingen med den grova brottsligheten gör att det finns personer som begår så allvarliga brott att de kommer att sitta inne under en längre tid. Dessutom har polisen blivit mycket bättre på att klara upp de grova brotten, vilket i grund och botten är en mycket glädjande nyhet. Även detta skapar ett tryck på kriminalvården.

Vad gäller dubbelbeläggningen tycker jag att vi har hittat ett klokt och väl avvägt sätt att arbeta. För att spetsa till det lite kan jag säga att tidigare regeringars expansion av kriminalvården innebar att man inte byggde nytt utan öppnade för dubbelbeläggning. Vi gör nu både och. Vi arbetar med dubbelbeläggning men rekordinvesterar också i expansion. På det sättet lättar vi på trycket och skapar goda förutsättningar för intagna till en säker tid på anstalt. Vi skapar också bättre arbetsmiljö och bättre förutsättningar för medarbetare att bedriva ett meningsfullt återfallsförebyggande arbete.

Vi gör också andra saker. Vi ser till exempel över fängelselagstiftningen och häkteslagstiftningen för att kunna skapa ännu större flexibilitet. Vi har ett uppdrag till Kriminalvården som tar sikte på dessa frågor. Vi kommer utan tvekan från ett ansträngt läge, och vi befinner oss i ett ansträngt läge. Om man tänker bort de enorma investeringar vi nu gör i Kriminalvården skulle vi vara i ett hopplöst läge, och det är vi verkligen inte.

Jag ser ändå framtiden an med tillförsikt. Men det råder ingen tvekan om att vi i varje läge måste ta frågan om säkerhet och trygghet på allra största allvar. Det gör vi nu genom att Kriminalvården har i uppdrag att gå till botten med frågan om de sexuella övergreppen. Jag ser fram emot att ta del av utvärderingen eller resultatet av den analysen i slutet av oktober.

I detta anförande instämde Fredrik Kärrholm (M).

Anf. 60 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Tack, ministern, för kompletteringar! Jag inser fuller väl att om det är trångt i allmänna utrymmen oavsett vilka lokaler de än är kan det åstadkomma friktioner och irritation som utmynnar i obehagliga aktioner, tyvärr inklusive våld. Men de övergrepp som har fått stor uppmärksamhet är de som har skett i de låsta rummen, där en medintagen begår övergrepp på en annan medintagen.

Där är frågan: Hur kan man bromsa detta, och vilka möjligheter finns att slå larm? Det tror jag är ännu allvarligare situationer än de som handlar om trängsel i allmänna utrymmen där det kanske finns både andra intagna och personal som kan gripa in snabbare än vad som går att göra till exempel nattetid i en låst cell.

Det kom också fram i svaret att Kriminalvården har rutiner. Det blir jag lite nyfiken på. Vilka rutiner har man för att försöka komma till rätta med situationer där man misstänker övergrepp av olika slag? Det är tydligen någonting som finns redan nu.

Sedan vill man tack och lov gå vidare med att försöka analysera hur omfattande problemen är. Man ska också kartlägga både riskfaktorer och möjliga förebyggande åtgärder. Det låter ju klokt, men det verkar också senkommet. De här problemen är inte helt nya. Det har också före överbeläggningarna funnits problem, och övergrepp har existerat på våra anstalter.

Jag har en kompletterande fråga som inte ingick i min partikamrats text med frågor till ministern. Det är en fråga som jag är övertygad om att vi båda är angelägna om att bevaka. Vad gör Kriminalvården för de personer som har blivit utsatta för övergrepp? Hur ger man dem fortsatt skydd, och hur ger man dem en terapeutisk behandling?

Vi vet att sexuella övergrepp är bland det mest traumatiserande som man kan utsättas för. Det gäller för kvinnor, och det gäller för män. En del hävdar också att det gäller i ännu större utsträckning för män därför att man förväntas kunna försvara sig, och så klarar man inte det utan blir utsatt för övergrepp. Det är så att säga en flerfaldig kränkning av manligheten, som kan vara sårbar på ett dåligt sätt. Men vi ska ha all respekt för att de som nu har blivit utsatta har farit illa av de övergreppen.

Anf. 61 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag ska först göra en liten rättelse. Det var inte Sekotidningen utan tidningen Arbetet, minns jag nu, som gjorde granskningen med de uppgifter som vi talar om nu.

Inom ramen för det uppdrag som Kriminalvården nu har och som ska redovisas i oktober ingår förstås också att redogöra för både problemets omfattning, vilka förebyggande åtgärder man kan vidta och hur man hanterar situationerna när de uppkommer.

När det gäller rutinerna får kanske Kriminalvården mer i detalj utveckla vad det innebär. Vad jag menar är att hur man placerar intagna mellan anstalter, på avdelningar och i celler är en del av den dagliga kärnverksamheten. Det följer förstås olika rutiner. Det är en helt avgörande del av den dagliga verksamheten.

Frågorna är viktiga. Jag tycker att det är väldigt bra att vi diskuterar dem. Jag ser fram emot att ta del av Kriminalvårdens analys och slutsatser vad gäller framtiden inom ett par månader.

Anf. 62 GUDRUN NORDBORG (V):

Fru talman! Jag uppskattar givetvis att man fortsätter att arbeta med de här frågorna. Det är nödvändigt och ett minimum. Men man måste göra det på ett skickligt sätt.

Där kan man fundera över frågor om placeringar. Det finns ett antal fångar som är dömda för allvarliga sexualbrott. Hur gör man i riskbedömningar där? Är det rimligt att de ska placeras i dubbelceller, eller är det en riskfaktor?

Ska vi göra intervjuer där man testar vilka som skulle kunna stämma och förhoppningsvis trivas bra ihop? Jag vill gärna tillägga att jag också har hört positiva exempel där de som har fått dela cell och sedan blivit erbjudna att bo i ensamcell har nekat det för att de har blivit så goda kompisar. De tycker att kvällssamtalen har varit oerhört värdefulla för dem. Det kan också ha en terapeutisk effekt att man umgås om man kommer in

på kloka tankar tillsammans och försöker att bygga upp en bättre framtid än det liv man hade när man kom in i fängelset.

Att bedöma riskfaktorer är extremt svårt att göra både ute i verkligheten och inne på institutioner. Ambitionen att göra det vill jag gärna hylla, men frågan är hur det ska gå till. Jag vill gärna fortsätta att följa utvecklingen av det och vad som sägs i den rapport som om jag förstod det rätt skulle komma från Kriminalvården i oktober.

Anf. 63 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Än en gång vill jag rikta ett tack till Gudrun Nordborg för ett som vanligt meningsfullt meningsutbyte.

Sammantaget är säkerheten i fokus för allt som Kriminalvården ägnar sig åt. Det handlar om säkerheten för medarbetarna och för de intagna. Vad gäller dubbelbeläggningen var några av de exempel som Gudrun Nordborg tog upp belysande. Det har visat sig finnas en rätt stor positiv potential i dubbelbeläggning i ett läge där man vet att isolering oftast kan vara det som är mest krävande. Det gäller även om människor förstås har behov av integritet och privatliv i den utsträckning det är möjligt att tillgodose det när de är intagna.

Allmänt sett har de största friktionerna uppstått på gemensamhetsytor som är byggda för ett visst antal intagna men där dubbelt så många måste samsas om ytan. Med det sagt är det klart att det finns risker med dubbelbeläggning, och de konstaterade övergrepp som har förekommit är oerhört allvarliga och helt oacceptabla.

Jag vill bara bekräfta att Kriminalvården i likhet med regeringen tar detta på största allvar. Den har också tagit sig an uppdraget med stort allvar. Jag är säker på att det som kommer ut av det kommer att vara till gagn både för Kriminalvården som myndighet och för medarbetarna och de intagna när vi blickar framåt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2025/26:564 om ändringar i grundlagen

Anf. 64 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Elsa Widding, för möjligheten att diskutera konstitutionella frågor här i skarven mellan sommar och hösttermin! Det känns alltid bra.

Frågan gäller om jag har gjort någon analys av hur demokratin påverkas när en minoritet ska kunna blockera ett beslut som nästan två tredjedelar av riksdagens ledamöter vill genomföra. Hon har även frågat mig om jag har tagit i beaktande några konkreta risker eller historiska exempel vid beslutet att höja tröskeln för grundlagsändringar, och om jag i så fall kan redogöra för dessa samt om jag har gjort någon analys av möjligheterna för Sverige att lämna EU om grundlagsändringen genomförs.

Låt oss börja med grundlagarna, som reglerar principerna för statsskicket och också är centrala för vår demokrati. När det gäller ändringar av grundlag krävs det sedan länge två likalydande riksdagsbeslut med ett

mellanliggande val. Det kravet syftar till att förhindra förhastade ändringar av grundlag.

Den särskilda beslutsordningen för grundlagsändringar har fungerat väl och har inneburit ett särskilt skydd för grundlagarna. Det skyddet har förstärkts av att det bland riksdagspartierna har funnits en samsyn om vikten av en bred parlamentarisk förankring vid just grundlagsändringar. Den här inställningen har medfört att grundlagsändringar i de allra flesta fall också har genomförts med stöd av breda majoriteter i riksdagen.

Samtidigt finns det i dag inte några formella hinder mot att förslag antas med en enkel majoritet. Det finns alltså inte några garantier mot att en knapp riksdagsmajoritet på egen hand förändrar centrala delar av innehållet i grundlagarna i syfte att stärka sin egen maktposition eller på annat sätt gynna den egna politiska inriktningen. Vi har sett erfarenheter i andra länder som visar att demokratin, rättsstaten och fri- och rättighetsskyddet kan hamna under tryck.

Det här var bakgrunden till att en enig parlamentarisk kommitté lämnade förslag om att införa ett krav på kvalificerad majoritet vid beslut om att ändra grundlag – i kommittén stod då alla åtta partier i riksdagen bakom förslaget. Kravet på kvalificerad majoritet ger formellt stöd åt det synsätt som i praktiken redan har tillämpats i Sverige under en lång tid.

Ett krav på kvalificerad majoritet vid grundlagsändringar innebär i viss mån en begränsning av möjligheten för folkviljan att få genomslag. Men det kravet kan motiveras utifrån intresset av att stärka skyddet för demokratin. Grundlagarna innehåller regler som behöver vara mer beständiga än vanlig lagstiftning – där det finns starka skäl att beakta minoritetens intressen och uppfattningar. Det handlar bland annat om grunderna för vårt statsskick, demokratins funktionssätt och skyddet för grundläggande fri- och rättigheter.

Det föreslagna kravet på kvalificerad majoritet gäller enbart vid det andra, bekräftande riksdagsbeslutet. Beslutet att anta en grundlagsändring som vilande kan alltså fortsatt fattas av en enkel riksdagsmajoritet. En sådan utformning innebär att riksdagsmajoriteten inte hindras från att ta initiativ till reformer som den anser är behövliga. Inför det mellanliggande valet finns då möjlighet att lyfta de här frågorna i den allmänna debatten och bygga en folklig opinion till stöd för att ändra grundlagarna.

Anf. 65 ELSA WIDDING (-):

Fru talman! Jag tackar statsrådet.

Det här handlar alltså om ett nytt krav på kvorum och kvalificerad majoritet för grundlagsändringar. Statsrådet vill också att Lagrådets granskningsområde ska utvidgas. Förslag till grundlag om grundläggande fri- och rättigheter, framför allt 2 kap. regeringsformen, ska då remitteras till Lagrådet, om jag har förstått det rätt. Just 2 kap. regeringsformen berör våra personliga fri- och rättigheter, alltså de som regeringen var angelägen om att begränsa under covidpandemin.

Här finns anledning att känna en viss oro. Jag önskar att vi höjer blicken lite. Jag vill gärna lyfta den fråga som jag hoppas att fru talmannen, statsrådet, regeringen och alla kollegor som inte är här i riksdagen i dag anser vara grundläggande för vårt samhälle, vår nation och Sverige som rättsstat. Det handlar om vikten av att bevara, alltså att skydda, vår demokratiska ordning via Sveriges grundlag.

I vår numera viktigaste grundlag, regeringsformen, är syftet formulerat. All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Det betyder att det är folkets vilja som ska vara vägledande för alla beslut i Sveriges riksdag. Syftet är att skydda oss medborgare från politiska och andra övergrepp.

Regeringen skriver på sin hemsida: ”Vi är landet som tror på jämlikhet, jämställdhet och på barns unika rättigheter, som exporterar både specialstål och popmusik över hela världen, där den gemensamma välfärden bygger på miljoner individuella insatser – och där alla som vill kan få uppleva den svindlande frihetskänslan som våra vatten, skogar och fjäll skänker. Det är Sverige!”

Det låter fantastiskt, men frågan är om det verkligen är det här som regeringen vill på riktigt.

I prop. 2024/25:165 beskrivs en grundlagsändring som innebär att lagen ändras så att en minoritet ska kunna blockera ett beslut som nästan två tredjedelar av riksdagens ledamöter vill genomföra.

Många med mig oroas i dag över den politik som både sittande regering och den förra regeringen drivit sedan vi gick med i EU. Många med mig är också väldigt besvikna över den riktning som medlemskapet i EU har tagit. Vi röstade för fred, frihet, rättvisa, demokrati och fri handel men får nu någonting helt annat.

EU av i dag eftersträvar inte fred och frihet. Det är precis tvärtom. EU:s ledning driver på för en konflikt mellan EU:s medlemsstater och Ryssland. EU:s ledning vill ha krig. EU:s ledning struntar i att våra söner snart kommer att skickas iväg för att aldrig mer komma tillbaka. EU och Sverige förordar en väpnad konflikt och lyfter inte ett finger för att mäkla fred med vår granne i öst.

Visst, varje väpnad konflikt göder försvarsindustrin och gör några få väldigt mycket rikare. Men det kostar också liv och medför söndertrasade familjer och förlorad egendom. Enorma summor av vårt gemensamma kapital går förlorade.

Hur gick detta till? Det är det som är frågan. Vem bestämde att EU skulle byta riktning från att som första punkt i sin förklaring stå för fred till att hetsa fram en konflikt med världens främsta kärnvapennation, som vi nu gör oss till måltavla för?

Genom vårt medlemskap i Nato hamnar vi ännu mer i fel tunna – för att inte nämna DCA-avtalet, där vi till och med frånhänder oss svenskt territorium till främmande militär makt.

Nu kommer jag till slutledningen. Jag tänker på möjligheten att en liten grupp ledamöter, en minoritet, i Sveriges riksdag ska kunna gå emot den demokratiska viljan hos majoriteten, som det här är tal om. Öppnas det då inte för möjligheten att några få ledamöter, som man skulle kunna kalla för kuppmakare, som styrs av överstatliga organisationer – Nato, EU eller varför inte WHO – kan få igenom en agenda som inte skulle bli godkänd med den befintliga grundlagen, som regeringen nu vill ändra?

Vad är det egentligen regeringen är ute efter med det här förslaget till omformulering av grundlagen och utvidgandet av Lagrådets granskningsområde? Handlar inte det här om EU och om att vi aldrig kommer att kunna ta oss ur EU – med allt vad EU har ställt till med för Sverige?

Anf. 66 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tänkte nog ändå be om att få hålla mig till de konstitutionella frågorna. Jag kan bara för sakens skull ändå markera att det kom ganska många bisarra påståenden, sett ur min synvinkel, från Elsa Widding vad gäller EU som något slags drivande kraft för en konflikt med Ryssland. Det är ju Putin som har startat ett krig mot Ukraina, först genom att ockupera Krim och sedan genom att öppna för ett fullskaligt angrepp mot Ukraina, som är en demokratisk rättsstat. Låt mig bara säga att det är en helt egen debatt. Men jag är verkligen på den motsatta sidan i förhållande till Elsa Widding i den frågan.

Vad gäller det konstitutionella vill jag bara säga att detta är ett uttryck för en ganska grund demokratisyn. Demokrati är inte liktydigt med att 51 procent av befolkningen i varje givet läge har rätt att göra vad de vill i relation till de 49.

Det fri- och rättighetsskydd som Elsa Widding, i alla fall som jag förstod det, uppskattade i något stycke i sitt inlägg är ju ett uttryck för att en majoritet inte får göra vad den vill i relation till enskilda individer. Det är en begränsning av, så att säga, detta med folkviljan om vi med det menar att 51 procent ska kunna göra vad de vill med de 49. Redan fri- och rättighetsskyddet är alltså ett uttryck för det.

Kollar man på våra grundlagar i stort ser man att det finns andra begränsningsregler. Ta exempelvis Natomedlemskapet – eftersom det handlar om att delegera förvaltningsuppgifter till ett annat land. Det var samma princip som gjorde sig gällande när vi nu ingick ett avtal med Estland om att hyra anstaltsplatser eftersom det handlar om att delegera eller lämna över förvaltningsuppgifter, myndighetsutövning, till ett annat land. Ja, då krävs det tre fjärdedels majoritet här i riksdagen.

Är det ett uttryck för ett antidemokratiskt synsätt? Nej, det är ett uttryck för att den demokratiska rättsstaten bygger på checks and balances, makt och motmakt. Det handlar om en balans mellan individuellt fri- och rättighetsskydd och folkviljan. Det handlar om en balans mellan å ena sidan en enkel majoritets möjligheter att göra vad den vill i relation till länder utanför Sveriges gränser och å andra sidan den breda allmänhetens intresse av att inte till exempel kunna skicka iväg myndighetsutövning till andra länder med mindre än att det finns en bred uppslutning här i riksdagen.

Man kan säga att vår demokrati, vår demokratiska rättsstat, redan bygger på en sådan balans. Det finns minoritetsskyddsregler här i riksdagen som innebär att man måste skjuta på vissa beslut under en viss tid. Det är inte odemokratiskt. Det handlar om att en minoritet i vissa avseenden måste kunna skapa trögheter, så att säga, i processerna.

Vad gäller frågan om två tredjedelar tycker jag att det blev en bra balans. Jag står verkligen bakom det, så jag har inga problem med att omtalas som statsrådet som vill göra detta. Jag vill ändå understryka att det var en parlamentariskt sammansatt grundlagsutredning där alla partier i riksdagen ingick – partier som såvitt jag känner till har olika värme i sin relation till EU-samarbetet, Natosamarbetet, DCA-avtalet eller vad det nu kan handla om – och där det i grund och botten finns en samsyn om att det måste finnas en balans mellan olika intressen i en väl fungerande demokrati.

Jag tycker därför att en bra balanspunkt vad gäller den här lösningen var att inte ha två tredjedelars majoritet i relation till det första beslutet eftersom det i sådana fall skulle omöjliggöra för en majoritet som inte är kvalificerad att väcka en grundlagsfråga och ställa den under demokratisk debatt i ett val. Detta tycker jag för egen del skulle ha blivit obalanserat.

Det här är däremot väl balanserat. Det är inte ett uttryck för en konspiration som tar sikte på EU eller Nato, utan det handlar om att vi allmänt sett ska bygga en demokratisk rättsstat som är balanserad mellan olika intressen. Det tycker jag att det här fångar på ett mycket bra sätt.

Anf. 67 ELSA WIDDING (-):

Fru talman! Tack för svaret, justitieministern!

Jag kommer tillbaka till Nato. Det är svårt när vi har så fullständigt olika syn på hur det har gått för Sverige och vad EU har åsamkat oss. Det är ju inte otänkbart, givet det som har hänt, att svenska folket snart börjar inse att USA är mycket destruktivt och ganska farligt för oss och att en majoritet i riksdagen därför skulle vara för ett utträde. Samtidigt vill kanske en minoritet i riksdagen att Sverige kvarstår som medlem i EU, och kanske gynnar det rent av dem själva. Med den ändring som nu föreslås skulle naturligtvis en minoritet kunna besluta mot majoriteten. Jag förstår inte hur vi ens kan säga att vi har någon demokrati i riksdagen när en minoritet kan bestämma över en majoritet.

Ett annat aktuellt område är frågan om vaccinering på uppmaning av till exempel WHO, EU eller någon annan instans med egna särintressen. Vi vet att WHO i dag till stor del finansieras av grupper inom läkemedelsbranschen. WHO:s finansiärer har intresse av att WHO deklarerar en pandemi, public health emergency of international concern, som generalsekreteraren kan utlysa helt på eget bevåg. Alla medlemsländer beordras att följa de direktiv som WHO förespråkar. Det spelar ingen roll vad vi – folket – tycker. Vi minns alla WHO:s gigantiska feltramp under den senaste så kallade pandemin.

Sverige har inte protesterat under framtagandet av uppdaterandet av hälsobestämmelserna eller ny pandemilag. Här har Jakob Forssmed och regeringen naturligtvis gjort ett fruktansvärt dåligt jobb. Nu finns den där. Nästa gång blir det garanterat värre med inskränkningar av mänskliga rättigheter även här, inte minst sedan regeringen har fått mer makt vid krig, kris och pandemi.

Allting går alltså åt samma dåliga håll. Det blir inte så mycket kvar av demokratin och den där svindlande frihetskänslan som regeringen så fint beskriver på sin hemsida.

Efterbörden från covidpandemin, som vi över huvud taget inte pratar om i Sverige, är nu att miljoner människor dog av biverkningar från vaccinet, och ännu fler skadades. Myokardit har blivit en folksjukdom bland unga, och både barn och vuxna drabbas av märklig ohälsa i form av blodproppar, nervskador och accelererande cancer.

Debatten om det här är intensiv, men inte alls i Sverige, som sagt. USA:s tidigare chef för National Institute of Allergy and Infectious Diseases, Anthony Fauci, misstänks för omfattande och fruktansvärda brott och har nyligen utstått långa förhör i den amerikanska kongressen.

Om vi i Sverige skulle misstänka att direktiv från WHO vid en ny framtida pandemi skulle bli lika katastrofala igen, det vill säga skapa lika mycket sjukdom och död som under covid, och därför vilja stoppa WHO är frågan om det blir lika enkelt efter att riksdagen gör de här förändringarna.

Ursula von der Leyen utreds för otillbörliga beslut och är under lupp för inköp av vaccinet till EU:s medborgare, där miljarder euro av skattemedel bytte hand utan demokratisk insyn. Det finns naturligtvis ett namn också för det här, och det visar hur lite vi som nation i dag kan lita på de icke folkvalda individer som godtyckligt utses som ledare för en överstatlig organisation som EU.

Statsrådet och regeringen vill nu driva igenom en grundlagsändring som innebär att en minoritet ska kunna blockera framtida grundlagsändringar. Hur kan det stärka demokratin för det svenska folket? Det verkar snarare som om man vill underlätta för en minoritet, styrd av utländska intressen, att få större makt över svenska folket genom politiska minoriteter av klättrare, som jag kallar dem, som säljer sin lojalitet till EU, WHO, Nato och andra överstatliga organisationer i stället för att se till det egna landets bästa.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att den här debatten handlar om ändringar i grundlagen, så att vi inte kommer för långt från ämnet.)

Anf. 68 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag får nog säga att vi har rört oss en ganska bra bit från kärnfrågan; jag upplever att kanske nio tiondelar av inlägget handlade om en lång rad frågor som inte berör kärnfrågan för dagen. Men det är som det är med den saken.

Jag har redogjort för min syn när det gäller det. Regeringen står bakom den. Åtta partier i riksdagen stod bakom den i kommittén, och jag tror att sju av åtta partier ställer sig bakom det här i riksdagen.

Enkelt uttryckt tycks Elsa Widding ha en väldigt smal, närmast lite förvirrad, syn på vad en demokratisk rättsstat är för någonting och vad som kännetecknar den. Hon verkar komma tillbaka till att grundackordet i en väl fungerande demokrati skulle vara att en majoritet i form av 51 procent ska kunna göra i princip vad den vill – rimligen också i relation till ett individuellt fri- och rättighetsskydd.

Vi får nog säga att det finns ganska mycket historisk erfarenhet som visar att en demokrati förutsätter en annan ordning med en balans mellan olika intressen, och det tycker jag att den här grundlagsprodukten är ett mycket glädjande uttryck för.

Anf. 69 ELSA WIDDING (-):

Fru talman! Jag är väldigt bekymrad över att statsrådet inte förstår kopplingen till vad som har skett och vad konsekvensen kan bli av de här nya besluten. Det kräver inte så jättemycket för att man ska förstå det.

Låt oss behålla demokratin i Sverige och i stället för att förvanska och urholka den stärka det demokratiska systemet och tacka nej till överstatliga propåer, oavsett vem avsändaren är! För att bevara Sverige som nation med de friheter som regeringen så frejdigt beskriver på sin hemsida behö-

ver vi stå upp starkt mot agendor som hotar vår frihet och suveränitet både i dag och i morgon.

Det finns här en koppling även till grundlagen. All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Ska det förbli så, eller vad anser statsrådet Strömmer egentligen? Syftet med den ideella stiftelse som Gunnar Strömmer skapade år 2002 handlade om att stärka svenska individers grundläggande fri- och rättigheter. Det handlar till exempel om saker som att tillhandahålla ett skydd för människor i tvist med staten, undvika att den svenska maktapparaten missbrukar lagar och regler gentemot allmänheten, få genomslag för stärkta fri- och rättigheter och en ökad rättssäkerhet.

Det här var väldigt, väldigt bra initiativ. Att stoppa politiska övergrepp mot allmänheten är viktigt, och det får alltför lite uppmärksamhet i dag via medier som är satta att granska makten. Detta är de ideal som jag själv står för, och här kan jag se att statsrådet Strömmer har delat samma passion för frihet och rättigheter.

Därför vill jag återigen fråga statsrådet: Vad hände? Vart tog passionen för demokrati och rättvisa vägen? Den grundlagsändring som statsrådet bidrar till i egenskap av justitieminister i den sittande regeringen går faktiskt stick i stäv med stiftelsen Centrum för rättvisas syfte.

Fru talman! Hur är det ens möjlighet för en begåvad och påläst jurist att låna sig till att driva igenom en grundlagsändring som möjliggör kuppmakeri, i direkt motsats till demokratiska principer?

Anf. 70 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag väljer ändå att tolka det sista som en komplimang vad gäller min begåvning och skicklighet; jag kan kanske inte kvittera det på motsvarande sätt.

Det är bara att läsa vad Centrum för rättvisa skriver i sina remissvar. De står alltså bakom dessa förändringar av grundlagen.

Varför då? Jo, för att grundackordet för verksamheten, som jag mycket riktigt var med och startade, handlade om att utveckla den svenska demokratin från ett läge där folksuveränitetsprincipen, som i grund och botten är en socialistisk idé om demokrati, var ensamt förhärskande i vårt land. Varje inskränkning av den omedelbara folkviljan – 51 procent – betraktades då som ett hot mot demokratin.

Det är alltså en socialistisk demokratisyn som vi får ta del av från riksdagens talarstol i dag, en demokratisyn som vi har ägnat decennier åt att försöka ta oss bort ifrån. Vad är det individuella fri- och rättighetsskyddet ett uttryck för? Det är ju en begränsning av den folkviljan, det vill säga att 51 procent *inte* ska kunna ta min yttrandefrihet, religionsfrihet, äganderätt eller föreningsfrihet ifrån mig. Det är därför vi har ett grundlagsskydd för fri- och rättigheter.

Backar vi 50 år i tiden fanns inte det rättighetsskyddet på ett effektivt sätt i vår egen grundlag. Vi var tvungna att gå omvägen via Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Det är det hela den här rättsutvecklingen har handlat om – att hitta ett läge där en majoritet – förvisso en mycket begränsad majoritet om 51 procent – inte ska kunna göra vad den vill med enskilda individer eller för den delen med den demokratiska rättsstaten Sverige.

Om detta ska vara en diskussion om demokrati och rättsstat och inte om WHO, EU, Nato och vad det nu var måste man nog gå tillbaka till en djupare förståelse för varifrån den svenska demokratin kommer. Varför har det varit angeläget att sätta en grimma på den ohämmade folkviljan? Jo, det handlar ytterst om att skydda enskilda individer mot statliga övertramp. Det är ett grundackord i mitt engagemang i de här frågorna. Det är också ett grundackord i den här reformen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2025/26:571 om rättssäkerheten inom rättsväsendet

Anf. 71 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Elsa Widding har frågat mig om jag har gjort någon analys av om det är rättssäkert och förenligt med grundlagens och förvaltningslagens objektivitetsprincip och de jävsgrunder som där anges att låta enbart jurister, utan insyn och medverkan av icke-jurister, döma och utöva tillsyn i mål och ärenden som rör jurister i allmänna domstolar, Särskilda åklagarkammaren, Sveriges advokatsamfund och Justitiekanslern.

Rättsväsendets oberoende är helt centralt för vår demokratiska rättsstat. I en rättsstat är det grundläggande att varje medborgare kan få sin sak prövad i en rättvis rättegång av oberoende och opartiska domstolar. Det följer av grundlagen att myndigheter och domstolar i sin verksamhet såväl ska beakta allas likhet inför lagen som iaktta saklighet och opartiskhet. Myndigheter och domstolar ska också följa regler om jäv. Om någon inte följer dessa krav kan det ytterst grunda ett ansvar för tjänstefel. Som jag konstaterade i mitt svar på en liknande fråga från Elsa Widding i februari i år gäller kraven på saklighet och opartiskhet liksom jävsreglerna naturligtvis även i mål och ärenden där jurister prövar frågor som rör andra jurister.

Det följer av grundlagen att det ska finnas ordinarie domare i våra domstolar. I vissa mål, som exempelvis familjerättsliga tvistemål och brottmål, består rätten av både juristdomare och nämndemän. I en del andra mål, bland annat i förvaltningsdomstolar, kan även särskilda ledamöter eller ekonomiska experter delta.

I brottmål är det åklagare som för statens talan, och det är åklagare som beslutar om åtal ska väckas. Åklagare är självständiga i sitt beslutsfattande. Ingen kan styra över hur en enskild åklagare ska besluta i det enskilda fallet. Brottsmisstankar som riktas mot poliser, åklagare, domare, riksdagspolitiker och andra särskilda befattningshavare handläggs av Särskilda åklagarkammaren. Det är ett rättssäkerhetskrav att den verksamheten bedrivs enhetligt och avskilt från vanlig polis- och åklagarverksamhet.

Tillsynen över advokater utövas av Sveriges advokatsamfund. Advokatsamfundets självständiga tillsynsroll ger uttryck för den oberoende ställning som advokater har och ska ha i ett demokratiskt samhälle. Enskilda ärenden kan överklagas till domstol. Parallellt har Justitiekanslern i uppdrag att bedriva tillsyn över Advokatsamfundets disciplinära verksamhet. Genom det här systemet värnas advokaternas oberoende samtidigt som samhällets behov av insyn och granskning tillgodoses.

Slutligen har Riksdagens ombudsmän, alltså Justitieombudsmannen, till uppgift att utöva tillsyn över offentlig verksamhet och granska bland annat myndigheter och domstolar.

Den svenska demokratiska rättsstaten står stark – något som också bekräftas i en rad internationella undersökningar. Samtidigt är det välkommet att dessa viktiga rättssäkerhetsfrågor diskuteras i den allmänna debatten.

Anf. 72 ELSA WIDDING (-):

Fru talman! Jag hoppas att den här frågan blir lite lättare för både fru talmannen och statsrådet att förstå kopplingen till.

För att skapa bästa möjliga rättssäkerhet inom rättsväsendet är det självklart mest grundläggande att det finns rättsliga förfaranden som ger optimala förutsättningar att förebygga risk för partiskhet, jäv och korruption. Men statsrådets svar visar att rättsväsendet i Sverige vilar på naiva förhoppningar.

I en rättsstat är det viktigt att allt och lite till görs för att förebygga all form av rättsosäkerhet inom rättsväsendet. Det är vi säkert helt överens om. Rättsosäkerhet kan leda till allvarliga skador både för den som blir drabbad och för den allmänna tilltron till rättsväsendet, vars företrädare aldrig får tillåtas stå över de lagar som gäller för övriga medborgare och företag eller tillåtas agera på ett sätt som inte är förenligt med den allmänna rättsuppfattningen i samhället.

Jävsreglerna, som hör till de mest centrala reglerna i förvaltningslagen, har tillkommit för att garantera ett objektivt och opartiskt handlande från förvaltningsmyndigheternas sida.

I grundlagen 1 kap. 9 § regeringsformen finns samma objektivitetsprincip, som man uttrycker så här: ”Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet.” Detta handlar alltså om allas likhet inför lagen. Tyvärr är det helt omöjligt att uppnå så länge enbart jurister tillåts granska och döma sina kollegor, det vill säga andra jurister.

Utifrån grundlagens och förvaltningslagens objektivitetsprincip och de jävsgrunder som anges där kan det givetvis inte anses vara ett opartiskt och rättssäkert förfarande att låta enbart jurister, utan insyn och medverkan från nämndemän eller andra icke-jurister, granska och döma yrkeskollegor. Varför? Jo, av den enkla anledningen att de dömande kan ha personliga och yrkesmässiga relationer eller gemensamma yrkesintressen eller att andra förhållanden kan råda som gör det olämpligt att en jurist dömer en annan jurist.

Det går inte att säga som ministern när han i allmänna ordalag kort och gott hänvisar till att myndigheter och domstolar utifrån grundlagen, förvaltningslagen och rättegångsbalken har att iaktta allas likhet inför lagen, saklighet och opartiskhet samt följa de regler som finns om jäv.

Fru talman! Den relevanta frågan man i stället måste titta på är om det i vissa rättsliga förfaranden finns en inbyggd och uppenbar risk för jäv, partiskhet och korruption som gör att det förfarandet är olämpligt och inte förenligt med det grundlagen, förvaltningslagen och rättegångsbalken stipulerar och ger uttryck för och därför inte ska tillåtas. Förfarandet att låta enbart jurister döma, utan medverkan och insyn av nämndemän eller andra

icke-jurister, är just ett sådant uppenbart rättsosäkert förfarande som inte bör tillåtas inom svenskt rättsväsen.

Ministern hänvisar till att det finns kontrollorgan som utövar tillsyn över rättsväsendet. Det låter ju tryggt. Men även i de här fallen är det jurister som kontrollerar hur yrkeskollegor har agerat. Det finns alltså en uppenbar risk för partiskhet.

I vissa fall säger också myndigheter som utövar tillsyn att de saknar resurser för mer omfattande kontroll. Det brister alltså även där. Om det hade funnits en mer opartisk och rättssäker tillsyn förändrar det ändå inte behovet av att skapa rättsliga system och förfaranden som i möjligaste mån redan från början motverkar partiskhet, jäv och korruption med felaktiga domar som följd. Speciellt viktigt är det här när den drabbade, motparten till dessa jurister, inte kan få sin sak prövad av andra än jurister. Många har inte heller råd att få saken prövad i högre instans.

Anf. 73 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! En grundläggande förutsättning för ett individuellt rättighetsskydd är rätten till domstolsprövning. Det är en konstitutionellt skyddad fri- och rättighet. Den gäller oavsett om man är riksdagsledamot, lantbrukare eller jurist.

Man har rätt att få sitt fall prövat i domstol, och i domstolar dömer domare. I några fall finns det inslag av lekmän, och det skiljer sig inte om den som är förmån för domstolsprövning är jurist eller inte. Jävsreglerna gäller förstås även i de här fallen. Om det finns en personlig relation får man inte vara med och döma ett sådant fall, oavsett om den som är föremål för en rättslig process jobbar som jurist eller har en personlig relation av något annat slag. Jag menar att regelverket vi har förstås gäller också när en jurist är föremål för rättslig prövning.

Sammantaget konstaterar jag att det vi kan göra för att skapa rättssäkerhet är att säkerställa att vi har oväldiga domstolar som inte är föremål för politiska påtryckningar och som följer lagstiftningen. Om man inte gör det ska man kunna bli föremål för tillsyn. Riksdagen har också fattat beslut om att Justitieombudsmannen ska ha den uppgiften eftersom det inte var lämpligt att Justitiekanslern, alltså en myndighet rakt under regeringen, utövade den tillsynen.

Justitieombudsmannen är de folkvaldas ombudsman. Det är svenska folkets ombudsman. Det är riksdagens ombudsman. På detta sätt kan vi tillgodose svenska folkets rätt till insyn i domstolarnas verksamhet. Jag vill även betona att det tillsynsuppdraget naturligtvis är mycket vidare än att bara titta på processer där andra jurister till äventyrs är föremål för rättsliga prövningar.

Jag känner mig mycket trygg med att den svenska demokratiska rättsstaten fungerar väl. I den mån oegentligheter eller övertramp uppdagas finns det processer för att hantera det.

När det gäller den allra sista frågan om den enskildes möjligheter att ha råd med rättsliga processer, vilket ligger utanför den huvudsakliga frågan, håller jag däremot med om att det finns väldigt mycket mer att göra. Därför är jag väldigt glad att vi under den här mandatperioden har haft en utredning igång som sett på de ekonomiska förutsättningarna för enskilda att till exempel ha ombud i överrätt eller i övrigt ha tillgång till den rättvisa som domstolarna erbjuder.

Anf. 74 ELSA WIDDING (-):

Fru talman! Jag har stor respekt för att jag har en jurist framför mig. Låt mig dock gå igenom de fyra delar av rättsväsendet som detta handlar om, och rätta mig om jag har fel.

I till exempel civilrättsliga mål i allmänna domstolar där ena parten utgörs av jurister tillåts bara jurister och inga nämndemän eller andra icke-jurister att få medverka och döma i målen. Är det korrekt eller inte? För den som har möjlighet och råd kan domstolarnas, det vill säga juristernas, domar överklagas upp till Högsta domstolen. Men även där dömer enbart jurister, och de kan utan saklig motivering avslå en prövningsansökan. Därmed vinner domen slutgiltigt laga kraft.

Statsrådet hänvisar till att JO har till uppgift att utöva tillsyn över myndigheter och domstolar. Men JO kan inte ändra en dom eller ett beslut och är alltså inte någon instans som en förfördelad part kan vända sig till för att få en dom prövad. För att skapa insyn och rättssäkerhet i de här målen behöver också nämndemän eller andra icke-jurister medverka och döma i dem.

För den som anser att domare eller jurister begått brott vid tjänsteutövning i allmänna domstolar kan dessa domare anmälas till Särskilda åklagarkammaren, företrädd av riksåklagaren. Men i praktiken tillåts en enskild jurist på myndigheten att avgöra om ett mål ska avskrivas eller en förundersökning ska inledas. Är det detta som ministern kallar rättssäkert?

Förfarandet är uppenbart rättsosäkert. Även här är det endast jurister som tillåts granska och döma anmälda domare eller jurister.

Sedan hänvisar statsrådet till att advokater står under tillsyn av Advokatsamfundet. Det är just det som är problemet, eftersom deras egentillsyn i disciplinärenden inte kan uppfattas på något annat sätt än partiskt och rättsosäkert. Det *kan* i varje fall göra det.

Ministern hänvisar även till att advokater står under tillsyn av Justitiekanslern, men även här har rättssäkerheten stora brister.

Sveriges advokatsamfund är en intresseorganisation för landets advokater och har till uppgift att tillvarata och skydda deras intressen. Trots det tillåts advokaterna i Advokatsamfundet att utöva egentillsyn av anmälda advokatkollegors brott mot advokatetik och god advokatsed.

Dessa brott kan vara av en art som Advokatsamfundet önskar skydda. Den tidigare ordföranden för Sveriges advokatsamfund anmäldes till exempel för att ha begått grova brott mot advokatetik och god advokatsed. Bevisen ansågs ovedersägliga, men Advokatsamfundet valde att bortse från dessa bevis. De vägrade att ens kommentera dem och valde i stället att fria sin tidigare ordförande.

För att skapa rättssäkerhet i disciplinärenden behöver en ny ordning skapas så att ärendena avgörs av en majoritet som inte utgörs av advokater. Majoriteten bör helt eller till väsentlig del utgöras av icke-jurister. Hanteringen av dessa ärenden kan eventuellt fortsätta att ske inom ramen för Advokatsamfundets verksamhet, men de måste överföras till en annan myndighet på samma sätt som man redan har gjort i Norge och andra europeiska länder. Advokater är där i minoritet när beslut ska fattas.

Sedan har vi Justitiekanslern, som bland annat har till uppgift att utöva tillsyn av Advokatsamfundets beslut i disciplinärenden. Hos JK är det endast jurister som tillåts granska Advokatsamfundets beslut i disciplinärenden. Om de finner dem felaktiga får HD överpröva dem. Det här sker ex-

tremt sällan och bara om besluten varit så uppenbart felaktiga att medier uppmärksammat dem och därigenom fått JK att agera.

JK säger dessutom själv att myndighetens resurser är så begränsade att man inte har möjlighet att utföra någon mer omfattande tillsyn utan måste begränsa den till att innefatta de ärenden som kan vara av principiell betydelse.

För att skapa en mer opartisk och rättssäker tillsyn av Advokatsamfundets beslut i disciplinärenden bör självfallet också icke-jurister medverka i JK:s tillsyn. Mer resurser måste tillskjutas så att JK:s tillsyn blir tillräckligt omfattande.

Anf. 75 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Åklagare är ju jurister. Domare är jurister. Det är inte konstigare än så. Advokatsamfundet prövar inga brottmål; det gör svenska domstolar.

Jag tycker att det långa talets korta mening är att kärnan i en demokratisk rättsstat är att man har rätt till en rättvis rättegång. Det har man i domstolar. Där finns det av naturliga orsaker domare som är domare. Den rättigheten har man oavsett om man själv är jurist eller om man är agronom, civilingenjör eller någonting annat.

Anf. 76 ELSA WIDDING (-):

Fru talman! Statsrådet anser alltså att det är rättssäkert att låta enbart jurister utan insyn och medverkan av nämndemän eller andra icke-jurister få döma i tvistemål där ena parten utgörs av jurister i allmänna domstolar. Borde det inte vara självklart att även icke-jurister medverkar i dessa mål för att minska risken för jäv, partiskhet och felaktiga domar?

Statsrådet tycker vidare att det är rättssäkert att låta enbart jurister i Särskilda åklagarkammaren, utan insyn och medverkan av icke-jurister, få granska och döma domare, det vill säga jurister, som anmäls för att ha begått brott vid tjänsteutövning i allmänna domstolar. Borde det inte även här vara helt självklart att även icke-jurister medverkar för att minska risken för jäv, partiskhet och felaktiga beslut?

Ministern anser det också lämpligt och rättssäkert att låta Sveriges advokatsamfund bedriva egentillsyn i disciplinärenden. Vi talar här om en intresseorganisation för landets advokater som har till uppgift att tillvarata och främja sina egna intressen. Ärenden avgörs där, precis som ministern sa, i massiv majoritet av advokater, det vill säga yrkeskollegor till de anmälda advokaterna.

Varför inte skapa en ny ordning där advokater är i minoritet då dessa ärenden avgörs? Det har redan skett i bland annat Norge. Hur i hela fridens namn kan statsrådet anse det vara rättssäkert att låta enbart jurister utan insyn och medverkan av icke-jurister få utföra tillsyn av Advokatsamfundets beslut i disciplinfrågor på det sätt som Justitiekanslern gör i dag? Varför skapas inte en ny ordning där även icke-jurister medverkar i denna tillsyn?

Jag förväntar mig självklart inget svar på det.

Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack för möjligheten att får diskutera viktiga rättssäkerhetsfrågor i dag!

Den svenska demokratiska rättsstaten står stark. Det finns goda skäl att stärka till exempel rätten till domstolsprövning. Det är därför vi har satt igång en sådan utredning.

Det stora problemet i dag i Sverige vad gäller rätten till domstolsprövning är att väldigt många beslut som borde vara föremål för domstolsprövning inte blir det. Det människor slåss för är rätten att komma till en domstol och att inte få sina fall avgjorda av för all del icke-jurister runt om i landet, utan faktiskt få en rättssäker prövning i domstol i ärenden som verkligen berör den enskilde.

Jag är väldigt glad att vi flyttar fram positionerna. Det är ett riktigt rättssäkerhetsproblem, till skillnad från en hel del av det som Elsa Widding har lyft fram i den här debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2025/26:577 om långa betaltider mellan företag och skyddet för mindre leverantörer

Anf. 78 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Rashid Farivar har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag har vidtagit under innevarande mandatperiod för att motverka oskäligt långa betaltider mellan företag och vilka ytterligare åtgärder jag avser att vidta om regeringen får fortsatt förtroende efter valet 2026. Han har även frågat mig vilken linje som regeringen driver i EU:s arbete med regler om betaltider mellan företag och om jag anser att problemet bör lösas genom nationell lagstiftning, genom gemensamma EU-regler eller genom ingen ytterligare reglering alls.

Jag kan inledningsvis konstatera att energi- och näringsministern vid en interpellationsdebatt så sent som i juni svarade på i princip samma frågor från Rashid Farivar. Det svar som jag lämnar här i dag kommer därför i mångt och mycket att vara en upprepning av det svar som lämnades då.

Långa betaltider och sena betalningar är ett problem som många företag inom EU, inte minst små och medelstora företag, återkommande lyfter fram. Frågan är sedan länge uppmärksammad på EU-nivå. Hösten 2023 presenterade kommissionen ett förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner, som är tänkt att ersätta 2011 års direktiv på området.

Regeringen tar frågan på allvar och har välkomnat ambitionen att främja snabbare betalningar och bidra till en väl fungerande inre marknad genom att förbättra förutsättningarna för att driva och utveckla näringsverksamhet. Det är däremot viktigt att problemen stävjas genom välavvägda och ändamålsenliga åtgärder.

Förslaget till förordning innebär bland annat en tvingande betaltid på högst 30 dagar vid alla handelstransaktioner. Både regeringen och riksdagen har bedömt att det förslaget är alltför långtgående. Remissutfallet stärker vår uppfattning i denna fråga, liksom förhållandet att en klar majoritet

av medlemsstaterna och flera näringslivsorganisationer inom EU är av samma uppfattning.

Med hänsyn till den kritik som har riktats mot kommissionens förslag har en majoritet av medlemsstaterna, däribland Sverige, förordat att kommissionen återkallar sitt förslag och återkommer med en revidering av det nuvarande direktivet vid behov.

Regeringen kommer som sagt att fortsätta att följa utvecklingen på området och utesluter inte att överväga ytterligare åtgärder. Sådana eventuella åtgärder behöver dock vara välavvägda och träffsäkra, med hänsyn både till svensk konkurrenskraft och till avtalsfriheten som princip.

Anf. 79 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Jag vill börja med att säga att detta är en fråga som jag nu ställer till regeringen för andra gången på kort tid. Det finns en ganska enkel anledning till det. I den tidigare debatten med energi- och näringsminister Ebba Busch fick jag svar på vissa av mina frågor, men inte alla. Men som energi- och näringsministern nämnde under debatten i juni ligger denna fråga tekniskt och politiskt till betydande delar inom justitieministerns ansvarsområde, både när det gäller den svenska lagstiftningen och, framför allt, när det gäller EU-förhandlingarna. Därför tycker jag att det är rimligt att ställa vissa frågor igen, den här gången till det statsråd som faktiskt ansvarar för frågorna.

Fru talman! Jag uppskattar att justitieministern tydligt konstaterar att långa betaltider är ett problem och att regeringen tar frågan på allvar. Men problemet är inte längre att regeringen saknar kunskap om frågan. Problemet är att vi fortfarande saknar besked om vad regeringen konkret tänker göra åt detta.

I sitt svar säger justitieministern att regeringen vill se välavvägda och ändamålsenliga åtgärder. Men vad betyder detta, konkret? Jag vill därför börja med att fråga: Kan ministern nämna en enda konkret åtgärd som regeringen under den här mandatperioden har vidtagit för att faktiskt korta betaltiderna mellan stora företag och mindre leverantörer? Jag vill inte höra att regeringen följer frågan eller att näringslivet har en frivillig uppförandekod, som nu dessutom har lagts ned, utan jag efterfrågar en konkret åtgärd som har lett till eller förväntas leda till kortare betaltider.

Fru talman! För företag är detta inte en teoretisk diskussion. När ett mindre företag har köpt in material, genomfört produktionen och levererat varan men sedan får vänta 60, 90 eller ibland 120 dagar på betalningen binds kapital som företaget behöver för sin egen verksamhet. Enligt den undersökning från FKG:s kunder som jag har med mig säger 84 procent av företagen att detta problem har en märkbar eller betydande påverkan.

Swepart, exempelvis, har beskrivit situationen som att de i praktiken erbjuder sina stora kunder superbillig finansiering. För företag som till exempel Together Tech kan konsekvensen bli att möjligheten att anställa nya ingenjörer och få verksamheten att växa begränsas helt. Det är därför detta är en konkurrenskraftsfråga.

Fru talman! Jag vill återkomma till regeringens hänvisning till rapporteringsskyldighet. Den har funnits sedan 2022, och rapporteringen började 2023. Ministern säger att regeringen följer utvecklingen. Men mina frågor är: Vad har regeringen konkret kunnat konstatera genom denna uppfölj-

ning? Vilka indikatorer följer regeringen? Och, framför allt: När kommer regeringen att gå från uppföljning till åtgärd?

Fru talman! Jag vill be ministern att vara så konkret som möjligt. Vad är regeringens plan, om dagens system inte ger tillräckliga resultat? Finns det någon tidsgräns för när regeringen anser att det är dags att agera?

För svenska små och medelstora företag är detta inte en fråga som kan vänta hur länge som helst. De behöver hjälp nu.

Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Först och främst vill jag bara bekräfta problembilden, inte minst att småföretagare med de här långa faktureringstiderna, också i relation till stora företag, kan få vänta alldeles för länge på att få betalt. I praktiken kan man säga att de blir något slags ekonomisk buffert för större aktörer. Det tycker jag är ett problem. Jag tycker också att det är värt att diskutera frågan och se vad man kan göra åt den.

När det gäller de åtgärder som är vidtagna under mandatperioden tar jag gärna med mig dem in i nästa mandatperiod. Jag tycker i grund och botten inte att det är rimligt att småföretagare i praktiken agerar bank till andra aktörer på det sättet. Att frågan lyfts tycker jag alltså är bra, men vad gäller de åtgärder som är vidtagna hänvisar jag till det svar som har lämnats i dag.

Anf. 81 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Jag vill gå vidare till den del av frågan där justitieministern faktiskt har ett särskilt ansvar, nämligen EU-förhandlingarna. Ministern redovisade i sitt svar att kommissionens förslag om en tvingande 30-dagarsregel är alltför långtgående och att Sverige tillsammans med en majoritet av medlemsstaterna har förordat att kommissionen drar tillbaka förslaget och återkommer med en revidering av det nuvarande direktivet. Detta är regeringens linje, enligt min uppfattning, men det som fortfarande är helt oklart är vad regeringen vill i stället. Det är lätt att säga nej till ett förslag, men att säga nej är inte samma sak som att ha en lösning.

Europaparlamentet har ställt sig bakom 30-dagarsprincipen med stor majoritet: 459 röster för, 96 emot och 54 nedlagda, i demokratisk ordning. Samtidigt har förhandlingarna i rådet gått i stå.

Min fråga till justitieministern blir då väldigt konkret. Jag hoppas att jag får svar. Vilken bindande EU-linje driver Sverige i stället? Om 30 dagar är för långtgående, vad är då rimligt? Är det 45, 60, 90 eller 120 dagar, eller längre? Vilken maximal betaltid vill regeringen se? Vilket konkret skydd vill regeringen ge mindre leverantörer? Vilken tillsyn eller mekanism vill regeringen se för att säkerställa att reglerna faktiskt följs?

Fru talman! Ministern hänvisar också till avtalsfriheten. Jag håller med om att avtalsfrihet är en viktig princip. Men vi måste också fråga oss hur fri en förhandling faktiskt är när förhandlingsstyrkan är så ojämn. Om ett litet leverantörsföretag får valet att acceptera 90 dagars betaltid eller förlora affären, är det då verkligen en förhandling mellan två jämbördiga parter? Eller handlar det i praktiken om marknadsmakt? När ett stort företag kan skjuta över finansieringskostnaden på en liten leverantör förbättrar det stora företaget sin likviditet medan det mindre företaget får bära kostna-

den. Skillnaden är att banken får ränta och säkerheter; den lilla leverantören får bära risken.

Fru talman! Långa och oförutsägbara betaltider riskerar dessutom att fungera som ett faktiskt handelshinder på den inre marknaden. De gör det svårare för mindre företag att ta affärer med större kunder. De gör det svårare att växa över gränserna. Och de gör det svårare att konkurrera på lika villkor inom EU.

Min fråga till ministern är: Om regeringen anser att kommissionens förslag är fel, vilket konkret alternativ driver Sverige? Eller driver Sverige kanske ingenting? Om förhandlingarna fortsätter att stå still, är regeringen beredd att överväga nationella åtgärder? Vi kan inte hamna i en situation där regeringen säger nej till en EU-lösning men inte samtidigt presenterar någon egen lösning.

Det är precis där jag upplever att regeringens linje fortfarande är otydlig. Man erkänner problemet. Man säger nej till det konkreta förslaget, men man berättar fortfarande inte vad man vill göra i stället. Det är detta jag hoppas att justitieministern kan ge svar på i dag.

Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Vad jag kan säga i dag är att jag bekräftar den problembild som Rashid Farivar ger. Jag förstår den problematik som ligger bakom 30-dagarskonceptet. Det är orimligt att företagare, inte minst små och medelstora företagare, ska agera ekonomisk buffert i relation till större aktörer. Särskilt illa är det om större aktörer sätter detta i system. Har man stor ekonomisk omsättning i en verksamhet och kan hålla på sina pengar under lång tid betyder det ju att pengarna kan göra jobbet i den egna verksamheten i stället för i den andres verksamhet. Även ur den synvinkeln tycker jag att detta är ett problem.

Man kan också notera att små och medelstora företag har ett annat perspektiv på frågan jämfört med en del stora företag och vissa branschorganisationer, som möjligen i första hand lyssnar på de större intressena. Hela problembilden är relevant att lyfta fram.

Om detta sedan ska regleras på det sätt som var föreslaget i ett EU-direktiv, om det över huvud taget ska ske på EU-nivå eller om vi ska ordna det nationellt och hur balanspunkterna ska se ut är en del av de frågor som ska tas upp i det arbete som nu pågår på EU-nivå. Jag kan i dag inte redovisa någon särskild svensk ståndpunkt i den diskussionen, annat än att det förslag som har legat på bordet måste bearbetas.

Jag tycker också att vi ska fortsätta en diskussion på nationell nivå om hur vi kan hantera detta. Jag tycker som sagt att sakfrågan är rimlig. Jag är fullt medveten om de invändningar som förts fram, både när det gäller att undvika alltför långtgående inskränkningar i avtalsfriheten och när det gäller att det finns många andra praktiska skäl som talar för dagens ordning. Men jag tycker att de synpunkter som kommer från inte minst små och medelstora företag är värda att ta på stort allvar. Vart det sedan ska leda oss under nästa mandatperiod får vi återkomma till.

Anf. 83 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Tack, justitieministern, för förklaringen! Jag saknar fortfarande ett svar på vad regeringens konkreta linje är. Vad vill regeringen göra om man får sitta kvar vid regeringsmakten under nästa mandatperiod?

Vill vi hantera det på nationell nivå eller på EU-nivå? Vad är den rimliga betaltiden – 30 dagar eller 60 dagar? Vad tycker ministern? Jag är lite besviken. Men det är som det är.

Fru talman! Jag tror att vi alla i den här salen – nu är vi inte så många som är på plats – är överens om att problemet finns. Vi vet också att det framför allt är mindre företag som får bära kostnaden när stora företag använder långa betaltider för att stärka sin egen likviditet. Jag tackar en gång till för att ministern bekräftar den bilden.

Det som saknas är ett tydligt besked om när regeringen tänker gå från att följa frågan till att faktiskt agera. Min uppfattning är att detta kommer att behöva hanteras under nästa mandatperiod. För varje månad som går binds kapital i svenska små och medelstora företag som i stället skulle kunna användas till investeringar, innovation, produktivitet och nya jobb.

Fru talman! Jag vill avsluta med att tacka justitieministern för debatten. Gunnar Strömmer och jag har haft ett gott samarbete under den här mandatperioden även när vi har haft olika uppfattningar i olika frågor. Det är därför vi har vår demokrati.

Jag vill också passa på att tacka ministern för hans insatser för Sverige under mandatperioden och för det arbete som han har lagt ned, inte minst i en tid då Sverige står inför mycket stora utmaningar när det gäller rättsväsendet, säkerheten och kampen mot den organiserade brottsligheten. Tack för ett gott samarbete, och tack för debatten!

Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag returnerar de generösa orden vad gäller vårt utbyte under mandatperioden. Det har varit mycket trivsamt och givande.

Vad gäller sakfrågan – utan att jag för den skull kan ge några nya besked om exakt hur vi tänker jobba vidare med frågan under nästa mandatperiod – vill jag bara ge en komplimang för att frågan har lyfts. Även om det lagstiftningsmässigt inte är helt enkelt, och det finns olika syn på hur balansen ska se ut mellan regleringen på EU-nivå och nationell reglering och mellan olika intressen i övrigt, är det en realitet att många små och medelstora företagare lider stor skada när de behöver ligga ute med pengar åt andra under väldigt lång tid. Så enkelt kan man beskriva problemet. Jag tycker att vi är skyldiga att komma med en bättre lösning än vi hittills har gjort.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2025/26:585 om registrering av utländsk påverkan

Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Nima Gholam Ali Pour har frågat mig om jag avser att verka för en lagstiftning som ålägger aktörer som agerar på uppdrag av främmande makt och med en antagonistisk agenda att registrera sig. Nima Gholam Ali Pour har även frågat mig om jag bedömer att en sådan lagstiftning skulle bidra till ökad transparens och stärka rättsväsendets möjligheter att identifiera organisationer, samfund och andra aktörer som tjä-

nar främmande makt och har antagonistiska avsikter. Ytterligare en fråga är om jag delar bedömningen att organisationer och företag i Sverige kan verka som ombud för främmande makt utan tillräcklig insyn och, om så är fallet, vilka åtgärder jag avser att vidta.

Det är väl känt att främmande makt på olika sätt försöker att påverka Sverige och övriga Europa genom exempelvis hot, sabotage och otillbörlig informationspåverkan.

Svenska myndigheter, bland annat Säkerhetspolisen, bedriver ett omfattande underrättelsearbete och agerar för att på olika sätt begränsa handlingsutrymmet för främmande makts påverkansförsök i Sverige. Samtidigt arbetar regeringen aktivt för att stärka skyddet av Sveriges säkerhet. Arbetet innefattar bland annat åtgärder för ökad insyn i verksamheter med kopplingar till främmande makt.

Sommaren 2027 träder en ny lag i kraft som innebär ökad insyn i lobbyverksamhet. Förslaget innebär att lobbyister ska registrera sig hos Kammarkollegiet och redovisa uppgifter om sin kommunikation med vissa politiska beslutsfattare. Vid samma tidpunkt träder en lagändring i kraft som innebär skärpningar i reglerna om partifinansiering. Bland annat förbjuds politiska partier ta emot utländska bidrag.

Inom EU pågår också förhandlingar om det så kallade transparensdirektivet. Detta förslag syftar bland annat till att öka insynen i verksamheter som innebär intresserepresentation på uppdrag av tredjeland där syftet är att påverka samhällsutvecklingen eller offentliga beslutsprocesser i medlemsstaterna.

I syfte att förhindra att extremistiska och andra antidemokratiska miljöer i Sverige stärks genom utländsk finansiering tillsatte regeringen i maj förra året en utredning. I juni i år tog jag emot utredningens betänkande, som heter *Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter*. Utredaren föreslår en ny lag som innebär att större bidrag från utländska finansiärer ska anmälas och kunna förbjudas om de bedöms skada Sveriges säkerhet eller allmän ordning eller om mottagaren motverkar samhällets grundläggande värderingar. Vi har just skickat ut betänkandet på remiss.

I det allvarliga säkerhetspolitiska läge som råder är det mycket viktigt att våra myndigheter har rätt verktyg för att begränsa handlingsutrymmet för främmande makts påverkansförsök. Efter att betänkandet har varit på remiss kommer vi att arbeta aktivt med att analysera utredningens förslag och remissvaren och också komma till konkret handling.

Anf. 86 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Jag har lämnat in en interpellation där jag lyfter frågor om lagstiftning i andra västerländska länder som ålägger organisationer eller personer att registrera sig om de agerar på uppdrag av främmande makt. Detta har under lång tid varit ett problem i Sverige. Länder som har en fientlig hållning gentemot Sverige har genom civilsamhället och trossamfund bedrivit verksamhet som varit destabiliserande och utgjort ett hot mot vissa svenska medborgare.

Specifika exempel är Imam Ali Islamic Center, som har fungerat som en plattform för iransk underrättelsetjänst. Andra exempel är de moskéer som har kopplingar till den turkiska staten och bedriver transnationellt förtryck. Det finns otaliga influencers och kommentatorer i Sverige med nära

kopplingar till regimen i Iran. Det finns kristna samfund med nära band till Ryssland. Exemplen är många. Ingen av dem har någonsin behövt redogöra för om de verkar på uppdrag av främmande makt, eftersom några sådana krav inte finns i Sverige.

Problemet är uppenbart. Vi har länder som i vissa fall har en fientlig hållning till Sverige och genom personer och organisationer kan skapa oroligheter i Sverige eller i värsta fall även skada och döda människor.

Vissa myndigheter som arbetar med säkerhetsfrågor vet vilka dessa personer eller organisationer är, men alla gör inte det. Och allmänheten och politikerna är inte medvetna om vilka personer och organisationer i Sverige som egentligen representerar utländska intressen, särskilt inte vilka som vill skada Sverige.

Detta har orsakat problem här i Sverige. Ett exempel är den eritreanska festival som anordnas på Järvafältet. Det finns tydliga kopplingar mellan diktaturen i Eritrea och den festivalen, men det är först på senare år som det har blivit allmänt känt.

Problemet här är att diktaturer som utövar transnationellt förtryck genom civilsamhället kan anordna till exempel festivaler i Sverige och öka sitt inflytande i den berörda diasporan. Det finns ingen lag som ålägger organisationer eller personer att registrera att de agerar på uppdrag av främmande makt.

För knappt två månader sedan kom en nyhet om att en handläggare vid Migrationsverket hade avskedats för att han lämnat över uppgifter till en iransk underrättelseofficer. Denna person anordnar även en iransk festival i Stockholm och utger sig för att vara en del av oppositionen mot regimen. Det finns självklart hur många exempel som helst. Anledningen är att Sverige är ett fritt och öppet samhälle. Självklart kommer Sveriges fiender att utnyttja denna öppenhet för att bedriva diverse verksamheter som är säkerhetshotande.

Här behövs lagstiftning som kräver att de som agerar på uppdrag av främmande makt faktiskt berättar detta genom någon form av anmälan eller registrering så att man vet vilka dessa människor är. Jag tycker att det är mycket märkligt, med tanke på den oroliga situationen i omvärlden och hoten mot Sverige, att vi inte redan har sådan lagstiftning eller har tillsatt en utredning för att ta fram sådan lagstiftning. Jag undrar om justitieministern håller med mig.

Anf. 87 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag.

Jag har inget rakt besked vad gäller just det konkreta förslag som lyfts fram här. Men jag har inga problem med att på ett allmänt plan, utan att gå in på de enskilda exemplen i inlägget, bekräfta att det finns betydande hot mot Sveriges inre säkerhet från både våldsbejakande extremister och statliga aktörer av olika valörer som agerar aktivt i Sverige för att främja sina intressen. De här hoten kan uppträda på olika sätt.

Jag tycker att vi nu tar steg för att få mycket bättre kontroll över detta. Det handlar om hur nationella resurser används till exempel i civilsamhället, i studieförbundsverksamhet eller annat. Vi riktar också ljuset mot trossamfunden och utländsk finansiering och påverkan som kommer från det hållet.

De processerna är igång – låt oss se vart de för oss! Jag är i varje fall övertygad om att det finns ett stort behov av ytterligare åtgärder, och dem ska vi vidta om vi får medborgarnas förtroende att styra även efter valet den 13 september.

Anf. 88 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! I dag har vi kriminella gäng som utför uppdrag på beställning av främmande makt. Med den lagstiftning som vi diskuterar här i dag skulle en sådan företeelse ha kunnat upptäckas mycket tidigare. När Sveriges fiender kan använda sig av civilsamhället och trossamfunden utan att vi agerar går de vidare till gängen.

Genom åren har det förekommit många exempel på politiker i Sverige som haft nära band till diktatoriska regimer. Vi har så många moskéer som är finansierade av främmande makter att den här regeringen, som justitieministern har nämnt, har arbetat för att införa en lag för att förbjuda sådan finansiering. Det är uppenbart att främmande makter, särskilt de som sprider extremism eller vill destabilisera Sverige, har hittat en lucka i lagstiftningen. Man har sett hur islamiska trossamfund kan påverkas med pengar. Man har sett hur diasporornas civilsamhälle kan påverkas. Man har också sett hur detta påverkar politiken.

Här behövs lagstiftning som skapar transparens kring vem som agerar i vems intresse. Är det så att någon bildar en förening på uppdrag av ett annat land som har en antagonistisk hållning gentemot Sverige är det inte för mycket begärt om man kräver att den föreningen ska registrera att den faktiskt verkar för ett annat land. Länder som USA och Storbritannien har redan sådan lagstiftning därför att de vill veta hur andra länder agerar i deras länder.

Det här handlar inte om att förbjuda människor att ha internationella kontakter. Det handlar inte heller om att förbjuda organisationer att företräda andra länders intressen. Det handlar om transparens. Om någon verkar på uppdrag av en främmande makt ska det vara känt. Då kan myndigheter, journalister, politiker och allmänhet själva bedöma den verksamhet som bedrivs.

Jag tror faktiskt att de flesta svenskar skulle tycka att detta är en självklar princip. Om någon företräder ett företag är det i normalfallet känt. Om någon företräder en intresseorganisation är det också känt. Då är det inte orimligt att den som företräder en främmande stat också redovisar det. Jag har svårt att se varför Sverige skulle ha mindre behov av transparens och säkerhet än Storbritannien, USA eller Frankrike, som alla har infört sådan lagstiftning.

Det har funnits moskéer och föreningar som har fått bidrag från en kommun fram till dess att det kommit fram att det har funnits kopplingar mellan den moskén eller föreningen och en diktatur. Det vore bättre att redan från början kräva att de personer och organisationer som agerar på uppdrag av främmande makt faktiskt redovisar detta så att politiker och myndigheter har korrekt underlag när de fattar beslut om till exempel bidragsgivning.

Herr talman! Den som inte har något att dölja har heller inte något att frukta av ökad transparens. Om man agerar på uppdrag av en främmande makt ska det vara känt. Sverige ska inte vara en frizon där främmande makters ombud kan agera i det fördolda.

Regeringen har tillsatt många utredningar som jag tycker har lett till bra förslag. Den arbetar med det här problemet. Men något så självklart som att man ska registrera sig om man agerar som ombud för främmande makt borde den ha tillsatt en utredning om för länge sedan. Det finns länder, som USA och Storbritannien, som redan har sådan lagstiftning.

Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag har inte mycket mer att tillföra än att säga att jag tycker att det är väldigt bra att vi lyfter upp dessa frågor och att vi också inventerar behovet av ytterligare lagstiftning.

Jag tycker att det är mycket rimligt att Sverige tittar på andra länder i västvärlden och ser hur de hanterar olika typer av hot mot sin inre säkerhet. Området som vi nu diskuterar är inget undantag i det avseendet.

Återigen: Utmärkt att frågorna lyfts fram och att vi diskuterar dem här i dag! Vi blickar framåt och har uppenbarligen mycket mer att göra under kommande år.

Anf. 90 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för debatten. Jag vill också tacka för att jag får visst medhåll från justitieministern.

Om man agerar på uppdrag av en främmande makt ska det vara känt för journalister, myndigheter och allmänhet här i Sverige. Det är inget kontroversiellt krav att ställa. Så som världen ser ut är det faktiskt ett mycket rimligt krav.

I många år har vi haft flyktingspionage här i Sverige. Det har varit ett jättestort problem, och det har möjliggjorts av att vissa trossamfund och föreningar har agerat på uppdrag av främmande makt. Det har funnits kopplingar där, och man har inte behövt redogöra för detta eftersom Sverige inte har haft lagstiftning som kräver sådan redogörelse.

Samtidigt har Storbritannien, USA och Frankrike kommit fram till att öppenhet kring vem som agerar på främmande makters uppdrag faktiskt stärker både demokratin och den nationella säkerheten. Jag har svårt att förstå varför samma princip inte skulle kunna gälla i Sverige.

Om regeringen anser att utländsk påverkan är ett allvarligt hot, vilket regeringen gör, borde nästa steg vara att skapa den transparens som krävs för att möta det hotet. Då måste man ta nästa steg och kräva att de som agerar på uppdrag av främmande makt inte kan göra detta i det fördolda. De måste registrera sig.

Det är särskilt viktigt att länder som Iran, Kina och Ryssland inte kan använda sig av det svenska civilsamhället eller trossamfund i Sverige för att påverka opinionen i Sverige eller destabilisera landet. Så länge vi inte kräver registrering av utländsk påverkan kommer Sveriges fiender att använda sig av diverse organisationer och personer för att ställa till med oreda här i Sverige.

Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Nima Gholam Ali Pour, för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

Det råder ingen tvekan om att det är en kärnuppgift för den här regeringen att värna medborgarna och att värna det fria, öppna samhället mot alla andra hot mot både den yttre och inre säkerheten.

När det gäller den inre säkerheten vet vi att hoten kommer från olika håll. De kommer från den organiserade brottsligheten, förstås, och från terrorism, våldsbejakande extremism och statliga aktörer – inte sällan i samspel med varandra på olika sätt.

Vi tar med oss det vi talat om i dag när vi blickar framåt. Vi gör väldigt mycket, och mycket är på gång, men mer kommer att behöva göras. Vi ska utan tvekan titta på vad som ytterligare görs i andra länder för att få inspiration för egen del.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2025/26:590 om preskriptionstider

Anf. 92 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Angelica Lundberg, för möjligheten att få tala om de här viktiga frågorna i dag!

Frågorna gäller hur jag bedömer att nuvarande preskriptionsregler påverkar möjligheten att lagföra brott där utredningstiderna är långa och om jag avser att vidta några åtgärder utifrån min bedömning.

Angelica Lundberg har vidare frågat mig om jag och regeringen analyserat i vilken omfattning brott preskriberas under pågående förundersökning och om jag avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att brottsoffer inte går miste om rättslig prövning till följd av långa handläggnings- och utredningstider.

Jag vill börja med att understryka att det är av största vikt för regeringen att fler brott klaras upp och leder till lagföring. Det är en del av vår stora omläggning av kriminalpolitiken. Det handlar inte minst om ett grundläggande perspektivskifte från gärningsman till brottsoffer och samhällets behov av skydd mot brottslighet.

För att fullt ut åstadkomma ett sådant skifte är det förstås av avgörande betydelse att brott inte preskriberas för tidigt. Preskriptionsreglerna har därför moderniserats i närtid. Detta tog interpellanten själv också upp. Regleringen har anpassats till den forensiska och tekniska utveckling som innebär nya möjligheter att klara upp äldre brott jämfört med tidigare. Dessa regler avspeglar regeringens strängare syn på allvarlig brottslighet och innebär att brottsofferperspektivet får större genomslag i den här lagstiftningen. De nya reglerna trädde i kraft så sent som den 1 april förra året.

Den nya lagstiftningen möjliggör även lagföring av brott med långa utredningstider, bland annat genom att alla brott med livstids fängelse i straffskalan inte ska preskriberas, att preskriptionstiden för allvarliga brott har förlängts och att preskriptionstiden för grov fridskränkning och hedersförtryck räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Då fångar man fler brott än tidigare.

Ett område där det kan finnas anledning att ha särskilda regler för preskription är brott som begås mot barn. Barn är ju särskilt skyddsvärda, och det kan dröja långt in i vuxen ålder innan den som blivit utsatt för brott orkar, vågar eller får möjlighet att bearbeta händelserna och vill anmäla dem. Preskriptionstiden för de allvarligaste sexualbrotten mot barn är redan avskaffad, men de mindre allvarliga sexualbrotten kan fortfarande

preskriberas. Regeringen och Sverigedemokraterna har kommit överens om att vi ska se över detta.

På samma sätt följer regeringen noga hur handläggningstiderna för förundersökningar utvecklas. Jag kan konstatera att den genomsnittliga genomströmningstiden från att en anmälan kommer in till åklagare för utredning till att beslut fattas har minskat under de senaste två åren, enligt Åklagarmyndighetens årsredovisning för förra året.

Samtidigt arbetar vi förstås på andra sätt för att säkerställa brottsoffers möjligheter till upprättelse. Jag vill nämna att en särskild utredare den 1 april i år fick i uppdrag att se över regelverket för delgivning och föreslå förändringar som leder till förbättrade möjligheter till delgivning. Denna utredning ska bland annat undersöka vilka åtgärder som kan vidtas för att motverka att brott preskriberas på grund av just bristande delgivning.

Det handlar ytterst om att säkerställa ett regelverk som kan bidra till ökad tilltro till rättsväsendet, bättre möjligheter till upprättelse för brottsoffer och stärkt skydd för enskilda. Detta uppdrag ska redovisas senast i december nästa år.

Vi har också tillsatt en utredning som har fått i uppdrag att se över straffprocessen, med särskilt fokus på de processuella konsekvenserna av de genomförda och pågående reformerna på det straffrättsliga området. Syftet med detta är att komma fram till ett ännu mer modernt och ändamålsenligt regelverk som tillgodoser intresset av en effektiv lagföring av brott med bibehållen rättssäkerhet. Det här uppdraget ska redovisas i juli nästa år.

Utöver detta vill jag gärna lyfta fram den lagrådsremiss som regeringen beslutade om den 11 juni i år och som heter Stärkta rättigheter för målsägande och en mer ändamålsenlig kontroll över statens utgifter för rättsliga biträden. Det är kanske en lite krånglig titel. I den lämnas bland annat förslag som syftar till att stärka brottsoffers ställning i rättsprocessen. Förslagen innebär bland annat att det ska bli stärkta möjligheter att få målsägandebiträde för den som har utsatts för brott i olika avseenden.

Med allt detta sagt följer vi förstås rättsutvecklingen noga och utesluter inte alls att vi kommer att behöva belysa de här frågorna ytterligare framöver för att stärka brottsoffers ställning. Jag noterar ännu en gång det vi har kommit överens om mellan våra partier när det gäller preskriptionstider, nämligen att det finns mer att göra inte minst i relation till sexualbrott och barn.

Detta arbete ser jag fram emot att fortsätta för den händelse att väljarna ger oss förnyat förtroende att styra landet också efter valet den 13 september.

Anf. 93 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att de reformer, tillsatta utredningar och uppdrag som regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har genomfört under den här mandatperioden är viktiga för att stärka brottsoffrets ställning. Jag tycker dock att vi bör gå ännu längre.

Vi vet att polis och åklagare arbetar under ett mycket hårt tryck. Grova våldsbrott och häktade mål måste prioriteras; det är både naturligt och nödvändigt. Det är naturligtvis glädjande att höra att utredningstiderna nu minskar och förbättras. Samtidigt finns dock brott som ofta drabbar kvinnor, exempelvis olaga hot, förtal, ofredande och hemfridsbrott. Det är brott

där utredningarna ibland blir orimligt långa. Samtidigt har dessa brott de kortaste preskriptionstiderna.

Frågan är vad som händer när ett brott inte hinner prövas därför att rättsväsendet inte har hunnit utreda det innan preskriptionstiden löper ut. Om möjligheten till lagföring försvinner för att tiden har gått blir konsekvensen att brottsoffret går miste om möjligheten till upprättelse. Detta är inte en rimlig ordning, och det riskerar att påverka förtroendet för rättsväsendet.

Låt mig ta ett inte särskilt ovanligt exempel. En kvinna lämnar till slut en våldsam relation, men våldet upphör inte. Hennes ex skickar hotfulla meddelanden, dyker upp vid hennes bostad, kontaktar hennes arbetsgivare, skär sönder däcken på hennes bil, sprider kränkande uppgifter om henne och förtalar henne inför hennes arbetskollegor och släktingar. Hon polisanmäler varje gång.

Till slut ser polisen att det inte rör sig om enskilda händelser som uppstått ur ett vakuum; de är en del av ett mönster. Då kan en förundersökning inledas, och då sker allting mycket systematiskt. Telefoner ska säkras, meddelanden ska gås igenom, vittnen ska höras och digital bevisning ska hämtas in. Förhör ska renskrivas och åklagare ska informeras.

Samtidigt trillar häktade mål in, grova våldsbrott ska utredas, semestertider kommer, bemanningen är låg och tiden går. Innan åklagaren hinner väcka åtal preskriberas ett eller flera av brotten. Att samlingsbrottet grov kvinnofridskränkning och olaga förföljelse och så vidare har längre preskriptionstider påverkar faktiskt inte eftersom de enskilda gärningarna ändå kan preskriberas.

Varför ska den kvinna som gjort allting rätt – som anmält, medverkat i förundersökning och lämnat in bevis – förlora möjligheten till rättslig prövning därför att utredningen inte hann färdigt? Vi måste säkerställa att brottsoffer inte förlorar rätten till upprättelse på grund av omständigheter de inte själva kan påverka.

Herr talman! Preskription fyller såklart viktiga rättssäkerhetsfunktioner. Jag förespråkar inte att gamla gärningar helt plötsligt ska kunna tas upp och lagföras efter mycket lång tid, men jag menar att vi behöver göra någonting åt dagens system. Ska preskriptionsklockan faktiskt fortsätta ticka medan staten utreder brottet?

Jag vill därför ställa frågan till justitieministern om ministern är beredd att se över möjligheten att pausa åtalspreskriptionen när en aktiv förundersökning mot en identifierad misstänkt pågår.

Anf. 94 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Angelica Lundberg, för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag!

Jag har inget riktigt konkret svar på den väldigt konkreta frågan, för där gör sig även andra intressen gällande. Jag har dock väldigt lätt att instämma i den allmänna efterfrågan på regelverk både runt straffrätten och för hur man i praktiken bedriver förundersökningar och annat så att brottsoffer inte missgynnas eller drabbas på ett orättvist sätt.

På torsdag ska riksdagen rösta om dagens mängdrabatt. En ofta förbisedd aspekt av den är att myndigheterna i praktiken lägger ett brott åt sidan när det är så att det brottet inte har någon effekt på straffet. Det är alltså många brottsoffer som av det skälet aldrig ens får sina brott utredda. Det

är processuellt sett korrekt, men det får rätt orimliga konsekvenser för den enskilde.

Också när det gäller preskription tror jag att vi kan hitta den här typen av buggar i systemet. De ger effekten att det system som i och för sig som helhet har goda skäl för sig får orimliga konsekvenser ur det enskilda brottsoffrets synvinkel. Jag tycker att det är rimligt och berättigat att, som Angelica Lundberg nu gör, inte minst ta våld och övergrepp mot kvinnor och även barn som exempel på fall där detta får ganska drakoniska konsekvenser.

Låt oss därför bara kvittera problemets existens och vikten av att vi får fortsätta arbeta med att reformera det straffrättsliga systemet så att det ännu bättre än i dag tillgodoser brottsoffers mycket berättigade förväntan och intresse av att få sina brott utredda och lagförda.

Anf. 95 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Jag delar naturligtvis ministerns uppfattning att de åtgärder som vi har vidtagit är otroligt viktiga. Avskaffandet av mängdrabatterna är ju bara en del i ett jättestort paket med olika åtgärder på det straffrättsliga området. Jag tänker också att torsdagens omröstning kommer att bli ett viktigt besked till väljarna om vilka som faktiskt sätter brottsoffrets fokus i främsta rummet.

För den som utsätts för brott kan det vara ett stort steg att göra en polisanmälan. Det gäller inte minst kvinnor som utsätts för brott i nära relation. Vi vet att många brott inte anmäls direkt; för den som lever under hot, kontroll eller våld kan det ta månader, eller ibland flera år, att våga ta steget och kontakta polisen. Ofta kan man behöva lämna relationen innan det finns tillräckligt med styrka för att genomgå en rättsprocess.

När anmälan väl är gjord har brottsoffret gjort sin del, och då är det staten som tar över ansvaret. Därför menar jag att brottsoffer aldrig ska behöva förlora möjligheten till rättslig prövning därför att polisens eller åklagarens handläggning har tagit för lång tid.

Som ministern nämner har vi redan i dag särskilda preskriptionsregler för vissa brott mot barn. Det betyder att vi har konstaterat att det finns vissa situationer där den utsattas omständigheter gör att man måste titta på hur preskription används. Det är inte rimligt att gärningsmannen gynnas av att staten misslyckas med att utreda brottet i tid.

Jag menar att det finns skäl att överväga om preskriptionstiden ska kunna pausas när en aktiv förundersökning mot en identifierad misstänkt har inletts. Det ska inte vara handläggningstiden som avgör huruvida ett brott prövas i domstol eller inte.

I Danmark har man redan en ordning där preskription kan avbrytas när den misstänkte får ta del av misstanken eller när åklagaren begär att personen ska anses vara misstänkt. Det kan vara värt att titta på. Även Tyskland har längre lägsta preskriptionstider, vilket gör att man ger ett hårt belastat system ytterligare något år på sig att utreda brott.

Det här är särskilt viktigt när det gäller brott som kan vara delar av ett större mönster av våld och kontroll i nära relation. Ett enskilt olaga hot eller ofredande kan framstå som mindre allvarligt, men tillsammans kan den typen av gärningar utgöra delar i en eskalerande våldsspiral. Här behöver polisen också bli bättre på att se helheten. Alltför många anmäl-

ningar läggs i dag ned därför att den enskilda händelsen inte sätts i ett större sammanhang.

Sverigedemokraterna och regeringen har vidtagit kraftfulla åtgärder för att stävja gängbrottsligheten. Nu är det dags att vi också tar tag i det våld som sker i hemmet – den plats på jorden som ska vara en människas allra tryggaste. Om vi menar allvar med det perspektivskifte från gärningsman till brottsoffer som ministern beskriver måste vi också vara beredda att täppa till de luckor som finns. Det duger inte att staten säger till ett brottsoffer som har gjort allting rätt: Tyvärr, vi hann inte utreda i tid.

Jag vill därför fråga ministern om vi är överens om att ett verkligt perspektivskifte till brottsoffrets fördel också kräver att vi ser över de preskriptionsregler som i dag kan innebära att ett brott aldrig prövas därför att staten inte har hunnit utreda det i tid.

Anf. 96 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag är utan tvekan beredd att titta på den frågan. Jag tycker att allting som så att säga kan läggas staten till last när det gäller fördröjningar i systemet är något vi har all anledning att se närmare på. Det är naturligtvis inte rimligt att det ska få konsekvenser för enskilda brottsoffer, exempelvis att ett brott över huvud taget inte kan bli föremål för rättslig prövning. I det arbetet ser jag gärna på erfarenheter från andra länder, och sedan ska det förstås också passa in i vår modell.

Hela utgångspunkten för vår del är insikten att brottsoffers upprättelse förstås bygger på en lång rad olika saker, alltifrån hur man blir bemött av rättsväsendet till att det i slutändan finns ett straff som återspeglar brottets allvar. Däremellan finns det en massa processuella frågor som så att säga ska leda från det goda bemötandet till en konsekvens eller upprättelse i form av ett straff som, som sagt, återspeglar den skada eller kränkning som den enskilde har utsatts för.

Vi ser nu på en lång rad sådana straffprocessuella frågor. Vi har tittat på preskriptionsfrågorna i särskild ordning, och vi har kommit överens om att göra det på fler områden. Jag är också verkligen öppen för att titta på ytterligare frågor – allt med utgångspunkten att brottsoffer ska bli behandlade på ett sådant sätt som man har rätt att förvänta sig i en välfungerande rättsstat. Statens felsteg, ofullkomligheter eller bristande resurser ska inte få orimliga konsekvenser för den enskilde och hans eller hennes rättssäkerhet.

Anf. 97 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Jag vill ägna mitt sista anförande åt att tacka.

Först och främst vill jag tacka Gunnar Strömmer, inte bara för den här debatten utan också för allt det arbete som han har gjort på det civilrättsliga området och på det straffrättsliga området under den här mandatperioden. Det som Gunnar Strömmer och regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har åstadkommit under de här fyra åren kommer att ha stor betydelse för människors trygghet och vardag. Jag kan bara hoppas att den som är justitieminister efter valet i höst, oavsett vem det blir, väljer att bygga vidare på det arbete som nu har påbörjats.

Jag vill också ta tillfället i akt och tacka talmannen, vice talmännen, talmanspresidiet och alla medarbetare i riksdagens fantastiska förvaltning för de här åtta åren. Detta ser ut att bli mitt sista anförande här i riksdagens

talarstol, och det har varit en ynnest att under åtta år få arbeta på en så välorganiserad och välkomnande arbetsplats.

Jag vill också rikta ett tack till alla riksdagskollegor från mitt eget parti och andra partier. Vi tycker ibland lite olika, men vi bär tillsammans ansvar för Sveriges framtid. Det arbete som utförs här kan påverka människors liv långt efter att en mandatperiod är över, så använd tiden väl!

Själv lämnar jag kanske riksdagen men inte mitt engagemang. Jag ser fram emot nya möjligheter att fortsätta arbeta med de samhällsfrågor jag brinner för. Med det, herr talman, säger jag inte hej då utan: På återseende, förhoppningsvis!
(Applåder)

Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Angelica Lundberg för det här utbytet och för många andra utbyten under årens lopp. De har varit trivsamma och mycket givande. I flera fall har de dessutom gett konkreta avtryck i den politik som har bedrivits under mandatperioden, inte minst när det gäller de frågor som vi nu talar om, det vill säga brottsoffers ställning i processen och – ännu mer konkret – preskriptionsfrågorna.

Jag får ta på mig att ta med mig detta från utbytet och förvalta den här konkreta frågan på ett bra sätt när vi blickar framåt. Det råder ingen tvekan om att mer måste göras och att brottsoffers ställning i den straffrättsliga processen ska stärkas så att rätten till en rättvis rättegång inte blir en chimär utan i stället blir praktisk, effektiv och på riktigt för så många brottsoffer som möjligt.

Tusen tack till ledamoten för i dag och för allt arbete som hon har utfört under sina år här i riksdagen!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2025/26:549 om barnfamiljernas ekonomi

Anf. 99 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Sanne Lennström har frågat finansministern vilket ansvar hon anser att regeringen har för att med sin ekonomiska politik stärka hushållens förmåga att bära de ökade kostnader som följer av att ha barn och vilka åtgärder hon vidtar för att leva upp till det ansvaret. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

I oroliga tider blir ekonomi en allt viktigare faktor för allt fler. Vi ärvde en skyhög inflation, skenande räntor och en utdragen lågkonjunktur. Nu är inflationen bekämpad. Räntorna har pressats tillbaka, och matpriserna går ned.

Under mandatperioden har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att stötta hushållen och stärka deras köpkraft. Regeringen har bland annat lättat skattebördan genom sänkt skatt på arbete, pension, sparande, företagande och transporter. Regeringen har även stöttat hushållen genom sänkt matmoms, sänkt barnomsorgsavgift och höjda bostadskostnadsgränser i bostadsbidraget, vilket särskilt gynnar barnfamiljer med låga inkomster.

En tvåbarnsfamilj har till följd av våra budgetar under mandatperioden fått ungefär 5 000 kronor mer i månaden, och ett ensamstående vårdbiträde med två barn har fått cirka 3 200 kronor mer i månaden. Detta har verkligen gjort skillnad, vilket man kan se i den fördelningspolitiska redogörelse som varje år görs i vårpropositionen. Det är rätt och rättvist att den som jobbar får behålla mer av sina intjänade pengar.

God ekonomisk tillväxt lägger grunden för ett samhälle som växer och blir starkare. Därför är det extra glädjande att Sverige har gått från EU:s absoluta botten när det gäller tillväxt, där landet låg när vi tog över 2022, till att nu tillhöra toppen, enligt EU-kommissionen.

Regeringen har genom extra ändringsbudgetar för 2026 (prop. 2025/26:236 och 2025/26:275) föreslagit ytterligare åtgärder för att stötta hushållen och den ekonomiska återhämtningen, bland annat sänkt skatt på bensin och diesel, ett nytt el- och gasstöd och ett nytt stöd för sänkta priser i kollektivtrafiken. Riksdagen har också beslutat i enlighet med regeringens förslag, vilket är särskilt glädjande.

Regeringens politik har, sett över hela mandatperioden, gett mest till dem som tjänar allra minst. Effekterna på hushållens ekonomi till följd av regeringens åtgärder under mandatperioden visar att ekonomin procentuellt sett har stärkts mest i den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och allra minst i de båda översta inkomstgrupperna. Detta har även lett till att befolkningens ekonomiska standard har ökat och till att andelen med låg inkomststandard har minskat under mandatperioden.

Det bästa verktyget för att bryta ekonomisk utsatthet och motverka låg ekonomisk standard är dock egen inkomst av arbete. För att på längre sikt hjälpa ekonomiskt utsatta hushåll är det därför otroligt viktigt att fler kommer i arbete.

Regeringen vidtar en rad olika åtgärder som syftar till att stärka arbetslinjen och göra det lönsammare att gå från bidrag till arbete. Att fler föräldrar går till jobbet innebär att barn får en stabilare ekonomisk situation och högre ekonomisk standard, vilket är gynnsamt för barns utveckling och trygghet. Detta återspeglas i att det endast är cirka 2 procent av sammanboendehushållen med två förvärvsarbetande föräldrar som har låg ekonomisk standard. När det gäller sammanboendehushåll där ingen av föräldrarna förvärvsarbetar är andelen med låg ekonomisk standard däremot mycket hög – runt 85 procent.

Då interpellanten anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Arber Gashi (S) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 100 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Jag ber om ursäkt för att det inte är Sanne Lennström som står här och hoppas att ministern inte är alltför besviken över det. Frågan ställdes å andra sidan till finansministern, så det går väl jämnt ut.

SEB har nu konstaterat att ett barn kostar omkring 2,2 miljoner kronor fram till myndighetsdagen. Det är en summa som jag tror att många har svårt att greppa, men låt oss tänka efter. Priserna har rusat. Hyrorna har ökat. Räntorna stiger. Matkostnaderna har stigit. Vi har en kraftigt ökande arbetslöshet, och samtidigt har a-kassan sänkts för många som blivit upp-

sagda. Omkring 730 000 personer lever i materiell och social fattigdom, och över 400 000 personer lever i allvarlig fattigdom. Det är en kraftig ökning på bara några år. Enligt Rädda Barnen lever 276 000 barn – ungefär vart åttonde barn – i ekonomisk utsatthet. Enligt Sveriges Stadsmissioner finns närmare 10 000 hemlösa barn, och här beräknas mörkertalet vara stort.

Trots allt detta har stödet till barnfamiljerna stått still. Barnbidraget ligger kvar på samma nivå som 2018. När alla Sveriges grannländer har höjt barnbidraget i kostnadskrisen har den här regeringen tvärvägrat. Rapporter visar att det är 50 år sedan man kunde köpa så lite för barnbidraget.

Halvvägs in i mandatperioden genomförde regeringen i praktiken en sänkning av bostadsbidraget. Det säger inte bara Socialdemokraterna utan också Majblomman, Rädda Barnen, Röda Korset och Hyresgästföreningen. Man får ställa sig frågan: Är det verkligen hela civilsamhället som har missförstått verkligheten, eller är det regeringen?

De allra flesta beskriver samma verklighet. Det har blivit mycket dyrare att ha barn, som det redan föds för få av. Jag tror att väldigt många föräldrar känner igen känslan. Man sitter vid köksbordet. Lönen har kommit. Räkningarna ligger i en hög. Barnen frågar om de får följa med på fotbollslägret, gå på bio med kompisarna eller åka någonstans med familjen på sommarlovet. Många har för första gången fått säga: Vi har inte råd.

För mig är det där svensk familjepolitik börjar – inte i något departements underlag utan vid svenska köksbord.

Den här regeringen har haft fyra år på sig att göra det billigare att vara barnfamilj, men resultatet är att det är dyrare än någonsin. Frågan är därför inte vad regeringen säger att man har gjort utan om svenska folket vill ha fyra år till av den här politiken och om svenska folket har råd med det.

Jag tycker att det är skrattretande att höra ministern prata om sänkt skattebörda. Om man tjänar som statsrådet själv gör har man nog känt av det. Är man statsministern eller Jimmie Åkesson har man känt av det. De har ju fått uppemot 6 000 kronor mer i månaden genom sina egna skattesänkningar. Men vanligt folk har märkt något annat: att pengarna inte räcker till.

Regeringen har haft fyra budgetar, fyra chanser, på sig att säga att nu är det barnfamiljernas ekonomi som gäller, men alla fyra gånger har regeringen valt något annat.

Barnbidraget är kvar på samma nivå som 2018, inte för att regeringen glömde utan för att regeringen valde bort det. Varför har regeringen aldrig prioriterat barnbidraget under dessa år?
(Applåder)

Anf. 101 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka äldre- och socialförsäkringsministern för svaret på interpellationen. Tack också till interpellanten, som inte är här, för en viktig fråga som vi nu debatterar!

Det är värt att påminna om att människor som arbetar i Sverige nu får behålla mer av sin lön. År 2023 genomfördes inga skattesänkningar. Dock innebar den historiskt höga indexeringen av skattebrytpunkter och grundavdrag att många löntagare fick mellan 200 och 300 kronor mer kvar i plånboken varje månad. Det var en effekt av inflationen och hur vårt skattesystem är utformat. År 2024 genomförde regeringen tillsammans med

Sverigedemokraterna ännu ett jobbskatteavdrag. Tillsammans med nya indexeringar innebar det att en person med en medianinkomst fick omkring 410 kronor mindre i skatt varje månad. Under 2026 har skatten sänkts ytterligare, med upp till 400 kronor per månad.

Herr talman! Sammantaget innebär detta att en genomsnittlig arbetstagare under 2026 får behålla omkring 800–900 kronor mer i månaden av sin lön jämfört med 2022. På årsbasis motsvarar det ungefär 10 000 kronor mer i den egna plånboken, vilket är en betydande förändring. Det ger bättre möjligheter att hantera vardagens kostnader och är en tydlig belöning för arbete.

Herr talman! Samtidigt har Sverigedemokraterna och regeringen genomfört viktiga reformer för de familjer som har det tuffast ekonomiskt. Vi har höjt bostadsbidraget. Familjer med ett barn kan få upp till 800 kronor mer per månad, och familjer med två eller fler barn kan få 1 000 kronor mer i månaden. Det är ett träffsäkert stöd som riktas till dem som har sämst ekonomi. Det är dessutom första gången sedan 1997 som dessa nivåer i bostadsbidraget höjs. Det är också värt att notera att detta inte genomfördes när Sverige hade socialdemokratiskt ledda regeringar.

Vi förändrar också sättet bostadsbidraget beräknas på. I stället för att utgå från en uppskattad årsinkomst ska bidraget beräknas månadsvis. Syftet är att minska risken för felaktiga utbetalningar, återkrav och skuldsättning för de människor bidraget är till för att hjälpa.

Därtill har vi sänkt matmomsen, vilket kan innebära en besparing på omkring 6 500 kronor per år för en barnfamilj. Den 1 juli i år sänktes också förskoleavgiften för i princip alla barnfamiljer. Hösten 2025 infördes fritidskortet för barn och unga. Grundbeloppet är 550 kronor per barn och kalenderår. Barn i ekonomiskt utsatta hushåll kan dock få ett högre belopp, 2 500 kronor per år för fritidsaktiviteter.

Vi har dessutom sänkt elskatten i hela landet, vilket ger lägre elkostnader för alla hushåll. Vi har också infört ett högkostnadsskydd för höga elpriser, som ska ge trygghet när elpriserna stiger kraftigt under en längre period.

Sverigedemokraterna och regeringen har genomfört flera förslag för att stärka hushållens ekonomi, och enligt SCB är barnfattigdomen nu den lägsta på tio år. Vår politik gör alltså skillnad.

Anf. 102 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Låt mig börja med att besvara ledamotens avslutande fråga: Varför har vi inte prioriterat att höja barnbidraget? Jo, för att vi har prioriterat att sänka skatten för hårt arbetande människor, sänka förskoleavgiften för barnfamiljer, sänka matmomsen så att matkassen blir billigare, sänka elskatten och, inte minst, sänka drivmedelsskatterna så att man kan ta sig till och från jobbet, skjutsa barn till och från fritidsaktiviteter och ta sig till idrottsarrangemang.

Herr talman! Detta sammantaget ger inte de 150 kronor i månaden som ledamoten efterfrågar utan snarare 5 000 kronor i månaden till hårt arbetande mammor och pappor. Att de får behålla mer av sina intjänade pengar gör stor skillnad.

Herr talman! Något som också gör skillnad är att vi har lyckats bekämpa en skyhög inflation, som gröpte ur både lönekuvert och sparade pengar, och att Sverige enligt EU-kommissionen har gått från absoluta botten i

EU:s liga till att ligga i topp. Det är också ett kvitto på att regeringens politik verkligen fungerar.

Ledamoten sa i sitt inledningsanförande att Sverige har en kraftigt ökande arbetslöshet. Det är helt fel. Arbetslösheten sjunker för jag vet inte vilken månad i rad, och jämför man juni månad i år med samma månad förra året har Sverige nu 22 000 färre arbetslösa.

Allt detta är givetvis bra för Sverige, svenskarna och svenska barnfamiljer. Det borde glädja även oppositionen att Sverige i dag står både starkare och bättre rustat att möta framtidens utmaningar.

Att fler får behålla mer av sin lön och att pengarna inte tappar i värde snabbare än vad de kan tjänas in är helt grundläggande. Men för att fler ska kunna lämna utanförskap måste jobben bli fler och tillväxten öka.

Regeringen levererar på alla punkter, och det ser nu betydligt ljusare ut. I juni i år var som sagt 22 000 fler i arbete jämfört med samma månad förra året. Enligt Lars Calmfors, som oppositionen brukar lyssna på, beror detta på att den förda politiken har gett resultat. Skatterna har sänkts, lönerna stiger fortare än priserna och arbetslösheten ser ut att fortsätta att sjunka även under nästa år, vilket är oerhört positivt.

Att det går långsamt, vilket jag kan hålla med om att det gör, beror enligt Calmfors på omvärldsfaktorer. Även jag är otålig och hade gärna sett att återhämtningen kom snabbare. Det skulle den också göra om Ryssland lämnade Ukraina, det blev fred och den riktiga resan med att bygga Sverige starkare kunde påbörjas.

Herr talman! För att långsiktigt hjälpa ekonomiskt utsatta hushåll och minska barnfattigdomen handlar det i grund och botten om arbete, och det kommer det även fortsättningsvis att göra.

Anf. 103 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Ett kvitto på att regeringens politik fungerar, säger statsrådet. Men i mitt förra anförande räknade jag upp den ena statistiska uppgiften efter den andra och rapport på rapport som visar på en helt annan verklighet. Är det ett kvitto på att regeringens politik fungerar när vart åttonde barn lever i fattigdom, barnhemlösheten ökar, 400 000 människor lever i allvarlig fattigdom och köerna för att hämta ut en matkasse på stadsmissioner och annat ringlar sig allt längre? Det vore ju rimligt att detta kvitto på att regeringens politik fungerar återspeglades ute i verkligheten, men det gör det inte. Ministern räknar som vanligt upp olika skattesänkningar, som framför allt de allra rikaste dragit nytta av. Detta avslöjar en stor del av regeringens problem: att inte förmå att se hela bilden och att inte göra det som krävs för landets barnfamiljer i en stor kostnadskris.

Regeringens svar på nästan alla samhällsproblem är ju detsamma: nya skattesänkningar. Men i verkligheten behöver barn mat hemma, och snart kommer vintern då det behövs nya vinterkläder. Barn behöver kunna följa med på en tävling, spela fotboll eller dansa utan att föräldrarna ska oroa sig över nästa räkning. Vi socialdemokrater har därför valt en annan väg.

Vi går också till val på och har många gånger i den här kammaren lagt fram förslag om att sänka skatten, men inte för de allra rikaste. I stället vill vi exempelvis fördubbla både barnbidraget och studiebidraget inför sommarlov och jullov, just när familjernas utgifter är som störst. Vi gör det av den enkla anledningen att barn aldrig ska behöva betala priset vid en ekonomisk kris, vilket den här regeringen i stället har gjort en sanning av.

Regeringens svar på förslaget har redan blivit publikt. I dagarna fattade regeringen beslut som innebär att de ekonomiskt mest utsatta familjerna får mindre stöd under sommaren. Sveriges fattigaste barn ska bli lite fattigare. Jag tycker att det säger allt om skillnaden mellan våra politiska prioriteringar. Moderaterna företräder de rikas intressen. Vi kommer att välja barnfamiljernas.

Statsrådet upprepar också att det ska löna sig att arbeta, vilket såklart är sant, men barn kan inte vänta på en arbetsmarknadspolitik som inte existerar i verkligheten. Anna Tenjes kollegor i regeringen har inte presenterat ett enda förslag om hur fler ska komma i arbete. Däremot har man nyligen börjat titta på hur det ska bli enklare att ge folk sparken. Mer fokus riktas på att öka arbetslösheten än på att sänka den.

Barnfattigdomen är inte ett problem bara för barn som växer upp med små marginaler, utan det är ett av våra största samhällsproblem. När barns möjligheter begränsas av familjens ekonomi riskerar Sverige att fördjupa sina klyftor både i dag och – framför allt – i morgon. Vi vet att barn som växer upp i ekonomisk utsatthet löper mycket större risk att få sämre hälsa, svårare förutsättningar i skolan och svagare etablering på arbetsmarknaden senare i livet.

Jag undrar genuint: Vilket bokslut gör Anna Tenje över sin familjeekonomiska politik, givet det utfall vi sett i verkligheten?
(Applåder)

Anf. 104 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! Det här är mitt sista inlägg, så jag vill passa på att tacka dem som har deltagit i debatten.

Vi vet att Socialdemokraterna återkommande har föreslagit att barnbidraget ska höjas med 200 kronor per barn och månad. Det är en del i deras arbete för att stärka barnhushållen. Det skulle kosta ungefär 4,5 miljarder kronor per år och omfatta alla barnfamiljer, även höginkomsttagare. För min egen del skulle en sådan reform innebära att jag får cirka 400 kronor mer i månaden i bidrag.

Herr talman! Frågan är om detta är det mest effektiva sättet att använda skattebetalarnas pengar. Jag menar att det är en dyr reform som i begränsad utsträckning riktar sig till de familjer som har de största behoven. Om målet är att minska barnfattigdomen är det bättre att stärka stöden till de hushåll som faktiskt har en svår ekonomisk sits.

Detta gör Sverigedemokraterna och regeringen exempelvis genom höjt bostadsbidrag och ett fritidskort som ger 2 500 kronor per år för fritidsaktiviteter. Utöver det har vi förslag som kommer att ge lägre förskoleavgift för i princip alla familjer och även halverad matmoms. Lägre pris på drivmedel gynnar också många barnfamiljer.

Herr talman! Bidrag kan vara nödvändiga för att hjälpa människor genom tillfälligt svåra situationer, men den långsiktiga vägen ut ur barnfattigdom är inte högre generella bidrag. Den långsiktiga vägen är att fler vuxna kommer i arbete och att det lönar sig att arbeta. Det är därför Sverigedemokraterna och regeringen stärker arbetslinjen, sänker skatten på arbete och riktar stöden till de familjer som behöver dem mest. Det är en bra politik som stärker hushållens ekonomi här och nu och skapar förutsättningar för framtiden.

Anf. 105 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Under ett valår, som det är nu, då det inte är så många dagar kvar till valet – 33, tror jag – är det extra viktigt med den här formen av debatter. Det blir lite konsumentupplysning.

När Socialdemokraterna säger att de vill stärka ekonomin för barnhushållen och öka tillväxten är det på sin plats att se vad de verkligen föreslår. I sitt senaste budgetförslag, alltså i praktiken deras valbudget, skriver de om höjda barnbidrag, men de lägger inga pengar på sitt förslag.

Höjda barnbidrag, som Socialdemokraterna föreslår, kostar, som ledamoten sa tidigare, 4,5–5 miljarder om året, och de tillfaller alla, oavsett inkomst – miljardärer såväl som låginkomsttagare. Alldeles oavsett detta, herr talman, vilket man kan tycka mycket om, har Socialdemokraterna alltså noll kronor avsatta i sin reformtabell.

Om man ska vara helt ärlig är budgethålet i Socialdemokraternas valbudget betydligt större än så. Det har gjorts olika beräkningar, men det saknas ungefär 50 miljarder. Och ska man vara helt ärlig är hålet betydligt större än så givet att Vänsterpartiets och Miljöpartiets lojalitet knappast kommer gratis.

Detta kommer alltså att bli dyrt och mycket skadligt för Sverige. Då kan man ställa sig frågan: Vem ska betala för kalaset? Det blir som vanligt företagen som får stå för detta. Då vet vi att tillväxten blir lägre, jobben betydligt färre och lönerna definitivt inte högre. Eller så blir det – också som vanligt – hårt arbetande människor som får stå för notan.

Vi har under den här mandatperioden sett till att barnfamiljerna får 5 000 kronor mer i plånboken varje månad. De är inte höginkomsttagare utan normalinkomsttagare i Sverige. De kommer nu att få betydligt mindre pengar i plånboken. I stället ska de – möjligtvis, kanske, eventuellt, om man skrider till verket – få högre barnbidrag; det blir kanske 400 kronor mer i plånboken.

Jag tycker att detta blir en ganska tydlig och god illustration av Socialdemokraternas hela politiska idé. De talar gärna med stora ord om satsningar och att de minsann vill stärka barnfamiljerna, men det sker inte genom sänkt skatt på arbete utan genom höjda bidrag. Det är inte arbetslinjen som gäller, utan bidragslinjen, som de försvarar med näbbar och klor.

Jag tycker att det här faller ganska platt givet att förslagen inte finansieras. Det tycker jag att ett regeringsdugligt parti borde göra. Om man gör anspråk på statsministerposten borde man definitivt finansiera sina förslag. Det handlar helt enkelt om att lova väldigt runt men hålla tunt.

Vi i regeringen har i stället många gånger bevisat att det går att skapa tillväxt, bekämpa inflationen, skapa arbete och minska utanförskapet utan att straffbeskatta den ensamstående mamman som jobbar övertid, studenten som arbetar extra eller familjen som sparar för framtiden på ISK och äger sitt eget boende. Allt detta går att göra utan att riva ned, begränsa eller stoppa hårt arbetande människor. Jag tror att det är precis detta som svenska folket kommer att bejaka och också uppskatta när de skrider till valurnorna i september.

Anf. 106 ARBER GASHI (S):

Herr talman! Huruvida Socialdemokraterna finansierar sina förslag eller inte tror jag att jag låter väljarna få avgöra. Höjningar av barnbidrag har vi alltid finansierat. Varenda gång det har skett en höjning av barn-

bidraget är det för att Socialdemokraterna har finansierat det. Jag tror att de allra flesta är ganska lugna i den bemärkelsen.

Vi har låtit riksdagens utredningstjänst analysera våra ekonomiska förslag, och det är ganska tydligt: Nio av tio svenskar tjänar på en socialdemokratisk ekonomisk politik. De som inte gör det är den rikaste tiondelen. Det är där skillnaden ligger. Det sätt på vilket regeringen väljer att finansiera sina förslag känner vi numera också till: Man lånar över 200 000 kronor i minuten för att finansiera alla sina valbudskap, som blev väldigt sent påkomna och tydliga.

Jag vill ägna min sista minut åt att blicka framåt och höja ett tydligt varningens finger för vad regeringen kan komma att göra om de får fortsatt förtroende. För ett par veckor sedan presenterades en statlig utredning om hur man kan göra förskolan bättre. Det var många bra förslag om mindre barngrupper och bättre kvalitet. Men när utredaren kom till frågan om hur det ska finansieras – på tal om finansiering – var förslaget att det ska ske genom att sänka föräldrapenningen från 80 till 67 procent av inkomsten.

Dessutom föreslår man att flerbarnstillägget i barnbidraget ska avskaffas. För en undersköterska med en lön på 34 900 kronor skulle denna förändring innebära att föräldrapenningen sänks med omkring 5 000 kronor i månaden. Man skulle ju aldrig låta en sjuk betala för satsningar i sjukvården med sin sjukpenning, men här finns risken att de föräldralediga ska betala satsningar i förskolan med sin föräldrapenning. Det, herr talman, vore förödande för landets barnfamiljer.

Anf. 107 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Tillåt mig att lite kort genomföra en utbildningsinsats för ledamoten. Jag förstår att man har varit på sommarlov och kanske är lite ringrostig, men låt mig än en gång understryka detta, framför allt för eventuella lyssnare och väljare, eftersom ledamoten piskar upp ganska mycket oro och kanske rädsla – medvetet eller omedvetet – inför vad som komma skall.

Jag känner inte till utredningen, men vad jag däremot känner till är att utredare inte är regeringens företrädare. De är inte heller riksdagens företrädare; i alla fall väldigt sällan. Ni anar inte, herr talman, hur ofta jag får förslag från utredare som pekar på olika sätt att finansiera saker och ting.

Flerbarnstillägget, särskilt det för andra barnet, har man varit och ryckt i många gånger. Det motsvarar 2,3 miljarder, och det används flitigt av utredare för att finansiera diverse olika förslag som ligger inom ramen. Ledamoten försöker nu få det till att detta skulle vara en åsikt som regeringen står för eller ett förslag som regeringen ska lägga fram. Det är väldigt fel och faktiskt också, herr talman, lite fult.

Med det sagt kommer jag att göra allt som står i min makt för att fortsätta driva Sverige i den riktning som gör att fler kan känna ekonomisk trygghet i slutet av varje månad. Det gör man genom hårt arbete, strävsamhet och sparade löner, och detta ska löna sig ännu mer. Framför allt handlar det om att fler barn får se sina föräldrar gå till arbetet, för det är den enskilt viktigaste insatsen för att ta barn ur ekonomisk utsatthet och bryta utanförskap. Vi ska se till att de slipper ärva det utanförskap som deras föräldrar befinner sig i. Det är något som besjälar mig.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2025/26:565 om borttagande av karensavdraget

Anf. 108 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Åsa Eriksson har frågat mig om jag avser att göra några förändringar i regelverket för karensavdrag om jag får fortsätta på min post efter valet.

Regeringens reformer leder till ett Sverige där fler människor försörjer sig själva, fler barn ser sina föräldrar gå till jobbet och välfärden får bättre förutsättningar att räcka till dem som verkligen behöver den.

Under mandatperioden har regeringen noga utrett karensavdraget. I januari 2023 beslutade regeringen att ge en arbetsgrupp i Regeringskansliet i uppdrag att analysera karensavdragets ändamålsenlighet och bedöma om det fanns något behov av förändringar av karensavdraget.

I december 2023 slutredovisade arbetsgruppen sitt uppdrag i departementspromemorian *Karenstak och högriskskydd – en översyn av karensavdraget och förslag på utökade undantag* (Ds 2023:33). Redovisningen är ett omfattande kunskapsunderlag om karensavdragets konsekvenser och ändamålsenlighet. Arbetsgruppens förslag har remissbehandlats.

Arbetsgruppen bedömer att karensavdraget innebär en mer rättvis och försäkringsmässig självrisk jämfört med tidigare karensdag. Arbetsgruppen bedömer också att karensavdraget motverkar överutnyttjande men kan vara belastande för individer med återkommande sjukfrånvaro och för individer med små ekonomiska marginaler.

Det finns en så kallad återinsjuknanderegel som innebär att en sjukperiod som börjar inom fem dagar från det att en tidigare sjukperiod har avslutats ses som en fortsättning på den tidigare. Då ska något nytt karensavdrag inte göras. Arbetsgruppen konstaterar att det är förhållandevis vanligt att regeln tillämpas vid korttidsfrånvaro vid sjukdom och att det medför ett skydd från karensavdrag.

Arbetsgruppen har analyserat effekterna av att avskaffa karensavdraget. Enligt arbetsgruppens beräkningar är den direkta effekten av ett avskaffat karensavdrag att arbetsgivares sjuklönekostnader ökar med cirka 14 miljarder kronor. Det motsvarar en 38-procentig ökning av arbetsgivares sjuklönekostnader. Med hänsyn tagen till beteendeeffekter beräknas sjuklönekostnaderna öka ytterligare med uppemot 10 miljarder kronor, det vill säga till ungefär 24 miljarder.

Om arbetsgivarna inte skulle kompenseras för ökade sjuklönekostnader är det enligt arbetsgruppen rimligt att anta att kostnaden helt eller delvis kommer att tas från arbetstagarnas löneutrymme i kommande avtalsrörelser. Om arbetsgivarna på något sätt skulle kompenseras av staten medför det kostnadsökningar eller inkomstminskningar för statens ekonomi.

Låt mig i det här sammanhanget avslutningsvis påminna om den möjlighet som redan i dag finns att ge yrkesgrupper och arbetstagare sjuklön från och med den första sjukdagen. Om det finns behov av att göra undantag från karensavdrag för arbetstagare inom specifika yrken eller branscher kan nämligen arbetsmarknadens parter förhandla om sådana undantag genom kollektivavtal. Flera remissinstanser har pekat på detta som en möjlighet att ge specifika yrkesgrupper och arbetstagare sjuklön från och med den första sjukdagen.

Anf. 109 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Karensavdraget är i grunden en fråga om rättvisa. Sjukdom drabbar oss alla, men karensavdraget drabbar väldigt olika.

Den som kan ta datorn med hem, flytta ett möte och kanske jobba hemma med lite feber och ont i halsen behöver aldrig beröras av karensavdrag. Men undersköterskan kan inte vårda äldre hemifrån. Barnskötaren kan inte ta med förskolebarnen hem. Busschauffören kan inte köra bussen från köksbordet, och butiksbiträdet kan inte sitta i kassan på distans.

Nio av tio LO-medlemmar måste göra jobbet på jobbet. Många av arbetarkvinnorna har så många som fem karensavdrag på ett år, och det blir väldigt mycket pengar. Ungefär hälften av tjänstemannamännen har däremot noll karensavdrag under ett år. Det är djupt orättvist, och det är därför vi socialdemokrater vill ta bort karensavdraget.

Herr talman! Låt oss komma ihåg att den som är sjukanmäld ändå inte får full lön även när karensavdraget tas bort. Sjuklönen är som mest 80 procent. Det finns redan en, två och egentligen tre självrisker i sjukförsäkringen. Det kommer att vara två när karensavdraget tas bort. Men borgerliga politiker tycker tydligen inte att detta räcker, utan den som har oturen att bli sjuk och kanske till och med smittas på jobbet av sjuka elever eller patienter ska förlora ännu mer den första sjukdagen.

För familjer med små ekonomiska marginaler kan karensavdraget vara skillnaden mellan att ha råd med mat hela månaden och att inte ha det. Många människor som redan är ekonomiskt pressade reagerar precis som man kan förvänta sig i denna situation: De går till jobbet fast de är sjuka för att de inte har råd med karensavdraget. Det är så fel!

Herr talman! Handelsfackets undersökningar visar hur utbredd sjuknärvaron är. Nästan åtta av tio medlemmar uppger att de har gått till jobbet sjuka minst en gång under den senaste tolvmånadersperioden.

Vad det här innebär för smittspridning, minskad produktivitet och ännu fler sjukdomsfall har bland annat forskare på Gävle högskola tittat på. De konstaterar, i likhet med annan internationell forskning, att arbetsgivarnas kostnader för sjuknärvaro är högre än deras kostnader för sjukfrånvaro.

Herr talman! Sverigedemokraterna har också konstaterat problemet med det orättvisa karensavdraget. De har föreslagit att avdraget tas bort för människor i kontaktyrken. Detta har samtliga intresseorganisationer och myndigheter som var med i Anna Tenjes utredningsreferensgrupp avrått från på grund av orimliga gränsdragningsproblem. Men Sverigedemokraterna är det största partiet i den regering som Anna Tenje förmodligen vill se efter valet, och min fråga är därför: Hur ställer sig ministern till Sverigedemokraternas förslag om att ta bort karensavdraget för människor i kontaktyrken?

Anf. 110 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tänker att vi inte ska ta ut segern i förskott och att jag inte ska regeringsförhandla i riksdagens talarstol.

Vi var inne på hur ofta man är sjuk och hur statistiken ser ut. Den är definitivt beklämmande i vissa fall, men man kan ändå konstatera att en genomsnittlig arbetstagare är sjuk cirka 2 gånger per år. Siffrorna skiljer sig mycket riktigt en del mellan män och kvinnor: 1,4 gånger per år om man är man och strax över 2 gånger per år om man är kvinna. I yrken i

offentlig sektor är siffran högre. Där är man sjuk ungefär 3,1 gånger per år.

Företagshälsovården räknar fler än 6 sjukfrånvarotillfällen som upprepad korttidsfrånvaro, och vid fler än 10 karenstillfällen under en tolvmånadersperiod omfattas individen av ett allmänt högriskskydd som innebär att ytterligare karensavdrag inte ska göras.

Vid sin noggranna utredning konstaterade arbetsgruppen att karensavdraget innebär en rättvisare försäkringsmässig självrisk än det tidigare karensavdraget och att karensavdraget motverkar ett överutnyttjande.

För vårdbiträdet eller tjänstepersonen finns det många andra åtgärder som skyddar hårt arbetande människors ekonomi, även i tider av sjukdom. För den som ofta är sjuk eller återinsjuknar finns det dock särskilda undantagsregler. Regeringens samlade åtgärder har gjort att ett ensamstående vårdbiträde får behålla ungefär 3 200 kronor mer av sin lön varje månad, vilket innebär närmare 40 000 kronor om året. Bara sedan 2022 har en vanlig barnfamilj fått behålla 5 000 kronor mer i månaden eller 60 000 kronor om året.

Det finns alltså inget slopande av karensavdraget i världen som skulle förstärka vårdbiträdets, undersköterskans, polisens eller handläggarens ekonomi så mycket som skattesänkningar och förbättringar för hushållen som alla vänsterpartier i riksdagen konsekvent har sagt nej till.

Herr talman! Det som jag blir mer orolig över är att ett avskaffande av karensavdraget skulle leda till en mycket högre sjukfrånvaro, höga sjukskrivningar och höga sjuklönekostnader – en ökning med uppemot 40 procent. Detta skulle kosta uppemot 24 miljarder enligt arbetsgruppens analys. Enligt Svenskt Näringsliv skulle det kosta uppemot 40 miljarder kronor – siffror som ledamotens statsministerkandidat, Magdalena Andersson, i SVT för ett tag sedan förvisso påstod att Svenskt Näringsliv hade hittat på. Detta är en ganska grov och svepande anklagelse om man aspirerar på att bli statsminister, men det får stå för henne.

Svenskt Näringslivs siffror utgår från arbetsgruppens beräkningar. Om Socialdemokraterna inte litar på de tjänstepersoner som jobbar på Regeringskansliet och deras öppna beräkningar och vill ifrågasätta dessa får man komma med egna beräkningar. På den punkten är det, herr talman, något tomt. Nu lovar man allt till alla och säger att man ska avskaffa karensavdraget. Men om man går in och läser i Socialdemokraternas egen valbudget ser man att detta är finansierat med 0 kronor. Det för mig återigen in på temat att lova runt men hålla väldigt tunt. Man kan fråga sig om den siffra på 5 miljarder som Magdalena Andersson nämnde för ett år och tre månader sedan var påhittad.

Anf. 111 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Ministern brukar försvara karensavdraget med att det behövs för att människor inte ska sjukskriva sig i onödan. Jag har betydligt större tilltro till svenska löntagare än så. Danska och finska löntagare verkar gå till jobbet mest hela tiden, trots att inget annat nordiskt land än Sverige har karensavdrag. Jag tror inte att svenskar vare sig är latare eller fuskar mer än danskar. Tror verkligen ministern det?

En sjuk undersköterska som går till äldreboendet för att hon eller han inte har råd med karensavdraget kan smitta gamla och sköra människor, en sjuk förskollärare kan smitta barn och kollegor och ett butiksbiträde kan smitta hundratals kunder under en arbetsdag. Den som inte får möjlighet att vila när kroppen säger ifrån riskerar dessutom att bli sjukare och borta från jobbet ännu längre.

Herr talman! Det finns arbetsgivare som själva har sett problemet och orättvisan och därför har kompenserat sina arbetstagare för karensavdraget. Detta visar att även om karensavdraget innebär en kostnad vinner arbetsgivarna ekonomiskt på att sjukfrånvaron som helhet sjunker. De går ekonomiskt plus på det och produktiviteten ökar.

Samma troliga resultat av ett borttaget karensavdrag beskrivs i statsrådets bokstavsutredning som hon har hänvisat till flera gånger och ändå inte genomfört ett enda förslag ifrån. I den står att läsa att trots att korttidsfrånvaron förmodligen kommer att öka med ett slopat karensavdrag – det är inte så konstigt, eftersom människor har råd att stanna hemma när de är sjuka – blir sjukfallen på totalen förmodligen kortare, eftersom man tillfrisknar snabbare om man vilar direkt.

Detta står alltså att läsa i den bokstavsutredning som Anna Tenje har hänvisat till flera gånger. Kan det faktum att Anna Tenje ändå inte vill se fördelarna med ett slopat karensavdrag bero på ideologiska skygglappar och att hon därför väljer att leva i förnekelse?

Vi socialdemokrater vill ha ett arbetsliv där alla människor arbetar efter hela sin förmåga, där arbetsvillkoren inte gör dem sjuka, där det finns en ekonomisk trygghet och där människor får möjlighet att bli friska om de blir sjuka. Detta är väldigt viktigt för oss, och vi går till val med ett löfte: Om vi får väljarnas förtroende att bilda regering kommer vi att ta bort det orättvisa karensavdraget.

Jag undrar: Har Anna Tenje glömt bort att den siffra på 5–6 miljarder kronor för arbetsgivarnas kostnad för ett borttaget karensavdrag som Magdalena Andersson hänvisar till kommer från riksdagens oberoende utredningstjänst? Det är RUT som har kommit fram till den siffran.

Har Anna Tenje glömt att det i Socialdemokraternas budgetmotion finns med en halv miljard till de små arbetsgivare som riskerar att drabbas orimligt hårt av ett borttaget karensavdrag? Vad säger ministern till de företag som har tagit bort karensen och sett att sjukfrånvaron inte har ökat utan tvärtom har minskat på deras företag? Skiljer sig deras anställda från resten av svenska folket, eller varför vill Anna Tenje inte ta bort karensavdraget?

(Applåder)

Anf. 112 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Ledamoten anklagar mig för att ha ideologiska skygglappar på mig. Detta handlar helt enkelt om att jag värnar svensk välfärd och att jag har respekt för skattebetalarnas pengar. Jag lovar inte allt till alla, och jag lovar inte runt och håller tunt, vilket Socialdemokraterna verkar ha gjort till sin stora ideologiska idé.

Herr talman! Jag kan inte förstå varför man, om man säger att detta är ens viktigaste valfråga, inte finansierar detta i sin valbudget.

Ledamoten hänvisar till att Magdalena Andersson för ett år och tre månader sedan, tror jag, talade om att ett avskaffande av karensavdraget skulle kosta 5–6 miljarder. Det har jag också hänvisat till flera gånger. Det är riksdagens utredningstjänst som har gjort den uträkningen, och den handlar om statens kostnader för ett avskaffande av karensavdraget – kostnaderna för den statliga budgeten. Detta har jag aldrig ifrågasatt.

Dock visar det inte hela bilden. Tittar man även på de kostnader som regeringens egen arbetsgrupp tagit fram och på Svenskt Näringslivs beräkningar, som ligger mellan 24 och 40 miljarder, får man en bild av helheten: Vad kommer det att kosta för staten? Vad kommer det att kosta för kommuner och regioner? Vad kommer det att kosta för företagen? Det är den bilden ni inte har finansierat.

När ledamoten nu verkligen lyfter siffran 5–6 miljarder som Magdalena Andersson använde sig av, varför har man inte finansierat detta? De 5–6 miljarderna finns inte med i Socialdemokraternas budget. Man har med den halva miljarden för att kompensera små och medelstora företag för det stora bortfallet när sjukfrånvaron ökar, men det kommer över huvud taget inte att täcka ett avskaffande av karensavdraget. Det kom från en beräkning efter pandemin av vad den ökade kortfrånvaron kostade. Kostnaden kommer att vara betydligt större än så.

Man håller alltså väldigt tunt, och man finansierar inte sina förslag. Det är de invändningar jag har. Om arbetsmarknadens parter kommer överens om att avskaffa karensavdraget – jag har mycket stor respekt för de förhandlingar som sker mellan dem – kommer jag givetvis inte att opponera mig mot detta.

Jag hade också haft betydligt större respekt för Socialdemokraternas stora vallöfte om det de facto var finansierat, men det är det inte. Här står i stället ledamoten och talar om dynamiska effekter, något som kanske, möjligtvis ska och enligt vissa forskare kan inträffa. Jag tycker att det är ansvarslöst. Jag tycker att det är respektlöst. Jag tycker definitivt inte att det är ett bra sätt att omhänderta skattebetalarnas pengar – eller om det nu är företagen som ska stå för notan.

Vi vet vad som händer. Om sjukfrånvaron sticker iväg och sjuklönekostnaderna äter mycket är det löneutrymmet som kommer att naggas i kanten. Då är det definitivt hårt arbetande människor som återigen får stå för notan. Ska man kompensera företagen kommer det att kosta betydligt mer än vad ledamoten ger sken av, och då är det återigen skatter som ska höjas för hårt arbetande människor. Det tycker jag att man ska vara ärlig med.

Det är inte på något vis så att jag inte ser problematiken. Det gör jag definitivt. Jag förstår att det kan vara mycket tufft för den som ofta är sjuk och har små ekonomiska marginaler. Men man löser inte det genom att fläska på i en valrörelse och ge sken av att detta är något man kan göra i en handvändning. Det tycker jag att man borde ha betydligt större respekt för.

Anf. 113 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Anna Tenje säger att hon ser problematiken. Det är i alla fall tacknämligt. Jag noterar dock att Anna Tenje inte har gjort någonting åt problematiken på de nästan fyra år som hon har varit ansvarig minister. Hon har inte ens lagt fram förslagen från bokstavsutredningen, som vi var

överens om, om att sänka taket för antalet karensavdrag på ett år, till exempel. Det hade varit enkelt, om Anna Tenje och Moderaterna verkligen hade brytt sig om människor med små ekonomiska marginaler. Men det har man valt att inte göra.

Jag noterar också att Anna Tenje över huvud taget inte kommenterar de företag som har tagit bort karensavdraget och kan visa att de vinner på det ekonomiskt därför att sjukfrånvaron minskar. I stället målar hon upp en helt annan bild som ligger i linje med det Moderaterna verkar tro, eller i alla fall vill påskina, men kommenterar inte det som verkligheten visar.

Jag noterar också att Anna Tenje över huvud taget inte vill kommentera att det största partiet i den regering hon vill se vill ta bort karensavdraget i vissa yrken men inte har visat hur det ska kunna gå till. Detta är också något som intresseorganisationer och myndigheter avråder från.

Det verkar alltså inte finnas någon som helst plan för karensen. Vill man att karensavdraget, som är orättvist, ska tas bort får man rösta på Socialdemokraterna. Det är slutsatsen av den här debatten.

Människor ska inte bli fattigare av att vara sjuka. Människor ska inte behöva gå till jobbet sjuka, smitta ned kollegor, brukare och andra och göra sig själva en otjänst för att de inte har råd att stanna hemma. Vi ska ha ett samhälle där vi tar hand om varandra när det behövs, och då ska det orättvisa karensavdraget tas bort. Det vinner företagen på, det vinner de offentliga arbetsgivarna på och det vinner de anställda på.

Med det vill jag tacka statsrådet för mandatperiodens alla debatter i de viktiga socialförsäkringsfrågorna och önska Anna Tenje lycka till med kandidaturen till kommunfullmäktige i Växjö, tror jag att det var. Jag hoppas att det går bra, men jag hoppas att det går på ett annat sätt i riksdagsvalet.

(Applåder)

Anf. 114 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag måste säga att jag drar en helt annan slutsats av den här debatten än vad ledamoten gjorde. Ändå kan jag inte låta bli att tacka för alla debatter vi har haft. De har varit väldigt uppfriskande.

Slutsatsen från dagens debatt är snarare att en röst på Socialdemokraterna i höstens val är ett lotteri. Man räknar med dynamiska effekter, för man vill inte prata om det budgethål på ungefär 50 miljarder man har – och ställer dessutom varje dag ut nya vallöften där det saknas finansiering. Man uttrycker sig svepande och förklarar att vi hittar på siffror. Man säger att det inte stämmer när både Svenskt Näringsliv, riksdagens utredningstjänst och regeringens egen arbetsgrupp har visat att det kommer att kosta betydligt mer pengar att avskaffa karensavdraget. Jag är orolig över detta. Det är ett sätt vi inte vill att Sveriges ekonomi ska hanteras på.

Jag kan också konstatera att ledamoten i sitt andra anförande nämnde Danmark och Finland men valde att över huvud taget inte nämna Norge. Där har man nämligen testat att avskaffa karensavdraget, och där ser vi att sjukfrånvaron och sjuklönekostnaderna har blivit skyhöga – trots att man har världens friskaste folk. Vi vet också, herr talman, att även personer som bor, lever och arbetar i Sverige och flyttar till Norge får högre sjukfrånvaro.

Detta drabbar framför allt hårt arbetande människor som går till jobbet. Vi vet att det framför allt drabbar välfärdsyrkena. Undersköterskan på det särskilda boendet får slita när kollegorna inte kommer till jobbet. Bussarna blir stående när busschaufförerna inte heller kommer till jobbet. Detta kommer inte att gynna hårt arbetande människor utan snarare få dem att gå på knäna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2025/26:567 om regeringens planer för arbetsskadeförsäkringen

Anf. 115 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jessica Rodén har frågat mig vilka förändringar av arbetsskadeförsäkringen jag anser behöver genomföras för att stärka tryggheten för personer som drabbas av arbetsskador, vilka förslag jag avser att verka för att genomföra under nästa mandatperiod samt hur jag anser att arbetsskadeförsäkringen behöver utvecklas för att bättre fånga upp arbetsskador i kvinnodominerade yrken och andra yrken med hög fysisk eller psykisk belastning.

Först och främst, herr talman, är det angeläget att arbetsskadeförsäkringen är ändamålsenlig, rättssäker och begriplig för den enskilde.

I en nyligen publicerad analys från Försäkringskassan framkommer att av dem som i dag ansöker om livränta får drygt 30 procent ett positivt beslut, jämfört med knappt 17 procent 2016, samt att det har blivit betydligt vanligare att livränta beviljas för psykiatriska diagnoser trots att inflödet av sökande med den bakgrunden inte har ökat. Det beror enligt Försäkringskassan på att myndigheten har fått bättre tillgång till kunskapsunderlag, framför allt genom de kunskapsöversikter som Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, har tagit fram.

Arbetsskadeutredningens slutbetänkande, SOU 2023:53, överlämnades i september 2023 och innehåller ett flertal förslag som vi har debatterat tidigare, och de syftar framför allt till att sänka trösklarna för livränta, öka förutsebarheten i prövningen och tydliggöra beviskraven. Vid remissförfarandet avstyrkte Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, flera av utredningens förslag och efterlyste nödvändiga analyser. Enligt ISF saknas en beskrivning av vilken roll arbetsskadeförsäkringen ska spela på dagens arbetsmarknad och om, eller hur, den ska förhålla sig till sjukförsäkringen, vilken sedan 2008 fungerar som en omställningsförsäkring. ISF:s kommande svar på regeringens uppdrag (S2024/02157), att analysera sambandet mellan beviljandet av livränta och arbetsmarknadens funktionssätt samt förhållandet mellan sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen över tid, tror jag kommer att bidra med viktiga analyser som saknas i Arbetsskadeutredningens betänkande.

Jag kan konstatera att Försäkringskassans analys pekar på att kunskapsöversikter över arbetsmiljöns betydelse för uppkomsten av arbetsskador har stor relevans för andelen beviljanden av livränta. SBU har fått i uppdrag att genomföra en kartläggning av arbetsmiljöns betydelse för psykisk ohälsa, i syfte att stärka rättssäkerheten i arbetsskadeärenden (S2025/01683). I en delredovisning från maj i år konstaterar SBU bland

annat att det finns ett samband mellan en arbetsmiljö där personer har små möjligheter att påverka sitt arbete i kombination med höga krav och utvecklingen av symtom på depression. I det fortsatta arbetet kommer SBU att analysera faktorer i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön i relation till psykisk ohälsa. SBU har också fått i uppdrag att kartlägga arbetsmiljöns betydelse för uppkomsten av cancersjukdomar hos brandmän (S2025/02147). Den kunskap som tas fram genom uppdragen kommer att stärka underlaget vid prövning av rätten till livränta. Därutöver har Arbetsmiljöverket och Folkhälsomyndigheten fått i uppdrag att analysera smittsamma sjukdomars relevans i förhållande till arbetsskadeförsäkringen och statligt personskadeskydd.

Anf. 116 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för möjligheten att debattera arbetsskadeförsäkringen en sista gång i kammaren denna mandatperiod.

Arbetsskadeförsäkringen ska vara tryggheten för den som blir sjuk eller skadad av sitt arbete. Den som går till jobbet, arbetar och bidrar ska kunna lita på att samhället finns där om kroppen eller hälsan inte håller hela vägen. Men arbetsskadeförsäkringen fungerar inte tillräckligt bra i dag. Det var också därför Arbetsskadeutredningen tillsattes av den socialdemokratiska regeringen.

Utredningen blev klar i september 2023 och lämnade konkreta förslag för en bättre ekonomisk trygghet och en mer rättssäker arbetsskadeförsäkring. Sedan dess har nästan en hel mandatperiod gått.

Inför den här debatten frågade jag vad Anna Tenje vill göra i framtiden. Vilka förändringar anser ministern behövs för att försäkringen ska vara just ändamålsenlig, rättssäker och begriplig för den enskilde, så som ministern angav i sitt svar? Vad vill ministern genomföra under nästa mandatperiod, om hon får förlängt förtroende? Hur ska försäkringen bli bättre på att fånga upp de arbetsskador som bland annat drabbar kvinnor i välfärden? Vill ministern ha kvar undantagen eller ta bort dem?

Jag har läst statsrådets svar flera gånger. Jag får veta vad Försäkringskassan har analyserat, vad ISF ska analysera och vilka uppdrag SBU och andra myndigheter har fått. Men jag får inte veta vad ansvarig minister Anna Tenje vill eller tycker. Och det tycker jag är anmärkningsvärt.

Politik kan inte bara handla om att beställa nästa analys. En regering och en minister måste ju vilja något. Man måste kunna säga: ”Det här fungerar inte. Det här vill vi förändra. Hit vill vi komma.” Eller helt enkelt säga: ”Vi tycker att försäkringen fungerar bra.”

Utredningen har alltså funnits sedan 2023. Regeringen har haft flera år på sig att agera, och nu hänvisar ministern till ytterligare analyser som ska läggas fram först efter valet.

Men människor som har slitit ut kroppen på jobbet kan inte leva på analyser. De behöver en försäkring som fungerar. Jag vill därför, herr talman, ge ministern en ny möjlighet att svara på min fråga. Om Anna Tenje får fortsätta som socialförsäkringsminister efter valet, vad vill hon förändra i arbetsskadeförsäkringen? Vad ska vara bättre om fyra år än i dag?

Anf. 117 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack, ledamoten, för möjligheten att berätta om och debattera frågan ytterligare!

Jag kanske inte var övertydlig i mitt första svar, men alla dessa uppdrag och alla de pågående analyserna kommer av en vilja att gemensamt göra arbetsskadeförsäkringen mer ändamålsenlig. Vi har sett brister i den, och jag tror att vi har varit helt överens om det i kammaren. Samhället har förändrats, men bedömningsverktygen har inte varit lika förändringsbenägna.

Jag måste ändå säga att jag ser positivt på att Försäkringskassan nu har fått bättre kunskapsunderlag så att möjligheten att göra bättre bedömningar faktiskt finns. Det har också lett till att andelen beviljade livräntor har nästan fördubblats sedan 2016. Det här är väl inte rocket science, men det tyder ändå på att bättre kunskapsunderlag gör att man fattar klokare och bättre beslut. Det gör stor skillnad.

Arbetsskadeutredningens slutbetänkande var inte bristfälligt, men det saknades en hel del analyser. Jag hade gärna sett att alla pusselbitar fanns på plats från början.

Under tiden har ISF fått ett uppdrag, och det arbetet har fortlöpt. Där tittar man vidare på de luckor som fanns i utredningen så att arbetsskadeförsäkringen ska bli ändamålsenlig och att det inte saknas stora delar, vilket det gjorde i utredningens förslag.

Jag tror att det råder stor enighet i kammaren om att det är viktigt att arbetsskadeförsäkringen blir just ändamålsenlig, rättssäker och *begriplig*, inte minst för den enskilde. Det har varit en stor del av problemet.

Arbetet har definitivt inte stått stilla. Det är inte minst beviljandegraden ett tydligt tecken på. Andra delar har också pågått parallellt med detta. Bland annat har Arbetsmiljöverket fått i uppdrag att analysera hur sanktionsavgifter kan bidra till att arbetsgivare vidtar åtgärder och förebygger arbetsskador samt skillnader mellan kvinno- och mansdominerade branscher. Det är ännu ett exempel där vi har flyttat fram positionerna.

SBU har också fått i uppdrag att genomföra en kartläggning av arbetsmiljöns betydelse för psykisk ohälsa i syfte att stärka rättssäkerheten i arbetsskadeärenden, givet att de psykiska orsakerna ökade mycket. Man såg att man inte kunde hantera dem i lika stor utsträckning. Det finns även i de frågorna en skillnad mellan kvinnor och män.

Ett ytterligare uppdrag till SBU har också givits för en kartläggning om sambandet mellan brandmäns arbetsmiljö och uppkomsten av cancer.

Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket har fått i uppdrag att tillsammans ta fram en analys av de smittsamma sjukdomarnas relevans i förhållande till arbetsskadeförsäkringen och statligt personskadeskydd. De är också viktiga delar för att få helheten att hålla samman. Jag vill påstå att alla åtgärderna sammantaget, inte minst att Forte inom ramen för sitt forskningsanslag har fått 25 miljoner för åren 2025 och 2028 för att finansiera centrumbildningar för återgång i arbete, har gjort att vi har jobbat mycket med frågorna. Men det finns som sagt vissa luckor och frågetecken som vi inte hinner åtgärda nu som får hanteras efter valdagen. Men planen framåt är att vi när vi har svaren ska vidta åtgärder för att förbättra arbetsskadeförsäkringen ytterligare. Den ska bli mer rättssäker och framför allt lättbegriplig.

Anf. 118 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Många gånger svarar regeringsföreträdare att utredningar och betänkanden bereds i Regeringskansliet. Men vad betyder det egentligen? Det vet inte jag. Jag har inte varit riksdagsledamot när mitt parti har suttit i regeringsställning. Människor där hemma kanske inte heller riktigt förstår vad det betyder.

Betyder det att man väljer ut vissa delar som man tycker är bra och låter andra delar ligga? Vilka är de delarna i så fall? Vilka delar i utredningen tycker man är bra? Kan inte ministern ge oss besked om det?

Kommer undantagen att försvinna när analyserna ger ministern de besked som hon vill ha? Kommer man att jobba vidare med att stärka arbetsmiljön för alla kvinnor och män i välfärden? Vilka delar i Arbetsskadeutredningen är det som bereds och som inte bereds?

Vad vill ministern och regeringen framåt? Analys måste också leda till handling. Man kan beställa analyser, och man kan läsa analyser. Men vad vill regeringen och ministern ha ut av sina analyser? Vad vill man framåt?

Bakom varje arbetsskada finns en människa. Det kan vara undersköterskan som har lyft tungt år efter år och inte längre klarar jobbet. Det kan vara industriarbetaren. Och det kan vara någon som har haft väldigt hög press. Arbetsskadeförsäkringen ska finnas till för dem. Den finns där för att den vars hälsa skadas av jobbet inte ensam ska behöva bära den bördan. Det är solidaritet.

Jag tycker att min fråga kräver svar. Vad vill regeringen göra med arbetsskadeförsäkringen om man får förnyat förtroende?
(Applåder)

Anf. 119 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Vad betyder det att regeringen bereder ett ärende? Det är en ganska intressant fråga egentligen. Jag skulle säga att det kan betyda många olika saker. Det kan nog betyda att man bereder just delar, en helhet eller för den delen att man låter det ligga. Det kan nog betyda många saker.

Jag har dock inte sagt en enda gång i mina inlägg att regeringen bereder ärendet för tillfället, herr talman. Jag hade kanske kunnat säga det, eftersom det är precis vad vi gör. Vissa delar av arbetsskadeförsäkringen rör de delar som SBU har fått i uppdrag att gå vidare med och titta på och analysera ytterligare. ISF har fått i uppdrag att vidare analysera och täppa till de luckor som saknas i arbetsskadeförsäkringen. Också Folkhälsomyndigheten, Arbetsmiljöverket och någon myndighet till, som jag säkert har glömt nu, har fått uppdrag. Det är direkta uppdrag som kommer från Arbetsskadeutredningen och som har gett direkt effekt. Det är förslag som har diskuterats och som finns i utredningen som vi har gått vidare med.

Alla förslag från en utredning kräver nämligen inte en lagändring eller att det blir en stor proposition. Det finns goda förslag i många utredningar som kan ge direkt effekt. En sådan sak var inte minst att kunskapsunderlaget inom Försäkringskassan när det gäller psykiatriska diagnoser men också arbetsskadeärenden överlag var för svagt i mångt och mycket. Det ledde till alldeles för få beviljanden. Nu ser vi en effekt av att Försäkringskassan tog till sig av den kritiken, får man ändå säga. Man har rustat upp betydligt och tagit fram kunskapsunderlag, och nu ser vi en fördubbling av antalet beviljanden, trots att inflödet faktiskt inte har varit större.

Jag tycker att det är en direkt effekt av ett agerande som gör att man inte behöver dra saker och ting i långbänk eller för den delen genom riksdagen. Man kan styra myndigheter genom regleringsbrev och direkta uppdrag som på direkten får faktisk effekt för människan som, precis som ledamoten säger, finns bakom varje arbetsskada, som behöver hjälp och stöd och som den här försäkringen faktiskt finns till för.

Jag skulle alltså ändå vilja säga att Arbetsskadeutredningen har gett stor effekt. Den har lett till direkt effekt i myndigheternas agerande. Den har lett till nya uppdrag för fortsatt analys, just för att uppnå det som vi vill: att arbetsskadeförsäkringen ska vara rättssäker men också lättbegriplig.

Vi väntar fortfarande på svar på några frågor. När de väl kommer oss till del är jag helt övertygad om att det kan resultera i nya sätt att arbeta och – alldeles oavsett om man väljer att plocka bort eller förändra vissa saker – i viss mån i lagändringar. Då kommer en debatt att hållas här i kammaren.

Arbetet har inte stått still. Det handlar definitivt inte om ointresse utan om precis det motsatta. Men det är komplicerat och svårt, och det görs inte helt lättvindigt. Det behöver nämligen hålla över tid. Vi är helt överens om att det har funnits brister. Då är det väl bra om det blir riktigt bra när vi nu gör förändringarna.

Anf. 120 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag får väl tydliggöra att ministern inte har sagt i denna debatt att det bereds, men ministern har sagt det i tidigare debatter vi har haft om samma fråga.

Den här debatten handlar egentligen om en enkel fråga: Vad vill nuvarande regering göra med arbetsskadeförsäkringen? Vad är nuvarande regering och ansvarig ministers besked till alla arbetstagare i landet?

Utredningen har som sagt varit klar sedan 2023. Det har snart gått fyra år. Jag saknar fortfarande tydligt besked om vilka förändringar Anna Tenje vill genomföra. Ministern är väldigt bra på att svara utan att ge några besked. Det får jag ändå ge ministern.

För oss socialdemokrater är utgångspunkten tydlig. Den som arbetar och bidrar ska kunna lita på att tryggheten finns där när den behövs. Ingen ska behöva få först kroppen eller hälsan förstörd av jobbet och sedan få också sin ekonomi utslagen. Vi vill stärka arbetsskadeförsäkringen. Vi vill att fler som har skadats på arbetet eller blivit sjuka av sitt arbete ska få den ekonomiska trygghet som försäkringen är till för. Och vi vill ha en försäkring som bättre ser till kvinnors arbetsliv och kvinnors arbetsskador. Vi vill också ta bort undantagen.

Det ska inte spela någon roll om kroppen har slitits ut på bygget, i industrin, på ett LSS-boende eller efter 30 år i äldreomsorgen. Har jobbet gjort dig sjuk eller skadad ska tryggheten finnas där.

Jag tackar för debatten.

(Applåder)

Anf. 121 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vill givetvis också tacka Jessica Rodén för debatten. Vi har haft denna debatt flera gånger. Det är viktigt och bra att ledamoten gång efter annan lyfter upp de här viktiga frågorna. Eftersom just detta

tack och lov drabbar relativt få personer är det kanske inte många i vårt samhälle som diskuterar det, men de som drabbas blir väldigt hårt drabbade. Då är det viktigt att det finns kämpar för de här frågorna.

Jag delar i stort mycket av det som ledamoten säger i sitt slutinlägg. Det är angeläget att vi har en arbetsskadeförsäkring som är lättförståelig och rättssäker och som finns där för dem som verkligen behöver den.

Jag delar också uppfattningen att det har varit viktigt att belysa försäkringen utifrån inte minst kvinnors arbetsskador. Den har varit bristfällig och också snedvriden när det gäller de delarna.

Vi har arbetat på bred front för att minska antalet arbetsskador och sjukskrivningar men också för att se till att sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen finns där och är rättssäker och stark när man väl behöver den. Det är viktigt att vi har hela bilden, alltifrån att förebygga och förhindra till att se till att försäkringen finns där och är stark när olyckan väl är framme.

Att SBU nu har getts i uppdrag att genomföra en kartläggning av arbetsmiljöns betydelse för psykisk ohälsa i syfte att stärka rättssäkerheten i arbetsskadeärenden är viktigt, givet att vi ser att det ändå har ökat. Ytterligare ett uppdrag till SBU handlar om kartläggning av sambandet mellan brandmäns arbetsmiljö och förekomsten av cancer, vilket har varit angeläget.

Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket har också getts i uppdrag att utveckla sin samverkan och tillsyn av arbetsgivarens arbetsmiljö- och rehabiliteringsansvar. Det är också väldigt.

Herr talman! Med detta vill jag säga stort tack till ledamoten för den här debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Svar på interpellation 2025/26:587 om åtgärder mot detaljstyrning i äldreomsorgen

Anf. 122 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Nadja Awad har frågat mig om jag sedan jag tillträdde har vidtagit några konkreta åtgärder för att minska eller avskaffa detaljstyrningen inom äldreomsorgen och i så fall vilka åtgärder.

Herr talman! I Sverige har vi en ordning med kommunalt självstyre. Äldreomsorgen ryms inom det kommunala ansvarsområdet. Detta innebär givetvis att kommunerna har både en skyldighet och en frihet att styra och anpassa äldreomsorgen utifrån sina lokala behov. I dag ser vi att det finns stora skillnader mellan kommuner i hur hemtjänsten styrs. Vissa styr mer i detalj, andra har en mer flexibel styrning. Jag vill understryka att oavsett vilken styrningsmodell som kommunerna väljer får lagstadgade kvalitetskrav inom äldreomsorgen aldrig stryka på foten. Äldre har rätt till en god och säker omsorg, och personalen har rätt till en god arbetsmiljö. Av bestämmelser i socialtjänstlagen (2025:400) följer att verksamheten inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänstens verksamhet ska medverka till att de insatser som genomförs har god kvalitet. Detta gäller samtliga utförare, oavsett driftsform.

Att möta äldres behov, skapa trygghet och en trygg omsorgsrelation och anpassa omsorgsarbetet efter individens aktuella hälsotillstånd och behov är viktigt för att upprätthålla kvaliteten inom hemtjänsten. Detta förutsätter tillräckligt med tid, kontinuitet när det gäller personalen och en viss flexibilitet. Kommunerna har som arbetsgivare och upphandlande myndigheter ett stort ansvar i denna fråga. Genom att bland annat förändra arbetssätt och stärka ledarskapet kan man förbättra balansen mellan styrning och flexibilitet i utförandet avsevärt.

För att stärka kommunernas förutsättningar att utföra sitt välfärdsuppdrag och därtill styra och organisera äldreomsorgen i linje med kvalitetskraven har regeringen vidtagit flera konkreta åtgärder. Nyligen tillsatte regeringen en utredning som ska lämna förslag om att stärka kompetensen hos chefer inom äldreomsorgen genom en så kallad ledarskapsutbildning för chefer inom äldreomsorgen för att förbättra deras förutsättningar att leda och styra arbetet (dir. 2026:26). Syftet är att säkerställa trygg och säker vård och omsorg för äldre genom att stärka förutsättningarna för en hållbar kompetensförsörjning. Uppdraget ska redovisas senast den 2 april 2027.

Kommunernas förutsättningar att styra och organisera äldreomsorgen påverkas även av tillgången till personal och ekonomiska resurser. Därför höjde regeringen de generella statsbidragen med 6 miljarder kronor i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) och 10 miljarder kronor i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1). Nivåhöjningarna är permanenta. Kommunerna får även fortsatt riktade statsbidrag för äldreomsorgen, såsom sektorsbidraget, som kommunerna kan nyttja utifrån sina egna förutsättningar och behov. Sektorsbidraget uppgår till drygt 4 miljarder kronor för 2026.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) även förstärkt och vidgat Äldreomsorgslyftet. Kompetenssatsningen föreslås förlängas till 2027 och omfatta 1,8 miljarder kronor per år för 2026 och 2027. Regeringen konstaterar att Äldreomsorgslyftet har fått ett omfattande genomslag i verksamheterna och bedömer att det är angeläget att kommunerna även efter 2027 fortsättningsvis får möjlighet att utbilda personalen inom ramen för detta.

Den 1 juli i år trädde språkkravet inom äldreomsorgen i kraft. Språkkunskaper är otroligt viktiga för att förbättra arbetsmiljön och kan bidra till att attrahera nya medarbetare och framför allt behålla de medarbetare som redan arbetar inom omsorgen.

Regeringen bedömer att det nationella åtagandet för kompetensförsörjningen i äldreomsorgen måste stärkas. Den 16 juli gav regeringen därför Socialstyrelsen i uppdrag att föreslå en nationell plan för kompetensförsörjning av äldreomsorgen (S2026/01521). I planen ska det bland annat framgå vilka insatser som behövs för hur nya medarbetare kan attraheras till yrket, hur fler kan motiveras att stanna kvar i yrket, hur personal som har lämnat det kan lockas tillbaka samt hur kompetensen hos befintlig personal kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 10 december 2027. Jag ser definitivt fram emot detta.

Anf. 123 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Statsminister Ulf Kristersson har nog aldrig behövt säga att han inte har råd att köpa kläder till sina barn. Men det har undersköterskan Sandra, som säger att hennes mamma skjuter till pengar för att hon ska kunna köpa kläder. Själv tar hon bara en kopp te när barnen äter middag när det krisar sig rent ekonomiskt.

Ebba Busch har nog aldrig behövt söka sjukpenning från Försäkringskassan för att hennes kropp varit utsliten av att ha jobbat i äldreomsorgen. Men personalen i äldreomsorgen vet exakt vad det innebär, för det är just nu den mest sjukskrivna yrkesgruppen i Sverige. En sjukskriven ensamstående kvinna och undersköterska som blivit utförsäkrad från Försäkringskassan hörde av sig till Oskarshamns-Nytt för att säga: ”Jag sitter riktigt i skiten – jag har ingen som kan hjälpa mig.”

Jimmie Åkesson har nog aldrig behövt ta tid på hur länge han ska få vara på toaletten eller duscha. Men för Curt får ett toalettbesök ta max 10 minuter och en duschning max 30 minuter, enligt minutstyrningen i Umeå.

Simona Mohamsson har nog aldrig behövt missa en lunchrast bara för att hon inte haft tillräckligt många kollegor som hade kunnat byta av henne. Äldreomsorgspersonalen, däremot, undviker att dricka vätskeersättning under sommarens varmaste dagar för att slippa tidsödande toalettbesök, och de kan nästan aldrig ta ut sin fulla lagenliga lunchrast.

Äldreminister Anna Tenje har nog aldrig tvingats äta en Finduslåda sju dagar i veckan. Annelie Persson i Hjo har tröttnat på mikromaten. Hon säger: Smakmässigt börjar det ta stopp – det är inte gott.

Finansminister Elisabeth Svantesson har inte någon gång betalat den straffavgift som karensavdraget är. Av regeringens 24 ministrar har ingen anmält sig sjuk under mandatperioden. Därmed har alla sluppit karensavdraget, trots att flera statsråd behövt ställa in uppdrag på grund av sjukdom. Men vårdbiträden oroar sig för att vara sjuka och därmed behöva betala en straffavgift på tusentals kronor varje år.

Fru talman! Det är varken första eller sista gången jag drar dessa paralleller. Som riksdagsledamot för Sveriges alla invånare vill jag vara med och skapa *ett* samhälle, inte parallellsamhällen där den ekonomiska och politiska eliten gör det bättre för sig själva och varandra medan arbetar- och underklassen – kalla det vanligt folk – får det sämre. Vi politiker ska företräda hela svenska folket, inte våra egna intressen och de allra rikaste.

Minutjakten i äldreomsorgen har alltid varit vida känd. Men den har försämrats med åren, även av att regeringen och Sverigedemokraterna under de här fyra åren har prioriterat att sänka skatten med över 100 miljarder kronor, vilket framför allt gynnat de allra rikaste. Som en konsekvens av det har Sveriges kommuner och regioner år efter år rapporterat om att de går med underskott. Det är färre i personalen, sämre löner, sämre arbetstider och ökande arbetsbelastning.

Trots att regeringen och Sverigedemokraterna höjer kraven på personalen tillförs inte tillräckliga statliga resurser. De som får ta den notan är lågavlönad vård- och omsorgspersonal – i form av utslitna kroppar – och äldre omsorgstagare som får sämre mat och får träffa fler vikarier än vad de hade velat. Samtidigt har Tidöpartierna röstat ned förslag på förslag på förslag från oss i Vänsterpartiet som faktiskt skulle rädda äldreomsorgen på riktigt.

Min fråga till äldreminister Anna Tenje är: Varför ska äldreomsorgens arbetare och äldre omsorgstagare ge Tidöregeringen förnyat förtroende när de upplever sig ha blivit svikna så gravt i fyra år?

Anf. 124 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Ledamoten höll lite av ett retoriskt valtal här från talarstolen. Jag måste konstatera att det mest handlade om vackra ord och slagfärdiga formuleringar och väldigt lite om verkstad.

Ledamoten tar som ett exempel upp Curt, som fick 10 minuter på sig att gå på toaletten och 30 minuter på sig att duscha. Jag antar att det är hemtjänsten i Umeå som ledamoten beskriver. Om det hade varit verklighet bakom förslagen och de vackra ord som ledamoten hade i sitt inledande inlägg, hade det inte varit bättre om man gjort slag i saken och gjort förändringen på plats i Umeå i stället för att stå här i talarstolen i dag och berätta om vad som borde vara bättre? Ledamoten och ledamotens parti styr nämligen i Umeå.

Jag håller helt med om att det slår helt fel i väldigt många delar av landet när man stirrar sig blind på minuterna, inte har flexibiliteten och framför allt inte har ledarskapet. Minutstyrningen i äldreomsorgen är ett symtom på ett betydligt mycket större problem i äldreomsorgen. Det är just bristen på ledarskap.

Under mina åtskilliga besök runt om i landet kan jag konstatera att där det finns ett fysiskt närvarande ledarskap, där det finns en chef som är rustad och dessutom har både förvaltningschef och nämnd i ryggen, är arbetsmiljön betydligt mycket bättre. Där är antalet sjukskrivningar lägre, och där är anhöriga betydligt mycket nöjdare, och framför allt träffar jag trygga och säkra äldre som dessutom har livsglädje.

Vad jag tror att man i mångt och mycket behöver, som jag också nämnde i mitt inledande inlägg, är en mycket stor upprustning av ledarskapet inom svensk äldreomsorg. Den utredning som jag nyligen tillsatte och som Acko Ankarberg Johansson nu leder ska titta på just frågorna om hur man stärker ledarskapet inom svensk äldreomsorg.

Det kommer givetvis inte att lösa alla problem. Men det kommer att vara mycket viktiga pusselbitar. Det är symtomatiskt att där man har satsat på ledarskapet har man en betydligt bättre situation. Där är det ofta inte minutstyrning det planeringsverktyg som man de facto använder sig av för att se till att de äldre får den vård och den omsorg som de är i behov av och också har rätt till.

Det är alltså inte ett problem i de kommuner eller i de hemtjänstgrupper där man har ett starkt och bra ledarskap. Jag har sagt det många gånger tidigare. Om en företrädare för kommunen ringer upp mig för att jag ska ge synpunkter och råd skulle jag inte rekommendera att man inför minutstyrning. Vi ser också man i kommun efter kommun, och särskilt moderatstyrda sådana, avskaffar minutstyrningen och i stället satsar mer på ledarskapet.

När chefer har tid för medarbetarna och när medarbetarna blir sedda och hörda och får inflytande över sin arbetssituation märks det också på kvaliteten i äldreomsorgen. Givet att kompetensförsörjningen är den svåraste nöten att knäcka i svensk äldreomsorg är det självklart för oss att det är ledarskapet vi måste satsa på för att kunna rekrytera nya medarbetare och behålla dem vi har. Syftet med utredningen är att se hur vi kan få

tillbaka alla de duktiga, kompetenta undersköterskor som har lämnat yrket för andra uppdrag.

Anf. 125 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag vill bara korrigera ett faktafel. Vänsterpartiet är inte med och styr i Umeå.

Äldreministern lyfter upp vikten av den stora upprustningen av ledarskapet men vill inte tala om sitt eget ledarskap. Äldreministern är ansvarig för hela landets äldreomsorg utifrån vad regeringen själv kan göra genom lagändringar och statliga finansiella resurser.

Det är beklagligt att äldreministern i varje debatt vill hänvisa till alla andras ansvar och kommunernas och regionernas ansvar för att säkerställa att vi har kompetent personal som har råd och orkar att arbeta ett helt yrkesliv och att säkerställa att äldre får den vård och omsorg som de har rätt till. Men hon vägrar att tala om sitt eget ledarskap och hur det har brustit i fyra år.

Jag har inte träffat en enda undersköterska som är nöjd med hur hennes arbetssituation ser ut. Det är en följd av att regeringen med hjälp av Sverigedemokraterna har dragit ned på de statliga finansiella resurserna till kommunerna och regionerna så att de går med underskott.

Det har varit andra prioriteringar som har varit viktiga. Det är exempelvis skattesänkningar för de allra rikaste, som jag nämnde i mitt inledande inlägg. Man har sänkt skatten med uppemot 110 miljarder kronor på fyra år, något som framför allt har gynnat de allra rikaste, i stället för att höja och indexera statsbidragen till kommunerna.

Vad har konsekvensen blivit? Det är väldigt spännande att äldreministern också är socialförsäkringsminister, eller hur? Å ena sidan drar man ned på de statliga finansiella resurserna till kommunerna så att vi har färre i personalen som springer till fler äldre. De sliter ut sina kroppar och har helt enkelt inte råd att ge sina barn mat eller köpa kläder för att se till att de inte fryser under våra kallaste vinterdagar.

När vi å andra sidan har helt utslitna äldreomsorgsarbetare som söker sjukpenning utförsäkras de från Försäkringskassan. Regeringen pressar med ena handen arbetssituationen för undersköterskor och vårdbiträden så att de går sönder. När de sedan sjukskrivs på lång tid får de inte ens sjukpenning, eller så blir de utförsäkrade och hamnar i fattigdom.

Det låter som ett helt perfekt borgerligt moderat kretslopp. Man följer hela kretsloppet. Det är vad det blir när man har en moderatledd regering som i det här fallet leder landets äldreomsorg och socialförsäkringssystem.

Jag undrar om ministern är stolt över det arbete som man har gjort för undersköterskorna. Är man stolt över att de slits ut? De bär på en väldigt stor yrkesstolthet. Jag har inte träffat en enda undersköterska som inte älskar sitt jobb och brinner för det. Men de har inte förutsättningarna för att kunna jobba kvar ett helt yrkesliv. Är äldreministern stolt över det arbete som regeringen har gjort för undersköterskorna?

Anf. 126 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Det är lite svårt att veta vad jag ska börja med här när det är så många frågor att bena i. Hela min portfölj rymdes i ledamotens inlägg. Jag tänker stycka upp det.

Jag vill börja med att be om ursäkt. Det var ett felaktigt påhopp att anklaga er för att sitta vid makten i Umeå. Där behöver man mycket hjälp och stöd, och där behöver man definitivt ett skifte av styret i kommunen. Vi får se vilka det blir i styret efter valet.

Jag börjar med att faktakolla. Först och främst har resurserna till äldreomsorgen ökat för varje år i ganska många år. Att säga att man gör neddragningar är direkt felaktigt.

Ledamoten målar nu upp en ganska mörk bild av hur situationen ser ut i Sveriges kommuner. SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, visar en helt annan bild. Av ekonomirapporten framgår att 187 kommuner visar på ett positivt resultat redan 2025. Det är en överväldigande majoritet. Dessutom ser framtiden betydligt mycket ljusare ut även när det gäller övriga kommuner.

Jag har också tittat på ekonomin i de olika kommunerna. Det är väldigt många socialnämnder som ligger på gränsen men ändå uppvisar positivt resultat. Det beror på att man snarare har problem med att rekrytera personal. Där tror jag att vi ändå kan vara överens. Arbetsmiljön inom svensk äldreomsorg måste förbättras.

Vi måste se till att fler kan gå från deltid till heltid och orka ett helt arbetsliv.

Vi måste definitivt se till att sjukskrivningarna minskar, så att man är på jobbet och kan arbeta. Men det handlar också om att man ska hålla.

Detta är en av grundförutsättningarna för att kommunerna också ska kunna locka till sig ny personal och för att nya människor ska vilja jobba inom äldreomsorgen. Men det handlar givetvis också om det som jag nämnde och som utredningen har i uppdrag att titta på, nämligen hur vi kan få tillbaka alla dem som har lämnat yrket. Det är helt avgörande.

Kompetensförsörjningen är den svåraste nöten att knäcka, men det är kanske också den viktigaste. Just därför var det så viktigt för mig att inte bara peka på kommuner och regioner, att det är deras ansvar, utan att också ge det här uppdraget kring en kompetensförsörjningsplan. Precis som inom hälso- och sjukvården ansvarar nu staten för att ta fram en kompetensförsörjningsplan även för äldreomsorgen – just för att hjälpa och stötta kommuner i att jobba bättre och mer framåtlutat för att kunna rekrytera och också behålla den personal som de så väl behöver.

När det gäller ensamstående undersköterskor har regeringen under den här mandatperioden sett till att de har 3 200 kronor mer i plånboken varje månad än vad de hade innan vi tillträdde. Det är 3 200 kronor att köpa mer mat för. Med sänkt matmoms blir det dessutom en billigare matkasse. Det är lägre drivmedelspriser, så att de kan ta sig till och från jobbet, som inte alltid ligger nästgårds. Framför allt handlar det om att se till att barnen kommer till sina fritidsaktiviteter. Det är 3 200 kronor som gör att de kan köpa mer kläder när det börjar bli kallt ute.

Men frågan är vad man får med Vänsterpartiet – som lovar allt till alla och som sedan ska förhandla med Socialdemokraterna, som redan har ett budgethål på 50 miljarder. Ja, då är det som det brukar vara. Då är det hårt arbetande undersköterskor, fabriksarbetare och poliser som får stå för det kalaset i stället och som får betydligt mycket mindre pengar kvar i plånboken när skatten är dragen. Det är definitivt inte att stå på undersköterskans sida och se till att hon har mer pengar över och klarar sig bättre.

Anf. 127 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag vill tacka äldreministern för den här debatten.

Jag har några slutord. Kommuner kan redovisa ett positivt resultat efter att de har dragit ned i verksamheten, så att det är en mindre grupp utbildad personal som jobbar och som behöver ta hand om fler. Det är så kommuner tyvärr behöver hantera dagens ekonomi. De behöver göra neddragningar för att kunna få ett positivt resultat.

I stället hade man kunnat höja och indexera statsbidragen så fort den här regeringen hade tillsatts. Men man valde att inte göra det. Man tyckte att antingen skulle den kommunala skatten höjas eller så skulle det göras neddragningar i välfärdens verksamhet för att – med äldreministerns egna ord – det är viktigt att effektivisera arbetet.

Vi i Vänsterpartiet ser en helt annan väg. Det är därför vi återkommande – liksom Kommunal, PRO och SPF Seniorerna – har lyft att vi behöver ta äldreomsorgen på allvar genom att införa en nationell kriskommission. Det handlar om att titta på vilka resurser som behöver tillföras, hur många fler vi behöver anställa och på vilket sätt vi kan avskaffa minutscheman, arbetstidsförkorta eller stoppa vinstjakten. Det var våra initiala krav, och vi fick med oss hela oppositionen på förslaget om en sådan nationell kriskommission. Men Tidöpartierna röstade ned det när vi lade fram det som ett förslag i utskottet.

Vi har alltså visat handlingskraft. Jag och många andra ute i landet hade önskat att regeringen och Sverigedemokraterna hade visat samma typ av handlingskraft i äldreomsorgsfrågor.

Anf. 128 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack för debatten, Nadja Awad! Jag tycker att det under de här fyra åren har varit väldigt intressant att debattera med Nadja Awad. Jag tycker att hennes intresse och engagemang för de här frågorna verkligen skiner igenom. Det är genuint, och det uppskattar jag.

Under den här mandatperioden har vi arbetat mycket framåtlutat med att steg för steg höja kraven för att man ska få jobba inom svensk äldreomsorg. Vi har infört en skyddad yrkestitel och sett till att det är kompetensen som ska styra och att man ska uppfylla kompetenskrav för att få jobba inom svensk äldreomsorg. Vi har infört ett språkkrav för att äldre ska kunna förstå och göra sig förstådda och för att den medicinska säkerheten ska kunna garanteras. Detta har vi också delvis gjort för att arbetsmiljön ska bli bättre och för att medarbetare ska kunna prata med varandra.

Vi har dessutom sett till att det numera finns ett tydligt lagstöd när det gäller att göra utdrag ur belastningsregister och misstankeregister. Vi vill jobba vidare med detta, så att det ska bli obligatoriskt att göra utdrag ur belastningsregister och misstankeregister även under pågående anställning för att just öka tryggheten och säkerheten för äldre men även för att förbättra arbetsmiljön för alla som jobbar där, så att de kan känna sig trygga och säkra med sina kollegor och medarbetare.

Fru talman! Utöver det har vi vidtagit många olika åtgärder, inte minst nyligen när det gäller en ny kompetensförsörjningsplan. Vi har sett till att ledarskapsutbildningen nu utreds ordentligt så att man kan stärka de delarna i syfte att förbättra arbetsmiljön, bibehålla personalen och se hur många medarbetare per chef man verkligen ska ha.

Men återigen: Om en kommunal företrädare ringer upp mig och frågar hur jag ser på minutstyrningen är det definitivt ingenting som jag skulle rekommendera. Jag välkomnar att Vänsterpartiet, där Vänsterpartiet är med och styr, lägger fram förslag om att stoppa minutstyrningen. Det är precis vad som händer i de kommuner där moderater styr. Sigtuna, Täby, Hudiksvall, Uddevalla och Alvesta är bara några exempel där vi går i bräschen för att göra just detta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 23 Svar på interpellation 2025/26:559 om regeringens åtgärder efter rapportering om aktieaffärer och jäv

Anf. 129 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Eva Lindh har frågat statsministern vilka konkreta åtgärder statsministern och regeringen har vidtagit sedan rapporteringen om statsråds och statssekreterares aktieaffärer för att stärka efterlevnaden av regler om jäv och intressekonflikter, vilka förändringar av rutiner, kontrollfunktioner eller rapporteringskrav som har genomförts i Regeringskansliet under det senaste året och om statsministern bedömer att de åtgärder som vidtagits varit tillräckliga för att säkerställa allmänhetens förtroende för regeringens hantering av dessa frågor. Eva Lindh har även frågat om statsministern avser att ta ytterligare initiativ för att stärka transparensen kring statsråds och statssekreterares ekonomiska intressen och värdepappersinnehav och hur statsministern säkerställer att situationer som kan ge upphov till misstankar om delikatessjäv eller intressekonflikter inte uppstår i regeringens beslutsfattande.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Jag svarar på interpellationen eftersom jag har ansvar för finansmarknadsregleringen, där lagen (2018:1625) om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument ingår. Jag svarade även på flera interpellationer med liknande frågor under förra året.

Utöver lagen och förordningen (2018:2014) om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument finns Regeringskansliets riktlinjer. Promemorian *Intressekonflikter för statsråd* (SB PM 2021:3) innehåller beskrivningar av olika jävsgrunder, bland annat delikatessjäv, samt information om hur man bör agera för att undvika intressekonflikter. Därutöver finns Regeringskansliets etiska riktlinjer, som bland annat handlar om jäv.

Genom RK-portalen, som infördes hösten 2024, får statsråden del av andra departements ärendeförteckningar dagen före regeringssammanträdet, vilket har underlättat för statsråden att identifiera sådana situationer där jäv kan förekomma.

När det gäller finansiella instrument finns också promemorian *Innehav av finansiella instrument* (SB PM 2019:3). Promemorian belyser risken för jäv och andra intressekonflikter vid innehav av finansiella instrument. Den innehåller också information om hur och när sådana innehav ska anmälas i enlighet med lagen om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument.

Statsrådens och statssekreterarnas anmälningar av finansiella instrument sammanställs i en förteckning över deras innehav. Förteckningen är offentlig och skapar därmed förutsättningar för insyn och granskning.

Statsråd och statssekreterare har också åtagit sig att till Regeringskansliet anmäla och låta förteckna bland annat tidigare anställningar och uppdrag samt näringsverksamhet i bolag. Även dessa anmälningar sammanställs i förteckningar som är offentliga.

Rättschefens kansli i Statsrådsberedningen har gjort en översyn av promemorian om innehav av finansiella instrument (SB PM 2019:3). Den reviderade promemorian, som beslutades den 8 december 2025, innehåller ett nytt kapitel om riskerna för jäv och andra intressekonflikter vid innehav av finansiella instrument. Den 2 juni i år uppdaterades även Regeringskansliets etiska riktlinjer.

Översynen innebär inte att möjligheten för statsråd att inneha finansiella instrument har ändrats. Att statsråd kan äga finansiella instrument och är anmälningsskyldiga för sina innehav har gällt sedan lång tid. Syftet med revideringen var framför allt att framhålla riskerna för jäv och andra intressekonflikter och att ge ett tydligare och bättre stöd i de överväganden som löpande måste ske vid innehav av finansiella instrument.

För att upprätthålla allmänhetens förtroende är det naturligtvis viktigt att löpande se över de regler och rutiner som finns, bland annat för att undvika att det uppstår intressekonflikter. Det kan inte uteslutas att ytterligare åtgärder kan bli aktuella i framtiden. Detta övervägs inom ramen för det löpande arbetet med dessa frågor.

Anf. 130 EVA LINDH (S):

Fru talman! De flesta debatter och frågor här i kammaren handlar om politik. Men så finns det också frågor och debatter som handlar om förtroende och moral. Den här debatten handlar om förtroende och moral.

Sverige har länge byggt sin styrka på en förvaltningskultur präglad av öppenhet, opartiskhet och hög integritet. Medborgarna ska kunna lita på att beslut fattas för landets bästa och inte utifrån beslutsfattarnas privata ekonomiska intressen.

Just därför är de återkommande avslöjandena om statsråds och statssekreterares aktieaffärer så allvarliga. Vi har sett bristande redovisning av aktieinnehav. Vi har sett affärer som inte har rapporterats. Vi har sett statsråd och statssekreterare delta i beslut där det har uppstått uppenbara frågor om jäv och intressekonflikter, och vi har sett det gång på gång.

Jag vill tacka för svaret från finansmarknadsministern, som jag tycker är både seriöst, genomgripande och tydligt. Men jag vill ändå börja med att jag har ställt frågan till statsministern. Det finns skäl till det, och finansmarknadsministerns svar gör det ännu mer tydligt att det borde vara statsministern som är här och svarar. Låt mig återkomma till detta.

Ett misstag kan väl alla göra, sa någon som skulle försöka försvara det som hade hänt. Kanske, men det här är ändå allvarligt. Jag tycker att det är tveksamt, men okej. När samma typ av problem återkommer gång på gång är det dock inte längre bara en fråga om enskilda misstag, utan då handlar det om kultur, ledarskap och ansvar. Det handlar om hur regeringen fungerar och om vem som ytterst ansvarar för att reglerna efterföljs. Och det ansvaret ligger hos statsminister Ulf Kristersson.

När statsministern tillträdde lovade han att alltid sätta sak före särintresse. Svenska folket har rätt att påminna honom om det löftet. Det är därför jag har ställt några ganska enkla frågor: Har statsministern fortsatt förtroende för de statsråd och statssekreterare som återkommande har hamnat i sådana här situationer? Vilka konkreta åtgärder har statsministern vidtagit? Vilka förändringar av rutiner, kontrollfunktioner eller rapporteringskrav har gjorts?

Men statsministern svarar inte. Inte någon av gångerna som jag har ställt en interpellation om detta har statsministern svarat. Det har alltid varit finansmarknadsministern som antingen har tagit på sig det eller blivit tillkallad, och den här gången har finansmarknadsministern angett ett tydligt skäl. Det är dock inte finansmarknadsministern som utser ministrar. Det är inte han som leder regeringen, och det är inte han som bär det yttersta ansvaret för den kultur som har vuxit fram i Regeringskansliet.

Statsrådet Niklas Wykman har i sitt svar angett några skäl till att man har gjort en del uppdateringar. Men ändå har det här hänt igen, och det var därför som jag ställde den här interpellationen. Trots allt detta händer det alltså igen. Vad behöver man förändra i kulturen för att få ett stopp på detta?

Anf. 131 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack, Eva Lindh – om jag inte missminner mig helt har vi diskuterat den här frågan vid ett antal tillfällen! Jag tycker också att det framgår av Eva Lindhs svar att så är fallet.

Det som enligt min bedömning har tillkommit sedan vi senast diskuterade den här frågan är exakt vilka åtgärder som har vidtagits, och även om jag inte av Eva Lindhs inlägg uttolkar att hon har ett hundraprocentigt förtroende för regeringen och vår politik tycker jag mig ändå kunna utläsa att hon tycker sig ha fått ett svar på sakfrågan. Det är viktigt. När saker och ting inte fungerar på ett tillfredsställande sätt, vad gör man då åt det? Enligt Regeringskansliet har riktlinjerna uppdaterats och rutinen förbättrats så att det ska bli bättre och tydligare. Om jag inte missminner mig skulle vi ha haft den här debatten före sommaren, men den kom nu i stället. Jag hoppas därför att Eva Lindh kan känna sig nöjd med att frågan, som har återkommit några gånger, nu har fått ett svar.

Jag avslutar mitt svar med att man ska tydliga riktlinjer, en bra uppföljning och tydlig dokumentation. Det är svårt att se att Eva Lindh och jag olika uppfattning gällande detta. Det finns alltid rötägg i samhället – gängkriminella och andra som vi behöver motarbeta – men jag tror att väldigt få är av en annan uppfattning än att det ska råda ordning och reda.

Jag uppfattar också att Eva Lindh tycker att de förändringar som har gjorts är bra. Det är åtminstone min bedömning att det är bättre och tydligare på det sätt som reglerna nu utformas.

Fru talman! Jag tycker mig egentligen ha besvarat frågorna om vad vi gör för någonting. Jag har berättat vad vi har gjort, hur riktlinjerna har förändrats och hur processen har uppdaterats för att kunna möta den typ av problem som Eva Lindh är orolig för. Jag är glad att det råder en bred samsyn kring de här sakerna. Vi är överens om att det ska vara ordning och reda och tydliga processer. Så ska det vara i Sverige, och när någonting blir fel ska man givetvis motverka att samma fel kan upprepas genom att

förbättra de rutiner och processer som finns, vilket jag har beskrivit i mitt svar.

Anf. 132 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det stämmer – jag tror att det är tredje gången vi har den här debatten. Jag förstår därför om finansmarknadsministern kanske blir lite trött på att delvis höra samma saker. Det är klart att en hel del av det grundläggande problemet återkommer. Alla har ju inte lyssnat på de två tidigare debatterna, och det finns ändå en del som är intresserade.

Jag tror dock inte att finansmarknadsministern lyssnade på min sista halvminut där jag sa att jag har läst om de förändringar som har gjorts – det är ju inte så att jag bara går hit. Jag har ingen kritik mot dem och tycker inte att de är dåliga.

Det jag sa, det min fråga gäller nu och det den gällde före sommaren när jag bad om den här debatten – jag kommer inte heller ihåg skälet till att den inte blev av – är att trots att man gjort en del förändringar har detta återkommit. Det hände senast i december. Mig veterligen gjorde civilministern om samma sak som han hade bett om ursäkt för tidigare och som han inte tyckte var så himla bra. Någonting måste ju vara fel när problemet återkommer.

Det är svårt att hålla räkningen på alla gånger det här har hänt – före förändringen, men också efter. Alltså finns det ett mönster. Det är därför jag tar upp detta. Hade det hänt en gång hade det kanske inte varit ämne för en debatt – i alla fall inte tre debatter. Men tydligen behövs det flera debatter för att påminna om att detta är en viktig fråga. Det finns ett mönster som borde oroa varje regering. Politik handlar ju inte bara om politiska förslag utan också om förtroende, och förtroende är inte en naturlag. Förtroende måste förtjänas, och det kan förbrukas.

Jag är upptagen av den här frågan inte bara för att det är någon annan än företrädare för mitt eget parti som sitter i regeringen, utan för att jag tycker att det är viktigt att förtjäna väljares – människors, svenskars – förtroende för att politiker fattar beslut som är i Sveriges intresse, inte i deras personliga eller privata ekonomiska intresse.

Finansmarknadsministern talar om detaljer, omständigheter, lagar och förordningar och så vidare, men det har uppenbarligen inte blivit någon stor förändring. Problemen har ju återkommit. Varför? Om rutinerna och de förändringar som har gjorts är tillräckliga – varför hamnar regeringen i det här igen?

Jag tycker att det hade varit bra att få prata med den som leder regeringen, för ledarskapet spelar roll. Jag har hört att statsministern kommenterat detta, men han har inte varit här för att svara på mina frågor. Jag vill diskutera ansvaret. När felaktigheter begås i sådana här fall har statsministern faktiskt det stora ansvaret.

När människor ser ministrar delta i beslut samtidigt som de har ekonomiska intressen spelar det mindre roll om en jurist senare kommer fram till att en viss paragraf inte har överträtts. Förtroendet har ju skadats ändå.

Det är bra att man har gjort förändringar. Det är bra att finansmarknadsministern redogör för de förändringarna – men varför återkommer problemet? Varför har man inte fått bukt med kulturen?

Anf. 133 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag är väldigt glad över Eva Lindhs omtanke om förtroendet för regeringen. Det står henne givetvis fritt att verka för ökat förtroende för regeringen. Jag är inte helt säker på att hon har det högt upp på agendan, åtminstone inte de närmaste veckorna, men om hon vill dra en lans för detta är hon varmt välkommen.

I olika utsagor om olika personers agerande och så vidare kan det säkert finnas nyanser som skiljer dem åt, men i sak konstaterar jag att Eva Lindh och jag är överens. Eva Lindh säger också att hon är nöjd med eller åtminstone inte har några invändningar mot de förändringar som gjorts av regelverken. Jag förstår det som att hon tycker att förändringarna är bra. Om de är till fyllest är en annan sak.

Jag avslutade mitt interpellationssvar med att säga att det är möjligt att man behöver vidta ytterligare åtgärder framöver för att det ska vara fullt ut ordning och reda. Det kan ju aldrig uteslutas att ytterligare förstärkningar kan behövas. De etiska riktlinjerna uppdaterades den 2 juni, och det är klart att den bedömning som gjorts är att de ska bidra till att det fattas bra beslut, att det går till på rätt sätt och att det inte uppstår olika typer av problem eller bekymmer.

Precis som Eva Lindh säger blev det fel i ett fall, och personen har bett om ursäkt för det. Så är det. Frågan är om man kan göra någonting åt det genom att ytterligare skärpa rutiner, processer och andra saker. Jag nämnde en lång rad åtgärder som har vidtagits för att systemet ska vara robust med ökad transparens och tydlighet men också innehålla tydliga riktlinjer för vilken typ av åtgärder den enskilde förväntas vidta.

Fru talman! Det är valrörelse. Det är klart att det på sätt och vis hör demokratin till att på ett eller annat sätt misskreditera varandra eller försöka sprida misstro kring det andra alternativet. Jag vill ändå säga att jag är glad. Det är kanske inte ett sinnestillstånd som anses typiskt för mig, men jag tycker att det är bra att vi är överens om de grundläggande spelreglerna. Där verkar det inte finnas någon motsättning.

Förut hade Eva Lindh frågor om vilka förändringar som skulle komma. Det var ett pågående arbete, så de frågorna kunde vid det tillfället inte fullt ut få svar. Arbetet i den delen var inte avslutat. Nu är det ju det, och jag tar med mig att det verkar som om Eva Lindh tycker att arbetet är väl utfört från Regeringskansliets sida.

Det ska finnas tydlighet och transparens. Vi är nog inte oeniga i sak. Självklart ska man följa de regler som finns. Det tycks finnas bred samsyn kring detta. Låt oss verka för att det fortsätter så! Var och en måste givetvis dra sitt strå till stacken för att det ska finnas robusthet i de här systemen.

Anf. 134 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag ligger inte vaken om nätterna och tänker på att förbättra förtroendet för den här regeringen, men jag bryr mig om demokratin. Jag tycker att det är viktigt att det finns förtroende för demokratin och dess spelregler och hur det fungerar.

Det är ett problem när det här uppstår. Det kletar inte bara av sig på den regering som gör detta och som faktiskt behöver ta ansvar för det; det kletar av sig på alla politiker och på hela demokratin. Därför tycker jag att

det är viktigt att göra något åt saken när sådant upptäcks, oavsett vilken regering som sitter vid makten just då.

Jag är inte helt nöjd, och det beror på hur statsministern har agerat. Det jag har efterfrågat är ledarskap. Jag har läst att det finns regler som säger att man inte får fatta beslut om man till exempel äger en aktie i det bolag beslutet berör. Det är en förenklad förklaring av vad jäv innebär. Det är upprörande att statsministern inte tar på sig mer av ledarskapet, för det här har uppenbarligen inte handlat om att det står fel i riktlinjerna utan om en problematisk kultur. Det verkar som om man tycker att det är okej att göra så här, eftersom det fortgår.

Ytterligare en anledning till att jag inte är nöjd är att jag hade hoppats att statsminister Kristersson gjort som statsminister Löfven när det gäller till exempel aktieköp och sagt att statsråd inte ska köpa aktier. De förhållandena skulle gälla i hans regering. Jag tycker alltså inte att man har gjort tillräckligt, men jag är nöjd med svaret. Det är bra att man har uppdaterat riktlinjerna.

Anf. 135 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Tack, Eva Lindh, för den här diskussionen och tidigare diskussioner under mandatperioden som varit! Uppenbarligen är vi vid en punkt där vi åtminstone tycker att det är bra att dessa uppdateringar har gjorts.

Vi verkar ha samma grundhållning i sakfrågan vad gäller transparens och tydlighet och hur riktlinjerna ska vara utformade. Sedan tycks Eva Lindh vilja göra en stor poäng av att en person har sagt att det vid ett tillfälle blev fel. Det behöver inte nödvändigtvis vara en indikation på att alla riktlinjer och regelverk därmed skulle vara otillräckliga. Men skulle det visa sig att det finns en massa fel och det fortsätter är det kanske så. Det är inte säkert att *en* person vid *ett* tillfälle är ett tillräckligt starkt argument för att de riktlinjer och regler som finns skulle vara otillräckliga. Den som lever får se.

Eva Lindh och jag är rörande överens, tror jag, om att vi har olika bild av vem som bör vara statsminister i Sverige och vem man har högst förtroende för i den frågan. Det tror jag att vi skulle kunna debattera länge här i talarstolen utan att nå någon samsyn. Eva Lindh föredrar Magdalena Anderssons ledarskap, och nu talande person föredrar Ulf Kristerssons ledarskap.

Under Ulf Kristerssons tid vid makten har kriminaliteten gått ned och ekonomin gått upp. Under Magdalena Anderssons ledarskap var det precis tvärtom. Då gick ekonomin ned och kriminaliteten upp. Man får välja vad man tycker är viktigt på riktigt. Jag tycker att det är bättre när ekonomin går upp och kriminaliteten går ned än när kriminaliteten går upp och ekonomin ned. Men vi har många andra forum för att diskutera detta de kommande veckorna.

Jag är glad att vi har en samsyn kring att de uppdateringar som gjorts av dessa regelverk är bra, för det är viktigt för Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 24 Svar på interpellation 2025/26:570 om tillit till regeringsmakten

Anf. 136 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Patrik Björck har frågat statsministern vilka åtgärder statsministern avser att vidta för att tilliten till regeringsmakten ska kunna stärkas. Interpellationen har överlämnats till mig.

Jag svarar på interpellationen eftersom jag har ansvar för finansmarknadsregleringen, där lagen (2018:1625) om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument ingår, och för myndigheten Statens fastighetsverk.

Utöver lagen och förordningen (2018:2014) om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument finns Regeringskansliets riktlinjer. Promemorian *Intressekonflikter för statsråd* (SB PM 2021:3) innehåller beskrivningar av olika jävsgrunder, bland annat delikatessjäv, samt information om hur man bör agera för att undvika intressekonflikter.

När det gäller finansiella instrument finns också promemorian *Innehav av finansiella instrument* (SB PM 2019:3). Promemorian belyser risken för jäv och andra intressekonflikter vid innehav av finansiella instrument. Den innehåller också information om hur och när sådana innehav ska anmälas i enlighet med lagen om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument. En reviderad promemoria beslutades den 8 december 2025.

Därutöver finns Regeringskansliets etiska riktlinjer, som bland annat handlar om jäv. Dessa uppdaterades den 2 juni i år.

Statsrådens och statssekreterarnas anmälningar av finansiella instrument sammanställs i en förteckning över deras innehav. Förteckningen är offentlig och skapar därmed förutsättningar för insyn och granskning.

Av främst säkerhetsskäl är Sveriges statsministrar sedan 1995 rekommenderade att bo i Sagerska huset. Statsministern har också tillgång till Harpsund. Båda fastigheterna ägs av staten och förvaltas av Statens fastighetsverk. En statsministerbostad ska med högt ställda krav på säkerhet vara en bostad för statsministern och hans familj samt ge goda möjligheter till representation.

För att upprätthålla allmänhetens förtroende är det naturligtvis viktigt att löpande se över de regler och rutiner som finns. Det kan inte uteslutas att ytterligare åtgärder kan bli aktuella i framtiden.

Anf. 137 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Tack för svaret, finansmarknadsministern! Jag är dock precis lika upprörd som Eva Lindh över att statsministern inte är här och svarar på frågor som hör till hans ansvarsområde.

Interpellationen har överlämnats till mig, sa Niklas Wykman. Det är så det brukar låta när statsråden får ta över jobbet från statsministern för att statsministern kanske föredrar sin sommarledighet med familj, släkt och vänner. Kanske är de på någon herrgård någonstans, vad vet jag. I och med det ifrågasätter regeringen riksdagens bedömning. Det är möjligt för regeringen att göra det, men det är inte önskvärt.

Sedan anger finansmarknadsministern, vilket är mer ovanligt, ett skäl till att just han ska svara på statsministerns frågor och därmed ta över an-

svaret för regeringen. Det är att han ansvarar för en lag om skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav.

Vidare hänvisar Niklas Wykman till en mängd andra dokument som tydligt faller under statsministerns, Statsrådsberedningens och Regeringskansliets ansvar. Det är möjligt att Niklas Wykman är ansvarig för någon lag där det här ingår, men sedan ansvarar faktiskt statsministern för övriga dokument som finansmarknadsministern hänvisar till.

Tittar man på regeringens hemsida efter vem som har ansvar för olika frågor ser man väldigt tydligt att det är Statsrådsberedningen, där statsministern är chef, som ansvarar för de här frågorna. Att finansmarknadsministern har ansvar för finansmarknaden och spel må vara hänt, men det här är djupt olyckligt.

Det innebär att min fråga om vilka åtgärder som statsministern avser att vidta för att tilliten till regeringsmakten ska kunna stärkas bara besvaras genom att diskutera reglerna kring försumlighet när det gäller aktieaffärer, som den borgerliga regeringen excellerar i. Det är egentligen inte det jag frågar efter.

Jag tog upp det som ett av många exempel där den nuvarande regeringen, där statsministern har ansvar, har agerat på ett sådant sätt att tilliten till regeringsmakten föröds. Det är precis som Eva Lindh sa i föregående debatt: Det handlar om demokratin.

Vi har en regering som leds av en statsminister som agerar på ett sådant sätt, och som är ansvarig för en regering som agerar på ett sådant sätt, att tilliten till regeringen föröds. Min fråga var då hur man skulle kunna stärka den.

Det är naturligtvis orättvist att skicka fram ett juniort statsråd att ta statsministerns ansvar. Det är orättvist att utsätta Niklas Wykman för det. Det inser jag, fru talman. Men nu har regeringen valt att göra så, och då får jag vända mig till Niklas Wykman med mina frågor.

Niklas Wykman är ju känd för sin humor. Han sa att han är ansvarig för Statens fastighetsverk, och sedan sa han så här: ”En statsministerbostad ska med högt ställda krav på säkerhet vara en bostad för statsministern och hans familj samt ge goda möjligheter till representation.” Det har han ju helt rätt i. Statsministerns familj har genom sitt privata engagemang i näringslivet använt statsministerns bostad för representation.

Man får ändå ge Niklas Wykman en eloge, för det här är faktiskt ganska lustigt uttryckt. Det är just representationen i Sagerska huset det handlar om. Statsministerns familjs privata affärsintressen har ställt huset öppet och möjliggjort representation. Men det kan omöjligtvis vara det som var meningen med orsaken till att statsministern ska bo i en statsministerbostad.

Är det statsministerns privata affärsintressen som ska ges möjlighet till representation i Sagerska huset, Niklas Wykman?
(Applåder)

Anf. 138 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Det är slutet på mandatperioden, och det ankommer givetvis inte på mig att fullt ut recensera mina politiska motståndare eller för den delen dem som spelar i samma lag. Men om jag ändå skulle ta mig friheten lite grann är jag övertygad om att Patrik Björck bidrar på ett konstruktivt sätt till den demokrati som han säger sig vilja värna.

Medan jag är junior och humorlös – eller om jag nu hade humor – måste jag säga att Patrik Björck är ytterligt slagkraftig och bra för det demokratiska samtalet och säkert lockar en och annan som lyssnar.

Däremot är det inte säkert att substansen alla gånger håller samma höga nivå som den retoriska framställningen. Det finns väl de som en och annan gång har köpt en lott av något slag. Då menar jag inte nödvändigtvis en sådan där socialdemokratisk lott, utan det kan vara vilken lott som helst, till exempel en trisslott. Sedan när man har skrapat lite på ytan kvarstår kanske mest besvikelse. Riktigt så dramatiskt som Patrik Björck vill göra gällande är det trots allt inte.

Däremot ställer Patrik Björck en synnerligen allvarlig och viktig fråga, som jag också avser att besvara, om förtroendet för regeringsmakten, eller kanske till och med för staten Sverige. Om man vill att det ska vara starkt måste man enligt min uppfattning lyckas med sina viktigaste åtaganden – göra det som är allra viktigast för att medborgarna ska leva i ett tryggt, stabilt och framåtsyftande land som ger människor goda förutsättningar att leva sitt liv på ett bra sätt.

Min bedömning är att vi efter att Magdalena Andersson hade suttit i regeringen i åtta år tog över ett Sverige som inte var i det skicket. Vi såg förlorad kontroll över gränserna och stora brister i folkbokföringen. Vem var egentligen i det här landet? Kriminaliteten var mycket hög. Under många år hade vi, sett till bnp per capita, en ekonomisk utvecklingstakt som var bland de sämsta i hela Europeiska unionen. Det handlade om allvarliga brister i kärnan gällande statens ansvar att säkra landets gränser, hålla reda på vem som befinner sig i landet, se till att vi förebygger och motar brott och se till att brottslingar sitter inne och att hederliga människor kan vistas tryggt ute på gator och torg. På så många områden brast Magdalena Andersson – av slarv, okunnighet, bristande prioriteringar eller vad det nu kunde vara. På område efter område var Sverige inte välskött.

Jag håller med Patrik Björck om att förtroendet för landet måste värnas. Det allra viktigaste för att värna det förtroendet är såklart att staten i sina grundfunktioner fungerar, tjänar medborgarnas intresse och tillhandahåller en trygghet att lita på: att brott utreds, att brottslingar sitter inne och att det inte är gängen som dikterar villkoren på gator och torg utan den här församlingen som stiftar de lagar och regler som ska gälla.

Vi tog över ett Sverige som inte fullt ut var i skick att möta legitima anspråk från medborgarna. Vi är inte riktigt framme, men mycket har gått i rätt riktning. När Magdalena Andersson styrde gick ekonomin ned och brottsligheten upp. När Ulf Kristersson är statsminister går ekonomin upp och brottsligheten ned. Om man vill att människor ska ha förtroende för regeringen lovar jag, Patrik Björck, att det är mycket bättre nu än det var då.

Anf. 139 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Nu tror jag att Niklas Wykman hamnade lite i gungning, för nu höll han sitt slutanförande i sitt andra anförande. Niklas Wykman är känd för att avsluta sina interpellationsdebatter med att prata om helt andra frågor än dem som interpellationen gäller. Nu kanske vi slipper det slutanförandet, och Niklas Wykman kan använda sitt slutanförande till att prata om det som interpellationen handlar om. Det skulle jag vara tacksam för.

Men om vi ändå ska ta upp den tråden säger Niklas Wykman ”min bedömning är”, och så berättar Niklas Wykman vad hans bedömning är när det gäller svensk ekonomi. Nu har jag tyvärr inte med mig Finanspolitiska rådets senaste rapport, för jag trodde inte att vi skulle diskutera finanspolitik. Men jag hade kunnat ta med mig den, för jag kan konstatera att Finanspolitiska rådet inte delar Niklas Wykmans bedömning om det strålande med svensk ekonomi och hur den sköts. Niklas Wykman har naturligtvis rätt till sin bedömning, men det är väl bara några stycken, typ så många som det finns statsråd, som delar den bedömningen. I övrigt görs det nog helt andra bedömningar av svensk ekonomi.

Det här med hur en regeringsmakt tappar i förtroende hos befolkningen handlar faktiskt väldigt mycket om demokratins grunder. Jag skulle kunna läsa ur en borgerlig tidnings ledarartikel från i somras. Där säger man att människor ifrågasätter statsministerns omdöme och integritet; detta är något han har krattat för upprepade gånger. Det rör sig om en borgerlig ledarskribent. Man tar upp den här lägenhetsaffären när statsministern var socialborgarråd och pratar om all vänskapskorruption som förekom i den affären.

Sedan konstateras att den affären nu fortsätter in i den så kallade Fållöknastiftelsen, där statsministern har egna personliga och privata intressen. Man äger den här herrgården, som man hyr ut till en stiftelse, och det finns ett sammelsurium av olika vänskapskontakter. Man stöder varandra på olika sätt och har till exempel styrelsemöten i statsministerns tjänstebostad och liknande.

I en borgerlig ledarartikel beskrivs att detta är ett riktigt stort problem. Det handlar inte bara om att man får folk att arbeta gratis för den här stiftelsen. Det kan diskuteras; sådant kan väl finnas. Men man gör det genom att locka med ett bra nätverk. Om du kommer och hjälper statsministern att renovera hans bostad får du tillgång till ett bra nätverk, skriver man. Det kan dessutom konstateras att några av dem som hjälpte till med att renovera statsministerns bostad sedan fick höga statliga jobb eller befattningar.

Det är klart att detta är väldigt anmärkningsvärt, tycker den här borgerliga ledarskribenten, som skriver en upprörd artikel om statsministerns agerande och också beskriver det som att detta är en tråd, en tendens – något som har följt statsministern under hela hans politiska gärning, långt innan han blev statsminister. Man använder dessutom ett urgammalt citat för att visa på detta: ”Caesars hustru får inte ens misstänkas.” Man säger att det citatet har levt i 2 000 år och kan användas för att beskriva förtroendet för Sveriges statsminister.

Det är klart att detta är oerhört allvarligt, Niklas Wykman. Det skulle vara väldigt bra om Niklas Wykman nu kunde förklara för mig, ledamöterna, dem som lyssnar och tv-tittarna hur regeringen ska göra för att återställa förtroendet. Bara det och ingenting annat skulle jag vilja ha svar på. (Applåder)

Anf. 140 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Jag satt kvar till dess att applåden för Patrik Björcks brandtal hade ebbat ut så att det inte kunde misstänkas vara för min entré i talarstolen som applåden gavs. Jag tror nämligen inte att det var syftet.

Patrik Björck säger att jag gör en egen bedömning av svensk ekonomi. Om man tittar på det val som ligger framför oss och frågan om förtroende är det klart att det ligger i svenska folkets händer att värdera och välja. Antingen tycker man att den typ av anklagelser som Patrik Björck riktar eller den typ av saker han beskriver och som han tycker är fel är det som kommer att väga tyngst, eller så tycker man att det är det facit som finns och som man kan utvärdera när det gäller de två statsministerkandidater som står till förfogande.

Är det, som med Magdalena Andersson, förlorad kontroll på en rad områden och svag ekonomisk tillväxt i Sverige trots global högkonjunktur? Är det misslyckandena när det gäller folkbokföringen och vetskapen om vem som befann sig i Sverige, den dåligt fungerande – får man väl ändå säga – migrationspolitiken och hur brottsligheten under Magdalena Anderssons år i regeringen åt sig in i Sverige, både på djupet och på bredden, och skapade en lång rad problem?

Eller har man större förtroende för ett ledarskap som har tryckt tillbaka den här kriminaliteten? Det finns fortfarande stora problem efter många år av det som ledande socialdemokrater själva har beskrivit som att de var naiva – jag tror att det är det ord som ofta har använts – inför samhällsutvecklingen. Har man större förtroende för den här regeringen, som har vänt utvecklingen? Det är fortfarande inte till en position som det går att vara nöjd med, men det är väsentligt bättre än när Magdalena Andersson bestämde; utvecklingen går åt rätt håll. Den här kammaren ska snart rösta om ytterligare sådana åtgärder.

Tillbaka till den egna bedömningen. Råder det mörker som Patrik Björck beskriver, eller förhåller det sig på ett annat sätt?

EU-kommissionen är en i sammanhanget oberoende part som bedömer ländernas ekonomiska utveckling. Enligt deras prognoser har Sverige just nu ungefär tre gånger så hög ekonomisk tillväxt som till exempel Tyskland och Italien, med halva deras inflation, och dubbelt så bra ekonomisk utveckling som genomsnittet i EU eller euroländerna, med halva inflationen.

Sverige sticker alltså ut på ett unikt sätt genom att ha fått fart på ekonomin och besegrat inflationen. Samtidigt har vi åtgärdat det som kanske var Magdalena Anderssons största misslyckande, i hård konkurrens, nämligen kriminaliteten. Där tappade man kontrollen över grundläggande samhällsfunktioner och lät de kriminella äta sig djupt in i våra samhällen, förstöra många människors liv och skapa en väldigt stor otrygghet och oro i det svenska samhället.

Grundfrågan i Patrik Björcks interpellation handlar om förtroende. Människor värderar förstås detta själva. Men att ha en statsminister som löser problem i stället för att skapa dem, att ha en statsminister som leder landet mot den bästa ekonomiska utvecklingen i stället för den sämsta, att ha en låg inflation i stället för över 10 procent, som det en gång var, och att man bekämpar brott i stället för att skapa förutsättningar för dem inger förstås mer förtroende än alternativen. Det är min bedömning.

Anf. 141 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Min bedömning är som sagt att Niklas Wykman har humor. Det står jag fast vid, ingenting annat.

Sedan är det lite spännande: Har man förtroende? Niklas Wykman säger att folk borde ha förtroende för den skickliga regering som vi har nu. Men det har de ju inte! Förtroendet för statsministern är urdåligt.

Nu ska man förstås inte gå händelserna i förväg, och vi får se vad valresultatet blir. Men jag vet att det är kris och skräck i det moderata partiet för att folk har så otroligt dåligt förtroende för regeringen. Det är kris och skräck bland ledande moderater. Även ute i kommunerna är man skräckslagen över det låga förtroende som regeringen i allmänhet och specifikt statsministern har. Om Niklas Wykman tycker att det är bra att mäta förtroendet blir det alltså lite lustigt.

Niklas Wykmans förkärlek för att prata om något helt annat än det som interpellationen handlar om är väl känd. Nu var det folkbokföringen som kom upp som ett sådant exempel.

Jag har haft förmånen att sitta i skatteutskottet under den här mandatperioden. Där har vi efterfrågat den utlovade folkbokföringsreformen. Man skulle räkna varenda tandborste, tror jag att man sa, men man har faktiskt inte gjort någonting. Man lovar och lovar, och så gör man ingenting. Det är väl inte så konstigt att folk inte har förtroende för regeringen eller för den som leder regeringen, i det här fallet statsministern.

Vi får väl se om Niklas Wykman kan hålla sig till detta i sitt slutanförande. Frågan är viktig och kan inte skojas bort. Det är viktigt att förtroendet för institutionerna – regeringen, oavsett politisk färg, och statsministern som institution – är högt för att demokratin ska överleva.
(Applåder)

Anf. 142 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Patrik Björck har enligt min bedömning inte rätt om den ekonomiska utvecklingen. Jag tror mer på EU-kommissionens bedömning än på Patrik Björcks.

Han har definitivt inte rätt när det handlar om att återskapa ordning och reda i folkbokföringen. Mer om detta och om vad som händer på området kan Patrik Björck och alla intresserade läsa på regeringens hemsida. I en tidigare interpellationsdebatt gick jag igenom de förändringar som har vidtagits för att vi ska ha bättre och tydligare riktlinjer med transparens och ordning och reda. Patrik Björck satt i kammaren då och hörde allt, så jag avser inte att upprepa det. Det som möjligtvis kan sägas är att detta inte är första gången som sådana här saker diskuteras. Men upprördheten verkar stor nu.

Jag kan läsa lite tidningsrubriker från tidigare S-regeringstider: ”Minister satsar på vapen och tobak.” ”Bolund om Investor-aktierna: Jag köpte dem inte själv.” ”Nya ministern vägrar lämna ut lista över sitt aktieinnehav.” ”MP-ministrar placerar i kol och oljefonder.” ”S-ministrarnas fondklipp – hon har överlägset störst portfölj.” ”Politikerna kände inte till placeringarna – ser över innehaven.” ”Så placerar regeringen sina pengar.” Allt detta gäller S-regeringar.

När det kommer till bostäderna: Göran Persson träffade enligt medierna den bygginspektör som skulle bevilja byggstart för hans privata gård och serverade lunch på Harpsund. Göran och Anitra gifte sig på Harpsund. Den tidigare S-ministern Björn Rosengren – jag tror att han då var något slags näringslivskonsult – gifte sig på Harpsund efter att han hade lämnat ministerjobbet. Ingvar Carlsson arrangerade enligt medierna bröllopsfest

för sin dotter på Harpsund. Och något som kanske verkligen skaver i hjärtat på Socialdemokraterna: Paret Erlander ska enligt medieuppgifter ha arrangerat studentfester på Harpsund när det begav sig.

Att kasta sten är sällan bra. Att göra det i glashus är ännu sämre, Patrik Björck.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 25 Svar på interpellation 2025/26:477 om Postnords nedläggningar i inlandskommuner

Anf. 143 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Sara Gille har frågat mig hur jag och regeringen avser att säkerställa tillgången till grundläggande postservice i Sveriges glesbygds- och inlandskommuner och om jag fört dialog med Postnord om konsekvenserna av nedläggningarna i Dorotea, Åsele och Sorsele. Vidare har Sara Gille frågat mig om jag anser att Postnords samhällsuppdrag är tillräckligt för att säkerställa statlig service i hela landet och då även i glesbygd samt om jag har analyserat vilka konsekvenser minskad fysisk postservice får för beredskap, totalförsvar och regional utveckling i inlandskommuner.

Enligt postlagen (2010:1045) ska det finnas en samhällsomfattande posttjänst, det vill säga en posttjänst som finns i hela landet, som är av god kvalitet och som innebär att alla användare kan ta emot postförsändelser och till rimliga priser kan avlämna sådana försändelser för befordran. Med postförsändelser avses adresserade försändelser som väger högst 20 kilo och som överlämnas i den slutliga form i vilken de ska transporteras av en tillhandahållare av posttjänster. Detta innebär att den samhällsomfattande posttjänsten avser både brev och paket.

Post- och telestyrelsen, PTS, är tillsynsmyndighet på postområdet och utfärdar tillstånd för att bedriva postverksamhet med stöd av postlagen. Tillstånden får förenas med villkor om skyldighet för tillståndshavare att tillhandahålla en samhällsomfattande posttjänst. PTS har utsett Postnord att tillhandahålla delar av den samhällsomfattande posttjänsten, såsom posttjänster för skriftliga meddelanden som väger högst 2 kilo. Postnord ska även tillhandahålla vissa posttjänster för paket som väger högst 20 kilo till vissa utsatta grupper som till exempel befinner sig i digitalt utanförskap eller bor långt från ett utlämningsställe. PTS ska utöva tillsyn av Postnords efterlevnad av tillståndsvillkoren. Av postlagen framgår att tillståndsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att lagen och de tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av lagen ska följas.

Hur Postnord bedriver sin verksamhet inom ramen för verksamhetsföremålet, som har sin grund i riksdagens beslut kring bolagets uppdrag, samt hur bolaget organiserar verksamheten för att uppfylla kraven i tillståndsvillkoren är en fråga för bolagets styrelse och ledning. Detta regleras i aktiebolagslagen (2005:551), som gäller för både statligt och privat ägda bolag. Lokaliseringen av brevbärarkontor utgör en del av bolagets förvaltning, organisation och löpande verksamhet och hanteras därmed av bolagets styrelse och ledning.

Posten är en grundläggande del av vårt samhälles funktion, inte minst i kris och krig. Det framgår av Postnords nuvarande tillståndsvillkor att bolaget ska ta fram riskanalyser för att beakta totalförsvarets behov av posttjänster under höjd beredskap. För att ytterligare stärka förutsättningarna för postoperatörer att distribuera postförsändelser i tider av höjd beredskap eller krig har regeringen beslutat om en ändring i förordningen (2018:1300) om statligt stöd för driftssäkra och robusta posttjänster och elektroniska kommunikationer. Ändringen gör det möjligt att finansiera åtgärder som syftar till att öka driftssäkerheten och robustheten för posttjänster.

Det är viktigt att människor har möjlighet att bo och verka i hela landet. Samtidigt behöver den samhällsomfattande posttjänsten vara anpassad efter de förutsättningar som finns i ett alltmer digitaliserat samhälle. PTS har regeringens uppdrag att bevaka, analysera och beskriva postmarknadens utveckling. Regeringen har beredskap att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa en posttjänst av god kvalitet i hela landet.

Anf. 144 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret, men jag kan konstatera att jag inte har fått svar på alla de frågor som jag ställde. Jag frågade om regeringen har haft en dialog med Postnord om nedläggningarna i Dorotea, Åsele och Sorsele och om regeringen har analyserat vad just de här förändringarna innebär för beredskapen och för våra inlandskommuner.

Jag skrev den här interpellationen i våras med tanke på att Postnord hade deklarerat att de skulle lägga ned postkontoren i de här kommunerna. I Dorotea är det redan genomfört, och postutdelningen sker från Vilhelmina. Kommer det här att påverka postutdelningen? Kommer det att bli utdelning varje dag, eller kommer det att bli var fjärde eller var femte dag? Det vet vi inte.

Jag vill ändå att vi ska tänka på det här med inlandsperspektivet. Det här är små kommuner i Norrlands inland. Detta kommer att slå väldigt hårt mot de kommunerna.

Jag bor själv i Dorotea. Det är Sveriges minsta kommun. Det är en kommun med strax över 2 200 invånare i hela kommunen. Det här är arbetstillfällen som försvinner från små kommuner, och det ger en väldigt negativ effekt för dem. Konsekvenserna när service flyttar blir olika beroende på var i landet du bor. Bor du i närheten kan det finnas ny postutdelning bakom knuten. Men är den flera mil bort slår det väldigt hårt mot de berörda människorna.

Det här är en kommun som har strax över 2 200 invånare. Det är klart att det slår hårt när ytterligare arbetstillfällen försvinner. När jobb försvinner påverkas kommunen. Vi i inlandskommunerna kämpar med att få folk att flytta till de kommunerna och att få medborgare att vilja bo där. Det ska bli attraktiva orter, och man ska vilja bo, verka och leva i de här kommunerna. Då behövs de här arbetena.

Jag begärde en utredning från RUT, riksdagens utredningstjänst, om det här med Postnord i våras. Jag fick veta att PTS hade konstaterat det vi redan vet, att vissa av de här kommunerna redan har så pass långt till postservice att det försvårar vardagen och arbetslivet för människorna där, och att PTS delade deras oro. Det är alltså inte bara min eller de andra inlandsbornas oro, utan även myndigheten själv ser problemet.

Min poäng är att vi redan vet att det är väldigt långa avstånd till postservice och att det är ett problem på vissa håll. Då tycker jag att man ska vara väldigt försiktig med förändringar som riskerar att förstärka det problemet.

Ja, vi har postlagen att förhålla oss till och ska ha posttjänst av god kvalitet i hela landet, som ministern själv säger. Men då måste det också fungera i verkligheten, inte bara på papper.

Jag förstår att färre brev kräver en förändring, och jag vet att det är Postnords styrelse och ledning som ansvarar för organisationen. Allt det där vet jag. Men regeringen har samtidigt ett ansvar för att postservicen fungerar, så hur långt ska den här utvecklingen gå innan regeringen anser att postservicen i glesbygden faktiskt riskerar att försämras? Människor ska som sagt kunna bo och verka i hela landet – och ha en bra postutdelning.

Anf. 145 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Precis som Gille säger har vi en postlag i dag, och PTS är tillsynsmyndighet. Postnord har uppdraget att genomföra det som lagen föreskriver, och sedan har PTS tillsyn över detta arbete och uppdrag. Är det så att Postnord inte följer det som lagen föreskriver och det som finns reglerat finns det möjligheter att utfärda exempelvis viten mot detta. Det är så vi har lagt upp det, så många av de frågor som Sara Gille ställer i den här debatten till mig som minister med ansvar för postlagen bör ställas till Postnords ledning. De får svara på hur de med dessa förändringar kan upprätthålla den lagstiftning och de föreskrifter som finns.

Det är väldigt svårt för mig att svara på en del av de frågor som ställs. Men med de förändringar vi nu gjort i distributionstiderna är ju tanken att posten ska kunna delas ut två fasta dagar i veckan. Gille frågade om det kan bli postutdelning varje dag. Det var ju länge sedan vi hade det, ärligt talat. Men med de förändringar vi nu har gjort har vi skapat förutsättningar för att Postnord ska kunna dela ut brev och försändelser två fasta dagar i veckan, vilket skapar stor förutsägbarhet för invånare runt om i landet.

Huruvida det här har varit uppe i ägardialogen med företaget vet inte jag, för det är inte jag som för den. Det är finansministern som för ägardialogen med samtliga bolag och därmed med Postnord. Jag ansvarar för själva postlagen och tillsynen. PTS ligger under mitt ansvarsområde, men ägardialogen med Postnord förs av finansministern. Jag kan inte berätta exakt vad som har sagts där, men jag förutsätter att Postnord som bolag uppfyller de krav som finns i lagstiftning och föreskrifter och har den verksamhet som är nödvändig för att uppfylla de kraven och föreskrifterna.

Mig veterligen har inte heller Sverigedemokraterna i budgetförhandlingar med regeringen drivit på för några förändringar i ägardirektiv eller några mer pengar för att de här kontoren ska kunna vara öppna. Men det är fritt fram att driva sådana frågor i kommande, hoppas jag, budgetförhandlingar under nästa mandatperiod. Vi får se då, men mig veterligen har Sverigedemokraterna inte drivit några sådana frågor eller några sådana krav i de förhandlingar som vi har haft i samband med budgetprocesserna.

Anf. 146 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag har fortfarande inte fått svar på min fråga om ministern haft dialog med Postnord. Det känner jag att jag ändå vill veta.

Ministern säger själv att posten är en grundläggande del i samhället. Det håller jag helt med om att den är, särskilt i krig och kris och så vidare, så där är vi helt överens. Men just därför tycker jag att den här utvecklingen väcker väldigt många frågor.

Vi i Sverige bygger ju upp totalförsvaret, och vi ska bli mindre sårbara. Men samtidigt samlas postverksamheten på färre platser. Det blir längre sträckor och större avstånd. Enligt RUT-utredningen som jag begärde blir det tyngre, och PTS delar den här oron.

Fysisk post behövs fortfarande inom sjukvård och omsorg, offentlig förvaltning, brottsbekämpning, försvar och så vidare. Digitalisering löser inte allt. Så är det. När samhället befinner sig i kris måste posten kunna nå ut.

Vad händer egentligen när systemen utsätts för störningar, när det blir olika störningar på vägar och järnvägar och så vidare? Det skulle jag vilja veta. Regeringen har själv pekat på dessa risker. Och när vi pratar om beredskap handlar det ju om att samhället ska fungera när allt inte funkar som vanligt, så det måste vara robusta system som faktiskt är hållbara.

Som sagt: Doroteas postutdelning utgår nu från Vilhelmina. Det är en bra bit från Dorotea. Jag flyttade till Dorotea 2018. Då hade vi ett bankkontor i Dorotea. Det flyttades till Vilhelmina. Nu flyttas postkontoret till Vilhelmina. En liten kommun som Dorotea, som redan kämpar för att behålla varenda invånare, får fortsätta kämpa och kämpa i motvind. Det är fruktansvärt frustrerande och väldigt svårt för en sådan kommun.

Politiken måste helt enkelt följa upp vad som händer. Postnord säger att det här inte ska påverka postutdelningen. Det har de själva gått ut med och sagt i medierna. Jag har väldigt svårt att förstå det. När det blir långa sträckor, om det sker någonting på vägen och så vidare – det är klart att det påverkar postutdelningen.

Jag skulle gärna vilja veta vad som krävs för att ministern ska gå in och säkerställa att det blir god kvalitet. Ministern säger att regeringen har beredskap, så vad är det som krävs för att regeringen faktiskt ska agera? När är gränsen nådd, helt enkelt?

Väger regeringen in det här med beredskap i sina tankar när man följer den här utvecklingen, om man nu följer utvecklingen i glesbygden? Jag frågar helt enkelt vilket ansvar regeringen tar för helheten när lokal närvaro minskar.

Anf. 147 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Sara Gille frågade mig när regeringen agerar, och det gör regeringen om lagstiftningen inte upprätthålls. Om Postnord inte kan bedriva en verksamhet som gör att lagens och andra föreskrifters krav upprätthålls eller uppfylls måste regeringen på något sätt agera.

Vi kunde se en sådan risk, och det är därför vi nu ändrar befordringstiderna. Vi kunde nämligen se att Postnord skulle ha mycket svårt att upprätthålla sin verksamhet om dagens befordringstider skulle löpa framgent. Det är därför vi nu har ändrat befordringstiderna.

Fram till 2030 beräknas brevvolymerna ha minskat med – lyssna nu! – 90 procent jämfört med 2000. Det säger sig självt att det med en sådan utveckling inte går att upprätthålla exakt samma verksamhet och bara tuffa på som om ingenting har hänt. Vi behöver anpassa kostymen och anpassa verksamheten efter en ny realitet, och det är detta vi nu har gjort.

Med dessa förändrade befordringstider ger vi nu också större förutsägbarhet för postmottagare. Vi ger Postnord möjlighet att bedriva sin verksamhet, och vi har kunnat ta hänsyn till de beredskapssektorer som Sara Gille nämnde i sitt anförande vad gäller läkemedel och totalförsvarets behov. Allt detta har varit en process som har tagit lång tid, för det har varit väldigt många intressen och aktörer att ta hänsyn till. Det har vi dock gjort, och vi har nu fått en slutprodukt som alla är tillräckligt nöjda med för att vi ska kunna gå fram med den.

Vi har också gett ett särskilt uppdrag till PTS att beakta totalförsvarets behov och framöver analysera hur vi kan upprätthålla en robust och säker postleverans även i tider av kris, förhöjt hot eller rent av krig. Jag tycker alltså att vi har hanterat den här frågan på ett väldigt ansvarsfullt sätt.

När det gäller frågan som Sara Gille känner att hon inte får svar på, alltså om jag har haft en ägardialog, är svaret nej. Det var det jag svarade på. Ägardialogen förs av finansministern, för det är hon som har bolagen. Jag för alltså inga ägardialoger med något statligt bolag.

Jag har besökt Dorotea vid ett av mina många kommunbesök i landet och känner till de utmaningar som denna fina kommun i Västerbottens inland har. Kommunen lider naturligtvis av en befolkningsavveckling och tyvärr också till viss del av en verksamhetsavveckling över tid.

Mig veterligen vill dock inte heller Sverigedemokraterna att politiken ska bestämma exakt var Postnord ska ha sina kontor och sin verksamhet. Detta är någonting som är upp till bolagen och deras styrelser att själva fatta beslut om. Jag tror också att den bästa ordningen att ha vad gäller bolagens verksamhet är att de fattar den här typen av beslut. Jag tycker att det vore olyckligt om politiken detaljreglerade bolagens verksamhet på det sättet. Jag tror inte heller, och har aldrig hört, att Sverigedemokraterna vill ändra den ordningen.

Sara Gille blir därför lite skyldig, tycker jag. Vad vill Sverigedemokraterna i den här frågan? Detta blir mellan raderna på något sätt en indirekt attack mot regeringen trots att man har suttit med vid förhandlingsborden och i budgetförhandlingarna och då inte drivit den här frågan. Jag måste faktiskt säga att det blir lite dubbla tungor från Sara Gille här.

Anf. 148 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Allt som görs är absolut gott, det säger jag inte emot – och nej, vi vill inte bestämma var kontoren ska vara. Det är inte det jag pratar om, utan det handlar mer om en oro.

Detta handlar inte endast om Postnord, utan det är mer en oro över att det blir långa avstånd och att små glesbygdskommuner som redan kämpar med befolkningsminskning får motvind hela tiden. Det är detta det hela handlar om, så nej, vi vill inte bestämma var de här postkontoren ska vara. Det är inte det vi ska gå in och göra. Frågan är mer hur det här ska funka så att det inte drabbar inlandsborna, helt enkelt.

Det behövs bra service överallt, men det kan inte vara identisk service i till exempel Stockholm och inlandskommunerna. Det förstår jag; det skulle vara orimligt. Jag har full förståelse för detta, men när det blir långa avstånd måste man ändå räkna med att det blir svårare.

Varje jobb betyder väldigt mycket för en liten kommun. Vi kämpar som sagt i motvind med att försöka få folk att stanna kvar. Jag tror att det var ytterligare 200–300 personer som bodde i kommunen när jag flyttade

dit. Det har alltså minskat väldigt fort de senaste åren, och regeringen måste se de här konsekvenserna. Det räcker helt enkelt inte att säga att krav och så vidare är uppfyllda när det bara är på papper. Vi måste se till att det faktiskt är så i vardagen.

Jag vill att regeringen faktiskt ska följa upp Postnords förändringar och vad dessa innebär för inlandskommunerna. Hur slår det mot de här små kommunerna? Jag önskar att ministern kunde ta med sig detta.

Anf. 149 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar Sara Gille för den här debatten. Jag ska absolut ta med mig detta.

Vi följer överlag landsbygd och Sverige när det gäller lokalisering, arbetsplatser och arbetsmarknad över hela Sverige. Precis som sagts här är det en utmaning att det i mycket av Norrbottens och Västerbottens inland över tid har varit en avfolkning som har varit dramatisk. Detta har naturligtvis påverkat både arbetslivet och arbetstillfällena i dessa kommuner.

När det gäller just Dorotea kan jag säga att Statens servicecenter aviserat att de ska öppna en verksamhet, så det går lite upp och ned när det gäller både avetableringar och nyetableringar.

Jag vill ändå hålla fast vid att det för mig med ansvar för postlagen gällande ansvar för Post- och telestyrelsen är så att Postnord är det bolag som ska leverera post till svenska hushåll. De har krav på sig som regleras både i lagstiftning och i andra typer av regleringar. Det är detta de ska uppfylla, och det är detta jag framför allt tittar på: Bedriver Postnord en verksamhet som i sin tur uppfyller lagens krav på postutdelning? Det är min viktiga fråga som civilminister, och vi kan se att detta sker hyfsat bra i dag men att det blir en allt större utmaning i takt med att brevvolymerna minskar och fortsätter att minska framöver.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 26 Svar på interpellation 2025/26:531 om fusk och arbetslivskriminalitet

Anf. 150 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag har noterat att jag har ganska långa interpellationssvar, men jag ska försöka dra igenom dem lite snabbt.

Sofia Amloh har frågat arbetsmarknadsministern vad ministern avser att göra för att begränsa möjligheten till långa kedjor med underentreprenörer. Interpellationen har överlämnats till mig.

Upphandlande aktörer, arbetsmarknadens parter, näringslivet, tillsynsmyndigheter och rättsvårdande myndigheter har ett gemensamt ansvar för att säkerställa att kriminella och oseriösa aktörer hålls borta från marknaden. De aktörer som bryter mot regler om arbetsvillkor och som begår brott och tillskansar sig offentliga medel på felaktiga grunder ska inte få offentliga kontrakt. Ett effektivt arbete med att utestänga dessa aktörer är avgörande för att skydda särskilt utsatta arbetstagare och främja sund konkurrens mellan företag samt för att värna samhällsekonomin och upprätthålla tilliten i vårt samhälle i stort.

Arbetslivskriminalitet förekommer ofta i branscher där tjänster upphandlas, exempelvis inom bygg- och anläggningsbranschen. Om det finns risk för oskäliga arbetsvillkor är upphandlande aktörer skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor.

Det är ett känt faktum att förekomsten av kriminella och oseriösa företag ökar längre ned i leverantörskedjan. Upphandlingslagstiftningen begränsar inte möjligheten för upphandlande aktörer att ställa krav på att en leverantör anger vilka underleverantörer som ska användas. Reglerna tillåter även krav som innebär att endast en del av kontraktet får utföras av underleverantörer. Den upphandlande aktören kan alltså ställa krav på att huvudleverantören har en väl fungerande inköpsfunktion som följer upp och utvärderar sina underleverantörer.

Regeringen har i *Färdplan för de offentliga affärerna 2025–2030* fattat beslut om ytterligare tre inriktningsmål för den nationella upphandlingsstrategin. Ett av dessa mål är att upphandlande aktörer ska säkerställa att endast seriösa leverantörer tilldelas offentliga kontrakt samt att leverantörerna följer avtal och gällande regelverk och har seriösa underleverantörer.

Upphandlingsmyndigheten har fått i uppdrag att informera, vägleda och möjliggöra erfarenhetsutbyte om hur färdplanen kan förverkligas, och regeringen har stärkt Upphandlingsmyndighetens förutsättningar att stödja kommunernas arbete med att motverka arbetslivs- och välfärdskriminalitet inom de offentliga affärerna. På regeringens initiativ har myndigheten tillförts 50 miljoner kronor över tre år för detta arbete. Även Ekobrottsmyndigheten har tillförts medel. Syftet med satsningen är att ge kommunerna bättre verktyg för att upptäcka och utesluta oseriösa aktörer i upphandlingar.

Upphandlingsmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har fått ett gemensamt uppdrag att utveckla formerna för och tillgängliggöra ett operativt och verksamhetsnära stöd för kommuner som hjälper dessa att motverka arbetslivs- och välfärdskriminalitet i inköpsprocessens olika delar.

Upphandlande aktörer har tillgång till flera verktyg för att säkerställa att leverantörer och underleverantörer följer lagar och avtal; bland annat kan misstänkt låga anbud ifrågasättas. Konkurrensverket har på uppdrag av regeringen lämnat förslag som syftar till att göra det lättare att förkasta oseriösa anbud i offentliga upphandlingar. Beredning pågår nu i Regeringskansliet.

Just nu pågår även en översyn av EU:s upphandlingsdirektiv. Sverige har framfört att det nya regelverket behöver innehålla bestämmelser som skapar förutsättningar för god konkurrens och motverkar korruption samt ger möjligheter till exkludering av oseriösa och kriminella aktörer.

Anf. 151 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Arbetslivskriminalitet handlar om kriminella, maffialiknande företag som bygger sina verksamheter genom svart arbete och illegal arbetskraft. Det är skenanställningar, människohandel, usla arbetsmiljöförhållanden och olika bidragsbrott. Arbetslivskriminaliteten göder också den organiserade brottsligheten. Arbetslivskriminaliteten hotar seriösa företag och utnyttjar arbetare under fruktansvärda villkor.

Den kriminella ekonomin i Sverige omsätter hisnande 352 miljarder kronor per år. Det är pengar som stjäls från vår gemensamma välfärd, som dessutom fungerar som kassako för gängen när de ägnar sig åt skjutningar

och narkotikahandel. Det som statsrådet redovisar i sitt svar är inte fel – jag har inga invändningar mot det – men det står faktiskt inte i proportion till hur omfattande samhällsproblemet är. Den mer rättvisa beskrivningen av det som redovisas i statsrådets svar är kanske snarare att det är en fis i rymden.

Arbetslivskriminaliteten handlar om systematiskt fuskande och om regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet inom en rad områden, från arbetsmiljö till ekonomisk brottslighet. Konsekvenserna är oerhört stora för arbetstagarna, för företag som sköter sig och för samhället i stort.

Dagens tillämpning av offentlig upphandling bidrar till att skapa osund konkurrens. Alltför ofta är det lägsta pris som är vägledande, och kostnaderna hålls nere på bekostnad av god arbetsmiljö. Detta är revor i systemet som vi måste täppa till.

Därför behöver vi ha en regel som säger att det får finnas max två underentreprenörsled och att det inte går att bolla vidare ansvaret till någon annan. Vi behöver se till att man vet var arbetsmiljöansvaret ligger. Det ska alltså vara max två underentreprenörsled. Det sades ingenting i svaret från statsrådet om detta, och statsrådet får gärna återkomma kring varför regeringen inte har gjort något när det gäller detta.

Det skulle också behöva upprättas en svart lista över de oseriösa arbetsgivarna så att den som sitter och gör en upphandling vet vilka företag man faktiskt inte ska anlita. Inte heller det har regeringen förmått ta tag i. Varför inte?
(Applåder)

Anf. 152 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tycker faktiskt, inte helt oväntat, att det är en lite orättvis kritik mot regeringen att säga att detta är en fis i rymden. Jag tycker inte att det är det.

Jag är visserligen part i målet och civilminister med ansvar för offentlig upphandling, men jag tycker att den här regeringen har gjort ganska mycket när det kommer till att upptäcka och komma åt de kriminella eller oseriösa leverantörerna och få bättre fungerande offentliga upphandlingar. Jag har faktiskt gott samvete gällande mycket av det vi har gjort.

Även om interpellationssvaret var lite för långt för min smak var det inte heltäckande; det finns ganska mycket som jag inte nämnde där, exempelvis Leverantörskontrollutredningens betänkande, som vi nu har gått vidare med och budgetsatt. Nu håller Bolagsverket på att jobba fram en leverantörskontroll, vilket kommer att vara till stor nytta och ha stor betydelse i arbetet med att i ett tidigt skede upptäcka oseriösa aktörer. Målet är nämligen att aldrig sluta kontrakt med en enda kriminell eller oseriös leverantör, vilket är ett mål som delas av partier över blockgränsen. Vi har även gjort en hel del annat.

Färdplanen för offentlig upphandling jobbade vi ganska länge med på Finansdepartementet, och den är bra. För den som använder färdplanen är den ett konkret verktyg – eller ger ganska konkreta guidelines, eller hur vi nu ska uttrycka det – för bra upphandlingar. Vi har adderat ett nytt upphandlingspolitiskt mål som handlar just om att utesluta oseriösa aktörer, och i färdplanen finns det en hel del konkreta tips, förslag och tankar om hur man som upphandlande myndighet bäst kan arbeta för att skapa murar kring de företagen.

Det är dock ändå så att varje statlig myndighet, varje kommun och varje region ansvarar för sin upphandling. Det finns i dag möjlighet – det har jag märkt även i många andra sammanhang – att inom ramen för offentlig upphandling göra mycket bättre upphandlingar än man gör i dag. Man ropar efter mycket men tittar sällan på var man står och stampar genom att gräva efter vad man själv kan göra. Hur kan man använda lagstiftningen på bästa sätt för att bland annat minimera risken för att sluta avtal med kriminella aktörer?

Man kan alltså göra mycket mer, och det var därför jag som civilminister kom fram till att vi under den här mandatperioden inte ska fokusera på att ändra lagstiftningen utan snarare stödja arbetssätt och metoder för att, med lagstiftningen som stöd, kunna genomföra så bra upphandlingar som möjligt.

Vi har också gett Konkurrensverket i uppdrag att ta fram förslag till en så kallad svartlistning. Vi har även tagit emot förslag om att onormalt låga anbud ska kunna uteslutas lättare än i dag, det vill säga stärka den juridiska möjligheten att göra det. Det är också några exempel på sådant vi har gjort för att komma åt den kriminella ekonomin.

Det sista jag ska svara på gäller detta med antalet underleverantörsled. Det är ändå så att Leverantörskontrollutredningen tittade på frågan och kom fram till att det med dagens EU-rätt inte är möjligt att begränsa antalet underleverantörer. Den bedömningen delades också av en massiv majoritet av remissinstanserna, och därför gick regeringen inte vidare med detta.

Jag vill dock verkligen betona att det i dag finns möjlighet för upphandlande myndigheter att ställa mycket högre krav på underleverantörer än vad som många gånger sker i dag. Jag vill verkligen uppmana upphandlande myndigheter att använda sig av den möjligheten.

Anf. 153 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Trots att statsrådet fyllde på sitt svar i sitt andra inlägg vill jag nog fortfarande påstå att svaret är mycket magert. Om det inte finns fler åtgärder eller fler svar på våra frågor om det omfattande samhällsproblem som arbetslivskriminalitet står för blir jag faktiskt orolig. Är det detta som är svaret är det faktiskt lite värre än jag trodde.

År 2007 ändrade den dåvarande borgerliga regeringen regelverket för arbetskraftsinvandringen. Man gjorde det till ett i stort sett helt oreglerat och liberalt system, vilket ledde till i stort sett fri arbetskraftsinvandring. Det möjliggör exploatering av människor och osund konkurrens, och det möjliggör den organiserade brottligheten.

År 2009 slopade samma regering revisionsplikten för mindre företag. Det var ett förslag som fick jättemycket kritik från en rad myndigheter: Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten och Åklagarmyndigheten. Rikspolisstyrelsen själv var orolig för vad detta skulle leda till gällande möjligheten att upptäcka ekonomisk brottslighet.

Nu står vi här med verkligheten framför oss. Exakt de konsekvenser som man varnade den dåvarande regeringen för brottas vi nu med, och den nuvarande regeringen har inte tagit tag i dem. Man har inte lyft konsekvenserna här, och man verkar inte ha några ambitioner att komma till rätta med dem. Inte minst Riksrevisionen konstaterade just dessa konsekvenser 2017. Det är ett omfattande problem som kräver omfattande åtgärder.

Fru talman! Det finns otaliga exempel på hur det här pågår varje dag. Den yttersta konsekvensen är ett faktum när arbetsmiljön brister till den grad att människor dör på sin arbetsplats. Det tog dessutom dagar att utreda vilka personerna var, eftersom man hade noll – och jag menar verkligen noll – kontroll på vilka som befann sig på byggarbetsplatsen när hissen rasade och fem personer fick sätta livet till.

Det konstaterades att 43 olika underentreprenörer var knutna till projektet i Sundbyberg, vilket belystes i utredningen av hur det komplexa ansvaret för arbetsmiljön var fördelat. Arbetsmiljöansvaret bollas runt och försvinner rakt ut i tomma intet.

Vi socialdemokrater vill lagstifta om max två underentreprenörsled i flera drabbade branscher – framför allt i den hårt drabbade byggbranschen. Varför har regeringen inte vidtagit de konkreta åtgärder som behövs för att göra skillnad i den här verkligheten? Hissolyckan inträffade faktiskt för flera år sedan. Man bollar runt arbetsmiljöansvaret. Vilka konkreta åtgärder har den här regeringen för att sätta stopp för det som pågår?

Regeringen har inte mer till svar, och det gör mig djupt oroad. Jag ger civilministern en chans till att berätta på vilket sätt man med omfattande åtgärder ska ingripa mot det här stora samhällsproblemet, som göder mycket av den kriminalitet vi ser.

(Applåder)

Anf. 154 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Nu vidgades ju debatten. Jag kan påminna dem utanför kammaren som eventuellt lyssnar på den här debatten om vad frågan var. Interpellationen som jag ska svara på innehöll en enda fråga: Vad avser ministern att göra för att begränsa möjligheten till långa kedjor med underentreprenörer? Det var frågan, och det är detta vi diskuterar i den här interpellationsdebatten.

Nu adderades hela välfärdskriminaliteten och arbetslivskriminaliteten. Jag har svarat på vad jag som civilminister har gjort och berättat vilka initiativ jag har tagit gällande lagen om offentlig upphandling. Om vi ska komma åt problemet med välfärdskriminalitet och arbetslivskriminalitet måste vi dock jobba med mycket mer än bara lagen om offentlig upphandling – det begriper väl var och en.

Det är därför många ministrar på andra departement har givit olika myndigheter nya uppdrag och gjort olika budgetsatsningar. Inte minst har Ekobrottsmyndigheten fått resurser och uppdrag som tangerar detta. Även Tullverket har fått mycket. Den här interpellationen ställdes till arbetsmarknadsminister Johan Britz, men eftersom den var ställd som den var gick den över till mig. Jag ansvarar för underleverantörer i offentlig upphandling, så det var rätt att frågan kom till mig.

Den debatt som förs av ledamoten tangerar Britz ansvarsområde. Ledamoten får väl återkomma med en ny interpellation och bredda frågeställningen lite så att den kommer till arbetsmarknadsministern nästa gång. Jag säger detta som ett litet tips.

Nog vidtas väldigt många åtgärder. Ett tiotal myndigheter har också fått ett samlat uppdrag att jobba mot välfärdskriminaliteten. Jag har redan svarat på varför vi inte har gått vidare med att lagstifta om att det får finnas max två underleverantörer som ett upphandlande företag kan använda sig av. Den utredning som tillsattes under den förra regeringens tid vid makten

kom fram till att detta strider mot EU-rätten och att det förmodligen skulle vara olagligt om Sverige införde en sådan lagstiftning. En stor majoritet av remissinstanserna delar den bedömningen, och vi går därför inte vidare med detta.

Med det sagt har jag en uppmaning till alla myndigheter: Det måste till en skärpning nu! Använd er av de möjligheter som finns vad gäller krav på att företag ska ha koll på sina underleverantörer! Använd de möjligheter som finns till efterkontroll! Utforma avtalen så att det går att följa upp upphandlingen! Det finns massor av best practice och massor av förslag, tankar och exempel på bra upphandlingar som gynnar små företag och den idéburna sektorn och som stärker konkurrensen men också gör att man har koll på att inga oseriösa eller kriminella aktörer skriver kontrakt med det offentliga.

Anf. 155 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Det är ganska symtomatiskt för den här regeringen när ministern säger att han bara ska besvara en enskild fråga när det handlar om ett så här stort samhällsproblem. Den här interpellationsdebatten handlar om fusk och arbetslivskriminalitet, som är omfattande problem. Om man ska lösa dessa problem och svara på frågor rörande dem behöver man vidga perspektivet. Nu hade jag ställt en viss fråga, men regeringen måste väl kunna hantera något som är så omfattande som detta?

Johan Britz har svarat på sådana här frågor i kammaren tidigare, och jag tycker att det är lite konstigt att han inte gör det nu. På senare tid har han dock inte mött olika fackförbund – framför allt mötte han inte Byggnads ordförande i morgonsoffan – rörande just den här frågan, så jag förstår att han inte är här i dag heller.

Arbetslivskriminaliteten hotar seriösa företag och utnyttjar arbetare under fruktansvärda förhållanden. Detta är ett utbrett och växande fenomen. Vi måste stoppa det här.

Socialdemokraterna vill sjösätta ett brett program med långsiktiga och kraftfulla insatser för att städa upp på svensk arbetsmarknad. Vi vill införa en svensk maffialag. Vi vill tillåta max två underentreprenörsled och förbjuda kriminella att driva vårdcentraler, skolor och HVB-hem. Vi vill svartlista fuskare och återinföra revisionsplikten. Vi vill motverka bolagsmålvakter och oseriösa företag. Vi vill se 10 000 fler kontroller om året för att motverka skattefusk och svartarbete.

Listan kan göras väldigt lång, och om vi får styra Sverige efter den 13 september kommer vi att beta av punkterna på den. Vi vill ha ordning och reda på svensk arbetsmarknad. Den organiserade brottsligheten hör inte hemma här. Vi kommer att se till att beta av listan punkt för punkt. Vi kommer att ta svensk arbetsmarknad på allvar, till skillnad från den här regeringen.

(Applåder)

Anf. 156 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag kanske inte är känd för att vara en de mest formalistiska personerna i den här regeringen, men lite formalist får jag ändå bli. Vi har en interpellationsdebatt här. Vi debatterar ju inte utifrån interpellationens rubrik, utan vi debatterar interpellationens innehåll.

Den här interpellationen består av tre meningar och en fråga. Frågan och innehållet i meningarna berör underentreprenörer. Det är detta som frågan utgår från. Det är väl klart att frågan då kommer till ansvarig minister. Vill man ha en bredare arbetsmarknadspolitisk och arbetsmiljöpolitisk debatt, eller en debatt om arbetslivskriminalitet, får man anpassa interpellationen vad gäller innehåll och frågeställning. Då kanske den kommer till en annan minister.

Detta är heller inte något nytt fenomen. Det låter som att välfärdskriminalitet är ett fenomen som har uppstått under de senaste fyra åren, men så är det verkligen inte. Detta har tyvärr växt i kraft under en lång period, och alla regeringar har på olika sätt tagit till åtgärder för att komma åt det. Det har dock visat sig vara svårt. De kriminella är tyvärr smarta och många gånger snabbare är vad lagstiftarna är.

Regeringen har med många olika åtgärder och genom många olika departement – kanske alla departement – jobbat för att komma åt fuskarna och de kriminella inom det här området. Väljarna får själva avgöra vem som har bäst track record vad gäller att komma åt den grova organiserade brottsligheten. Jag måste säga att vi från den här regeringens sida under fyra år har visat att vi med många åtgärder, både förebyggande och kraftfullare, mer repressiva sådana, nu till slut har börjat lyckas komma åt och slå hål på den grova kriminaliteten. Man kan exempelvis se det i den drastiska minskningen av antalet dödliga skjutningar.

Om vi får fortsätta med den här inriktningen på politiken och inte byter kurs, vilket Socialdemokraterna lovar att göra, tror jag att vi snart kommer att få se resultat vad gäller arbetslivskriminalitetens och välfärdskriminalitetens omfattning. Jag tror dock att den här regeringen behöver sitta kvar för att det ska ske.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 27 Svar på interpellation 2025/26:558 om nedskärningar i välfärden

Anf. 157 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Lawen Redar har frågat finansministern vilka konkreta åtgärder ministern och regeringen har vidtagit för att kommuner och regioner ska få tillräckliga resurser för att förhindra nedskärningar i välfärden och säkerställa kvaliteten i vård, skola och omsorg.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Kommunerna och regionerna har stor frihet att organisera sin verksamhet och ansvarar själva för de olika verksamheternas resultat, kvalitet och innehåll. Genom den kommunala beskattningsrätten har de även ett långtgående ansvar för finansieringen av sin verksamhet. Ungefär 75 procent av kommunsektorns totala intäkter utgörs av annat än statsbidrag, där intäkter från kommunalskatt står för den största delen. För det kommunala skatteunderlagets utveckling har regeringens politik för att stötta konjunkturen, öka tillväxten och få fler i arbete en stor betydelse.

Regeringen har bedrivit ett framgångsrikt arbete för att få ned inflationstakten, vilket till exempel innebär minskade kostnader med uppskattningsvis 50 miljarder kronor för pensionerna i kommunsektorn. Detta bi-

drar till ett ökat ekonomiskt handlingsutrymme. Regeringens prognoser pekar på stärkta skatteintäkter för kommuner och regioner både 2026 och 2027 i takt med att konjunkturen stärks.

Trots att statens budgetar för 2023 och 2024 behövde vara återhållsamma för att bekämpa inflationen gjorde regeringen under dessa år förstärkningar av de generella statsbidragen till kommunsektorn med sammantaget 16 miljarder kronor. Förstärkningarna är permanenta och fortsätter därmed att stärka hela kommunsektorns ekonomi framöver.

Oavsett vilken ekonomisk situation en kommun eller region befinner sig i är det viktigt att det finns ett långsiktigt förbättrings- och effektiviseringsarbete. I syfte att stödja kommunsektorn har regeringen vidtagit flera åtgärder för att på olika sätt stärka effektiviteten och kapaciteten i sektorn. Regeringens politik gynnar således de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och regioner och stärker därmed välfärden.

Anf. 158 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Regissören Nils Petter Löfstedt har gjort något så ovanligt som att rikta kameran mot de yrkesgrupper i vårt land som arbetar med att ta hand om andra: Sveriges omsorgs- och välfärdsarbetare, alltså de som arbetar med sina händer och med sina hjärtan. Dokumentären *Det omätbara* följer deras vardag i hemtjänsten, i äldreomsorgen och på förskolan. Dokumentären visar arbeten som är svåra att fånga i siffror men som samtidigt är fullständigt ovärderliga. Hur prissätter man att ett barn har fått tröst och nu kan återgå till lek, att en sjuk har fått omvårdnad och omsorg eller att en äldre har fått väldoftande och välsmakande mat, kanske på finporslin?

I november månad hade jag möjlighet att visa dokumentärfilmen här i riksdagen. När eftertexterna började rulla var det helt tyst i salen. Inte en enda ledamot lämnades oberörd. Vi har alla någon gång lämnat barn i händerna på en barnskötare eller förskollärare. Vi har alla en förälder som behöver eller förr eller senare kommer att behöva hjälp av hemtjänstpersonal eller äldreomsorgspersonal. Alla har vi troligen någon gång i livet varit sjuka och mött någon som har stannat kvar, lyssnat in och tagit hand om oss. Omsorgen och välfärden är inget som händer någon annan; den angår oss alla.

Omsorgsarbetarnas egna liv är dock en omöjlig ekvation. Till den här interpellationsdebatten har jag med mig över 600 brev riktade till oss beslutsfattare. De är skrivna av barnskötare, förskollärare, undersköterskor och äldreomsorgs- och hemtjänstpersonal. De kom från filmvisningen, och jag lovade att jag skulle möta finansministern i en interpellationsdebatt. Kanske får jag senare svar på varför hon inte är här.

Jag läser ur förskolläraren Saras brev: ”Jag älskar mitt yrke – men det värdesätter mig inte. Jag har vandrat genom sagolandskap byggda av kartong, lyssnat till barns viskningar om stjärnor och monster och svarat med berättelser som bär deras språk. Jag har varit medskapare av magi, där en filt blir ett hav, ett barn en kapten och en vanlig tisdag blir ett äventyr. Men nu bär jag yrket som en sten i bröstet. Vi sliter – inte bara på golvet. Förskolechefer kämpar också, vi är alla fångade i orimliga strukturer. Jag har sett fantastiska lärare och chefer gå sönder, tvingas lämna, bli sjuka efter att ha gett precis allt. Jag är 34 år och redan nära väggen. Det borde vara omöjligt. Men det är vår verklighet.”

Brev efter brev i denna hög vittnar om underbemanning, hög arbetsbelastning, bristande återhämtning och samvetsstress. Fackförbundet Kommunal återkommer nästan årligen till det som beskrivs här och till att personal i förskola och äldreomsorg har Sveriges högsta sjukfrånvaro. Bara 15 procent av personalen i omsorgen anser att bemanningen är tillräcklig, och bara 36 procent upplever att de kan fullfölja sitt uppdrag under rådande villkor.

Frågorna jag därför ställer till civilministern är: Är det som uttrycks i de hundratals breven och det jag säger här rimligt, det vill säga att man måste satsa på välfärden? Anser ministern att regeringen har gjort tillräckliga satsningar för att upprätthålla kvaliteten för personalen i vår gemensamma välfärd?
(Applåder)

Anf. 159 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Civilministern avslutade sitt svar med att säga: ”Regeringens politik gynnar således de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och regioner och stärker välfärden.” Jag tänkte ägna fyra minuter åt att tala om varför detta förmodligen är ett skrivfel.

Jag börjar med inflationen. Det är inte regeringen som har tagit ansvar för att bekämpa den. Det är landets löntagare som har betalat. De har betalat med tio års reallönesänkningar i en avtalsrörelse. Tio års reallönehöjningar utraderades. Rekord sattes i konkurser, i arbetslöshet och i skulder till Kronofogden. Regeringen valde att skydda höginkomsttagarnas köpkraft medan vanliga löntagare och inte minst välfärden lämnades i sticket.

Erik Slottner spelade i sitt svar ned betydelsen av generella statsbidrag genom att påpeka att de bara utgör 25 procent av kommunsektorns intäkter. I motsats till Slottner hävdar vi socialdemokrater att dessa bidrag till kommuner och regioner, som är statens största utgift och utgör 25 procent av finansieringen av välfärden, är en bottenplatta snarare än obetydliga. Denna bottenplatta borde givetvis värdesäkras, alltså inflationsskyddas, räknas upp, indexeras – använd vilket ord du vill. Kommunsektorn behöver kunna anställa lika många och köpa in lika mycket i år som man kunde i fjol om vi inte ska få nedskärningar.

Jag och mina partikamrater på den norrbottniska riksdagsbänken gjorde en beställning till riksdagens utredningstjänst för att se om det gick att få fram vad som skulle krävas för att man i år ska kunna anställa och köpa in lika mycket för de generella statsbidragen som man kunde vårt sista regeringsår, 2022. Erik Slottner skryter om förstärkningar på 16 miljarder under mandatperioden. Det är permanenta miljarder, vilket är bra, men för att man i år skulle kunna anställa lika många och köpa in lika mycket i välfärden som man kunde 2022 hade det krävts ytterligare 20 miljarder.

Under mandatperioden har det saknats över 70 miljarder till skola, vård och omsorg. Det är tusentals kollegor till lärare, undersköterskor, sjuksköterskor och läkare som saknas eftersom SD-regeringen har valt att prioritera att sänka skatten för landets höginkomsttagare.

Här kommer min korrigering av den sista meningen: Regeringens politik gynnar således inte de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och regioner.
(Applåder)

Anf. 160 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Med tanke på de siffror som nämndes i det sista inlägget kan vi konstatera att det i budgeten för 2026, utgiftsområde 25, där de generella statsbidragen ligger, skiljer 2,7 miljarder mellan regeringen och Socialdemokraterna. Det talas om hål på 70 miljarder kronor. Det här är inte något som Socialdemokraterna kan erbjuda i sin skuggbudget, vilket jag tänker kan vara intressant att veta, som lite konsumentupplysning.

Lawen Redar ställde en i princip omöjlig fråga: om ministern anser att regeringen har gjort tillräckligt. Det kan man inte svara ja på. Vilken regering gör tillräckligt? Behoven är ju på något sätt oändliga. Ger vi tillräckligt mycket bistånd? Det går inte att svara ja på den frågan när man ser människor som lider runt om i världen. Det spelar ingen roll hur mycket vi ger. Det är väldigt svårt att svara ja på frågan.

Jag tycker ändå att vi i regeringen, utifrån de förutsättningar som funnits, har visat att vi prioriterar kommunerna, regionerna och välfärden. I de två första budgetarna var reformutrymmet ganska skralt, men vi ville verkligen satsa på hushållens ekonomi eftersom den höga inflationen tyngde hushållen väldigt mycket. I både budgetpropositionen för 2023 och budgetpropositionen för 2024 lade vi mellan 35 och 40 procent av reformutrymmet på kommunsektorn – för att vi skulle upprätthålla en bra välfärd i hela landet. Det var det ena.

Man ska dock komma ihåg att en fjärdedel av kommunsektorns ekonomi kommer från statsbidragen, men den viktigaste delen kommer från skatteintäkter. Det är därför regeringens tillväxtskapande politik är så viktig också för kommunernas ekonomi.

Sedan har vi bekämpningen av inflationen. Oavsett vem som bär ansvaret för den och hur den kommit till är det ett faktum att vi har fått ned inflationen från tvåsiffriga tal till 0,7 procent, nu senast. Det betyder enormt mycket för kommunsektorn. Det som förmodligen är det enskilt viktigaste resultatet av regeringens politik för kommunsektorn är just den sjunkande inflationen. Det har vi gjort konkret. Frågan i interpellationen var vad vi konkret har gjort.

Det andra är höjda statsbidrag. Jag nämnde i interpellationssvaret 16 miljarder i generella statsbidrag, men där kan vi addera mycket mer än 16 miljarder i riktade statsbidrag, inte minst till sjukvården och skolan, som har fått många stora ökningar av de riktade statsbidragen. Vi har sett att de nu har resulterat i betydligt kortare vårdköer.

I dag är 100 000 fler sysselsatta i arbete än när vi tog över. Det är otroligt viktigt för kommunerna därför att det blir fler som betalar kommunal skatt.

Sedan vill jag som minister med ansvar för både digitalisering och offentlig upphandling säga att det finns en stor potential för all offentlig verksamhet att göra sin verksamhet effektivare och billigare genom bättre och effektivare offentliga upphandlingar. Det här har även Socialdemokraterna och Mikael Damberg gått ut och sagt.

Det ligger ett oerhört stort ansvar på kommunerna. Vi har genom olika åtgärder underlättat för kommunsektorn att göra bättre offentliga upphandlingar, för att kunna sänka kostnaderna där. Vi har också, inte minst genom skapandet av AI-verkstaden, kunnat skala upp och breddinföra digital innovation mycket snabbare än i dag, vilket kan ge stora kostnadsbesparingar för offentlig sektor. Detta är bara i sin linda, kan jag säga.

Vi kan inte bara kolla på intäkterna, utan vi måste också kolla på utgifterna. Där finns en stor potential i både digitalisering och offentlig upphandling i Kommunsverige.

Anf. 161 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Välfärden måste finansieras. Det stämmer att inflationsbekämpningen har varit helt nödvändig, men trots att vi har samma budgetram som Tidöregeringen har vi socialdemokrater kunnat omfördela och prioritera, till skillnad från det som civilministern gav uttryck för här.

Tidöpartierna valde skattesänkningar för höginkomsttagare, numera helt ofinansierade. För varje minut vi står här i talarstolen försvinner 200 000 kronor i ofinansierade lån. Det är så den ekonomiska politiken har bedrivits av Tidöpartierna.

Vi socialdemokrater tycker inte att höginkomsttagares skattelättnader ska gå före skolan, vården och omsorgen. Den politik som Tidöpartierna har bedrivit sätter faktiskt sina tydliga spår. En del kan väl skyllas på kommunerna, men långt ifrån allt.

Är det kommunens fel att söndagssteken inte kan vara kvar för de äldre i Arboga, eller är det faktiskt bristande underlag från staten som har gjort att kommunen har det rejält ansträngt just nu? I Gislaved får de äldre fryst mat från matbutiker i stället för nylagat. I förlossningsvården i Skåne ska nyförlösta barn nu torkas med strävt papper i stället för mjukt. De har helt enkelt inte råd.

Den fråga man ställer sig själv är: Hur långt ska det här gå? Vilka prioriteringar, herr talman? Civilministern slår sig för bröstet, men jag är faktiskt inte imponerad, allra minst när välfärdspersonal vittnar om att de inte längre hinner göra sitt arbete. Då kan inte svaret vara att verksamheterna ska effektivisera lite till.

Rätt snart går det över mot kortare raster, precisionsbemanning, färre händer och mindre personal. Vi kan tala hur mycket som helst om effektiviseringar i kommuner och nya styrmodeller, men det finns en gräns för hur mycket mänsklig närvaro man kan effektivisera bort, eller det som Kristdemokraterna försöker finna nu i valrörelsen: hjärtan.

I ett av breven i den lunta jag tog med mig, från en anonym välfärdsarbetare, står det så här: Så som verksamheterna ser ut i dag vet jag inte längre om välfärd är ett passande namn. Det är vad vi som arbetar i välfärden står för, men inte de som beslutar om den.

Herr talman! Med vårt budgetalternativ, bara för att korrigera de siffror som nämndes här i talarstolen, i alla fall för 2026, hade välfärden fått nästan 13 miljarder kronor mer än med Tidöregeringens politik. Vi hade lagt över 4 miljarder kronor mer på skolan och förskolan. Vi hade satsat omkring 2 miljarder mer på fler medarbetare i äldreomsorgen. Det betyder 4 000 fler anställda i Sveriges äldreomsorg.

När vi nu växlar över, då det föds färre barn och det blir väldigt många äldre i befolkningen, är det oerhört viktigt att växlingen är tydlig. Fler kommer att behöva anställas i en äldreomsorg med tryggare villkor och bättre förutsättningar, för om det är något äldreomsorgen behöver är det fler händer. Personalen står helt klart för stora hjärtan.

Vi socialdemokrater vet att vi behöver återupprätta en långsiktig finansiering av välfärden. Just därför går vi till val på att införa en bottenplatta där statsbidragen räknas upp i takt med inflationen. Det är i alla fall ett

försök att bryta den återkommande situationen där välfärdens verksamheter först får höra att de ska leverera mer och sedan själva får hantera kostnadsökningarna genom att skära ned.

Vi socialdemokrater vill se ökade resurser till sjukvården, barnomsorgen och äldreomsorgen. Vi har kunnat uppvisa att vi klarar av att prioritera, med samma budgetram.
(Applåder)

Anf. 162 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Som Lawen Redar sa är det bottenplattan för välfärden som detta i första hand handlar om.

Jag tycker att Erik Slottner redogör för regeringens linje alldeles ypperligt i sitt svar. De betraktar statsbidragen till välfärden som grädde på moset, och det är kommunernas problem om de inte får ihop det.

Vi betraktar statsbidragen till välfärden som bottenplattan, och därför behöver den värdesäkras. Att värdesäkra den i år kostar enligt beräkningarna från riksdagens utredningstjänst ungefär 1,5 miljarder mer än vad regeringen har lagt på de generella statsbidragen. Om vi har lagt över 2 miljarder mer har vi dessutom satsat ytterligare lite jämfört med vad utredningstjänstens beräkningar visar.

De stora glappen finns i början av mandatperioden. I den första budgeten saknades 13 miljarder bara det året. Eftersom man året därefter återigen inte möter vad inflationen ger saknas det ytterligare 4 miljarder nästa år, och året efter det saknas det ytterligare 1 ½ och därefter ytterligare 1 ½ miljard. Totalt är vi uppe i att det diffar 20 miljarder i år jämfört med 2022.

I varje års budget har vi socialdemokrater lagt till den här bottenplattan. Om våra budgetar hade gått igenom under hela mandatperioden hade vi haft tusentals fler lärare som jobbar i skolan. Man kanske inte hade behövt säga upp alla elevassistenter och resurspersoner. Vi kanske hade haft tusentals fler undersköterskor och sjuksköterskor, för det är de här dimensionerna det handlar om. Det är inte grädde på moset; det är bottenplattan för välfärden. Och det är den här regeringens ansvar att välfärden nu går på knäna.
(Applåder)

Anf. 163 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det var en väldigt fri tolkning av mitt inlägg att jag skulle ha pratat om att statsbidragen var grädde på moset. Om regeringen hade haft den synen hade vi aldrig ökat statsbidragen så mycket som vi har gjort!

För den som lyssnar på debatten är det ganska bra att veta att tre fjärdedelar av kommunernas intäkter består av skatteintäkter från kommunalskatt. Det är därför det är så viktigt att vi bedriver en tillväxtfrämjande politik som ökar sysselsättningen och antalet arbetade timmar, för då får kommunsektorn framför allt större intäkter för att finansiera sitt så otroligt viktiga välfärdsuppdrag.

Linus Sköld står här och talar om 1 miljard. Kommuner och regioner omsätter – om vi nu ska kalla det så – ungefär 1 500 miljarder. Då förstår man att det är väldigt lite pengar i det stora hela som vi pratar om när skillnaden är 1 eller 2 miljarder i en sektor som omsätter 1 500 miljarder kronor.

Regeringen tycker att de verksamheter som bedrivs i kommuner och regioner – sjukvård, äldreomsorg, skola och socialtjänst – är oerhört viktiga. Det är viktigt för omsorgen om och välfärden för utsatta människor, men det är också viktigt för det brottsförebyggande arbetet.

Det är därför regeringen har ökat de generella statsbidragen med 16 miljarder permanent under mandatperioden. Det är därför vi skjuter till så mycket pengar i särskilt riktade statsbidrag för att förbättra skolan och stärka inte minst skolor i utsatta områden och för att korta vårdköerna. Men det handlar också om att satsa på äldreomsorgens personal för att öka kompetensen hos dem som jobbar inom äldreomsorgen.

Nu ser vi att den här politiken ger resultat i form av förbättrad ekonomi i kommunerna. Kommunsektorns ekonomi förbättras nu. Kommunerna hade tuffa år 2023 och 2024, mycket till följd av den höga inflationen. Men vi ser nu hur kommunsektorn går med plus och att ekonomin ser allt bättre ut framöver i prognoserna för 2026 och 2027.

När regeringen nu stärker hushållens ekonomi med både lägre kostnader och lägre skatter kommer konsumtionen att öka. Vi ser hur tillväxten tar fart, arbetsmarknaden förbättras, sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar. Allt detta kommer att leda till att kommunernas ekonomi förbättras och till att kommunerna kan lägga mer pengar på den så viktiga välfärden, på vården och på omsorgen.

Många kommuner och regioner säger också att deras största utmaning nu inte är ekonomin utan att få händer och fötter. Kompetensförsörjningen, och inte ekonomin, är alltså det största problemet för många kommuner och regioner.

Nu gäller det att vi håller kursen och inte tappar fart. Vi ska inte byta kurs, som Magdalena Andersson säger sig vilja göra, utan vi ska hålla kursen framåt.

Vi ser hur regeringen har stöttat kommunerna och fått ned migrationen och asylinvandringen. Det minskar trycket otroligt mycket för många kommuner som har haft en stor invandring och stora integrationsutmaningar, inte minst på skolans område. Det trycket har regeringen med sin politik lättat.

När vi nu har fått ned skjutningarna och den grova kriminaliteten lättar detta också trycket på många kommuners socialtjänster runt om i landet. Vi ger socialtjänsten mycket bättre verktyg för att kunna hantera och förebygga den grova kriminaliteten. Allt detta gör regeringen också, för att stötta kommuner och förbättra vardagen för människor ute i Sverige.

Håll kursen! Ändra inte kursen, utan fortsätt rösta för en Tidöregering även efter den 13 september 2026! Då kommer kommunsektorn att gå glada tider till mötes.
(Applåder)

Anf. 164 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Det var ett varmt anförande för tillväxtfrämjande politik. Något som Tidöpartierna har missat under fyra års tid ska tydligen brännas in här under de sista veckorna före valdagen.

Vill man tala om tillväxt får man gärna samtala med oss socialdemokrater, för jag tror att vi vet hur man för och utvecklar en tillväxtfrämjande politik. Det handlar, precis som civilministern säger, om att få människor att arbeta fler timmar. Den första åtgärden borde då kanske vara att bekäm-

pa arbetslöshet, men notan som Tidöregeringen lämnar är 100 000 fler i arbetslöshet nu än när Ulf Kristersson blev statsminister.

Man kanske borde ha lagt vikten i den ekonomiska politiken på större satsningar framför skattesänkningar för höginkomsttagare. Det kan till exempel handla om bostadsbyggande, infrastruktur och avloppssystem och om att stötta kommuner och regioner – vad vet jag! Detta skulle regeringen ha gjort i stället för att bedriva kulturkrig mot den gröna industriella omställningen. Man borde ha fått till stånd det som hela näringslivet efterfrågar: en energiöverenskommelse som håller över tid. Men även detta har denna regering misslyckats med.

Jag går nu tillbaka till dagens debatt. Jag vill faktiskt tacka civilministern för en rätt engagerande debatt. Jag har dock svårt att känna någon större tillförsikt inför fyra ytterligare år med Tidöpartierna vid makten även om vi nu fick ta del av ett mycket energiskt inlägg.

Om de senaste fyra åren har visat något är det väl ändå att välfärdspersonalen inte har varit regeringens främsta prioritering. Jag hör inte heller någonting i dagens debatt som talar för att ytterligare fyra år skulle förändra den riktningen.

Tidöregeringen valde höginkomsttagarna; det framgår av varenda budget de har lagt på riksdagens bord. Vi socialdemokrater väljer barnskötaren, polisen, förskolläraren, läkaren, undersköterskan och byggarbetaren. Jag väljer en välfärd där den som tar hand om andra också själv får känna trygghet, värdighet och respekt. Vi vill ha ett samhälle som har råd att ta hand om dem som tar hand om oss. Men vilka är Tidöpartiernas löften? Det lämnas obesvarat i den här debatten.
(Applåder)

Anf. 165 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det är en faslig tur att Socialdemokraterna inte har fått styra under hela det här millenniet, för då hade en barnfamilj i dag betalat flera tusenlappar mer i inkomstskatt.

Socialdemokraterna röstar nej till vartenda jobbskatteavdrag, och sedan låter man dem vara kvar när man får regeringsmakten. Men några jobbskatteavdrag hade det inte blivit tal om ifall Göran Perssons era hade fortsatt under hela 2000-talet, och därmed hade en barnfamilj i dag fått betala flera tusenlappar mer i inkomstskatt.

Detta hade varit skadligt för svensk ekonomi, och såklart också för väldigt många hushålls ekonomi. Vi hade förmodligen fått lägre konsumtion, högre arbetslöshet och lägre tillväxt, vilket i sin tur hade drabbat kommunerna med svagare ekonomi och därmed sämre förutsättningar att satsa på välfärden.

Det kanske är just den här regeringens och tidigare borgerliga regeringars skattesänkningar på arbete som gör att vi nu har fler arbetade timmar i ekonomin och att tillväxten nu börjar ta fart. Tillväxten var låg när vi fick regeringsmakten hösten 2022, men vi har med en ny politisk inriktning sett till att tillväxten nu börjar ta fart. De ekonomiska prognoserna ser mycket ljusare ut nu än de gjorde för ett par år sedan.

Vi ser också optimism, inte minst hos företagen. Vi ser att optimismen ökar och att bilden av de kommande åren är mycket ljusare nu än den var för bara ett år sedan. Vi ser hur arbetslösheten minskar, och vi ser att det är nästan 100 000 fler personer som är sysselsatta i dag än för fyra år sedan.

Jag tycker att det finns mycket optimism och mycket att se ljust på framöver.

Lawen Redar nämner infrastrukturen och frågar hur det vore att satsa på den. Regeringen har lagt fram den största infrastrukturproposition som någon har lagt. Den ökade med 20 procent jämfört med den förra tolvårsperioden, och vi kan presentera många både reinvesteringar och investeringar i ny väg och järnväg.

Jag ser alltså optimistiskt på framtiden. Men det gäller att hålla kursen och inte byta kurs, som Socialdemokraterna verkar vilja.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 28 Svar på interpellation 2025/26:566 om demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet

Anf. 166 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Carina Ödebrink har frågat mig vilka initiativ jag och regeringen avser att ta inom EU och Europarådet för att öka trycket på Turkiet att respektera rättsstatens principer och Europadomstolens avgöranden.

Vidare har Carina Ödebrink frågat mig hur regeringen arbetar för att stötta det demokratiska civilsamhället, fria medier och människorättsförsvarare i Turkiet och om regeringen avser att inom EU verka för ett tydligare och mer samordnat agerande mot de återkommande inskränkningarna av oppositionens och civilsamhällets demokratiska rättigheter i Turkiet.

Slutligen har Carina Ödebrink frågat mig hur jag ser på utvecklingen där rättsväsendet i ökande utsträckning används mot oppositionella politiker och regimkritiker i Turkiet.

Den svenska regeringen ser med oro på det krympande demokratiska utrymmet, de många gripanden som sker och de rättsliga processer som pågår mot företrädare för oppositionen, civilsamhället och journalister i Turkiet, inklusive Istanbuls borgmästare Ekrem İmamoğlu. Regeringen anser att dessa gripanden är oförenliga med demokratiska principer.

Domstolsbeslutet i slutet av maj att avsätta partiledningen för Turkiets största oppositionsparti CHP, liksom polisingripandet mot dess partihögkvarter, väcker också allvarliga frågor om respekten för de mänskliga rättigheterna och om den demokratiska utvecklingen. Med hjälp av vår ambassad i Ankara och vårt generalkonsulat i Istanbul följer vi noga de processer som pågår.

Ett starkt civilsamhälle, yttrande- och föreningsfrihet samt fria medier är förutsättningar för en fungerande demokrati. Därför har Sverige sedan många år ett bistånd till civilsamhället, fria och oberoende medier och människorättsförsvarare i Turkiet genom både ambassaden i Ankara och generalkonsulatet i Istanbul. Det här är ett tydligt ställningstagande av den svenska regeringen. Från svensk sida tog vi senast i juli upp den inrikespolitiska utvecklingen med turkiska företrädare inför Natotoppmötet i Ankara.

Sverige har välkomnat och tagit tydlig ställning för Turkiets långsiktiga mål att bli medlem i EU och vill aktivt verka för en fördjupad relation mellan Turkiet och EU. Men den processen är bara möjlig om Turkiet

respekterar grundläggande fri- och rättigheter och upprätthåller rättsstatens principer.

Sverige är en tydlig röst inom EU och Europarådet för respekt för rättsstatens principer, civilsamhället och oppositionens demokratiska rättigheter i Turkiet. Så sent som i juni uttryckte vi oro vid ett ministerkommittémöte i Europarådet om verkställigheten av Europadomstolens domar över att människorättsförsvararna Osman Kavala och Selahattin Demirtaş fortfarande är frihetsberövade och underströk Turkiets skyldighet att verkställa Europadomstolens dom om frigivning. Den 17 juni uttalade vi oss i Europarådet om den demokratiska tillbakagången i landet och beslutet att avsätta CHP:s partiledning ledd av Özgür Özel.

Vi kommer att fortsätta att påpeka när Turkiet eller andra allierade inte lever upp till sina internationella åtaganden när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati. Vi tummar inte på våra principer, oavsett vilket land det gäller. Vi kommer att fortsätta detta arbete inom EU, Europarådet, OSSE och FN.

Anf. 167 CARINA ÖDEBRINK (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för svaret på denna viktiga interpellation.

Ministern uttrycker oro över utvecklingen och beskriver det som sker som oförenligt med demokratiska principer. Regeringen följer processerna och lyfter frågorna i olika internationella sammanhang. Det är bra, men problemet är att utvecklingen i Turkiet fortsätter i fel riktning och dessutom i snabb takt.

Det har gått knappt två månader sedan jag lämnade in min interpellation. Sedan dess har situationen ytterligare försämrats. Förtrycket av oppositionen har fortsatt och breddats. Det handlar inte längre bara om Ekrem İmamoğlu, även om behandlingen av honom är oerhört allvarlig. Han sitter fortfarande frihetsberövad.

Nu har en turkisk domstol dessutom beordrat plattformen X att blockera det konto som används för hans presidentkandidatur. Det handlar inte bara om en ensam oppositionspolitiker. Över 20 borgmästare har frihetsberövats, och fler än 80 kommuner har sedan lokalvalen 2024 på olika sätt drabbats av åtgärder som förändrat väljarnas utslag.

Efter en rättslig process mot CHP:s partikongress har Özgür Özel bildat ett nytt parti. En stor majoritet av CHP:s parlamentariker har följt honom. Vi ser alltså rättsliga processer som får konsekvenser för själva strukturen för den demokratiska oppositionen i Turkiet. Samtidigt försämras pressfriheten. Turkiet ligger på plats 163 av 180 länder i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex. Omkring 90 procent av de nationella medierna bedöms stå under regeringskontroll.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som jag reagerar på språket i statsrådets svar. Statsrådet sa att regeringen ser med oro på utvecklingen, att regeringen följer processerna noga och att Sverige lyfter frågorna. Jag betvivlar inte att regeringen gör detta. Men för drygt ett år sedan stod statsrådet i denna kammare och sa ungefär samma sak. Sedan dess har utvecklingen fortsatt åt fel håll. Då måste vi kunna fråga: När räcker inte längre oron?

Europarådets parlamentariska församling, som Sverige är en del av, har fördömt Turkiets hantering av protesterna efter İmamoğlus arrestering.

Europaparlamentet har slagit fast att Turkiets EU-process förblir blockerad därför att nödvändiga demokratiska reformer saknas. Jag kan dock inte hitta något tillfälle då den svenska regeringen offentligt och tydligt har fördömt de turkiska myndigheternas agerande mot den demokratiska oppositionen och mot försämringen av de mänskliga rättigheterna.

Därför vill jag fråga utrikesministern: Har Sveriges regering offentligt fördömt de turkiska myndigheternas agerande mot oppositionen? Om svaret är nej: Varför inte? Vad krävs ytterligare för att regeringen ska tala om ett systematiskt angrepp på den demokratiska oppositionen?
(Applåder)

Anf. 168 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Jag vill tacka min kollega Carina Ödebrink för att hon har tagit initiativ till den här viktiga debatten.

Jag vill lyfta en annan dimension av utvecklingen i Turkiet. Turkiet står nämligen inför ett historiskt vägval. Republiken Turkiets drygt hundraåriga historia har kantats av militärkupper, politiska konflikter och perioder av omfattande repression. Under stora delar av denna historia har också kurdernas identitet, språk och politiska rättigheter förnekats. Under mer än 40 år har den väpnade konflikten mellan den turkiska staten och PKK kostat tiotusentals människor livet.

Just nu ser vi dock något som vi inte har sett på länge: ett verkligt hopp om att den väpnade konflikten kan få ett slut. Den process som nu pågår mellan den turkiska staten och PKK kan bli historisk. Det ska vi välkomna, och det ska Sverige stödja.

Herr talman! Fred handlar dock inte bara om att vapnen tystnar. Den stora frågan är vad som kommer därefter. Kommer ett sekel av förnekande av kurdernas identitet, språk och politiska rättigheter att gå mot sitt slut? Kommer fredsprocessen att öppna dörren för demokratiska reformer? Kommer människor att kunna tala sitt hemspråk, uttrycka sin identitet och organisera sig politiskt utan rädsla? Det är det verkliga testet på om Turkiet går mot en ny demokratisk framtid. Här finns en motsägelse som oroar mig.

Samtidigt som det finns ett historiskt hopp om fred ser vi den demokratiska tillbakagång som Carina Ödebrink så tydligt har beskrivit. Oppositionella politiker frihetsberövas, journalister och människorättsförsvarare fängslas, pride förbjuds i Istanbul och rättsväsendet används på ett sätt som väcker mycket allvarliga frågor om demokratins framtid.

Herr talman! Utrikesministern konstaterar också själv i sitt svar att det demokratiska utrymmet krymper och att Turkiet fortfarande inte har verkställt Europadomstolens avgöranden när det gäller bland andra Selahattin Demirtaş. Därför vore det ett mycket tydligt tecken på att Turkiet verkligen vill öppna ett nytt kapitel att frige Selahattin Demirtaş, Figen Yüksekdağ och Istanbuls borgmästare Ekrem İmamoğlu och samtidigt respektera Europadomstolens beslut.

Herr talman! Turkiet har en historisk möjlighet – från konflikt till fred, från förnekande till erkännande, från repression till demokrati. Men de tre sakerna måste höra ihop. Därför vill jag passa på att fråga utrikesministern: Ser regeringen fredsprocessen som en möjlighet också till en bredare demokratisering av Turkiet? Och är regeringen beredd att tydligt framföra till Turkiets regering att en varaktig fred också måste innebära respekt för

kurdernas språkliga, kulturella och politiska rättigheter och ett större demokratiskt utrymme för hela Turkiets befolkning?
(Applåder)

Anf. 169 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Till att börja med vill jag tacka Carina Ödebrink för en viktig interpellation. Jag tror att vi i grunden är överens om mycket. Det tycker jag också är en styrka från svensk sida. Sedan kan man naturligtvis stå här och debattera exakt vilka ordval som ska göras.

Jag konstaterar att jag tidigare har nämnt att regeringen ser med stort allvar på den senaste inrikespolitiska utvecklingen i Turkiet, där oppositionella har frihetsberövats. Respekten för den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna inklusive yttrandefrihet, demokrati och rättsstatens principer är helt avgörande och naturligtvis också en förutsättning för ett EU-medlemskap. Medborgare måste kunna lita på att domstolar fattar oberoende och opartiska beslut utifrån gällande lagar och evidensbaserad bevisning, inte utifrån politiska intressen eller påtryckningar.

Låt mig därför vara väldigt tydlig: Ett starkt, oberoende rättsväsen är inte bara en grundpelare i en fungerande rättsstat och en demokrati utan också ett centralt krav för ett EU-medlemskap. Därför är det viktigt att Sverige och EU fortsatt tydligt framhåller våra förväntningar på Turkiet just som kandidatland till EU och landets skyldigheter som medlem i Europarådet och fördragsslutande part till Europakonventionen. Turkiet måste säkerställa ett oberoende rättsväsen som står fritt från politisk påverkan och som inte används som ett verktyg för att begränsa oppositionella eller regimkritiska röster.

När det sedan gäller processen med PKK är det naturligtvis väldigt positivt att man nu har deklarerat att de upplöses och att dialog förs med partiet, men denna process måste ske fredligt och med demokratiska medel. Även denna del följer vi naturligtvis mycket nära. Naturligtvis påverkar vi också i alla delar vi bara kan för att det ska gå i en positiv riktning.

Anf. 170 CARINA ÖDEBRINK (S):

Herr talman! Jag vill ta fasta på en formulering i utrikesministerns svar som jag verkligen instämmer i. Ministern sa att ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för en fungerande demokrati. Precis så är det. Kanske är det särskilt viktigt i ett land där de demokratiska institutionerna försvagas.

Det gäller också grupper som är särskilt utsatta. I förra årets interpellationsdebatt om Turkiet lyftes situationen för hbtqi-personer. Sedan dess har utvecklingen dramatiskt försämrats. Flera europeiska människorättsorganisationer varnade så sent som i april för en eskalerande repression mot hbtqi-aktivister och hbtqi-organisationer i Turkiet. En organisation för unga har beordrats att upplösas, dess företrädare har ställts inför rätta och det finns fortsatt oro för ytterligare repressiv lagstiftning.

Det här är viktigt, för den demokratiska tillbakagången märks i människors vardag – i möjligheten att organisera sig, uttrycka vem man är och kräva sina mänskliga rättigheter.

Detta gör regeringens politik svår att förstå. Samtidigt som utrikesministern betonar civilsamhällets betydelse minskar nämligen den samlade svenska Sidaramen för Turkiet med en tredjedel. Då vill jag vara noggrann

och säga att detta inte betyder att stödet specifikt till civilsamhället minskar lika mycket. Det kan jag inte utläsa av vad jag har försökt få fram.

Regeringens egen nya strategi säger att civilsamhälle, demokratirörelser, oberoende medier och människorättsförsvarare ska stärkas när det demokratiska utrymmet krymper. Den säger till och med att samarbete med statliga aktörer ska undvikas och oberoende demokratiska aktörer prioriteras i länder med allvarlig demokratisk tillbakagång. Det är en bra princip, men då måste den också få konsekvenser. Vad är det nämligen vi ser i Turkiet i dag om inte en demokratisk tillbakagång?

Herr talman! Sverige kan naturligtvis inte ensamt förändra utvecklingen i Turkiet. Men Sverige är inte maktlöst. Vi har biståndet. Vi är medlemmar i EU, Europarådet och OSSE. Vi har diplomatiska relationer med Ankara. Europarådet har också visat att det går att tala tydligare.

Därför undrar jag varför Sverige inte är mer proaktivt. Varför nöjer sig regeringen med att följa utvecklingen när man också kan försöka påverka den?

Jag vill fråga statsrådet: Om ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för demokrati, varför minskar då regeringen den samlade svenska biståndsramen för Turkiet just när det demokratiska utrymmet krymper? Och vilka konkreta initiativ har regeringen själv tagit, inte bara deltagit i eller ställt sig bakom, inom EU och Europarådet för att öka trycket på Turkiet? För mig är det detta som är skillnaden mellan att följa en utveckling och att faktiskt försöka förändra den.
(Applåder)

Anf. 171 KADIR KASIRGA (S):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för det försiktiga svaret.

Jag vill ändå komma tillbaka till själva kärnan i min fråga. Naturligtvis ska Sverige välkomna att en mer än 40 år lång väpnad konflikt kan gå mot sitt slut. Om människor slipper dö, om familjer slipper begrava sina barn och om politiken kan ersätta vapnen är det ett historiskt framsteg. Jag skulle gärna vilja höra ett tydligt välkomnande av den här fredsprocessen och att man stöder den.

Men det finns också andra frågor, som jag nämnde i mitt första inlägg. Vad kommer efter att vapnen har tystnat? Den kurdiska frågan i Turkiet uppstod nämligen inte med PKK, och den försvinner inte automatiskt om PKK lägger ned sina vapen. Frågan handlar också om rätten till hemspråk. Den handlar om identitet. Den handlar om politisk representation. Ytterst handlar den om demokrati och lika rättigheter.

Därför menar jag att Sverige och EU inte bara kan vara åskådare till processen. Vi bör stödja en fredlig utveckling men också vara tydliga med vad som krävs för en varaktig fred.

Här blir Selahattin Demirtaş ett tydligt exempel. Utrikesministern säger själv i sitt interpellationssvar att Sverige i Europarådet har understrukit Turkiets skyldighet att verkställa Europadomstolens dom om hans frigivning.

Herr talman! Turkiet har nu en möjlighet som kanske inte återkommer på många år. Freden måste också märkas i människors vardag – i deras språk, deras rättigheter, deras politiska frihet och deras möjlighet att delta i den demokratiska kampen. Därför upprepar jag min fråga: Är regeringen beredd att driva just detta perspektiv gentemot Turkiet – att fredsprocessen

måste följas av konkreta demokratiska reformer och respekt för kurdernas politiska rättigheter?
(Applåder)

Anf. 172 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Jag upplevde att Kadir Kasirga inte lyssnade tillräckligt, men jag har varit tydlig med att det är självklart att vi välkomnar fredsprocessen. Däremot höjer jag ett varningens finger om att det naturligtvis är viktigt att processen sker på ett fredligt sätt, men vi stöttar naturligtvis fredsprocessen.

Jag undrar också om Carina Ödebrink faktiskt lyssnade. Det handlar inte bara om att vi följer situationen. Jag beskrev i ett långt interpellationssvar allt vi gör för att sätta ytterligare press. Vi påverkar absolut – inte bara följer.

Jag vill lyfta fram tre sätt regeringen arbetar på för att stötta mänskliga rättigheter i Turkiet.

För det första tar jag och mina kollegor regelbundet upp MR-frågor bilateralt med turkiska företrädare. Här handlar det inte bara om att ställa sig bakom uttalanden i olika sammanhang utan också om att föra en tuff dialog med sin motpart och ställa krav.

För det andra arbetar vi tillsammans med andra länder inom multilaterala forum som Europarådet, FN och OSSE, vilket också har lyfts upp i debatten tidigare, för att sätta gemensam press.

För det tredje – och det här är otroligt viktigt – ger vi stöd till civilsamhällesorganisationer och andra internationella aktörer som arbetar för jämställdhet, yttrandefrihet, hbtqi-personers rättigheter och migranters mänskliga rättigheter.

Låt mig ge ytterligare några konkreta exempel. Inför Natos toppmöte i Ankara tog vi bilateralt upp frågor om just journalisters ackreditering och behovet av fria medier. Vi framförde tydligt att yttrandefriheten är en grundläggande mänsklig rättighet i en demokrati och att oberoende journalister måste kunna granska politiska möten och beslutsfattare. Inom EU arbetar vi för en gemensam europeisk röst. Ofta får vi större genomslag om vi sjunger i kör jämfört med om vi sjunger solo. Jag har redan nämnt arbetet i Europarådet.

Därtill gjorde vi i EU tidigare i somras ett gemensamt uttalande i FN:s MR-råd där vi uttryckte stark oro över den demokratiska tillbakagången i Turkiet. Genom vårt bistånd stöder vi bland annat kvinnojourer, oberoende medier och journalister, projekt som stärker ungas politiska deltagande samt advokatnätverk som arbetar för yttrandefrihet och rättsstatens principer.

Mänskliga rättigheter är inte förhandlingsbara. Därför kommer Sverige att fortsätta att agera tydligt, konsekvent och aktivt i arbetet för att försvara och främja dem i vår relation till Turkiet. Här är jag glad att det finns så stort stöd i riksdagens kammare.

Om man följer Carina Ödebrinks resonemang i tangentens riktning, tycker hon att vi ska avbryta det samarbete vi har med Turkiet när det gäller brottsbekämpning? Vi vet att många som ligger bakom den grova organiserade brottsligheten har flyttat från solkusten i Spanien till Turkiet, och vi har varit framgångsrika med att komma åt många av nyckelpersonerna genom det samarbetet. Jag tycker att det är viktigt för att främja

svenska intressen, men Carina Ödebrink får gärna svara på hur hon ser på frågan.

Anf. 173 CARINA ÖDEBRINK (S):

Herr talman! Nu är det jag som har skrivit interpellationen, och det är jag som ställer frågorna. Nu fick jag en fråga tillbaka från statsrådet när det gäller samarbetet med Turkiet avseende att bekämpa kriminaliteten, och det är egentligen en annan fråga som berör ett annat ämne. Självklart tycker jag att det är ett viktigt samarbete – så har jag det sagt.

Jag tackar för debatten i detta viktiga ämne, men min fråga kvarstår: Var är och var finns handlingskraften?

Under lång tid har vi hört att regeringen ser med oro på utvecklingen, följer processerna, för dialog och lyfter upp frågorna. Samtidigt ser vi en situation som blir värre för varje dag.

Turkiet är en viktig partner till Sverige. Det är en Natoallierad, en medlem av Europarådet och ett kandidatland till EU – även om det är satt på paus. Men om ett land är av strategisk betydelse kan det inte vara överordnat att ställa krav på och framhålla bristen på mänskliga rättigheter.

Statsrådet sa att mänskliga rättigheter inte är förhandlingsbara. Nej, det är de inte. Men då tycker jag att regeringen kunde vara tydligare. Statsrådet har inte svarat på om man offentligt har fördömt Turkiets agerande. Det har jag inte fått något svar på. Det skulle vara en viktig signal för Sveriges del.

Var går gränsen? Vad tycker statsrådet ytterligare ska hända innan man offentligt och tydligt fördömer angreppen på den demokratiska oppositionen och på mänskliga rättigheter?

(Applåder)

Anf. 174 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Turkiet är en allierad inom Nato och en viktig säkerhetspolitisk aktör. Det förhindrar inte att Sverige fortsätter att reagera när Turkiet inte lever upp till sina internationella åtaganden eller underlåter att implementera Europadomstolens beslut. Jag har också mycket tydligt redogjort för alla åtgärder som Sverige har vidtagit.

Vårt partnerskap som allierad ger oss också ökade möjligheter att kommunicera våra ståndpunkter direkt till Turkiets representanter parallellt med vårt viktiga biståndssamarbete, som jag också har redogjort för tidigare. Vi stöttar inte minst det viktiga civilsamhällets aktörer.

Sverige är i dag en av få bilaterala givare som fortsätter att ge stöd till turkiska civilsamhällesorganisationer som arbetar för att stärka respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Vi är även aktiva på jämställdhetsområdet, där vi har hög kompetens och ett gott anseende.

Sverige kommer att fortsätta att verka för att mänskliga rättigheter ska respekteras i Turkiet bilateralt och genom EU, Europarådet, OSSE och FN.

Sedan måste jag avslutningsvis säga att det är en total nyhet för mig att man i en debatt inte får ställa motfrågor som statsråd. Det är en spännande tolkning av just begreppet debatt. Jag hoppas att vi ska fortsätta att debattera frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 29 Svar på interpellation 2025/26:573 om USA:s krig mot Iran

Anf. 175 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Om jag hade vetat att det här var Carina Ödebrinks allra sista debatt i kammaren hade jag naturligtvis uppmärksammat det. Jag önskar henne all lycka till i framtiden!

Herr talman! Håkan Svenneling har frågat mig om jag har för avsikt att ta upp att USA:s attacker kan utgöra ett brott mot folkrätten i de bilaterala relationerna med USA. Håkan Svenneling har även frågat mig på vilket sätt jag kommer att agera för en fortsatt de-eskalering i Mellanöstern mellan USA och Iran, men även mellan Israel och Libanon. Slutligen har Håkan Svenneling frågat mig hur jag och Sveriges regering kommer att agera för att stödja det iranska folkets rätt till demokrati och frihet.

Jag delar Håkan Svennelings oro över situationen i Iran och den bredare regionen. Den iranska regimen bär ett stort ansvar för den negativa utvecklingen i Mellanöstern. Irans kärntekniska program har brutit mot landets förpliktelser enligt icke-spridningsavtalet. Landet stöder flera terroristorganisationer i regionen och utövar ett brutalt förtryck mot sin egen befolkning. Från allra första början har jag varit tydlig med att det är svårt att se att USA:s och Israels attacker var förenliga med folkrätten. Inte heller Irans attacker mot sina grannländer är förenliga med folkrätten.

Vi befinner oss i ett känsligt skede där attacker från både USA och Iran återigen äger rum, samtidigt som det råder stor osäkerhet om det bräckliga samförståndsavtalets framtid.

Regeringen arbetar kontinuerligt med att främja de-eskalering i Mellanöstern, inklusive mellan Israel och Libanon. Detta gör vi bland annat genom ett tydligt agerande inom EU och FN samt bilateralt, inte minst i samtal med regionala partner i regionen. Jag besökte själv Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Qatar i början av sommaren för att visa regeringens solidaritet med dessa länder, som drabbats hårt av Irans attacker, och föra diskussioner om hur vi på bästa sätt kan bidra till regional stabilitet.

Regeringen står och kommer att fortsätta stå bakom de modiga iranska kvinnor och män som kämpar för att deras mänskliga rättigheter, inklusive yttrande- och mötesfrihet, ska respekteras. Det gör vi dels genom vårt bistånd, dels genom att verka för ett ökat internationellt tryck mot den iranska regimen. Regeringen har under våren beslutat om ett stöd på 10 miljoner kronor till människorättsförsvarare och andra aktörer som på olika sätt arbetar för ökad yttrandefrihet och respekt för mänskliga rättigheter i Iran. Sverige har också varit drivande i EU för sanktionslistningar mot Iran, inklusive terroristlistningen av Islamiska revolutionsgardet IRGC och sanktioner mot regimföreträdare som bär ansvar för det dödliga våldet mot fredliga demonstranter i början av året. Det arbetet kommer att fortsätta.

Anf. 176 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag har med anledning av utvecklingen i världen ställt två interpellationer till utrikesministern som vi ska debattera i dag. Båda interpellationerna lämnades in för ganska länge sedan, redan före midsommar, och är därför ganska generella till sin utformning och karaktär. Jag

fick under sommaren ett mejl med en fråga om hur det fungerar med interpellationer och vill därför tydliggöra det.

Tyvärr har vi sett USA:s och Israels krig mot Iran ta ny fart under sommaren. Gång på gång har vi hört USA:s president Donald Trump säga att en överenskommelse är väldigt nära, och sedan har attackerna mellan länderna tagit fart på nytt.

Det är uppenbart att vi lever i en farlig tid, då fred inte främjas på samma sätt som förut. Framför allt undergräver stormakten USA gång på gång folkrätten. Det har inte minst Trumps idéer om Grönland visat. USA:s krigföring har också rekordlågt stöd hos det amerikanska folket. Det är inte en alltför vågad gissning att det blir ett tungt sänke för republikanerna i höstens mellanårsval.

Även vi i Sverige påverkas mycket. Hormuzsundet har blivit skådeplats för många av de attacker, framför allt sjöblockaderna, som både Iran och USA har inlett. Det är annars en global, viktig och avgörande transportled. I bransch efter bransch som jag träffar i denna valrörelse är oron stor när priser på insatsvaror sticker iväg som en konsekvens av kriget.

Det är uppenbart att detta krig aldrig borde ha startats. Men samtidigt är regimen i Iran en av de grymmaste regimerna på vår jord. Det iranska folket har gång på gång visat att man har fått nog. Kvinna, liv, frihet ekar fortfarande världen över och har gjort så ända sedan det förra valet i Sverige. Jina Mahsa Amini mördades av den iranska regimen bara dagar efter att vi gick till valurnorna den gången.

Herr talman! Mycket har hänt med Sveriges Iranpolitik under denna mandatperiod. Den har skärpts betydligt, och enigheten mellan riksdagens partier har ökat. Vi har också fått med oss EU till slut.

Pressen på den iranska regimen är hårdare än någonsin. Men om vi hade haft receptet för hur vi ska få regimen på fall hade den redan fallit. Donald Trump trodde att det räckte att döda många i det iranska ledarskiktet. Men det har visat sig vara fel.

Nu är det helt avgörande hur Sverige och Sveriges regering agerar. Att inte stöta sig med Donald Trump har under lång tid varit en ny och ganska underlig ledstjärna för högerregeringen. Statsministern har snurrat in sig i något resonemang om vad han kallar för traditionell folkrätt.

Herr talman! Det finns *en* folkrätt. Det är den folkrätten Donald Trump bryter mot.

Sverige måste tydligt markera mot USA och Israel att deras krig bryter mot folkrätten. Utrikesministern säger att hon har svårt att se att attackerna är förenliga med folkrätten. Men kommer hon att ta upp den frågan med USA och med Israel? När jag hör utrikesministerns svar verkar svaret på den frågan vara nej. I stället ser vi en regering vars försvarsminister går på konstmuseum med dessa regeringars ambassadörer. Jag tycker att det säger mycket om högerns utrikespolitik.

Vi måste också vara tydliga mot den iranska regimen. Åren med gullande är slut. Stöd till demokratikämpar och press på den iranska regeringens ledarskikt måste vara vårt fortsatta fokus. Där upplever jag ändå att utrikesministern är tydlig i sitt svar till mig i dag.

Anf. 177 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Den här interpellationen, som lämnats in av Vänsterpartiet, bygger på en föreställning som gång på gång har visat sig vara fel,

nämligen att den iranska regimen kan mötas med diplomati och förhandlingar.

Problemet är att den iranska regimen använder diplomati på ett helt annat sätt än demokratiska stater gör. Vi vet att regimen har använt diplomater för påverkansoperationer, underrättelseverksamhet och flyktingspionage. Vi vet också att den iranska regimen har riktat hot och våld mot regimkritiker långt utanför Irans gränser, även här i Sverige.

Därför reagerar jag när interpellanten skriver att vägen framåt är diplomati och de-eskalering. Diplomati är ett verktyg som kan användas mellan stater som respekterar internationella spelregler. Den iranska regimen har gång på gång visat att den inte gör det. Det är trots allt en regim som inledde sitt styre genom att storma USA:s ambassad i Teheran och hålla amerikanska diplomater som gisslan i över ett år.

Samma regim har under lång tid bedrivit flyktingspionage här i Sverige. På senare år har regimen i Iran dessutom kopplats till attentatsplaner och användning av kriminella nätverk mot personer här i Sverige.

När många iranier i Sverige kräver att den iranska ambassaden ska stängas gör de inte det därför att de är emot diplomati som princip. De gör det därför att de vet hur regimen använder sina diplomater. Regimen använder sina diplomater för att skada människor, för påverkansoperationer och i underrättelseverksamhet.

Därför har jag en enkel fråga till interpellanten. När regimen i Iran använder diplomati som ett verktyg för transnationell repression och påverkansoperationer, varför anser Vänsterpartiet att just mer diplomati med Iran är lösningen?

Och när interpellanten talar om de-eskalering undrar jag: När kommer den iranska regimen att de-eskalera sin våldsutövning mot människor här i Sverige?

Det anmärkningsvärda är att Vänsterpartiet under lång tid har fokuserat mer på att minska trycket mot den iranska regimen än på att öka trycket mot den. Den mest betydande yttre militära pressen mot regimen kommer just nu från USA och Israel. Det är de som står mellan det iranska folket, som är obeväpnat, och den iranska regimen, som skjuter mot detta folk.

Skillnaden mellan mig och Vänsterpartiets utrikespolitiska talesperson är att jag vill se mer yttre press mot regimen i Iran. När denna regim under två dygn mördar 40 000 människor tycker jag att världen måste pressa regimen på olika sätt. Det är uppenbart att det iranska folket inte har verktygen för att göra det.

Att avsluta detta krig i dag eller i morgon kommer inte att leda till demokrati i Iran. Det kommer att förvärra diktaturen.

Jag måste fråga interpellanten hur han ser att iranierna ska störta mullornas regim utan det stöd som de i dag får från USA och Israel. Vad man än tycker om detta krig återstår ett faktum: Om trycket mot regimen försvinner kommer demokratin inte att segra, utan då kommer regimen att vinna.

Det är därför jag frågar interpellanten: Hur ska iranierna störta mullornas regim om den yttre pressen mot regimen upphör?

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 178 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis vara tydlig och säga att det här inte är USA:s krig mot Iran. Det är ett krig mot den islamistiska ockupationsmakten och därmed ett krig för Iran, och inte bara för Iran utan för hela den fria världen.

Än i dag mördas människor dagligen. Vi såg att över 50 000 människor mördades av regimen. De slaktades på gatorna i Teheran och i andra städer.

Mina frågor till interpellanten är: Är inte det tillräckligt? Hur långt ska det gå innan omvärlden reagerar och hjälper till? Hur många ska massakreras och slaktas?

Artikel 51 i FN-stadgan tillåter självförsvar vid väpnade angrepp. Regimen har attackerat genom proxyer, de har hotat med kärnvapen och de har skjutit mot civila fartyg. Att slå tillbaka mot den apparaten är inte imperialism. Det är att vägra låta mördarna ha fritt spelrum.

Tro mig – de över 50 000 människor som offrade sina liv i Iran och alla som har avrättats sedan dess har inte offrat sina liv för en vapenvila. De har inte offrat sina liv för någon form av diplomatisk förhandling eller för någon form av fredsavtal med mullaregimen. De dog för frihet. De dog för att omvärlden skulle agera och för att den här regimen skulle falla.

Herr talman! Inför den här debatten valde jag att utan kommentarer ta hela den här interpellationen och klistra in den i AI för att få ett svar på vad detta var för något. Jag citerar: Typisk vänsterpartistisk interpellation, där man driver en antiimperialistisk linje. USA och Israel pekas ut som huvudproblemet, medan Irans regim framställs som reagerande offer.

Herr talman! Jag har väldigt stor respekt för Håkan Svenneling som ledamot. Men hur kommer det sig att socialister alltid råkar hamna på samma sida som hårdföra islamister? Det slår liksom aldrig fel. Man gjorde det under revolutionen 1979. Man har gjort det i Europa vid flera tillfällen. Och nu, när det äntligen finns en glimt av hopp och några stater faktiskt lyssnar till det frihetstörstande iranska folket, attackerar man just dem som står på folkets sida mot islamisterna.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis vara väldigt tydlig: Leve lejon- och solrevolutionen! Leve folket i Iran, inte mullorna! Må de hänsynslösa monster som för tillfället ockuperar Iran falla!
(Applåder)

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 179 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Det är naturligtvis många frågor som aktualiseras i den här debatten. Först och främst tänker vi på Irans befolkning, som har förtryckts så länge och som på många sätt har fått det ännu sämre till följd av de senaste månadernas utveckling. Delvis är det svårt att ta reda på hur situationen ser ut, eftersom internet är begränsat. Jag tänker personligen mycket på de flickor som tvingas växa upp under förtryck och som inte kan förverkliga sig själva.

De senaste månaderna har det också blivit tydligt att det som händer i Gulfen påverkar oss här hemma väldigt mycket. Vi får högre energipriser. Tusentals svenskar blev strandade i regionen under konfliktens inledande

fas. Hoten ökar mot amerikanska, judiska och israeliska intressen även här i Sverige.

För mig som utrikesminister är det självklart att göra allt jag kan för att värna svenska intressen i regionen, som fri sjöfart, och att motverka hotet från Iran även här hemma. Det gör vi bäst genom att vara på plats och ha utbyte med de länder i regionen som nu fungerar som medlare. Det var därför som jag i början av sommaren reste till Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Qatar. Om vi vill att Sverige ska vara en aktör måste vi ha utbyte med de här länderna, som socialdemokratiska regeringar gjorde sig till ovän med och som Vänsterpartiet har velat stoppa export av försvarsmateriel till. Det handlar om materiel som radarspaningssystemet Global Eye, som verkligen kommer till användning i ljuset av Irans attacker mot länder i regionen, även för att skydda civila.

Nu samarbetar vi i den här regeringen med Gulfländerna för att främja gemensamma intressen. Sverige har de senaste månaderna också deltagit i det format med ett femtiotal länder som initierats av Storbritannien och Frankrike för att diskutera förutsättningar för att bistå vid ett framtida återöppnande av Hormuzsundet. Regeringen beslutade den 2 juli att initialt bidra med stabsofficerare till planeringen av en fransk-brittisk insats för att säkra fri sjöfart i just Hormuzsundet. Vi överväger dessutom att bidra med minröjningskapacitet på sikt. Naturligtvis behöver då grundläggande förutsättningar finnas på plats, inte minst den lagliga grunden för insatsen.

I allt detta är våra regionala partner centrala för att säkerställa stabilitet i regionen. Under konflikten har både den svenska regeringen och företrädare för EU haft nära dialog med våra kollegor i Gulfen för att uttrycka vår solidaritet men också diskutera hur vi bäst kan bidra till stabilitet. Det kommer vi att fortsätta med.

Anf. 180 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den islamistiska regimen i Iran har, förutom kriget mot Israel och USA, också fört ett brutalt krig mot sin egen befolkning. Människors krav på demokrati, ekonomisk stabilitet, slut på mullornas styre och kleptokrati samt respekt för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter möts med hänsynslöst våld och brutalt mördande. De landsomfattande protester som bröt ut i slutet av förra året riktades mot hela den islamistiska maktstrukturen. Säkerhetsstyrkorna svarade med massgripanden, tårgas och dödliga skarpa kulor. Var och en av dem som dog var någons barn, någons förälder eller någons syster. Det är människor vars enda brott är deras krav på frihet.

Mördandet på iranska gator måste stoppas. Att revolutionsgardet IRGC har terrorstämplats av EU är ett viktigt steg som Vänsterpartiet tillsammans med andra partier här i riksdagen och regeringen har drivit på för. Den iranska regimen har under decennier gjort sig skyldig till grova brott mot mänskliga rättigheter genom fängslande, tortyr och brutalt våld mot sin egen befolkning. De ansvariga för brotten måste ställas till svars, och Vänsterpartiet vill snarast se fler riktade sanktioner på EU- och FN-nivå mot nyckelpersoner i det iranska ledarskiktet.

Herr talman! USA:s president Donald Trump har vid upprepade tillfällen försökt sätta press på andra Natoländer, som Sverige, att stödja USA:s och Israels krig mot Iran. Det är tydligt hur USA förväntar sig att andra Natoländer ska agera lojalt gentemot de amerikanska intressena snarare än som självständiga stater inom ramen för en gemensam militär allians. När Spanien vägrade stödja USA:s krig mot Iran hotade Trump att stoppa all handel med landet. I maj hörde vi hur Trump hotade med att USA:s lilla, lilla stöd till Ukraina skulle dras in om inte andra Natoländer stöttade USA mot Iran. Nu verkar dock relationen till Ukraina ha förbättrats något, och vi får för Ukrainas skull hoppas att det amerikanska stödet faktiskt ökar.

Sverige måste tillsammans med andra länder tydligt markera att vi inte avser att gå i USA:s ledband. Den svenska regeringen har varit otydlig – det hörde vi också i det som utrikesministern nyss redogjorde för – om huruvida man avser att skicka militär personal till regionen för att upprätthålla ett eventuellt avtal mellan USA och Iran. Det är en farlig region. Tidigare beslut att inte delta i militära operationer har visat sig korrekta. De insatser som Sverige har deltagit i under amerikansk ledning har inte alltid slutat så väl. Jag tror att det är klokt att tänka både en och två gånger innan Sverige ger sig ut på ett militärt äventyr i den här regionen – vi vet inte var det slutar.

Så till Sverigedemokraternas attack mot oss! Jag tänker mig och hoppas att Sverigedemokraterna får all anledning att ställa den här typen av interpellationer till en ny rödgrön regering efter valet 2026. Det är ju regeringar man interpellerar, inte interpellanterna själva.

Jag tror också att det är så att jag och utrikesministern är mer överens med varandra än med Sverigedemokraterna i det här läget. Just diplomati, som utrikesministern nämner med koppling till Gulfen, är ju vägen framåt snarare än det som Sverigedemokraterna förespråkar: mer krig och mindre folkrätt, vilket blir resultatet av den politik partiet vill föra.

Låt mig påminna Sverigedemokraterna om att det var min interpellation om det iranska folkets protester i januari som ledde fram till att en enig riksdag tryckte på en utrikesminister som hade starkt stöd i ryggen för att åka ned till Bryssel och få igenom terrorstämplingen av IRGC.

Vi vill se frihet för det iranska folket. Det är därför vi fortfarande ropar: Kvinna, liv, frihet! Den kampen fortsätter vi – i stället för krig och konflikt.

Anf. 181 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Hur tragiskt det här kriget än är är det just nu den enda vägen framåt i Mellanöstern. Den som tycker annorlunda får förklara vissa saker. Den får förklara hur man ser en demokratisk framtid i Iran om västvärlden börjar förhandla med regimen igen och ge den en legitimitet som den inte har. Den får även förklara hur Mellanösterns framtid kommer att se ut om USA viker sig för Iran och mullorna återigen börjar flytta fram sina positioner.

Låt oss påminna alla om att regimen har proxygrupper till sitt förfogande i Jemen, Irak och Libanon.

Regimen i Iran har i praktiken skapat kaos i dessa länder. Den terrorism som mullornas regim bedrivit i dessa länder är fruktansvärd. Den iranska regimen har exporterat miliser och terrorism. Det är inte på något sätt en

regim som endast försvarat sitt eget territorium. För inte så länge sedan hade Iran även styrkor i Syrien tills de blev utkastade därifrån.

Vänsterpartiet talar ofta om folkrätten när USA agerar. Men när Iran under åratal har brutit mot andra staters suveränitet genom sina ombudsmiliser har vi hört betydligt mindre från Vänsterpartiet. Hur kommer det sig?

I dag har vi Vänsterpartiets utrikespolitiska talesperson här som uppmanar regeringen att arbeta för att stänga den enda möjligheten som iranierna har i dag att få till ett regimskifte. Om trycket mot regimen minskar, vem gynnas då? Är det den demokratiska oppositionen, eller är det mullorna? För mig är det svaret självklart.

Anf. 182 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Det är jättebra att representanten för Vänsterpartiet står och talar om folkrätt, men börja då med mördarregimen. Tala då om regimens massmord, massavrättningar, våldtäkter och allt annat. Attackera den apparaten! Då står ni på folkets sida, men inte nu. Det är precis som Nima Gholam Ali Pour sa tidigare: Det är mellan folket, som är obeväpnat, och regimen som vi har USA och Israel.

De här människorna dog inte för ett 14-punktsavtal eller för något annat, utan de dog för frihet. Att nu prioritera de-eskalering med samma regim är att förråda folket.

Det är lite lustigt att man här talar om att vi eventuellt kommer att få stå här och debattera med en vänsterutrikesminister efter valet. Vad var det vi såg senast?

Vi hade en socialdemokratisk utrikesminister som gullade på Irans ambassad på Lidingö när man firade islamisternas nationaldag. Vi hade socialdemokrater som bedrev handel med mördarregimen och struntade i alla människorättsförsvarare och alla andra som protesterade.

Det var socialdemokrater som gjorde detta. Socialdemokraterna var allt annat än på det iranska folkets sida. Det har vi sett gång på gång. Det slår aldrig fel, precis som jag sa. Socialister verkar alltid springa islamisternas ärenden.

Herr talman! Sist men inte minst: Det här är troligtvis mitt sista anförande i riksdagen. Warmly welcome to Sweden and the Swedish Parliament, my dear friend Dan, one of my closest friends from high school!

Ursäkta att jag bröt mot reglerna och talade engelska.
(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Det var ett kort inslag av engelska, och det accepteras.)

Anf. 183 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Nu tror jag att vi måste rätta till lite saker som har blivit sagda här tidigare.

Jag var väldigt tydlig med, och jag har också varit väldigt tydlig när jag redogjort för detta i olika sammanhang kopplade till riksdagen, att det är stabsofficerare som vi skickar, med syftet att upprätthålla fri sjöfart i Hormuzsundet. Oavsett vad man tycker om kriget är det ett svenskt intres-

se att upprätthålla det. Det hoppas jag att jag och Håkan Svenneling är överens om.

Jag får också påminna Håkan Svenneling om att för det fall man skulle skicka väpnad trupp, vilket inte på något sätt har varit på agendan, är det riksdagen som beslutar om det och inte regeringen. Jag hoppas att detta kan lugna Håkan Svenneling i den delen.

Sedan måste jag vända mig mot det som Nima Gholam Ali Pour sa om att kriget är enda vägen framåt. Det är väl ingenting med kriget hittills som har gjort situationen bättre för de arma kvinnor och män som lider i Iran.

Vi var många som hoppades på, oavsett vad man tycker om den folkrättsliga grunden, att det skulle leda till förändring. Men hittills har det bara gjort att Iran har slutit sig ännu mer, att människor har det ännu jävligare och att IRGC har kopplat ett ännu starkare grepp. IRGC har dessutom lärt sig en del från tolvdagarskriget förra året för att ytterligare stärka sin militära förmåga.

Jag tror att man ska vara väldigt försiktig med att tro att kriget och att bomba ett land skulle leda till en långsiktig lösning. I stället måste vi naturligtvis fortsätta att sätta press. När vi talar om diplomati innebär det inte bara att man har en passiv roll eller gör uttalanden. Det handlar också om att göra precis det som vi har gjort och som vi har hört om här tidigare i kammaren.

Det handlar om att sätta press genom till exempel sanktioner mot IRGC. Jag är väldigt tacksam över att vi har haft en full uppbackning från kammaren. Jag hoppas att vi framöver kan driva på för en linje där vi verkligen värnar civilbefolkningen, där vi sätter mer press på den iranska regimen och där Sverige kan vara med och bidra på olika sätt till konstruktiva lösningar.

Jag vill också förtydliga, i förhållande till vad Håkan Svenneling sa här, att det inte är så att vi går i USA:s ledband när vi nu försöker hjälpa till att säkerställa fri sjöfart i Hormuzsundet. Det som vi deltar i är under ledning av Frankrike och Storbritannien, bara så att vi reder ut det.

Anf. 184 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag har genom denna interpellation velat lyfta fram situationen i Iran och i stort i Mellanöstern. Vi har som svenska politiker ett ansvar att stödja demokratiska krafter i Iran. Detta är jag och utrikesministern tydligt överens om.

Jag tycker att det är bra och korrekta svar som vi får från utrikesministerns sida om svensk militär trupp. Min ambition var att höja ett varnande finger utifrån historiska exempel. Detta är en fråga som vi får återkomma till. Jag är fullt införstådd med att det är det brittisk-franska initiativet som Sverige jobbar inom ramen för.

Jag har tyckt att Sverige ska vara tydligare i sin röst gentemot USA och Israel om att det här strider mot folkrättens principer. Det gäller även Iran, som också bryter mot folkrätten. Vi har också ett ansvar som svenska politiker att just stå upp för folkrätten oavsett vilken part det är som bryter mot den. Det är här som jag tycker att regeringen har varit otydlig och saktfärdig i att nå fram till den punkten.

Sverige behöver under nästa mandatperiod vara en aktör och en kämpe för fred globalt som tydligt talar klart om folkrättens principer. Det finns

gott om länder i vår omvärld som gör det, till exempel vårt grannland Norge som har en mycket tydligare politik på området.

Jag hoppas att det med en rödgrön valseger skulle kunna vara möjligt att föra en utrikespolitik där vi är tydliga om folkrätten. Vi ska också ha en tydlig politik där vi inte utvisar människor tillbaka till Iran och till förtrycket i Iran. Det har vi sett exempel på under den här mandatperioden.

Jag har suttit i riksdagen i många år. Jag har inte haft något problem med att interpellera socialdemokratiska ministrar när jag har tyckt att de har haft fel om Iran. Jag kommer att under nästa mandatperiod fortsätta att kämpa när det gäller Iran. Jag är övertygad om att Sveriges riksdag kommer att göra det även utan Markus Wiechels stora engagemang.

Jag hoppas att budskapet fortsatt kommer att vara frihet för Irans alla folk. Det tycker jag ändå har varit grunden under dessa fyra år. Vi har ökat enigheten och stärkt Sveriges röst. Det leder förhoppningsvis en dag till frihet för Irans alla folk.

Anf. 185 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Jag glömde bort att Sverigedemokraterna inte hade möjlighet att ha ytterligare inlägg. Vi får helt enkelt fortsätta debatten här utanför kammaren.

Det är som vi redan konstaterat en mycket svår situation för dem som kämpar för mänskliga rättigheter i Iran. Vi måste stödja dem på de sätt vi kan. Därför beslutade regeringen i februari om ett stöd på 10 miljoner kronor till människorättsförsvarare, demokratiförespråkare och andra aktörer som verkar för ökad yttrandefrihet i Iran.

Vi kommer också att fortsätta verka för att situationen för mänskliga rättigheter belyses i olika internationella forum och för att EU ska fortsätta anta sanktioner mot dem som bär ansvar för kränkningar av mänskliga rättigheter i Iran.

Sverige stod bakom en begäran om att sammankalla en specialsession i FN:s råd för mänskliga rättigheter i våras. Det ledde också till en brådskande utredning av de pågående och nyligen begångna kränkningarna, bland annat för att kunna bidra till ansvarsutkrävande.

Så sent som i juli i år antog EU nya MR-sanktioner mot Iran, inklusive mot en domare som var direkt involverad i den bristfälliga process som ledde till att en svensk medborgare avrättades i mars. Här var Sverige naturligtvis också drivande bakom det beslutet.

Arbetet med att värna mänskliga rättigheter i Iran har aldrig varit viktigare. Sverige kommer inte att vända bort blicken. Vi kommer inte att vara tysta, utan vi kommer att fortsätta agera.

Jag vill tacka för en jätteviktig interpellation. Jag hoppas att vi under nästa mandatperiod på något sätt och i någon konstellation har möjlighet att återkomma till den här debatten.

Slutligen vill jag tacka också Markus Wiechel för debatten och för hans tid i riksdagen. Jag önskar honom varmt lycka till.

Dan, I also want to welcome you to the Swedish Parliament!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 30 Svar på interpellation 2025/26:574 om den israeliska bosättarpolitiken och de palestinska valen

Anf. 186 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Håkan Svenneling har frågat mig vad jag och Sverige gör för att vapenvilan mellan Israel och Hamas ska leda till ett slut på dödandet av civila samt vad som görs för att stödja en fredlig utveckling i Gaza med möjligheter till återuppbyggnad av bostäder, sjukhus och infrastruktur. Vidare har Håkan Svenneling frågat mig hur jag och Sverige kommer att agera för att stödja att de utlysta palestinska valen kan hållas. Håkan Svenneling har även frågat om jag har för avsikt att verka för att EU ska införa sanktioner mot Israel i likhet med de sanktioner EU infört mot Ryssland sedan starten av kriget mot Ukraina, vad jag och Sverige gör för att det internationella samfundet ska agera mot Israels olagliga bosättningar och om jag har för avsikt att verka för att EU ska skärpa sina sanktioner mot israeliska bosättare samt om jag har för avsikt att verka för ett förbud i EU mot handel med produkter från israeliska bosättningar. Håkan Svenneling har även frågat om jag har för avsikt att ta några initiativ för att Sverige i högre utsträckning ska tillämpa den befintliga EU-lagstiftningen om ursprungsmärkning av produkter från ockuperade områden. Slutligen har Håkan Svenneling frågat om jag avser att verka för en nationell lagstiftning som förbjuder svenska företag och investerare att bedriva ekonomiskt samarbete i form av investeringar i illegala bosättningar och deras verksamheter.

Situationen i Gaza är förödande, med ett oerhört civilt lidande. Fredsplanen måste implementeras omedelbart, i enlighet med folkrätten och med meningsfullt palestinskt deltagande. Regeringen välkomnar de senaste diplomatiska framstegen som gjorts mot att uppnå en hållbar fred i Gaza. Detta banar förhoppningsvis väg för ett fullt avväpnande av Hamas och ett israeliskt tillbakadragande från Gaza.

Sverige är en av de största humanitära givarna till Gaza i världen. Det stödet bidrar i allra högsta grad till att möta de enorma humanitära behoven, till förbättrad hälsa och sjukvård för Gazas civilbefolkning och till att reparera kritisk infrastruktur.

Regeringen anser att det är angeläget att den palestinska myndigheten genomför fria och rättvisa val. Sverige och EU förväntar sig även att Israel uppfyller sina förpliktelser i enlighet med Osloavtalet att medverka till att palestinska val kan genomföras, inklusive i östra Jerusalem.

Regeringen har markerat tydligt mot den försämrade situationen på Västbanken, där bosättarvåldet och den illegala bosättningsexpansionen fortgår. Vi välkomnar att EU har kunnat enas om ytterligare sanktioner mot extremistiska israeliska bosättare och bosättarorganisationer. Regeringen kommer att fortsätta driva på för ytterligare sanktionslistningar, inklusive av extremistiska israeliska ministrar som driver på den illegala bosättningspolitiken.

Regeringen anser att mer behöver göras för att minska handeln med israeliska bosättningar och öka trycket på den israeliska regeringen. Regeringen har därför tagit initiativ för att stärka EU:s differentieringspolitik. Det kan till exempel innebära höjda tullar eller krav på exportcertifikat. Detta arbete fortgår och är något som regeringen aktivt driver inom EU. Regeringen är öppen för alla optioner som kan samla tillräckligt stöd i EU

och ha en reell påverkan på handeln med bosättarprodukter. Regeringen prioriterar att agera genom EU eftersom genomslaget och effekten då blir större.

Sverige och EU verkar samtidigt för att öka medvetenheten om de risker som är förknippade med ekonomiska och finansiella aktiviteter kopplade till israeliska bosättningar. Företag förväntas vidta åtgärder för att säkerställa att deras verksamhet respekterar de mänskliga rättigheterna.

Anf. 187 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Få andra utrikespolitiska frågor har dominerat denna mandatperiod så mycket som Israels ockupation av Palestina. Det är dock alltför sällan som frågan beskrivs just på det sättet – som en pågående ockupation av Palestina från Israels sida. Men de våldsdåd som vi ser bosättarna begå är en del av ockupationspolitiken, en politik som har en direkt länk till politiker i Israels högerextrema regering.

Trots att våldet, dödandet och fördrivandet av palestinier har ökat mycket kraftigt sedan Hamas fruktansvärda attack på Israel från Gaza har inte europeiska politiker och Sveriges regering på allvar lyckats sätta press på Israel för att stoppa våldet och få ett slut på ockupationen.

Det fruktansvärda som sker i Gaza får inte skymma sikten för vad som sker på Västbanken. FN:s människorättskontor rapporterade i mars 2026 att över 36 000 palestinier på Västbanken har tvingats lämna sina hem under det senaste året. Det är ett olagligt massfördrivande som strider mot internationell humanitär rätt.

I stället drar EU varje fråga om åtgärder mot Israel i en evinnerlig långbänk utan att något större händer.

Herr talman! På en punkt kommer det att vara tydligt om det blir maktskifte i valet om en månad. En ny rödgrön regering kommer att agera mot bosättarvåldet på Västbanken och inte gömma sig bakom EU på det sätt som högerregeringen gör. EU är Israels största handelspartner och därför ekonomiskt mycket viktigt för Israels ockupation. En granskning gjord av den oberoende organisationen Global Echo har visat att en femtedel av all export till EU från Israel kommer från bosättningar.

Även om vi i denna debatt hör utrikesministern berätta om allt hon gör trampar hon vatten. På varje möte i Bryssel som hon har rest till – och de möten som hon inte har rest till – kommer frågan om åtgärder mot Israel inte framåt. Det är alltid något land som blockerar.

Just nu är frågan om man ska införa hårdare tag mot så kallade bosättarprodukter, alltså produkter som har producerats genom att palestinsk mark har ockuperats. Här verkar EU vara delat på mitten i två lika stora läger. Det senaste mötet i juli avslutades med att man landade i att man kanske skulle ha ett digitalt möte och bestämma något. Annars är det ordinarie mötet planerat till oktober. Månaderna går, bosättningarna består och EU gör ingenting eller åtminstone väldigt lite.

Nu krävs åtgärder som sätter konkret press. Omvärlden behöver införa skarpa sanktioner mot Israel för att få ett slut på ockupationen. Det handlar om både sanktioner mot dem som är ansvariga och ekonomiska sanktioner mot landet. EU:s sanktioner måste utvidgas till att också handla om den militanta bosättarrörelsen. Vi har sett vissa steg men inte i tillräckligt stor omfattning. Men framför allt ska varor från israeliska bosättningar inte kunna säljas inom EU.

Ni i regeringen pratar om effekt av er politik. Just nu har den ingen effekt på grund av ert EU-spår. Det är därför andra länder har gått före och infört egna åtgärder. Senast i raden var Belgien, som införde förbud för produkter från ockuperad mark. Före det hade länder som Irland, Nederländerna och Spanien redan agerat. Det är också i linje med Internationella domstolens, ICJ:s, beslut.

Gör vi inte något kommer bosättningarna att öka. Ministrar som Smotrich och Ben-Gvir har utökade bosättningar som sin politiska målsättning, som de vill uppnå. Så länge EU inte sätter ned foten kan deras plan fortsätta utan hinder.

Anf. 188 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Regeringen har kraftigt fördömt de israeliska beslut som syftar till att öka Israels kontroll över Västbanken.

Så sent som i fredags, i samband med presidentinstallationen i Colombia, träffade jag Israels utrikesminister. Då talade jag direkt med honom om just bosättningspolitiken och var tydlig med vår syn på den och vår kritik.

Håkan Svenneling är också väl medveten om vilka förslag som regeringen driver för att motverka den här utvecklingen. Det är förslag om ytterligare sanktioner mot bosättare som begår våldsdåd mot palestinier på Västbanken, sanktioner mot extremistiska israeliska ministrar som driver på den illegala bosättningspolitiken samt högre tullar på och tydligare ursprungsmärkning av bosättningsprodukter. I mitt svar är jag tydlig med att regeringen är öppen för alla optioner som har en reell påverkan på handeln med bosättarprodukter och som kan samla tillräckligt stöd i EU.

När man lyssnar på Håkan Svenneling kan det låta som att det är Sverige som står i vägen för åtgärder när det gäller att sätta stopp för bosättningspolitiken. Men det är ju andra länder i EU som gör det. Vi försöker verkligen påverka. Vi har tagit initiativ tillsammans med Frankrike för att verkligen driva på. Jag kan bara beklaga att det ännu inte finns en kvalificerad majoritet, vilket krävs.

Jag är också tydlig med att regeringen prioriterar att agera genom EU, världens största inre marknad. Då kan vi verkligen göra skillnad på riktigt, även om det är frustrerande när vi inte förmår att fatta beslut.

Vänsterpartiet driver förslag som dels inte har några som helst utsikter att få stöd i EU, dels tar sikte på mer än bara de israeliska beslutsfattare som bär ansvar för den förda politiken. Förslag om att till exempel frysa hela associeringsavtalet med Israel innebär ju att Vänsterpartiet också vill kapa banden med delar av det israeliska samhället som inte alls står bakom agerandet i Gaza eller på Västbanken. Jag är övertygad om att det inte är vägen framåt.

Anf. 189 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Trots det så kallade fredsavtalet mellan Israel och Hamas fortsätter våldet i Gaza, och fler än 73 000 människor har nu dödats under kriget. Människor i Gaza lever mitt i en humanitär katastrof under oerhört svåra förhållanden, och nästan hela befolkningen befinner sig fortfarande på flykt. Majoriteten av alla sjukhus har förstörts, journalister och hjälparbetare har dödats och hjälpsändningar hindras fortfarande. Israels pre-

miärminister Benjamin Netanyahu har gett order om att Israels militär fortsatt ska ta kontroll över 70 procent av Gazaremsan.

Utrikesministern och hennes kollega biståndsministern trycker gång på gång på hur mycket pengar Sverige ger till humanitär verksamhet i Gaza, men de säger ingenting om det stöd som svenska regeringen på ett unikt sätt – förutom när det gäller Trumpadministrationen – har dragit in till det centrala FN-organet UNRWA. Utrikesministern säger inte heller någonting om att de ändringar som har gjorts i biståndet, det så kallade utvecklingsbiståndet, också har minskat förutsättningarna för långsiktighet för många av de svenska organisationer som verkar i Gaza.

Herr talman! Den palestinska presidenten Mahmud Abbas har utlyst val till parlamentet i Palestina i november i år och presidentval i början av 2027. Det finns ett stort behov av att nya val hålls i Palestina, för mandatet för de styrande politikerna har för länge sedan löpt ut. Abbas är gammal, och ett förnyat ledarskap behövs.

Huruvida val faktiskt kommer att kunna genomföras är dock helt beroende av om ockupationsmakten Israel kommer att möjliggöra att val hålls. Under alla år har Israel hittills inte följt Osloavtalets överenskommelser och tillåtit val i östra Jerusalem. Detta är en del i ockupationspolitiken. Rivningar av hus, muren som delar Västbanken, bosättningarna i det så kallade E1-området och förhindrande av val är alla delar i Israels ockupationspolitik.

Det är bra att Sverige höjer sin röst, och det är bra att Sverige protesterar, men så länge vi inte lyckas sätta några åtgärder bakom orden händer ingenting.

Jag är inte kritisk mot den linje regeringen driver i EU. Jag är kritisk mot hur EU driver sin process, att man inte kommer framåt och att det är på marginalen små åtgärder mot enskilda bosättare och någon enskild bosättarorganisation man klarar av. Man klarar dock inte av att ge sig i kast med den israeliska regeringen, som i många delar är en högerextrem regering. Det är detta jag vänder mig emot.

Jag tycker absolut att vi borde kunna ha ekonomiska sanktioner mot Israel på ett helt annat sätt. Jag förstår att vissa av de förslag jag driver är ganska långt bort från att få stöd inom EU, men för mig handlar det inte om att jag har något emot staten Israel eller det judiska folket. Jag tycker dock att Israel ska omfattas av WTO-regler så länge man ockuperar ett annat land.

WTO-regler innebär att man kan handla med Sverige på ett sätt, men det införs tullar på samma sätt som för andra länder som inte har avtal med Sverige och EU. Det betyder inte att vi ska handla med bosättarprodukter. Det rimliga när det gäller bosättarprodukter är att vi helt får stopp på den handeln, för den är direkt kopplad till ockupationen av Palestina. Det är de här ekonomiska argumenten vi inte kommer åt i nuläget.

Anf. 190 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Jag tänkte uppehålla mig vid situationen i Gaza i det här inlägget, och jag ska ärligt säga att jag är rätt frustrerad över att vi inte kommit längre i att få slut på lidandet i Gaza.

Trots vapenvilan är den humanitära situationen fortsatt mycket svår. Vi ser vissa förbättringar, men det är långtifrån tillräckligt. Vi har nyligen sett en positiv utveckling som förhoppningsvis kan innebära att Hamas

avväpnas – vilket är absolut nödvändigt – och att Israel drar sig tillbaka från Gaza. Vi får dock inte gå händelseutvecklingen i förväg, för situationen är väldigt skör.

Samtidigt kan Sverige, EU och andra aktörer redan nu börja bygga för en framtid i Gaza, och det gör vi också. Sedan oktober 2023 uppgår Sveriges samlade humanitära bistånd till Palestina till över 2,4 miljarder kronor. Vi är EU:s största humanitära givare till Gaza, och ändå låter det på Håkan Svenneling som att det här inte spelar någon roll! Det måste jag säga att jag ställer mig väldigt frågande till. Tycker Håkan Svenneling inte att till exempel vårt stöd till World Food Programme – som faktiskt får verka i stor utsträckning i Gaza – är viktigt?

Sverige bidrar med stort stöd för satsningar inom bland annat hälso- och sjukvård, psykosocialt stöd och utbildning. Det är satsningar som är absolut nödvändiga för att lägga grunden för återuppbyggnad och återhämtning. Sveriges stöd ger också möjligheter till just tidig återhämtning och återuppbyggnad genom Team Gaza Initiative, som EU-kommissionen lanserade i juli.

Avslutningsvis instämmer jag med Håkan Svenneling om vikten av att det genomförs fria och rättvisa val i Palestina samt vikten av palestinska myndighetens reformer och meningsfulla deltagande i genomförandet av fredsplanen för Gaza.

Anf. 191 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Få andra frågor i svensk utrikespolitik är så tydliga vattendelare som Israels ockupation av Palestina, och under den här mandatperioden har det varit många debatter här i detta ämne.

Jag brukar benämna detta som en sorts utrikespolitisk urmoder mellan höger och vänster. Få mandatperioder har haft så högt tonläge i frågan som denna, och vi har sett hur flera företrädare för den svenska högern verkligen har skruvat upp sitt oförblommerade stöd till Israel till nya höjder.

Detta har skett samtidigt som många av våra europeiska grannländer faktiskt har kommit fram till samma slutsats som vi – Sverige erkände ju Palestina som stat 2014, när jag och Maria Malmer Stenergard var nyvalda till riksdagen. Under denna mandatperiod har land efter land i Europa och i världen i stort följt Sveriges exempel och erkänt Palestina som stat.

Ska vi få fred och få till en tvåstatslösning måste två jämbördiga parter sitta vid förhandlingsbordet. Med en premiärminister som Benjamin Netanyahu, som är efterlyst av Internationella brottsmålsdomstolen, ICC, lär det dock bli svårt.

Israel ockuperar Palestina – både Gaza och Västbanken. Israel bedriver en ockupationspolitik som gör skillnad på palestinier och israeler, och israeliska högerextrema politiker gör allt för att stoppa omvärldens stöd till Palestina och alla ansträngningar för fred.

Sverige behöver en annan politik för Palestina och Israel, och jag tror att det är möjligt med en rödgrön regering. Vi ska föra en politik som sätter press på dem som är ansvariga för våldet och dödandet, och vi ska stödja de krafter som vill ha fred och försoning.

Jag tycker inte att allt som regeringen gör är dåligt, men jag tycker att nästa regering verkligen ska ta sig en funderare gällande det EU-spår som den här regeringen har kört. Vi kommer ingenvart just nu. Ni trampar vatten i mötena i Bryssel, och jag tycker att det är dags att Sverige faktiskt

hittar en egen linje i de här frågorna på ett helt annat sätt än det vi har fått se utrikesministern driva.

Anf. 192 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Som jag tidigare har sagt i många interpellationsdebatter i den här kammaren gör ju Sverige långt mycket mer än många andra för att få stopp på det fruktansvärda lidandet i Gaza. Vi är också drivande i EU för att sätta mer press på Israel för landets agerande på Västbanken. Om man skulle slå på tv:n och lyssna på den här debatten tror jag att man lätt skulle få ett annat intryck om man lyssnade på oppositionen. Det är klart att oppositionen har sina syften med detta, men det kan jag bara beklaga.

Har EU och det internationella samfundet gjort tillräckligt? Nej, uppenbarligen inte, och det är just därför regeringen vill se mer handling och färre uttalanden.

Jag håller dock med Håkan Svenneling om en sak, nämligen att det finns en tydlig skillnad mellan hur regeringen och oppositionen förhåller sig till konflikten mellan Israel och Palestina. Apropå oförblommerat stöd är det ju Vänsterpartiet som inte klarar av att hålla rågången mellan stöd för Palestina och stödförklaringar till terrorgrupper.

Gång på gång har vi de senaste åren sett vänsterpartistiska företrädare uttrycka stöd för radikala organisationer och personer. Detta skedde senast nu när flera vänsterpartistiska riksdagsledamöter skrev stödbrev till dömda terrorister och barnamördare.

Det brast i faktakollen, sa man, men eftersom detta händer gång på gång i Vänsterpartiet kan jag inte dra någon annan slutsats än att det som brister är Vänsterpartiets omdöme.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 31 Svar på interpellation 2025/26:495

Förste vice talmannen meddelade att interpellation 2025/26:495 av Lars Isacsson (S) om regler för ideellt arbete på landsbygden hade återtagits och därför inte skulle besvaras.

§ 32 Svar på interpellation 2025/26:560 om förtroende för jakttider

Anf. 193 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Isak From har frågat mig om jag avser att ta några initiativ för att förlänga nuvarande jakttider eller göra något annat för att upprätthålla förtroendet för jakttiderna.

Inledningsvis vill jag förtydliga att nuvarande jakttider gäller till dess att något annat har beslutats.

Naturvårdsverket påbörjade arbetet med översynen av jakttiderna 2024 och har inför arbetet med översynen tagit fram riktlinjer för utformning av jakttider. Riktlinjerna handlar bland annat om biologiska ramar, såsom en arts parnings- och uppfödningsperiod. De innefattar även legala ramar,

däribland EU-direktiv och internationella överenskommelser som Sverige förbundit sig till.

För arbetet har Naturvårdsverket en beredningsgrupp med representanter från länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Birdlife Sverige, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Skogsindustrierna, Svenska Jägareförbundet och Naturskyddsföreningen. Naturvårdsverket remitterade ett preliminärt förslag mellan den 15 december 2025 och den 16 februari i år.

Regeringen fick Naturvårdsverkets slutliga förslag den 12 juni 2026, och det förslaget bereds nu i Regeringskansliet.

Anf. 194 ISAK FROM (S):

Herr talman! Tack, landsbygdsministern, för interpellationssvaret! Vi återkommer till det.

Herr talman! Tidöpartiernas arbete med jaktfrågor har mött stor kritik – inställd vargjakt, överklagade beslut, rödlistad älg och fjälljaktsfrågans förskjutning är bara några delar. Naturvårdsverkets jakttidsprocess och myndighetens preliminära förslag har också mött väldigt stark kritik och motsvarar inte alls de krav som till exempel Svenska Kennelklubben, eller för den delen Jägareförbundet, har ställt.

Herr talman! Landsbygdsministern säger i sitt svar att de gamla jakttiderna gäller så länge som det inte införs nya, och det är ju bra.

Regeringen och landsbygdsministern säger också att frågan om jakttider bereds i Regeringskansliet. I en tidigare debatt fick vi höra från en annan minister i Tidöregeringen att beredningen av en fråga i Regeringskansliet kan rendera väldigt många olika delar. Ibland blir det en proposition, och ibland blir det ingenting alls.

Just nu är det jägarna där ute som frågar sig hur det kommer att bli framgent. Jag lade ut ett inlägg på Instagram om den här debatten och om att jägarna vill ha svar. Jag fick då svar även från människor som inte är jägare utan kanske friluftsmänniskor som vill plocka bär och svamp och åka skidor i fjällen i mars. De vill också väldigt gärna veta vad det kommer att bli för jakttider. När kommer jägarna att vara ute?

Så länge ett nytt beslut inte är fattat gäller dock de gamla jakttiderna, som sagt, och det kan jag ju känna mig trygg med. Det jag inte känner mig riktigt trygg med är de dubbla signaler som kommer från Tidöpartierna. Det framkom under jaktdebatten på Västgård i Jämtland att det på Regeringskansliet finns ett färdigberett förslag som Sverigedemokraterna inte hade tagit del av och att de nog väldigt gärna skulle vilja veta vad förslaget innebär innan de godkänner det.

Min fråga till Peter Kullgren här är därför: Finns det ett färdigberett förslag som man nu förhandlar med andra Tidöpartier?

Anf. 195 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Regeringens arbete med jakt har måhända dragit på sig kritik i vissa delar. Den inställda vargjakten är en fråga som har diskuterats flitigt, men om vi kan beskyllas för det eller inte låter jag vara osagt. Det var ju en domstol som stoppade vargjakten, inte regeringen.

Däremot har vi i regeringen gjort så mycket vi kan för att Sverige ska kunna ha en vargjakt och en mindre stam. Uppenbarligen behöver vi göra ännu mer, och det är vi i färd med. De förvaltningsåtgärder som är planera-

de och som Naturvårdsverket har sagt behövs håller på att komma på plats i detta nu.

Jag värnar om en kunskapsbaserad och lokalt förankrad viltförvaltning där de som berörs självklart ska ges möjlighet till inflytande. Regeringens och min utgångspunkt är att den operativa viltförvaltningen ska vara och förbli decentraliserad.

Jag tror att det är viktigt att påminna om hur det gick till när man tog fram jakttider förr i tiden. Då fanns det i Svenska Jägareförbundets regi en jakttidsberedning med företrädare för jägare och naturvårdsintressen. Beredningen lämnade ett förslag till Naturvårdsverket om ändrade jakttider, och efter ett remissförfarande lämnade verket över ett förslag till regeringen.

Den hanteringen av jakttiderna lades ned år 2000, på Jägareförbundets eget initiativ. Eftersom det är regeringen som fattar beslut om jakttider – och det är också svaret på frågan huruvida detta behöver beredas med fler partier eller inte, det vill säga att det är regeringen som beslutar och inte riksdagen eller andra partier – fick regeringen därefter årligen ett antal enskilda ärenden med yrkanden om ändringar gällande jakttider. Därför har vi den här tingens ordning, och på initiativ och uppdrag av tidigare regeringar fick Naturvårdsverket uppdraget.

Man kan naturligtvis alltid skruva i alla modeller. När förslag kommer blir det förstås alltid diskussion, och även tidigare regeringar har ändrat i förslag som har kommit från verket.

Min ambition är att vi ska få det här på plats så snart som möjligt så att det inte ska finnas några osäkerheter, men oavsett om vi fattar beslut nu före valet – vilket jag verkligen hoppas att vi ska kunna göra – kommer de inte att träda i kraft omedelbart. De kommer i stället att gälla nästa jaktår. Eventuella oroliga svamp- och bärplockare, som jag tror att ledamoten pratade om, kan alltså med trygghet veta att nuvarande jakttider kommer att gälla fram till juni, då nästa jaktår börjar.

Det system som Naturvårdsverket presenterade är alltså grunden för den jakttidsprocess vi har, och grundläggande här är att förvaltningen ska vara adaptiv men också transparent och tydlig. Nu har vi ju ett system där jakttiderna ses över med viss periodicitet. Det är helt enkelt ett system med mer ordning än det som gällde innan detta infördes.

Anf. 196 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jodå, regeringen bereder, och regeringen äger frågan. Det är därför jag som ledamot har haft möjlighet att ställa den här interpellationen; det är nämligen regeringen som beslutar – och som väljer *när* man ska besluta.

Jag tycker att det är viktigt att även ha med sig de etiska aspekterna. Jakten i Sverige har väldigt stor acceptans, vilket bygger på att väldigt många – faktiskt i hela Sverige – har koppling till jakt på olika sätt. Antingen jagar man själv eller någon i familjen, eller också får man ta del av jakten genom att äta älgkött eller någonting annat. Sveriges acceptans för jakt är faktiskt unik i världen, och jag tycker att vi måste vara väldigt rädda om den.

Därför finns det några delar i Naturvårdsverkets förslag som har varit omdiskuterade. Det gäller vinterjakt på älg och kalvjakt under vårsäsongen. En del som kan vara bra och som vi kanske till och med bör titta på är

när man kan släppa hunden för hundträning. Det har ju varit en stor diskussion om huruvida det är bra eller dåligt att gå mot ett gemensamt datum.

Jag trodde nog att regeringen skulle ha fattat ett beslut och att Peter Kullgren i dag skulle kunna säga att man fattat det beslutet eftersom man tycker att det blir jättebra. Ryktet gick också att någonting var på gång. En del kanske trodde att det var fråga om att tillsätta en ny fjälljaktsutredning, men så var det tydligen inte. Trots löfte om motsatsen tycks det som att den frågan har kört fast i Regeringskansliet. Landsbygdsministern kan kommentera detta om han vill. Det har gått en ganska ansenlig tid sedan den nu sittande regeringen lade ned den tidigare utredningen.

Det visade sig att det snarare var en ny nivå för antalet vargar som regeringen presenterade. Jag kan förstå det – vi socialdemokrater har tyckt att det varit väldigt svårt att ha en helt fast siffra. Vi tycker att antalet kan vara någonstans mellan 170 och 270; det är det socialdemokratiska ställningstagandet. Antalet kan variera mellan åren – något år kan det vara 170, och ett annat år kan det vara några fler.

Jag tycker att regeringens ansats att komma överens med länderna på den skandinaviska halvön, framför allt Norge, är bra. Jag önskar lycka till med detta. Landsbygdsministern får gärna säga något om huruvida initiativ har tagits tillsammans med Norge. Jag vet att den socialdemokratiska regeringen och dåvarande landsbygdsminister Sven-Erik Bucht försökte att komma fram med Erna Solbergs regering. Det gick inte – då var det stopp. Har Peter Kullgrens och Ulf Kristerssons regering frågat om Norge vill komma överens om en gemensam nivå? Ingen skulle vara gladare än vi socialdemokrater om man kunde nå en gemensam vargförvaltning tillsammans med Sveriges västra grannland.

Anf. 197 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Den här interpellationen handlar om jakttider, så jag håller mig till det.

Isak From vet vad vi, och jag, har kommunicerat tidigare. Ambitionen är att tillsätta en ny – motsvarande – renmarksutredning före valet. Den ambitionen kvarstår; jag hoppas att vi ska kunna göra det.

Det är viktigt att komma ihåg att jakttider inte beslutas politiskt dag för dag utan att det finns vissa ledtider så att det hinner sätta sig. Jag tycker att vi har en bra ordning med jakttidsprocesserna. Vi har en ordnad form.

Nu är vi precis i beredningsläge. Det slutgiltiga förslaget från Naturvårdsverket, med alla synpunkter, kom ganska tätt inpå sommaren. Självklart har vi gått igenom synpunkterna. Med tanke på att ledamoten refererade till olika debatter utanför den här kammaren borde han ha sett vad de flesta partier säger och tycker om exempelvis jakten på älgkalv, som har diskuterats mycket. Här finns bred enighet och samsyn. Det har i alla fall lyfts fram många farhågor kring den biten.

Från regeringens sida har vi med oss alla synpunkter från naturintressen, jaktintressen, skogsägarintressen och lantbrukarintressen i arbetet för att kunna fatta ett så välgrundat beslut som möjligt som så många som möjligt kan stå bakom.

Vi skulle jättegärna se en fennoskandisk vargförvaltning. Vi betraktar stammen i Sverige, Norge och Finland som en enda stam. Vi har också gett myndigheterna i uppdrag att titta på om det är möjligt – de har fått i uppdrag att inleda den typen av dialoger.

Självklart har jag nämnt detta. Norge har bytt ut de ministrar som har ansvar för mina frågor ganska många gånger, så jag kommer faktiskt inte ihåg om jag har tagit upp den här frågan med den senaste ministern. Jag vet dock med säkerhet att jag gjorde det med tidigare ministrar. Samma sak gäller för den finska sidan. Det finns ett intresse, men de inledande diskussionerna i en sådan här fråga behöver ske på teknisk nivå – på tjänstemannanivå.

Norge är ju inte ett EU-land, vilket gör att det blir en särskild diskussion. Det är en aspekt som vi behöver ta hänsyn till, men vargen struntar ju i om Norge är med i EU eller inte. Den norska vargen anser sig tillhöra samma stam som den svenska.

Målsättningen är att vi ska få till detta och att vi ska kunna ha en MVP på 100 som nivå i Sverige.

Anf. 198 ISAK FROM (S):

Fru talman! Detta blir mitt sista inlägg för den här mandatperioden.

Tid för jakt innebär ju att de jaktbeslut som länsstyrelserna förhoppningsvis fattar om tilldelning av varg under hösten kan genomföras samt att dessa håller juridiskt och inte överklagas och stoppas. Vår förhoppning är att regeringen klarar av att hantera detta och att processen håller. Det är många som jagar – och som vill jaga – i fjällen och som ser fram emot att kunna göra det kommande år. Därför behöver man komma vidare i fjälljaktsfrågan.

En annan del, som handlar om jakttider men som inte finns med i Naturvårdsverkets förslag, är den som handlar om dubbelregistrering i samband med älgjakten på samiskt område. Detta är omdiskuterat, och vi behöver komma fram till en lösning här. Renmarkskommittén hann över huvud taget inte titta på detta.

Jag vill avsluta med att önska landsbygdsministern skitjakt om han kommer ut i skogen. Jag önskar också lagom lycka till i valet. Vi får se vad som händer här efter den 13 september. Jag önskar också talmannen och talmanskansliet en fortsatt trevlig sommar.

Anf. 199 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det är viktigt med en bra dialog med organisationerna när jakttiderna sätts. Jag delar uppfattningen att jakttiderna måste ha hög legitimitet bland landets jägare. Jag tror inte att lösningen är att politisera Naturvårdsverkets arbete mer. Lösningen är i stället att myndigheten har ett brett kunskapsunderlag, lyssnar på remissinstanserna och fattar välgrundade beslut eller lägger fram förslag som har potential att hålla över tid.

Jägarnas förtroende för viltförvaltningen är helt avgörande. Därför bör beslut vara välmotiverade, förutsägbara och långsiktiga.

Som jag sa inledningsvis: Nuvarande jakttider gäller till dess att något annat har beslutats, och det är regeringen som fattar beslut när det gäller nya jakttider.

Jag får väl säga detsamma till Isak From som han sa till mig: Lagom lycka till! Vi ses säkert i många sammanhang under de kommande veckorna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 33 Svar på interpellation 2025/26:576 om regeringens bostadspolitik

Anf. 200 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Markus Kallifatides har frågat mig vilken samlad bedömning jag gör av regeringens bostadspolitiska resultat när det gäller en fungerande bostadsförsörjning nu när mandatperioden går mot sitt slut och om jag anser att regeringen har levererat en bostadspolitik som stått i proportion till behovet av bostäder och till den nedgång som drabbat byggbranschen. Han har också frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit för att möta det kraftiga fallet i bostadsbyggandet och vilken effekt dessa åtgärder har fått när det gäller att upprätthålla nyproduktionen. Slutligen har Markus Kallifatides frågat mig vad skälen är till att vissa av regeringens egna bostadspolitiska initiativ har dröjt och vilka slutsatser jag drar av den kritik som har framförts mot regeringens förslag.

Ett av regeringens mål för bostadspolitiken är en långsiktigt väl fungerande bostadsmarknad där efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Vad gäller de åtgärder regeringen har vidtagit hittills vill jag understryka att vi har gjort ett stort antal insatser för att förbättra förutsättningarna för bostadsbyggandet. Vi har särskilt inriktat arbetet på att åtgärda de strukturella hinder som oavsett konjunktur präglat bygg- och bostadsmarknaden så att Sverige ska stå bättre rustat långsiktigt och när konjunkturen vänder.

Bostadsbyggandet behöver öka, men det befintliga beståndet behöver samtidigt användas mer effektivt – något som vi har arbetat för genom bland annat den treåriga satsningen på en planeringsstimulans till kommuner som antar detaljplaner för omvandling av lokaler till bostäder.

I syfte att förbättra förutsättningarna för bostadsbyggandet har regeringen genomfört regelförenklingar och lättnader i byggkraven för bostäder. Under mandatperioden har vi bland annat, som Markus Kallifatides nämner, gjort lättnader i regelverket för studentbostäder och vid ändring av byggnad.

I december förra året trädde den största bygglovsreformen på 15 år i kraft. Betydande förenklingar i lovregelverket har gjorts i syfte att minska den administrativa bördan, underlätta byggande och ge den enskilda fastighetsägaren större frihet.

En rad åtgärder för ökat småhusbyggande har genomförts. Regeringen har genomfört en treårig satsning på en planeringsstimulans till kommuner för att anta detaljplaner som möjliggör nya områden för småhusbebyggelse. Stödet höjdes förra året och har visat sig mycket populärt hos kommunerna; det var översökt i fjol och är det även i år. Vi har tillsatt en egnahemskommissionär, Stefan Attefall, som har i uppdrag att verka för en ny egnahemsrörelse och nya trädgårdsstäder. Han har också ett brett uppdrag att verka för en större andel småhus inom ramen för nyproduktionen av bostäder.

Boverket fick i maj 2025 i uppdrag av regeringen att ta fram förslag om hur typgodkännande av småhus kan genomföras för att förverkliga idén om det så kallade Sverigehuset. Myndigheten har i sin redovisning av uppdraget bland annat föreslagit att fristående enbostadshus avsedda för

permanent bruk och med en byggnadsarea på upp till 120 kvadratmeter och en taknockshöjd på upp till 5,5 meter ska kunna undantas från kravet på bygglov liksom att det ska bli möjligt att typgodkänna ett hus i sin helhet. Typgodkända småhus kan göra byggprocessen billigare, enklare, snabbare och mer förutsägbar, vilket kan underlätta för fler att förverkliga drömmen om ett eget hus. Boverkets rapport kommer nu att remitteras.

Långt över hälften av hushållen i Sverige vill bo i småhus. När fler kan förverkliga denna boendedröm möjliggörs naturliga flyttkedjor som kan frigöra hyreslägenheter till mer överkomliga priser i det befintliga beståndet.

Regeringen har också vidtagit åtgärder för att förbättra hushållens förutsättningar att efterfråga bostäder som motsvarar deras behov. Vi har bland annat höjt de övre bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer inom bostadsbidraget och gjort kommunerna skyldiga att erbjuda hyresgarantier under vissa omständigheter. Vi har även initierat lagändringar som innebär ett höjt bolånetak och ett slopat skärpt amorteringskrav, vilket kan sänka trösklarna till såväl bostadsrätt som eget ägt småhus. Vi har även tagit fram en ny lag om hyrköp av bostad, som har beslutats av riksdagen. Den innebär att fler kan få möjlighet att ta steget till det ägda boendet, inte bara de som redan har kapital.

Regeringen har vidare arbetat för en bättre fungerande hyresmarknad som kan öka tillgången till bostäder. Det handlar om förbättringar av modellen med presumtionshyra i syfte att underlätta nybyggnation av hyresbostäder liksom om en ny privatuthyrningslag, utökade möjligheter till andrahandsuthyrning av bostadsrätter och ändrade regler för blockhyra av företags- och delningsbostäder.

Regeringen och jag bedömer att de åtgärder som har vidtagits väsentligt förbättrar förutsättningarna för bostadsbyggande och att åtgärderna utgör viktiga steg för att möta behovet av bostäder. Regeringen har påbörjat ett omfattande reformarbete som spänner över mer än en mandatperiod.

Anf. 201 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min troligen sista interpellation denna mandatperiod.

Lite bakgrund: Ungefär 200 000 unga under 27 år bor ofrivilligt hemma hos sina föräldrar, bara i Stockholms län finns över 100 000 trångbodda barnfamiljer och troligen lever hundratusentals människor med bostadsoro, bostadsosäkerhet, andrahandskontrakt, tredjehandskontrakt och svårigheter att hitta en adekvat bostad vid skilsmässa, dödsfall eller andra omständigheter i livet, både positiva och negativa. Dessutom är det höga priser både i det ägda och hyrda beståndet.

Fru talman! Samtidigt har vi, enligt Boverkets färska och nedreviderade prognos från juni 2026, färre än 30 000 byggstarter och färdigställda bostäder. Detta ska jämföras med behovet av över 50 000 färdigställda nya bostäder per år under en tioårsperiod, enligt Boverket.

Under mandatperioden har vi haft över 6 000 konkurser i byggsektorn och omfattande varsel i träbyggnadsindustrin, och arbetslösa byggnadsarbetare lämnar nu Byggnads a-kassa och byggbranschen. Vi socialdemokrater menar att samhällsekonomin hämmas av detta.

Andreas Carlson räknar i sitt svar på min interpellation upp ”ett stort antal insatser” som Tidöregeringen gjort för att ”förbättra förutsättningarna för bostadsbyggandet”. Jag ska återkomma till några av dessa insatser.

Men det var inte riktigt hela frågan, fru talman. Jag frågade, vilket statsrådet också angav, om han anser att regeringen har levererat en bostadspolitik som har stått i proportion till behovet av bostäder och till den nedgång som har drabbat byggbranschen, vilka åtgärder han har vidtagit för att möta det kraftiga fallet i bostadsbyggandet och vilken effekt dessa åtgärder har fått när det gäller att upprätthålla nyproduktionen.

Jag tänker ta mig friheten att förtydliga och konkretisera den frågeställningen. Hur klokt var det, Andreas Carlson, att staten ensidigt lämnade sina ingångna förpliktelser inom ramen för Sverigeförhandlingen? Hur klokt är det att ha en nästan tomställd flygplats mitt i huvudstaden i stället för att påbörja storskalig stadsdelsutveckling? Hur klokt är det att inte befria allmännyttan från den kostnadsdrivande lagen om offentlig upphandling? Hur klokt var det att lägga ett färdigt förslag om startlån för unga förstagångsköpare i byrålådan och sedan komma med lite liknande åtgärder tre fyra år senare? Hur klokt var det att sänka bostadsbidragen mitt under mandatperioden? Hur klokt var det att i förtid avveckla det investeringsstöd som fanns för byggande av hyresrätter och studentbostäder med en lägre hyresnivå och i stället sänka skatten för höginkomsttagare?

Hur kloka var alla dessa åtgärder i ljuset av hur det har blivit? Det är under 30 000 bostäder, att jämföra med 52 000, stora bostadssociala problem och en hämmad samhällsekonomi?
(Applåder)

Anf. 202 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Markus Kallifatides ställer många frågor i denna debatt, men frågorna är fler än dem Kallifatides tar upp här i kammaren.

Ledamoten vet mycket väl att det är långa ledtider i byggande. Vi hade en period när Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet ansvarade för bostadspolitiken. Då var det fler bostadsministrar än bostadspolitiska reformer. Man tappade åtta år av möjlighet att göra de förändringar vi har gjort och påbörjat i hög hastighet för att ta tag i de strukturella hinder som påverkar bostadsbyggande oavsett om det är hög- eller lågkonjunktur.

Inte under ett enda av de åtta år Socialdemokraterna satt vid makten nådde byggandet upp i det antal bostäder Boverket då bedömde behövde byggas. Då var det högkonjunktur och nästan gratis att låna; det var till och med minusränta under vissa perioder.

Trots att vi nyss har kommit ur ett läge med hög inflation och fortfarande har en lågkonjunktur som har bitit sig fast, inte minst mot bakgrund av oron i omvärlden, får man som ledamot givetvis ha högre förväntningar på vår regering än på sin egen. Det ska inte jag förbjuda. Men lite självrannsakan hade varit på sin plats.

När det gäller det investeringsstöd som Markus Kallifatides tog upp utvärderade inte heller Socialdemokraterna sin egen reform, men när exempelvis Hyresgästföreningen och andra har utvärderat den har man sett att det handlar om mångmiljardbelopp som betalades ut i stöd till bostäder som hade byggts ändå. Vi ser i dag konsekvenserna av detta på många olika platser i Sverige, där lägenheter med hög hyra står tomma eftersom

det styrdes mot byggande av små lägenheter. Samtidigt vet vi, fru talman, att sju av tio i Sverige vill bo i småhus.

Markus Kallifatides talade om trångbodda barnfamiljer. Det är klart att det hade varit lättare för dem att komma ut på bostadsmarknaden och förverkliga sin boendedröm om man redan för tio till tolv år sedan hade gått fram med det som vi nu har fått på plats, nämligen en modell med hyrköp. Det fungerar i Norge och andra länder. Då kan familjerna få foten över tröskeln och förverkliga sin dröm samtidigt som de successivt betalar av på en egen insats för att sedan köpa loss huset. Det är sådana reformer vi har genomfört under vår mandatperiod. Det är klart att det hade varit klokare om det hade varit på plats tidigare.

Markus Kallifatides tog också upp Bromma flygplats. Det finns ganska många andra platser i Stockholm där det nu finns möjlighet att bygga. Att avveckla en fullt fungerande beredskapsflygplats i ett krisläge där vi har krig runt knuten i Europa, där vi vet att sjuktransporterna är beroende av fungerande infrastruktur och där ett ambulansflyg som landar på Bromma flygplats kan välja att åka till tre olika sjukhus i Stockholmsområdet beroende på hur trafiksituationen ser ut är faktiskt att riskera sjukvårdens kapacitet och ytterst människoliv.

Det är också så att hela luftrumsövervakningen över Stockholm sköts och kontrolleras från Bromma flygplats. Det går inte att flytta det till Arlanda, och det finns inga svar på hur man skulle göra i stället. Att i det här läget, med säkerhetspolitiskt allvar och krig i Europas närområde, avveckla en sådan verksamhet vore direkt oansvarigt, och jag är förvånad över att Markus Kallifatides vidhåller den uppfattningen.

Anf. 203 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Jag har alldeles bestämt för mig att Försvarsmakten i sitt remissvar tydliggjorde att den inte ser något behov i den frågan, men vi kan ta några av de andra frågorna.

Har jag högre förväntningar på den här regeringen än på tidigare socialdemokratiskt ledda regeringar? Nej, det har jag inte. Jag har samma förväntningar på att man ska ta bostadsförsörjningsfrågan och byggandet på allvar. I en situation där byggandet dramatiskt faller ska väl inte staten kliva bakåt och göra mindre utan kliva fram och göra mer. Det hade jag förväntat mig av en socialdemokratisk regering, och det har jag försökt förvänta mig av denna regering men har naturligtvis blivit besviken.

När det gäller trångbodda barnfamiljer är hoppet ganska långt till den ägda villan någonstans i storstadsområdet. Vad sägs om att börja med att satsa på att det ska finnas en adekvat lägenhet med tillräckligt många rum som man har möjlighet att betala hyran för, snarare än fantasier om nybyggda småhus i prisklassen 30–50 miljoner eller så, som Moderaterna i Stockholm talar om för småhusbyggande.

Jag hänvisar alla intresserade lyssnare och tittare, inklusive fru talmannen, till min Facebooksida, där jag noggrant har redogjort för om vi nådde upp till Boverkets prognostiserade bostadsbehov under ett enda år. Det gjorde vi. Vi var mycket nära under hela mandatperioden, och vi överträffade det åtminstone ett år. Det står alltså på min Facebooksida.

När det gäller lagen om hyrköp, som riksdagen olyckligtvis klubbade igenom rätt nyligen, avråder Lagrådet uttryckligen människor från att ingå hyrköp i enlighet med lagen därför att konsumentskyddet anses så opålitligt.

Jag tog i min interpellation upp ett antal andra konkreta reformer som ligger och väntar på genomförande, såsom nationell fysisk planering och kreditgarantier för att stödja nyproduktion av bostäder. Statsrådet nämnde en tredje: hyrköp. En fjärde är kommunala planeringsstimulanser, som min dotter skulle ha kallat epic fail. Det är alltså i huvudsak att man stöder detaljplanebeslut som hade blivit av ändå, vilket vi har haft en separat interpellationsdebatt om. Det handlar inte bara om att genomföra insatser och stora reformer i sig utan om att reformerna ska vara rätt och väl genomförda.

När det gäller de strukturella åtgärderna delar jag den uppfattning som statsrådet och regeringen har gett uttryck för. Det finns angelägna strukturella reformer att göra. Messiah Hallbergs tv-program *Hur fan hamnade vi här?* illustrerade den kanske viktigaste, att vi har kommuner i Sverige vars kommunalråd går till val på att säga i nationell tv att kommunen är full och att det inte ska byggas där – detta i en kommun som bara har potentiellt byggbar mark i attraktiva lägen, i en dynamisk arbetsmarknadsregion.

Vad ska vi göra åt detta? Vi hade kanske kunnat diskutera det i den bostadskommission som Centerpartiet, vi socialdemokrater, flera andra och hela branschen har efterfrågat. Då hade vi kunnat gå framåt med det som vi socialdemokrater visste för fyra år sedan och som egnahemskommissionären nu vet, nämligen att vi faktiskt behöver kunna sätta lite tryck på kommuner – inte alla utan några – att ta sitt kommunala bostadsförsörjningsansvar. Kan det vara så, statsrådet?

Anf. 204 TREDJE VICE TALMANNEN:
Jag påminner om det vårdade språket i kammaren.

Anf. 205 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Till Markus Kallifatides försvar vill jag säga att jag tror att tv-programmet heter så. Jag vet inte hur det fungerar när man i kammaren ska citera ett tv-program som innehåller en svordom, men jag noterar det. Man kanske får censurera SVT i kammaren. Jag vet inte, Markus Kallifatides och fru talman, hur vi ska hantera det. Jag kommer för säkerhets skull inte att nämna tv-programmets namn i debatten.

Jag kan inte låta bli att gå tillbaka till påståendet att Försvarsmakten skulle ha avfärdat Bromma flygplats som oviktig så enkelt som Markus Kallifatides gav uttryck för. Tvärtom framhåller Försvarsmakten att Bromma flygplats behöver analyseras ytterligare utifrån totalförsvarets behov. Det är också det regeringen har gjort genom att utse Anders Flanking till utredare för att se över flygplatsnätet, infrastrukturen och rådigheten över flygplatserna i stort men förstås också Bromma flygplats.

Det vore direkt oklokt i det här läget att säga att vi inte längre behöver Bromma flygplats i Sverige. Vi kan komma på om några år att det hade varit bra att ha den kvar, men då kanske vi har avvecklat den. Då tror jag inte att byggandet har kommit igång, för det kommer att ta ganska lång tid, fru talman, att sanera mark och annat. Med tanke på den rådande omstän-

digheten tror jag att det är klokt att ha is i magen och inte använda en beredskapsflygplats som slagträ i en politisk debatt. Det finns mycket annat att debattera, och det tänkte jag göra, fru talman.

I den ganska omfattande interpellation som ledamoten har ställt pekar ledamoten ut ett antal områden där Socialdemokraterna har problematiserat och motsatt sig regeringens politik. Det handlar bland annat om borttagandet av såväl bygglovsplikt som anmälningsplikt i samband med viss byggnation. Markus Kallifatides skriver också att det handlar om lägre krav på tillgänglighet när man bygger studentbostäder samt om omvandling av lokaler till bostäder. Jag vill uppehålla mig vid dessa tre saker.

Jag tycker att det vore väldigt bra, fru talman, om Socialdemokraterna ville vara tydliga med att de vill återinföra bygglovsplikt för attefallshus, för det är vad det handlar om. Det gick inte att ha kvar den situation vi hade med anmälningsplikt, och vi valde då att inte införa bygglov utan ta bort anmälningsplikten. Det är väl belagt att det inte gick att ha den situation där man behövde skicka in en bygganmälan, utan man fick antingen ta bort det helt eller återinföra bygglov.

Med Socialdemokraternas politik blir det återigen bygglovskrav för attefallshus. Är det verkligen det besked som Markus Kallifatides vill ge alla dem som har sett denna reform som en mycket positiv frihetsreform som ger dem lite större frihet på sin egen mark?

När det gäller lägre krav på tillgänglighet i samband med uppförande av studentbostäder är det förvånande att Socialdemokraterna motsätter sig detta när man också lyfter fram att det är 200 000 unga som ofrivilligt bor hemma.

Vi har tittat på det projekt som var först ut i Sverige med att tillämpa de nya byggreglerna. Där byggdes 75 fler studentlägenheter tack vare regeringens reformarbete. Om man hade gjort på samma sätt som på Chalmers studenthem de senaste fem åren, när det har varit lågkonjunktur under en stor del av tiden, hade det byggts 1 500 fler studentlägenheter i Sverige. Varför ska dessa 1 500 studenter inte kunna flytta in i nya studentbostäder? Varför motsätter sig Socialdemokraterna en sådan viktig politik?

Det handlar även om omvandling av lokaler till bostäder. Varför ska vi inte nyttja kontor och lokaler som står tomma bättre så att vi kan få fler bostäder i det befintliga beståndet? Det, fru talman, är frågor som jag vill ställa till Markus Kallifatides.

Anf. 206 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman och statsrådet! Vi socialdemokrater är mycket oroliga för att all risk vid nybyggnation hamnar på småhusägare – på enskilda familjer och hushåll – när de inte har någon form av kontakt med kommunen och får det stöd som detta innebär när man genomför ett byggprojekt som privatperson. Det är ju ytterst kommunen som ansvarar för väldigt mycket runt nybyggnation.

Vi socialdemokrater har uttryckt stark oro för detta. Exakt vad vi skulle göra efter valet den 13 september kommer jag inte att svara på nu.

Studentbostäder ska vara bra bostäder. Omvandlade bostäder som tidigare har varit lokaler ska vara bra bostäder. Det är viktigt för oss. Vi ser ingen anledning att bygga dåliga bostäder eller omvandla lokaler till riktigt dåliga bostäder. Vi har inte motsatt oss allt, fru talman, utan vi har motsatt oss specifika detaljer i de här frågorna.

Jag vill nu tacka Andreas Carlson för våra många debatter under den här mandatperioden. Vi har återkommit till frågor ganska ofta, skulle jag säga. Moderaterna är tydliga, och det har de varit under den här mandatperioden: Bostadsfrågan lämnar vi till marknaden! KD:s och Liberalernas ståndpunkt uppfattar jag så här: De tror på marknaden och lite sociala insatser för en fungerande bostadsförsörjning. Sverigedemokraterna menar att marknadshyror bakvägen är okej, men inte officiellt.

Min interpellation, fru talman, handlar om att vi socialdemokrater ser denna mandatperiod som fyra förlorade år. Det är en skadlig passivitet i förhållande till det dramatiska fallet i bostadsbyggandet. Jag har också försökt peka på en ofullständig strukturell analys. Nu vågar jag inte citera programmet på SVT, men: Hur ”hm” hamnade vi här?

Den 13 september finns en möjlighet att välja en ny riktning med en statlig bostadspolitik där staten tar ett antal rejäla kliv framåt. Det är vårt erbjudande i september.

Anf. 207 TREDJE VICE TALMANNEN:

Citera får man alltid göra om det är tillräckligt tydligt att det är ett citat. Då är det helt okej.

Anf. 208 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Markus Kallifatides för ett omfattande utbyte under den här mandatperioden.

Jag kan också konstatera att det nu, med 33 dagar kvar till valet, är väldigt otydligt vad Socialdemokraterna avser att göra när det gäller attefallshusen. Exakt vad vi kommer att göra efter valet kommer jag inte att ge svar på nu, säger Markus Kallifatides.

Jag har pekat på att det som Socialdemokraterna går fram med innebär att man skulle återinföra bygglovsplikt. Det gäller alltså inte bara bygganmälan, som vi har tagit bort, utan man vill återinföra bygglovsplikt. Det var ju det utredningen kom fram till i det förslag som vi avfärdade. Vi sa: Vi kan inte återinföra bygglovsplikten, så vi tar i stället bort bygganmälan.

Mellanläget med bygganmälan var inte förenligt med EU-rätten. Trots det vidhåller Socialdemokraterna att man ska ta ifrån villaägarna den frihet som de åtnjuter. Kallifatides säger här i kammaren 33 dagar före valet att man inte kommer att ge något svar nu på vad man kommer att göra med denna frihet.

Men vi vet att den friheten kommer att försvinna, fru talman, eftersom den är oförenlig med EU-rätten. Det förslag som Socialdemokraterna har lagt på bordet är inte förenligt med EU-rätten. Då kommer det att bli så att man som privatperson ska stå med mössan i hand och knacka på hos kommunkontoret och be om lov att få bygga ett attefallshus. Man ska också betala bygglovsavgift för detta.

Det här är socialdemokratisk politik, som skulle rulla tillbaka de frihetsreformer som regeringen har genomfört. Det handlar om totalt 40 olika åtgärder som förenklar för villaägare. Vilka fler åtgärder är det som Socialdemokraterna kommer att rulla tillbaka utöver att man kommer att återinföra bygglovsplikt på attefallshus? Tanken på det gör mig orolig.

Mitt erbjudande, och regeringens erbjudande, är att inte chansa med den frihet som många villaägare har fått under den här mandatperioden. Rösta på Kristdemokraterna eller ett annat Tidöparti så att man vet vad man får!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 34 Svar på interpellation 2025/26:579 om aktivering av civilplikt för bevakningsverksamhet

Anf. 209 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman och interpellanten! Hanna Westerén har frågat mig hur jag och regeringen ser på behovet av att skyndsamt gå vidare med frågan om civilplikt för bevakningsverksamhet i linje med förslagen i *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret* och vilka skäl som ligger bakom att denna del av utredningens förslag ännu inte har omhändertagits i samma utsträckning som andra delar.

Hanna Westerén har även frågat mig om jag och regeringen avser att ta initiativ till pilotverksamhet eller andra stegvisa åtgärder för att påbörja uppbyggnaden av denna förmåga, hur jag och regeringen bedömer att ansvar och samverkan bör utformas mellan statliga myndigheter, kommuner och privata aktörer inom bevakningsområdet i ett sådant system samt vilken tidsplan jag och regeringen ser framför oss för att ett system med civilplikt inom bevakningsverksamhet ska kunna börja byggas upp och tas i bruk.

Regeringen beslutade i december 2025 att civilplikten skulle aktiveras brett i syfte att öka Sveriges försvarsförmåga. Civilplikten breddades på två sätt. Dels omfattar civilplikten skyldigheten att mönstra och fullgöra en lång grundutbildning, dels beslutade regeringen att utöka antalet verksamheter inom vilka civilplikt kan användas. Bland de nya verksamheterna finns bevakningsverksamhet. Regeringen har därmed fattat de formella beslut som behövs för att framöver kunna använda civilplikt inom bevakningsområdet.

Regeringen lämnade också den 7 juli 2026 propositionen *En modern personalförsörjning av det civila försvaret* (prop. 2025/26:302) till riksdagen. Med propositionen tar regeringen nästa viktiga steg i att stärka personalförsörjningen av det civila försvaret, bland annat genom tydligare regler om krigsplacering och bemanningsansvar samt utökade möjligheter att identifiera individer med kompetenser som behövs inom totalförsvaret.

I betänkandet *Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret* (SOU 2025:6) föreslås att ett antal myndigheter får i uppdrag att utreda behovet av och möjligheterna för att använda civilplikt inom sina respektive ansvarsområden. Regeringen har stegvis fattat beslut för att omhänderta dessa förslag genom uppdrag till berörda myndigheter, senast i juni inom området elektronisk kommunikation.

Utbildningar av civilpliktiga finns redan på plats när det gäller den kommunala räddningstjänsten och drift och underhåll inom elförsörjningen. Inom kort kommer vi att uppnå 2 000 utbildade civilpliktiga och ännu fler som har krigsplacerats med civilplikt eftersom de redan har relevant

kompetens. Dessa insatser har varit avgörande för att stärka förmågan inom dessa verksamheter.

Försörjningen av det civila försvarets krigsorganisation är en stor uppgift. Beredningen fortgår inom Regeringskansliet i fråga om övriga utredningsförslag, inklusive förslaget om ett uppdrag till Polismyndigheten för att närmare utreda hur ett system för civilplikt inom bevakningsverksamhet ska utformas.

Hur ansvar och samverkan mellan myndigheter, kommuner och privata aktörer ska se ut inom ramen för ett system med civilplikt inom bevakningsområdet är en viktig fråga för regeringen och berörda myndigheter att arbeta vidare med. Detsamma gäller den närmare tidsplanen för arbetet.

Anf. 210 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Jag tackar Carl-Oskar Bohlin för svaret.

Det råder i dag bred politisk enighet i Sveriges riksdag om att Sveriges totalförsvar behöver stärkas. Vi har under de senaste åren sett hur arbetet med civilplikten har återupptagits och utvecklats, vilket är väldigt välkommet. Vi behöver en personalförsörjning som fungerar också i kris och krig.

Just därför väcker frågan om bevakningsverksamhet ett särskilt intresse. Vid höjd beredskap och ytterst krig kommer behovet av bevakning att öka kraftigt. Skyddet av samhällsviktig verksamhet, kritisk infrastruktur, transporter och offentliga anläggningar är en grundläggande del av samhällets motståndskraft.

Senare i dag kommer jag också att debattera med försvarsminister Pål Jonson om säkerheten vid kritiska anläggningar. Det här är således en fråga som jag tror att vi alla behöver hålla nära hjärtat. Detta identifierades i utredningen *Plikten kallar!* Där pekade man på behovet av att bygga upp ett system för civilplikt även inom bevakningsområdet.

Av Carl-Oskar Bohlins svar framgår att regeringen har fattat de formella beslut som krävs för att civilplikt ska kunna användas inom bevakningsverksamhet, vilket naturligtvis är väldigt positivt. Samtidigt andas hela svaret, såvitt jag kan utläsa, att beredningen fortfarande pågår och att mycket fortfarande är oklart. Då landar jag tyvärr i att det alltså inte finns någon färdig modell eller någon beslutad uppdragsstruktur. Det finns mig veterligen heller ingen tidsplan.

Fru talman! Det är här min fråga uppstår. Vi vet att behovet finns, vi vet att verksamheten har identifierats som viktig och vi vet – statsrådet sa det själv – att regeringen har aktiverat civilplikten på det här området, men vi vet fortfarande inte när arbetet faktiskt kommer att omsättas i praktiken.

Jag vill ändå påpeka att skillnaden mellan ett formellt beslut, som statsrådet redogjorde för, och en verklig förmåga är ganska stor. En förmåga byggs inte genom att någonting blir möjligt. En förmåga byggs genom planering, utbildning, övning och bemanning. Därför vill jag fråga Carl-Oskar Bohlin: När avser regeringen att ta nästa konkreta steg för att bygga upp ett fungerande system för civilplikt inom bevakningsverksamhet?

Anf. 211 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar Hanna Westerén för intresset för den här frågan och för den specifika fråga som framfördes.

Svaret är att jag hoppas att det kan ske så snart som möjligt. Jag hoppas att vi hinner komma fram till ett ytterligare regeringsuppdrag på det här

området redan före valet. Det vore angeläget, för precis som interpellanten sa är en stor och viktig fråga och en stor och viktig del av civilpliktens potential hur vi ska använda den inom bevakningsverksamheten.

Det är dock, får jag nog säga, en smula senfunnet av Socialdemokraterna att börja intressera sig för den här frågan några veckor före ett val. Regeringen har arbetat metodiskt med att aktivera civilplikten och se till att vi kommer igång med att utbilda civilpliktiga. Som jag nämnde i mitt svar har vi alltså utbildat nästan 2 000 civilpliktiga i Sverige på lite drygt ett och ett halvt år, tack vare ett mycket snabbfotat arbete med olika snabbspår för att få igång det här.

Då är det värt att påminna sig om att det alltså har gått mer än tio år sedan Försvarsberedningen 2015 sa att civilplikten bör aktiveras omedelbart. Detta skedde alltså inte på åtta år under den föregående socialdemokratiska regeringen. Man tog inte ens i frågan. Det var den här regeringen som målmedvetet började arbeta med aktiveringen av civilplikten så fort vi tillträdde.

När jag klev in på Försvarsdepartementet märktes det med vilken prioritet de här frågorna hade drivits tidigare. Man sa till mig: Vi kan tidigast börja utbilda civilpliktiga 2027. Jag sa: Det är helt oacceptabelt. Givet hur omvärldsläget ser ut måste vi komma framåt med de här frågorna i ett snabbspår.

Vi lyckades börja utbilda civilpliktiga redan 2024. Det hade naturligtvis kunnat börja redan 2015 när Försvarsberedningen sa att så skulle ske, men det skedde inte. Vi hade antagligen haft en civilplikt på plats i alla de här sektorerna om inte den föregående regeringen hade suttit på händerna i åtta år och inte ens fattat aktiveringsbeslutet.

Min motfråga till Hanna Westerén blir naturligtvis: Det är bra att du är engagerad i de här frågorna, men varför gjorde ni ingenting åt saken trots att Försvarsberedningen redan 2015 sa att civilplikten bör aktiveras omedelbart? Det är bara regeringen som kan hantera den frågan.

Anf. 212 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Jag anser att säkerhetsläget är allvarligt. Det är klart att det alltid går att prata historia och om vem som har gjort vad eller inte gjort vad. Jag tänker inte göra det här. Jag kan konstatera att det är positivt att man har aktiverat civilplikten och att vi har en samsyn kring det här.

En sak som jag faktiskt trodde att statsrådet skulle lyfta är satsningarna inom räddningstjänsten och elförsörjningen. Dem ser jag som väldigt positiva, och det här är en interpellation som är ställd i en positiv anda, oaktat tonen från Carl-Oskar Bohlin. Jag menar att det här handlar om någonting viktigt och stort. Jag hoppas att vi kan vara överens om det åtminstone.

Det här visar att när regeringen, oavsett färg, bestämmer sig för att bygga upp en förmåga går det också att göra det. Det finns utbildningar, det finns en organisation, det finns krigsplaceringar och det finns uppenbarligen en konkret väg framåt.

Oavsett vad den föregående regeringen gjorde eller inte gjorde har säkerhetsläget konsekvent försämrats de senaste åren, och det blir mer och mer bråttom. Jag tycker därför fortfarande att det är relevant att få veta när det händer mer. Trots de positiva beslut som har lyfts fram här – jag håller med om att det är positivt att man har aktiverat civilplikten – befinner man

sig fortfarande, som jag förstår det på Carl-Oskar Bohlin, i ett utredande skede. Jag tycker att det är problematiskt.

Fru talman! Jag anser att bevakningsverksamheten kommer att spela en viktig roll vid höjd beredskap. Det är det som jag tror att vi behöver komma ihåg. Det gäller skyddsobjekt, samhällsviktiga anläggningar och verksamheter som måste fungera även under mycket svåra förhållanden. Det må vara hänt om Carl-Oskar Bohlin struntar i mig, men jag tror att svenska folket behöver veta när färdplanen kommer.

Carl-Oskar Bohlin säger att frågan är viktig, och vi är överens om att frågan är viktig, men jag undrar fortfarande: Vilka konkreta steg tänker regeringen ta under kommande år, om man skulle få chansen att fortsätta bestämma, för att gå från beredning till genomförande?

Anf. 213 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Nej, jag struntar verkligen inte i interpellanten. Det var därför jag svarade på den frågan redan i mitt förra inlägg. Jag började med att säga att jag hoppas att vi ska kunna fatta ett beslut om ett uppdrag redan före valet. Det är inte säkert att vi hinner, men förhoppningsvis gör vi det redan före valet. Där har du den tidsplan som du efterfrågade.

Skälet till att jag ändå uppehåller mig lite grann vid historien är att hanteringen av frågan i historien har påverkat var vi är. Vi har börjat med det som är absolut mest prioriterat och absolut viktigast, vilket är sektorn kommunal räddningstjänst, följt av sektorn elförsörjning.

Hade den föregående regeringen tagit i de här frågorna och utrett det som vi har behövt utreda under den här mandatperioden hade vi hunnit mycket längre. Då hade vi antagligen redan haft en fungerande civilplikt inom sektorn bevakningsverksamhet. Men det här är en bandbreddsfråga. Vi har behövt ta det här i tur och ordning, vilket har haft att göra med vår förmåga att få ur oss detta på Regeringskansliet.

Jag började med att säga att vi enligt den prognos som jag fick skulle kunna börja utbilda civilpliktiga redan 2027. Detta var det första som sades till mig när jag klev in på Försvarsdepartementet, och jag sa att vi inte kunde arbeta efter en så långsam tidtabell. Nu har vi utbildat snart 2 000 civilpliktiga. Hade dessa steg tagits redan 2015 eller 2016 hade vi i dag haft ytterligare flera tusen civilpliktiga och förmodligen haft alla sektorers behov genomlysta på det sätt som krävs för att införa civilplikt. Men det gjordes inte, och det är skälet till att vi är där vi är.

Det jag försöker säga till Hanna Westerén är att vi alltså har arbetat dubbelt så snabbt som den tidsplan som vi fick när vi kom in på Försvarsdepartementet för snart fyra år sedan.

Jag håller helt med Hanna Westerén om behovsbedömningen i den här frågan. Dock är det lite magstarkt att stå här och peka på att det har gått för långsamt när man själv representerar en politisk schattering som inte tog i frågan under åtta års tid.

Anf. 214 TREDJE VICE TALMANNEN:

Även om vi är i slutspurten påminner jag naturligtvis alltid om tilltalet i kammaren. Det sker alltid via talmannen, även i sådana här debatter.

Anf. 215 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Jag uppfattar det som att Carl-Oskar Bohlin blir provocerad av att jag efterfrågar tidpunkt och tempo. Det gör jag inte för att på något sätt glorifiera en tidigare regering, utan jag gör det med fokus på det säkerhetsläge vi befinner oss i. Jag kan bara hänvisa till de exempel jag själv kommit i kontakt med den senaste tiden där aktörer som på olika sätt är engagerade i det svenska totalförsvaret pekat på behovet av att detta sker skyndsamt. Det är inte jag personligen som måste få detta till någon sorts fjäder i hatten för vare sig den här regeringen, min egen tidigare regering eller den tillträdande.

Det blir knepigt om vi ska stå här och diskutera historia och process. Det jag tror att vi måste fokusera mycket mer på är genomförande. Det är där vi befinner oss, och det är det jag önskar ska hända. Jag tror faktiskt att Carl-Oskar Bohlin önskar detsamma. Vi kommer nämligen inte ifrån att beredning inte bygger förmåga. Utbildning, planering och krigsplacering bygger förmåga.

Jag har respekt för att vi har förlorat tid. Så är det. Somligt har gått för långsamt, somligt har inte varit rätt prioriterat. Jag kan vidgå det – inga bekymmer. Jag menar dock att frågan förtjänar fortsatt omsorg och konkreta besked om nästa milstolpe eller tidpunkt för närmare genomförande.

Anf. 216 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Då ska jag avsluta med att upprepa mig, för det verkar behövas. Jag har nu redogjort för den tilltänkta tidsplanen i mina samtliga tre inlägg. Jag har sagt att jag hoppas att vi ska kunna fatta beslut om ett myndighetsuppdrag innan valet. Det är inte säkert att vi hinner med det, men jag hoppas det.

Vi är alltså i sluttampen av arbetet med det här regeringsuppdraget. Det, vill jag påstå, är ett skyndsamt agerande som står i kontrast till den socialdemokratiska regeringen som inte gjorde ett handtag i frågan om civilplikt på åtta år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 35 Svar på interpellation 2025/26:580 om små kommuners förutsättningar i uppbyggnaden av det civila försvaret

Anf. 217 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Hanna Westerén har frågat mig hur jag och regeringen avser att säkerställa att kommuner, särskilt små och resursbegränsade, kan bära merkostnader vid höjd beredskap och inrymningsuppdrag och vilka åtgärder som planeras för att ersättning ska kunna betalas ut snabbt vid akuta händelser.

Hanna Westerén har vidare frågat mig om jag och regeringen avser att se över hur vistelseprincipen ska tillämpas vid omfattande befolkningsförflyttningar så att inte enskilda mottagarkommuner får ett oproportionerligt ekonomiskt ansvar, vilka åtgärder jag och regeringen vidtar för att ge kommunerna fleråriga och förutsägbara ekonomiska ramar för investeringar i

civilt försvar samt hur det säkerställs att även små kommuner kan bygga upp förmåga i takt med de nationella kraven.

Hanna Westerén har avslutningsvis frågat när jag och regeringen avser att ta fram en tydlig nationell modell för inrymningsuppdrag som klargör ansvarsfördelning, dimensionering och finansiering samt hur den modellen kommer att anpassas till kommuner med mycket olika kapacitet.

Kommunerna har en avgörande roll för att samhällets funktionalitet ska kunna säkerställas vid höjd beredskap och ytterst krig. Under denna regerings mandatperiod har statens tillskott till kommuner kopplat till beredskap och civilt försvar successivt förstärkts och flera lagförslag lagts fram.

I lagrådsremissen *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig*, som beslutades den 2 juli 2026, föreslås en ny lag som bland annat innebär skärpta krav på att kommunerna ska vidta beredskapsåtgärder. Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1, bet. 2025/26:FöU1, rskr. 2025/26:111) avsatt cirka 5,4 miljarder kronor för perioden 2026–2029 för att kommunerna ska kunna möta den föreslagna ambitionshöjningen.

Regeringen har under 2026 även gjort andra betydande satsningar för att stärka kommunernas beredskap. Genom Myndigheten för civilt försvar, MCF, fördelas 400 miljoner kronor till kommunerna för investeringar i materiel som behövs för att stärka försörjningsberedskapen. Ytterligare 490 miljoner kronor fördelas till kommuner som MCF och Försvarsmakten bedömer vara av särskild betydelse för totalförsvaret. Därtill har MCF tilldelats 500 miljoner kronor för att anskaffa materiel som ska kunna användas av kommuner och regioner för att stärka försörjningsberedskapen.

Med hänsyn till de mycket svåra förhållanden som råder vid höjd beredskap och ytterst krig är det av största vikt att det finns en tydlig planering och ansvarsfördelning för utrymning och efterföljande inkvartering. Enligt nya bestämmelser i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap, som trädde i kraft den 1 juni 2026, ska en kommun planera för och verkställa beslut om utrymning eller inkvartering under höjd beredskap på grundval av en planeringsinriktning som länsstyrelsen ska ta fram.

Till följd av ett uppdrag som regeringen gav MCF och länsstyrelserna under 2024 finns det numera en nationell plan över vilka skyddsåtgärder som behövs för ett starkt skydd av civilbefolkningen. Frågan är prioriterad i myndigheternas fortsatta arbete med målet att hela landet på sikt ska omfattas av en planering för utrymning och inkvartering vid höjd beredskap.

Vad gäller finansiering av åtgärder som bland annat kommunerna behöver vidta för att stärka skyddet av civilbefolkningen har regeringen avsatt cirka 1,2 miljarder kronor för åren 2026–2028. Medlen omfattar satsningar på skyddsrum, utrymning och inkvartering och ska fördelas efter behov mellan kommuner, länsstyrelser och Myndigheten för civilt försvar.

Anf. 218 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Tack för svaret, Carl-Oskar Bohlin!

I den här frågan råder, åtminstone på papperet, enighet om att kommunerna är helt avgörande för det civila försvaret. Kommunerna är första linjen. Det är hemma i kommunen man som medborgare knackar på när det brinner eller när det gäller.

Frågan är inte heller om kommunerna ska ta ansvar. Det måste de. Frågan är vilka förutsättningar de får, inte minst de allra minsta, för att göra det.

I Carl-Oskar Bohlins svar noterar jag flera satsningar, flera anslag och flera positiva planeringsprocesser. Det är alldeles utmärkt. Jag saknar dock delvis svar på den fråga som många svenska kommunpolitiker i dag ställer sig: När staten fattar ett beslut som innebär att en kommun ska ta emot ett stort antal människor på obestämd tid, ordna inkvartering, säkerställa omsorgsinsatser och upprätthålla samhällsviktig verksamhet, vem bär då – rent konkret – den ekonomiska risken?

Fru talman! För en stor kommun kan ett sådant åtagande vara svårt. För en väldigt liten kommun kan det vara helt omvälvande.

Vi talar om kommuner som redan i vardagen brottas med kompetensförsörjning och stora, svåra investeringar i va-system, skolor och äldreomsorg. Vi talar om små kommuner där några miljoner kronor kan göra otroligt stor skillnad i ekonomin.

Då menar jag att det inte räcker att veta att det finns nationella anslag, en struktur och en överbyggnad. Då måste man också ha konkreta besked från statens sida att kommunen inte kommer att lämnas ensam med konsekvenserna.

Fru talman! Det är därför som jag vill återkomma till den så kallade vistelseprincipen. Den fungerar i så många sammanhang i Sverige, men vid omfattande befolkningsförflyttningar kan den innebära att ekonomiska konsekvenser koncentreras till ett fåtal mottagarkommuner. Därför undrar jag om regeringen har analyserat risken. Om regeringen har gjort det, är regeringen beredd att säkerställa att de kommuner som tar ett stort nationellt ansvar också får kostnadstäckning för de kostnader som uppstår?

Anf. 219 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag konstaterar att det måste utgöra något slags rekord att få sju frågor samtidigt i en enda interpellation. Jag hoppas att vi kan avhandla alla efter bästa förmåga.

Som jag sa i mitt svar har, precis som på många andra områden för det civila försvaret, en lång rad åtgärder vidtagits på området. Det finns ny lagstiftning på plats när det gäller skydd av civilbefolkningen. Det ställs ökade krav på kommuner och regioner, som träder i kraft vid årsskiftet 2026/27 – om allt går som det ska. Och som jag nämnde finns en tillkommande finansiering de kommande åren på över 5 miljarder kronor. Det ger naturligtvis förutsättningar för små och stora kommuner att leva upp till den högre kravbilden.

Vad gäller den extraordinära händelsen att Sverige befinner sig i höjd beredskap eller i värsta fall i krig och drabbas av stora befolkningsrörelser måste frågan om ekonomisk kompensation till olika delar av landet hanteras ad hoc i en sådan situation, precis som vi hanterar andra stora fredstida katastrofer ad hoc. Det gjorde vi med pandemin, det vill säga att vi lade fram extra ändringsbudgetar för att kompensera olika delar av samhället. Det har vi gjort vid stora oljeutsläpp, där vi har kompenserat drabbade kommuner. Och vi har gjort det vid stora skogsbränder.

Det viktiga att ha på plats i förväg är strukturen och ett system för att kunna hantera den typen av storskaliga befolkningsrörelser. Det är viktigt att framhäva att storskalig evakuering och inkvartering är ett absolut sista-handsalternativ. Det innebär samtidigt att samhället i de delar som evakueras slutar att fungera i någon mån. Om inte människor finns på plats i den lokala och regionala geografin slutar den delen av samhället att fungera. Det är en absolut sistahandslösning.

Sedan kan naturligtvis Sverige bli föremål för befolkningsströmmar från våra grannländer i den händelse att stridshandlingar skulle bryta ut i vårt geografiska närområde. Då behöver vi hantera dem. Den ekonomiska dimensionen av den frågan måste naturligtvis hanteras när den situationen uppstår. Det är bara då den är överblickbar.

Det vi arbetar med är att finansiera de förberedande åtgärderna, finansiera strukturen och finansiera en högre grundläggande robusthet i både kommuner och regioner för att vi ska ha förutsättningarna att hantera i värsta fall ett existentiellt hot mot vårt samhälle.

Anf. 220 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Jag tackar Carl-Oskar Bohlin för svaret.

Jag ställer många frågor eftersom det här är frågor som jag brinner för och som jag, i min tur, får många frågor om, inte minst från Sveriges minsta kommuner. De är bekymrade och oroade. Kommunerna är oroade på grund av ansvaret gentemot den egna befolkningen, och de är oroade eftersom de självklart vill ställa upp i Sveriges totalförsvar.

Jag har den största respekt för att Carl-Oskar Bohlin hänvisar till planering, lagstiftning och olika ekonomiska satsningar. Det sker mycket på civilförsvarsområdet som är alldeles utmärkt. Myndigheten för civilt försvar gör ett enormt arbete.

När jag möter inte minst företrädare från SKR eller från Sveriges allra minsta kommuner efterfrågar inte vare sig de eller jag fler planeringsdokument eller fler strukturer. Det är alldeles utmärkt att de finns på plats, men det är ansvarsfrågan som är avgörande. Det är svar på den frågan som de minsta kommunerna efterfrågar. När jag möter kommunföreträdare av alla kulörer handlar det om ansvarsfrågan, att känna trygghet i att staten och den enskilda kommunen gör arbetet tillsammans och att det finns en gemensam respekt och ett gemensamt ansvar.

Apropå pandemin: Vi vet att svenska kommuner och regioner tog ett enormt ansvar under pandemin, och staten stod på andra sidan och höll dem i handen. Vi gjorde arbetet gemensamt.

Jag är trygg med att svenska kommuner och regioner gör allt de kan i händelse av kris och krig. De måste få ett besked om att staten tar sitt ansvar. Det kommer inte att röra sig om lokala beslut eller behov, utan det kommer att röra sig om våra gemensamma totalförsvarsbehov. Därmed blir de ett nationellt ansvar. Likväl uppstår kostnaderna i enskilda kommuner. Det är de enskilda kommunföreträdarna som gör avvägningarna, det vill säga att man vågar investera i vår gemensamma säkerhet parallellt med att man investerar i den kommunala verksamheten.

Jag tror inte att det har att göra med min begåvning, men jag förstår inte fullt ut hur jag eller kommunföreträdare ska tolka utfästelsen om ad hoc-beslut. Jag tror att den frågan måste utvecklas av Carl-Oskar Bohlin. En liten kommun som står i begrepp att få en stor inkvartering, med höga

kostnader som följd, på grund av ett nationellt beslut måste ha lite mer att hålla i än ett så kallat ad hoc-beslut. Det är ett förtydligande som många svenska kommuner efterfrågar just nu.
(Applåder)

Anf. 221 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Interpellanten efterlyser en tydligare ansvarsfördelning. Så bra att den finns på plats sedan den 1 juni 2026 i den nya lagstiftningen. En kommun blir skyldig att planera för och verkställa beslut om utrymning eller inkvartering under höjd beredskap på grundval av en planeringsinriktning som länsstyrelsen tar fram. MCF och länsstyrelserna fick tillsammans redan 2024 uppdraget att arbeta med den förberedande planeringen, och det uppdraget fortgår.

Jag sa att man måste lösa situationen när den väl inträder. Det handlar om att titta på förutsättningar för särskild ekonomisk kompensation. Det är så vi tenderar att hantera extraordinära händelser som drabbar hela eller delar av vårt land. Den närmaste jämförelsen är stora fredstida krishändelser, till exempel pandemin eller skogsbränderna 2014 och 2018. Då genomfördes särskilda kompensationer av drabbade kommuner eller av drabbade verksamheter i landet. Så måste naturligtvis ersättningsfrågan i en sådan hypotetisk situation hanteras.

Det som är viktigt att klargöra på förhand är vem som är ansvarig att göra vad. Det görs i den nya lagstiftning som nu finns på plats sedan den 1 juni 2026 och genom det arbete som bedrivs av Myndigheten för civilt försvar och av länsstyrelserna.

Anf. 222 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Jag tänkte att jag skulle citera delar av svaret. Carl-Oskar Bohlin sa följande: ”Enligt nya bestämmelser i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap, som trädde i kraft den 1 juni 2026, ska en kommun planera för och verkställa beslut om utrymning eller inkvartering under höjd beredskap på grundval av en planeringsinriktning som länsstyrelsen ska ta fram.”

Jag uppfattade det som att Carl-Oskar Bohlin ansåg att det var det besked som kommunerna behöver. Jag delar inte den uppfattningen, fru talman. Jag tror att svenska kommuner behöver mer besked än så.

Jag går tillbaka till det jag sa tidigare om jämförelsen mellan en liten och en stor kommun. I händelse av kris och krig eller extraordinära händelser klarar en stor kommun mycket, men för en liten kommun kan det bli omvälvande och kritiskt.

Jag tror att svenska kommuner är redo att göra allt de kan. Det har de gjort tidigare, och det kommer de att göra igen. Men det svenska totalförsvaret bygger på den ömsesidighet som vi pratar om här i dag. Jag tycker stundvis att det glimtar till och att Carl-Oskar Bohlin håller med mig. Men sedan upplever jag att vi igen faller tillbaka till att kommunerna har fått det de behöver, att de har fått den struktur de behöver.

Jag upplever dock väldigt tydligt att svenska kommuner i vissa avseenden drar sig för sitt beredskapsuppdrag, eftersom de är osäkra när det gäller kostnadsbördan. Därför vill jag än en gång ge Carl-Oskar Bohlin chansen att vara lite tydligare mot de kommuner som eventuellt tvekar.

Kan de känna sig trygga med att de inte kommer att lämnas ensamma med kostnaderna när de utför uppgifter som ytterst är totalförsvarssatsningar?

Anf. 223 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag uppfattar att det är två frågor som blandas ihop lite här. Den första gäller det förberedande arbetet för att förstärka robusthet och redundans i den verksamhet som man är ansvarig för, ytterst för att kunna möta krigets krav, det vill säga en högre dimensioneringsgrund än den som rådde under den fredstida krisberedskap som historiskt präglat svenskt arbete de senaste 20–25 åren.

För att möta den kravbilden höjer vi, som jag nämnde, finansieringen till kommunerna på det här området med drygt 5 miljarder de kommande åren. En del av den ökade kravbilden är att planera för att kunna hantera både evakuering och inkvartering, naturligtvis efter de förutsättningar man har.

Det säger sig självt att mindre kommuner har mindre förutsättningar att inkvartera, om de inte är stora besöksnäringskommuner som av andra skäl har stor infrastruktur för att ta emot stora mängder människor. Det ska vi vid en sådan händelse försöka nyttja.

Den andra frågan är hur kommunerna ska kompenseras för den händelse att vi faktiskt får storskalig evakuering och inkvartering, det vill säga att Sverige befinner sig i krig. Mitt svar är att den ekonomiska biten av den frågan måste hanteras där och då. Det vi håller på med nu är att skapa en infrastruktur för att kunna förbereda sig, för att höja den generella robusthetsnivån för att vi ska ha chansen och möjligheten att möta den ökade kravställningen om Sverige någon gång skulle hamna i den situationen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 36 Svar på interpellation 2025/26:555 om försvarets klimatanpassning och förmåga att möta en bred hotbild

Anf. 224 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Emma Berginger har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag och regeringen har vidtagit för att säkerställa att Försvarsmakten och totalförsvaret är anpassade till ett förändrat klimat.

Interpellanten har vidare frågat mig om jag har agerat för att stärka Försvarsmaktens förmåga att hantera klimatrelaterade kriser såsom skogsbränder, översvämningar och andra extrema väderhändelser som kan inträffa samtidigt som andra säkerhetshot.

Emma Berginger har även frågat mig om jag och regeringen säkerställer att klimatförändringarnas konsekvenser integreras i den långsiktiga försvarsplaneringen och utvecklingen av totalförsvaret.

Slutligen har Emma Berginger frågat vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att minska Försvarsmaktens beroende av fossila bränslen och säkerställa att försvaret kan fungera i ett framtida energi- och bränslesystem baserat på el och förnybara drivmedel.

Det säkerhetspolitiska läget är fortsatt allvarligt, och totalförsvaret står inför en historisk återuppbyggnad. Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige och allierade mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato. Ett av målen för det militära försvaret är även att skydda samhällets funktionalitet genom att med befintlig förmåga bistå övriga samhället både i fredstid och vid höjd beredskap.

I den nationella säkerhetsstrategin konstaterar regeringen att upprustningen av totalförsvaret är en komplex uppgift som aktualiserar avvägningar i förhållande till andra samhällsintressen. Det svåra omvärldsläget har gjort att upprustningen med nödvändighet medför att totalförsvarets verksamhet ska tillmätas stor betydelse när sådana avvägningar görs.

I säkerhetsstrategin konstateras även att klimatförändringarna framför allt på lång sikt utgör det allvarligaste icke-aktörsdrivna hotet mot hela samhället, vilket redan i dag får direkta konsekvenser för vår nationella säkerhet. Till exempel påverkar extremväder produktion av livsmedel och vattentillgång.

Vi ska ha en robust beredskap som kan hantera hela hotskalan. Förmågan att förebygga, motstå och klara kriser och olyckor utgör en bottenplatta för samhällets motståndskraft. Det är därför viktigt att synergier och samordningsvinster mellan arbetet med klimatanpassning, civilt försvar och krisberedskap tillvaratas. Motståndskraft och resiliens är en del av Natos samlade avskräckning och försvar.

Emma Bergingers frågor träffar brett över flera samhällssektorer. Det ställs högre krav på samhällets alla aktörer när kriget är det dimensionerande hotet och klimatförändringarna behöver hanteras. Regeringen har genomfört mycket stora satsningar inom totalförsvaret.

Avseende Försvarsmaktens arbete vidtar myndigheten flera åtgärder och bedriver ett utvecklingsarbete inom miljö- och klimatområdet. När det kommer till klimatanpassningar har Försvarsmakten liksom andra myndigheter ett förordningsstyrt ansvar att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning. Detta är i enlighet med förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete.

Anf. 225 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Vi står båda bakom att Sverige befinner sig i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge och att det är viktigt att bygga upp totalförsvarets förmåga. Miljöpartiet står tillsammans med övriga partier i riksdagen bakom de överenskommelser som nu gör att upprustningen sker och att Försvarsmakten tillförs stora resurser för att öka sin förmåga.

I den upprustningen är det viktigt att säkerställa att Försvarsmaktens verksamhet, infrastruktur och materiel är anpassade till den pågående klimatkrisen. Det handlar både om att minska klimatpåverkande utsläpp och om att säkerställa Försvarsmaktens förmåga att verka i ett förändrat klimat och i ett samhälle som har ställt om.

Klimatkrisen är ett faktum. I dess spår ser vi extrema väderhändelser som torka och bränder, vilket denna sommar är högst aktuellt i både Europa och Sverige. Men vi ser också skyfall, översvämningar, erosioner, skred, havsnivåhöjningar och så vidare.

Att kunna hantera dessa extremväder och extremväderhändelser i alla delar av konfliktskalan är avgörande för att Försvarsmakten ska kunna vidmakthålla sin förmåga.

Även vad som till synes kan låta som mindre effekter av klimatförändringarna kan påverka Försvarsmaktens förmåga, till exempel antalet nollpunktsgenomgångar, det vill säga när temperaturen rör sig över och under noll grader, vilket påverkar bärigheten på marken. Bristen på snö kan påverka framkomlighet, synlighet och, enligt erfarenheter från Norge, även soldaternas humör och mående.

När jag frågar vilka konkreta åtgärder som ministern och regeringen har vidtagit för att säkerställa att Försvarsmakten och totalförsvaret är anpassade till ett förändrat klimat uteblir dock svaret. Jag får dra slutsatsen att ministern inte har vidtagit några sådana åtgärder.

Jag frågade också om ministern har agerat för att stärka Försvarsmaktens förmåga att hantera klimatrelaterade kriser såsom skogsbränder, översvämningar och andra extrema väderhändelser som kan inträffa samtidigt som säkerhetshot. Inte heller här kan jag utifrån försvarsministerns svar se att han har agerat för att stärka denna förmåga.

Försvarsministern hänvisar till att Försvarsmakten liksom andra myndigheter har ett förordningsstyrt ansvar för att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning i enlighet med förordningen 2018:1428 om myndigheters klimatanpassningsarbete.

Det stämmer att den rödgröna regeringen 2018 fattade beslut om denna förordning, som säger att en myndighet som anges i första paragrafen inom sitt ansvarsområde och inom ramen för sina uppdrag ska initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning, och om myndigheten förvaltar eller underhåller statlig egendom ska myndigheten också anpassa denna verksamhet till ett förändrat klimat.

Jag ställde dock frågan om försvarsministern har vidtagit några åtgärder i denna riktning. Har han över huvud taget följt upp eller intresserat sig för det arbete som myndigheten enligt förordningen bör bedriva? Har han gjort någon bedömning av om myndigheten efterlever förordningen? Är verksamheten redan klimatanpassad, eller behövs det ytterligare åtgärder?

En av anledningarna till att jag skrev denna interpellation är att jag inte vill att klimatfrågan tappas bort nu när vi gör den historiska upprustningen. Vi upphandlar materiel som ska kunna fungera under decennier. Därför vill jag ha svar på hur ministern och regeringen säkerställer att klimatförändringens konsekvenser integreras i den långsiktiga försvarsplaneringen och utvecklingen av totalförsvaret.

Anf. 226 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Brittiska myndigheter släppte i början av året en rapport som blev väldigt omskriven när den kom. Rapporten är framtagen för att identifiera säkerhetsrisker och underlätta planeringen av Storbritanniens säkerhet. Rapporten lyfter fram att kritiska ekosystem är på väg att kollapsa och att förlusten av fungerande ekosystem är det största säkerhetshotet mot Storbritannien. Kollapsande ekosystem orsakar brist på mat, vatten och råvaror, och det bidrar i sin tur till ökade migrationsströmmar, konflikter och krig.

Som de flesta kan förstå är det här inte ett lokalt problem för Storbritannien utan en global fråga. Om stora och viktiga ekosystem slås ut kommer det att drabba oss globalt, inte minst i Sverige. Följderna blir stora och påverkar mycket, från livsmedelsproduktion och dricksvattenförsörjning till folkhälsa, migration och nationell säkerhet.

Den brittiska rapporten understryker att det handlar om effekter i närtid och att viktiga ekosystem riskerar att kollapsa redan år 2030 om vi inte agerar. Att vi är på väg mot kollapsande ekosystem på så många platser i världen beror på flera saker, men en övergripande faktor är klimatförändringarna. I rapporten understryks också vikten av att klimatutsläppen minskar och av att man håller sig inom Parisavtalet för att ekosystemen ska fortsätta att fungera.

Jag misstänker att en stor anledning till att rapporten blev så omskriven, utöver att den är så tydlig med riskerna, var att den är framtagen av den brittiska underrättelsetjänsten. Jag hade gärna sett en liknande rapport för Sverige. Men det är kanske ännu viktigare att den svenska Försvarsmakten kan uppvisa en tydlig plan för hur man ska jobba med utfasningen av de fossila bränslena och hur man ska minska sin klimatpåverkan. Jag är fullt medveten om att Försvarsmakten vet att klimatförändringarna utgör ett stort hot, men försvaret behöver ju också göra sin del i att minska sina utsläpp och sin klimatpåverkan. Den här frågan behöver verkligen prioriteras upp.

Försvarsministern lyfter i sitt svar fram att interpellationen träffar brett över flera samhällssektorer. Det är en väldigt viktig poäng, men detta är också någonting som flera ministrar försöker ducka från. När jag har ställt frågor om den brittiska rapporten till berörda ministrar har alla hänvisat till klimatministern, oavsett om det gällt civil beredskap eller folkhälsoaspekten av hur klimatförändringarna kommer att drabba oss. Det här är väldigt frustrerande, och därför uppskattar jag Pål Jonsons svar.

När det gäller att fasa ut det fossila, att göra oss mer oberoende av oljeländer och att anpassa samhället till ett förändrat klimat behöver alla vara med på resan. Var och en – privatpersoner, myndigheter och politiker – behöver göra jobbet med att identifiera hur man ska fasa ut det fossila. Det gäller inte minst Försvarsmakten. Detta kommer inte som en överraskning, utan det är någonting som vi alla har vetat om länge. Det är också någonting som inte går att prioritera bort.

Emma Berginger har ställt flera frågor, men jag hör väldigt lite svar på dem. Det väcker en misstanke om att det inte finns några klimatåtgärder att berätta om. Därför skulle jag vilja höra om försvarsministern kan utveckla svaret om vilka åtgärder som planeras för att minska Försvarsmaktens beroende av fossila bränslen.

Anf. 227 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag gav ett rätt långt svar. Utmaningen med interpellationen är att den innehåller fyra frågor med olika inriktning. Frågorna handlar både om vilka åtgärder som Försvarsmakten vidtar för att minska sitt klimatavtryck och om hur man anpassar Försvarsmakten till klimatförändringar. Det är inte så lätt att ge ett pregnant svar på detta, men det var ett rätt utförligt svar. Jag ska försöka gå igenom de frågeställningar som dykt upp.

När det gäller det långsiktiga perspektivet är jag naturligtvis väl bekant med rapporten från den brittiska underrättelsetjänsten om klimatförändringarnas säkerhetspolitiska konsekvenser. Det närmaste vi kommer i arbetet med bedömningarna är Försvarsmaktens perspektivplan, som sträcker sig fram till 2050. Den berör rätt ingående klimatförändringarnas påverkan på operationsmiljön, inte minst att klimatförändringarna kan driva olika typer av konflikter givet att de kan påverka allt från matproduktion till migration och erosion. Konsekvenserna av klimatförändringarna ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv har naturligtvis också bedömts av Försvarsberedningen och i säkerhetsstrategin, men det är framför allt i Försvarsmaktens perspektivplan som man tittar längre framåt.

Jag vänder mig emot uppfattningen att Försvarsmakten inte skulle bedriva ett aktivt klimatarbete. Det stämmer faktiskt inte. Jag ska ge tre exempel. Försvarsmakten arbetar nu med ett projekt med eldrivna bilar. Man jobbar med elektrifiering av sin fordonsflotta, även av sin lastbilsflotta. Man jobbar med förnybara drivmedel kopplat till stridsflygets drivmedelsförsörjning. Både FMV och Försvarsmakten arbetar också med hur man ska minska sitt klimatavtryck vid olika typer av upphandlingar.

Det här arbetet ger resultat, och det tycker jag bör beaktas. Vi vet att samhället i stort ökar sina klimatutsläpp. Men förra året minskade Försvarsmakten sina klimatutsläpp med 4 procent, trots att man nu bedriver en verksamhet som är väsentligt större än vad den var för några år sedan. Det tycker jag visar att Försvarsmakten genom den här förordningsstyrningen verkligen tar de här frågorna på allvar. Man uppvisar konkreta resultat. Uppbyggnaden av försvaret är en av de absolut största samhällsreformer som vi har genomfört. Fastän man har en verksamhet som ökar i volym och omfattning minskar alltså klimatavtrycket från Försvarsmakten. Jag tycker att det är ett gott kvitto på att Försvarsmakten tar de här frågorna på största allvar.

Anf. 228 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Det är fint att få höra om den verksamhet som Försvarsmakten bedriver. Men mina frågor gällde faktiskt inte främst vad Försvarsmakten gör utan vad försvarsministern har gjort i sin tjänsteutövning. Jag frågade vilka initiativ försvarsministern har tagit för att säkerställa att Försvarsmakten och totalförsvaret är anpassade till ett förändrat klimat. Jag frågade om Försvarsmaktens förmåga att hantera klimatrelaterade kriser men också om hur man säkerställer att klimatförändringarnas konsekvenser integreras i den långsiktiga försvarsplaneringen och utvecklingen av totalförsvaret. Det är där jag fortfarande saknar svaren – vilka åtgärder har försvarsministern vidtagit?

Det är jättebra att Försvarsmakten nu tittar på möjligheten att använda elektrifierade fordon, ser över hur man upphandlar och så vidare, men det krävs mer. Då är min fråga till försvarsministern: Vad gör försvarsministern egentligen, och vad avser han att göra?

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att vi såklart kan påverka hur allvarliga klimatförändringarna kommer att bli. Det var inte det jag huvudsakligen frågade om i interpellationen, men jag uppskattar såklart om vi kan debattera den frågan också. Även om vi inte kan stoppa klimatförändringarna kan vi trots allt mildra dem, och varje tiondels grad räknas. Sverige har genom Parisavtalet förbundit sig att minska utsläppen av växthus-

gaser. Vi har ett nationellt klimatmål som säger att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären; därefter ska vi uppnå negativa utsläpp.

För att klara detta behöver vi fasa ut de fossila bränslena. En rad branscher och sektorer, inklusive transportsektorn, har tagit fram färdplaner för att ställa om och göra sig oberoende av fossila bränslen. Det sker en omfattande elektrifiering men också en övergång till biobränslen i de delar som inte kan elektrifieras på ett enkelt sätt.

Det här kan inte Försvarsmakten och totalförsvaret stå utanför och stå vid sidan av. Man kan inte ha ett frikort när alla andra ställer om, utan man behöver säkerställa sin förmåga. Därför har jag också frågat vilka åtgärder ministern och regeringen avser att vidta för att minska Försvarsmaktens beroende av fossila bränslen och säkerställa att försvaret kan fungera i ett framtida energi- och bränslesystem baserat på el och förnybara drivmedel.

Fru talman! Nato ser klimathotet som en hotmultiplikator och pekar i sitt strategiska koncept ut klimatet som en definierande utmaning för vår tid, med djup påverkan på de allierades säkerhet. Man menar att Nato ska bli den ledande internationella organisationen vad gäller förståelse för och anpassning till klimatförändringarnas påverkan på säkerheten. Regeringen har själv i sin nationella säkerhetsstrategi pekat ut klimatet som ett existentiellt hot mot mänskligheten.

Därför är jag intresserad av att få veta mer om vilka åtgärder som försvarsministern och regeringen har vidtagit för att hantera det hotet. Försvarsministern pekar i sitt svar på att klimatförändringarna redan i dag har konsekvenser för vår säkerhet. Exempelvis nämns att extremväder påverkar produktion av livsmedel och dricksvattentillgång.

Vad gör regeringen konkret för att hantera denna påverkan på vår säkerhet? Hur säkerställs livsmedelstillgång och dricksvattenförsörjning? Jag skulle vilja ha svar från försvarsministern om hur man ser på det inom ramen för totalförsvaret.

Anf. 229 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Tack för svaren, ministern!

Det är glädjande att utsläppen från Försvarsmakten har minskat. Men Försvarsmakten behöver planera för fossilfrihet inom den egna verksamheten. Samtidigt finns det andra saker man kan göra.

Man kan till exempel påverka hur mycket förnybar el som kan komma på plats genom vindkraft. Ett större antal havsbaserade vindkraftsparker har exempelvis fått nej av regeringen efter invändningar från Försvarsmakten.

I november 2024 fick 13 planerade havsbaserade vindkraftsparker i Östersjön nej, och i mitten av juli i år fick ytterligare 11 nej. Det var vindkraftsparker som hade kunnat ge ett rejält tillskott till vår elproduktion.

Jag påstår inte att alla de vindkraftsparkerna hade varit möjliga att bygga, men Totalförsvarets forskningsinstitut har pekat på att det finns olika möjliga lösningar för att låta vindkraft och försvar samexistera.

Detta är någonting som jag tycker att Tidöregeringen hade kunnat bygga vidare på. Försvarsmakten hade kunnat få tydliga direktiv att bidra till planering av ny vindkraft, exempelvis genom att peka ut andra platser som skulle kunna vara lämpliga i stället för att slentrianmässigt stoppa projekt.

Försvarsmakten behöver snabba på omställningen till fossilfria drivmedel, energieffektivisera och hjälpa till med förnybar energi där det är möjligt. Genom att bidra i planeringen av förnybar energi skulle man också kunna stötta uppbyggnaden av förnybar energi i elsystemet.

Det handlar inte bara om klimatet, utan det handlar också om beredskap. Ett försvar som är mindre beroende av fossila bränslen och har mindre sårbara leveranskedjor blir också starkare och mer robust.

Ministern svarar i dag att avseende Försvarsmaktens arbete vidtar myndigheterna flera åtgärder och bedriver utvecklingsarbete inom miljö- och klimatområdet. Därför skulle jag gärna vilja höra ett svar om vilka åtgärder som regeringen planerar för att utveckla klimatarbetet inom Försvarsmakten.

Anf. 230 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag ska inte ta ytterligare en vändning i debatten genom att öppna diskussionen om havsbaserad vindkraft mer än att säga att regeringen ändå har godkänt mer havsbaserad vindkraft än den föregående regeringen.

Med det sagt ska jag ta upp ett antal av de frågeställningar som framförts om vad regeringen och jag som ansvarigt statsråd har gjort. Försvarsmakten redovisar sitt klimatarbete för departementet. Regeringen styr naturligtvis löpande sina myndigheter genom förordningar och instruktioner.

Jag förutsätter givetvis att Emma Berginger har läst Försvarsmaktens årsredovisning. Då är hon bekant med att utsläppen från Försvarsmakten har minskat, till skillnad mot i andra delar av samhället, vilket jag tycker är en stor framgång och ett kvitto på att Försvarsmakten gör ett bra arbete. Trots att man expanderar verksamheten jobbar man inte minst med energieffektivisering. Jag tycker att det är föredömligt att man arbetar med det.

Låt oss också ta frågan kopplat till drivmedel. Ledamöterna är säkert bekanta med att Försvarsmakten inte omfattas av reduktionsplikten. Det finns ett väldigt enkelt och klart svar. Man kan inte förhandslagra den typen av bränsle i kalla klimat. Det är därför som vi inte kan tillämpa reduktionsplikten förrän forskning och utveckling har kommit längre med den typen av drivmedel.

Försvarsmaktens huvuduppgift är förmågan till väpnad strid – bara så att vi är helt ense om det, och det förutsätter jag att vi är. Det dimensionerande hotet för Försvarsmakten är naturligtvis Ryssland och den militära uppbyggnad som Ryssland nu bedriver. Det är kärnuppgiften.

Sedan arbetar Försvarsmakten också med att ge stöd till övriga samhället, men det är inte en dimensionerande uppgift. Försvarsmakten har naturligtvis utfört viktiga uppgifter för Sverige. Det har den gjort under pandemin, under skogsbränder och vid olika typer av snöoväder. Men det är inte dimensionerande uppgifter.

När det kommer till anpassning, som Emma Berginger också ställer frågor om, är det inte Försvarsmaktens huvuduppgift att anpassa sin verksamhet till klimatförändringar. I ett bredare perspektiv är det andra myndigheter som har huvudansvaret för klimatanpassningar, och framför allt är det SMHI.

Försvarsmakten är en av 30 myndigheter som ingår i ett nätverk som SMHI driver och som hela tiden jobbar med och analyserar hur klimatförändringar påverkar deras typ av verksamhet.

Det finns ett omfattande arbete också inom Försvarsmakten. Man gör naturligtvis risk- och sårbarhetsanalyser och bedömer löpande hur klimatförändringarna påverkar den operationsmiljö som man befinner sig i.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 231 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Jag tackar för de svar som vi har fått från försvarsminister Pål Jonson. De tydliggör att Försvarsmakten gör ett viktigt arbete på området. Men jag hör fortfarande inget svar som tydliggör vilka åtgärder som denna regering har vidtagit. Man verkar vara relativt nöjd med den förordning som den föregående regeringen har tillskapat och att följa det löpande arbetet.

Det visar på att man kanske inte har någon extra ambition att säkerställa att man gör den klimatanpassning som vi ser som nödvändig för att bibehålla förmågan att lösa huvuduppgiften att kunna hålla Sverige och dess allierade säkra i händelse av ett väpnat angrepp och att man inte tar den uppgiften på ett tillräckligt stort allvar.

För att klara den förmågan behöver man kunna anpassa sig till ett förändrat klimat. Man måste också kunna anpassa verksamheten till att kunna fungera i ett samhälle som har ställt om.

Med det sagt vill jag säga att detta är min sista debatt i Sveriges riksdag. Jag vill tacka försvarsministern för ett gott samarbete de här åren. Försvarsområdet som sådant är lite speciellt då vi har en bred samsyn om väldigt mycket.

Jag tackar för den här debatten där vi i varje fall har kunnat skilja ut våra åsikter lite grann från varandras. Jag vill tacka fru talman och alla andra som jobbar här i riksdagen för den tid som jag har haft här under nästan åtta år och för ett gott samarbete.

Anf. 232 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag har försökt att efter möjlig förmåga påvisa det arbete som Försvarsmakten gör för att kunna hantera sitt klimatavtryck. Det har uppenbarligen haft ett gott resultat i och med att man trots ökad aktivitet minskar sina klimatutsläpp. Det är naturligtvis också ett resultat av den förordningsstyrning och de regleringsbrev som finns och de krav som vi ställer.

Det allvarliga säkerhetspolitiska läget medför att den dimensionerande uppgiften för Försvarsmakten är att försvara Sverige och våra allierade, även om den kan lämna stöd efter förmåga till övriga samhället och arbeta med klimatförändringen.

Fru talman! Med det vill jag tacka Emma Berginger för ett väldigt gott samarbete och också för den här debatten. Det har varit en förmån att ha fått jobba nära med Emma under flera år inom försvarspolitiken.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 37 Svar på interpellation 2025/26:582 om tillträde till säkerhetskänsliga anläggningar

Anf. 233 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Hanna Westerén har frågat mig om hur jag och regeringen bedömer de säkerhets- och försvarspolitiska riskerna med att illegal eller oregistrerad arbetskraft förekommer i eller i anslutning till säkerhetskänsliga anläggningar.

Hanna Westerén har även frågat om jag och regeringen har en nationell lägesbild av förekomsten av otillåten eller okontrollerad arbetskraft inom skyddsvärd verksamhet, och vad den i sådana fall visar, samt om jag och regeringen anser att nuvarande säkerhetsskydd och tillsyn är tillräckligt, särskilt i komplexa entreprenad- och underleverantörsled, för att säkerställa kontroll över vilka individer som får tillträde till dessa miljöer.

Hanna Westerén har därutöver frågat vilka konkreta åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att motverka att entreprenadkedjor utnyttjas för att kringgå kraven på säkerhetsprövning eller möjliggöra infiltration av verksamheter av betydelse för totalförsvaret, om jag och regeringen avser att skärpa kraven på kontroll, uppföljning och ansvar för beställare och verksamhetsutövare inom exempelvis energisektorn, transportinfrastruktur och industrikritiska noder samt hur jag och regeringen säkerställer att upptäckta fall inte enbart hanteras som arbetsrättsliga eller migrationsrelaterade avvikelser utan också analyseras ur ett säkerhetshotsperspektiv och bidrar till en sammanhållen nationell hot- och sårbarhetsbild.

Kraven på säkerhetsskydd förändras kontinuerligt i takt med utvecklingen i omvärlden och på informationsteknikområdet. Samtidigt sker en ökning av säkerhetskänslig verksamhet som bedrivs i enskild regi och ökad internationell samverkan. Det försämrade omvärldsläget ställer särskilt höga krav på de verksamhetsutövare som ansvarar för viktiga funktioner i samhället, till exempel infrastruktur samt produktion och transporter av nödvändiga varor och tjänster, och som löpande träffar avtal med andra aktörer.

Under senare tid har det uppstått situationer där det funnits behov av att ändra eller avsluta avtalsförhållanden som har inneburit risker för Sveriges säkerhet men där det har visat sig att avtalsförhållandet inte omfattats av den befintliga ingripandemöjligheten i säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Mot denna bakgrund föreslog regeringen i propositionen *Utökade möjligheter att ingripa i säkerhetskänslig verksamhet* (prop. 2025/26:182) nya verktyg i syfte att ge tillsynsmyndigheterna utökade möjligheter att ingripa i pågående avtals- och samarbetsförhållanden som bedöms olämpliga ur säkerhetsskyddssynpunkt. Förslaget ger även tillsynsmyndigheten möjlighet att fatta tillfälliga beslut för att snabbare kunna ingripa mot avtal som anses innebära risker för rikets säkerhet. Den 1 juli 2026 trädde dessa lagförslag i kraft.

Förslagen innebär också att de aktörer som bedriver säkerhetskänslig verksamhet behöver anmäla till sin tillsynsmyndighet att den här typen av känsliga avtal har ingåtts. Verksamhetsutövarna kan då tvingas att genomföra ytterligare säkerhetsskyddsbedömningar och lämplighetsprövningar om myndigheterna anser att det behövs för att kunna bedöma om förfarandet är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt. Med dessa ändringar

stärks skyddet av säkerhetskänslig verksamhet i Sverige. Därefter faller det på aktuella verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter att säkerställa att reglerna efterlevs. Säkerhetspolisen har tagit fram olika vägledningar och informationsfilmer som syftar till att ge stöd i arbetet med att tillämpa säkerhetsskyddsregelverket. Vägledningarna är riktade till verksamhetsutövare och finns tillgängliga på myndighetens webbplats.

Anf. 234 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Tack, försvarsminister Pål Jonson, för svaret!

Bakgrunden till min interpellation är enkel. Sverige befinner sig i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Vi bygger upp totalförsvaret, stärker vår beredskap och investerar stora resurser i att skydda verksamheter som är avgörande för vårt lands säkerhet. Samtidigt, som jag beskriver i interpellationen, bygger många av de här verksamheterna på omfattande entreprenad- och underleverantörskedjor. Det gäller i energisektorn, transportinfrastrukturen och andra verksamheter av stor betydelse för Sveriges funktion och motståndskraft. Det innebär att många människor dagligen rör sig i eller i anslutning till miljöer som kan vara säkerhetskänsliga.

Min fråga till statsrådet handlar om vad som händer när personer som inte borde finnas där ändå gör det. Därför undrar jag hur regeringen ser på de säkerhets- och försvarspolitiska riskerna när olaglig eller oregistrerad arbetskraft förekommer i eller omkring säkerhetskänsliga verksamheter. Vi vet ju att det har förekommit i Sverige vid ett flertal tillfällen. Jag anser att det här är rimliga frågor, och jag tycker också att det är nödvändiga frågor i det läge vi befinner oss i.

Pål Jonsons svar beskriver förändringar i säkerhetsskyddslagstiftningen. Det redovisas verktyg som tillsynsmyndigheterna fått och skyldigheter som verksamhetsutövarna har. Jag saknar dock några svar.

Jag frågade om regeringen har en samlad nationell lägesbild av förekomsten av otillåten eller okontrollerad arbetskraft i skyddsvärd verksamhet och vad en sådan lägesbild i så fall visar. Jag frågade också hur regeringen bedömer riskerna ur ett säkerhetsperspektiv. Men svaret från Pål Jonson berättar inte om regeringen har en sådan lägesbild och inte heller om man har någon tydlig riskbedömning.

Fru talman! För att kunna bedöma om vidtagna åtgärder är tillräckliga behöver man först veta problemets omfattning. Därför vill jag återkomma till den centrala frågan: Har regeringen i dag en samlad nationell lägesbild av förekomsten av otillåten eller okontrollerad arbetskraft i säkerhetskänsliga verksamheter? Om en sådan nationell lägesbild finns, vad visar den?

Anf. 235 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det var också ett rätt långt svar eftersom det var sex frågor i interpellationen, som tog lite tid att arbeta igenom.

Interpellationen berör ett viktigt område, inte minst åtgärder för att motverka olika typer av hybridhot men också olovlig underrättelseinhämtning. Den träffar just säkerhetsskyddslagen, som handlar om rikets säkerhet – eller Sveriges säkerhet, som vi numera kallar den.

Det är ett växande problem med olika hot, risker och sårbarheter när det kommer till svensk säkerhet, inte minst att främmande makt ökar sin underrättelseinhämtning. Men det kan också finnas risk för sabotage och terrorangrepp, så det finns starka skäl.

Jag tycker att Hanna Westeréns interpellation var än mer angelägen tidigare. Vi har identifierat samma problem. Vi har också fått ny lagstiftning på plats, och den tror jag kommer att träffa mycket av det problem som Hanna Westerén är ute efter.

När det kommer till olika bedömningar av förekomsten och volymen har jag inte en exakt myndighetsuppgift. Det jag har sett är en bedömning om något fall per år under det senaste årtiondet. Det har säkert hänt under det senaste året. Sedan är det svårt att bedöma vad som är en arbetsmarknadsfråga – ingen ska arbeta i olika typer av entreprenadverksamhet utan riktiga avtal – och vad som träffas av säkerhetsskyddslagen. Det är inte två exakt likadana saker. Men med det sagt har jag sett ett tiotal fall under det senaste årtiondet.

Sedan gör naturligtvis underrättelsetjänsterna det som heter SÅB, säkerhetsunderrättelseårsbedömandet, i sin säkerhets- och hotbildsverksamhet. Men det redovisas inte öppet utan omges av sekretess på grund av främmande makts stora intresse kopplat till den här typen av bedömningar. Men för att stärka vår förmåga att agera mot hybridhot har vi – det är välkänt – kraftfullt förstärkt både underrättelse- och säkerhetstjänsten i Sverige under en lång tid.

Nu har vi som sagt ny lagstiftning på säkerhetsskyddsområdet, som innebär mycket större rådighet för tillsynsmyndigheter att gå in där det problem som Hanna Westerén påtalar finns i olika typer av avtalsförändringar. Den här lagstiftningen kan också träffa sådant som skedde före 2021, alltså innan den nya säkerhetsskyddslagen trädde i kraft. Det här är alltså ett kraftfullt instrument som förhoppningsvis kommer att göra att vi kommer till rätta med många av de problem som Hanna Westerén påtalar.

Det som sker är på sedvanligt sätt att en säkerhetsprövning genomförs. Då kan man klassas från klass 1 till klass 3. På sedvanligt sätt kommer då Säkerhetspolisen att kunna kontaktas, och så kan man naturligtvis gå på belastningsregister och misstankeregister, ett antal intervjuer och så vidare för att se till att personer som hanterar säkerhetskänslig verksamhet i olika grader också har den korrekta säkerhetsprövningen.

Fru talman! Jag vill bara påpeka att jag vet att Hanna Westerén tidigare har ställt den här interpellationen, eller en liknande interpellation, till Carl-Oskar Bohlin. Det var innan den nya lagstiftningen kom på plats, men regeringen såg problemet. Regeringen agerade genom att komplettera säkerhetsskyddslagstiftningen, och sedan den 1 juli finns det som sagt ny lagstiftning på plats som jag tror kommer att minska problemet kopplat till säkerhetskänslig verksamhet och personer som agerar på områden där det finns säkerhetskänslig verksamhet.

Anf. 236 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Tack, Pål Jonson, för det fyllliga svaret! Det låter positivt och uppmuntrande inför framtiden att det är en mer träffsäker lagstiftning på plats.

Jag tror att det är viktigt att stanna upp i några ögonblick och verkligen titta på vad det är vi pratar om. Statsrådet har lyft fram regelverk, ansvarsfördelning och tillsyn, och det är otroligt viktigt. Men jag tror att vi också måste bli tydligare kring omfattningen, alltså hur omfattande det här är.

Jag var tidigare verksam i skatteutskottet. Nu är jag verksam i försvarsutskottet. Även där pratade vi om arbetslivskriminalitet och om hur systemhotande den är för vårt samhälle i stort. Men pratar vi om arbetslivskriminalitet och oregistrerad arbetskraft i säkerhetskänsliga verksamheter kan vi alla vara väldigt illa ute.

Jag ska ge ett exempel på det jag pratar om. En väldigt stor producent av insatsvaror eller kritiska råvaror för oss alla hade arbetskraft som befann sig på en arbetsplats under slavliknande villkor. Det är problematiskt av många skäl. Det är problematiskt rent mänskligt, för ingen ska behöva ha det så. Det är också problematiskt för att det är otryggt och farligt för oss alla att dessa förhållanden förekommer hos till exempel en energiproducent i det här fallet. Det är som sagt också någonting som är systemhotande. Vi måste ha koll på vilka som rör sig i Sverige i ett skärpt säkerhetspolitiskt läge, och vi måste framför allt ha koll på vilka som rör sig i kritiska verksamheter.

Jag tyckte att jag hörde Pål Jonson säga att det här är ett ökande problem. Det var lite det jag också efterfrågade, alltså en bedömning av hur det faktiskt ser ut, vad det är vi behöver förhålla oss till och vilka mått och steg som behöver vidtas framöver. I min tidigare utskottsverksamhet blev det som sagt väldigt tydligt att arbetslivskriminaliteten är systemhotande, men det är också inom försvarsområdet oerhört viktigt att vi vet vilka som rör sig på och omkring anläggningarna.

Jag skulle än en gång vilja efterfråga och påtala vikten av en samlad nationell lägesbild. Även om jag nu fick fler svar än tidigare tycker jag fortfarande att svaren är svävande. Jag anser att det är en viktig principiell fråga att kunna säkerställa att det är personer med papper i ordning som befinner sig på arbetsplatser. Det är en sak på vanliga arbetsplatser, men säkerhetskänsliga anläggningar är ju ytterligare flera nivåer upp.

När det gäller den samlade nationella lägesbilden vill jag än en gång säga att jag menar att den är viktig och angelägen.

Jag funderar också på om försvarsministern bedömer att vi behöver vidta fler åtgärder. Finns det anledning att ytterligare följa upp det potentiella säkerhetshot som skulle kunna utgöras av okontrollerad och oregistrerad arbetskraft på säkerhetskänsliga anläggningar?

Anf. 237 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det finns definitivt ett ökat behov av att driva säkerhetskänslig verksamhet, och det beror på ett antal faktorer som träffas av detta. En faktor är naturligtvis att främmande makt ökar sin underrättelseinhämtning mot Sverige. Säkerhetspolisen, Must och FRA är i sina årsrapporter väldigt tydliga med att underrättelsehotet framför allt kommer från Ryssland men till del även från Kina och Iran, så vi måste helt enkelt anpassa oss.

Det är också så att den här typen av verksamhet expanderar i takt med att totalförsvaret också expanderar geografiskt och volymmässigt. Vi befinner oss ju i en historiskt stor uppbyggnad av totalförsvaret och träffar detta på flera olika områden. Det kommer därför naturligtvis att prägla mycket av de större behoven av att kunna bygga ut säkerhetsskydd till olika grader. Vi har också olika åtgärder för att hindra flaskhalsar i uppbyggnaden av ett starkare säkerhetsskydd.

En tredje dimension är naturligtvis internationaliseringen. Genom att vi numera är allierade inom Nato måste vi också kunna utbyta information som ibland är säkerhetskänslig. Det finns definitivt en expansion kopplat till detta.

När det gäller just förekomsten av arbetskraft som illegalt uppehåller sig inom säkerhetskänslig verksamhet har tillsynsmyndigheterna genom de nya verktyg som finns sedan den 1 juli i år en större rådighet att gå in och avbryta avtal. Större rapporteringskrav på verksamhetsutövaren tror jag också kan minska risken för detta.

Ytterst handlar det naturligtvis om att det inte räcker med bra lagar, utan vi måste också ha bra tillämpning av lagstiftningen. Som vi också lyft upp finns det naturligtvis också olika manualer för hur man ska tillämpa säkerhetsskyddslagen och hur tillsynsmyndigheterna kan agera rådigt och kraftfullt.

Nu, Hanna Westerén, har vi i stora delar berört det som heter säkerhetskänslig verksamhet, det vill säga det som är allra mest känsligt för Sveriges säkerhet och som kan beröra terrorism eller spionage. När det gäller samhällets funktionalitet i övrigt har vi det som kallas för samhällsviktig verksamhet, och det kan ju också träffa andra områden. Det kan beröra energi, kommunikationer och olika typer av betalsystem.

Jag vill också understryka att det inte bara när det gäller säkerhetskänslig verksamhet utan även inom samhällsviktig verksamhet – den verksamhet som ska säkra Sveriges funktionalitet – sker en utbyggnad av säkerhetsskyddet.

Det finns sedan något år tillbaka en EU-lagstiftning som handlar om skydd av kritisk verksamhetsutövning. Det är ett CER-direktiv, som är ett sektorsystem. Också där ska man ha en bättre möjlighet att kunna granska vilka personer som agerar inom ramen för samhällsviktig verksamhet. Även därför kommer det olika typer av bakgrundskontroller och så vidare.

Både inom säkerhetskänslig verksamhet och samhällsviktig verksamhet byggs nu ett bredare arbete upp för att se till att den typen av verksamhet inte försvagas på grund av till exempel risken för sabotage eller olovlig underrättelseinhämtning.

Anf. 238 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Tack, försvarsminister Pål Jonson, för möjligheten att debattera det här!

Jag håller nu förmodligen mitt sista inlägg i kammaren, så jag tackar Pål Jonson för mycket givande och respektfulla debatter. Jag tackar talmanskansliet med medarbetare för ett fantastiskt arbete under de snart tolv år som jag har varit ledamot.

För att återvända till interpellationen uppskattar jag också otroligt mycket möjligheten att debattera det här ämnet utan att på något sätt röja operativ eller sekretessbelagd information utan i stället fokusera på skalskyddet och skyddet av våra viktiga verksamheter.

Försvarsministern gör också en väldigt viktig markering kring att detta så småningom inte bara rör de säkerhetskänsliga anläggningarna. Så småningom kommer vi förmodligen att prata om betydligt mer, för vi pratar om samhällskritisk verksamhet som kanske primärt inte är försvarsverksamhet men som ändå är så extremt viktig för att säkra samhällets funktionalitet. Detta kommer att innebära mer att bevaka och mer att skydda

och därmed också ett otroligt starkt fokus på att veta vilka som rör sig i våra anläggningar och på våra arbetsplatser så att alla kan känna sig trygga.

Utifrån det Pål Jonson har redogjort för undrar jag avslutningsvis: Behövs det mer? Vad mer ska vi tänka på och beakta när det gäller skyddet av våra säkerhetskänsliga verksamheter? Vad mer kan vi göra? Hur kan vi säkra våra verksamheter? Har jag uppfattat det korrekt att illegal arbetskraft och arbetslivskriminalitet ur försvarsministerns perspektiv utgör säkerhetshot?

Anf. 239 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag vill ge Hanna Westerén rätt: Det här har varit ett allvarligt problem på ett antal ställen runt om i landet. Jag uppskattar interpellationen och att man lyfter upp den här typen av problem. Det här kan ha konsekvenser för Sveriges säkerhet; där är vi eniga.

Jag vill också understryka att det var just med denna grund som vi presenterade ny lagstiftning som vi från regeringens sida är glada att riksdagen också antog. Vi har nu en helt ny lagstiftning sedan den 1 juli i år som ju till del ska träffa det här problemet, så låt oss ge detta lite mer tid än en månad innan vi jagar ny lagstiftning igen.

Vi ska se till att vi implementerar den lagstiftning som finns och att det finns bra riktlinjer och handledning för att det ska vara lätt att göra rätt i de här sammanhangen. Vi ska också ge tillsynsmyndigheterna det mandat och de resurser som de behöver. Vi får återkomma om det skulle finnas skäl för ytterligare åtgärder.

Med detta sagt vill jag också tacka Hanna Westerén för ett antal interpellationsdebatter i den här kammaren. Jag har alltid uppskattat den konstruktiva tonen och Hanna Westeréns fina arbete också i försvarsutskottet. Jag önskar henne ett varmt lycka till i sitt fortsatta förvärv!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 38 Svar på interpellation 2025/26:584 om genomförandet av EU:s ELV-förordning i Sverige

Anf. 240 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Rashid Farivar har ställt tre frågor till mig.

Han undrar vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att ELV-förordningen, det vill säga förordningen om cirkularitetskrav för fordonskonstruktion och hanteringen av uttjänta fordon, genomförs i Sverige på ett sätt som värnar Sveriges fordonskultur, det rullande kulturarvet och äganderätten.

Han undrar också hur jag avser att säkerställa att Transportstyrelsen och andra berörda myndigheter tillämpar förordningen rättssäkert, enhetligt och förutsebart så att fordonsägare inte riskerar att felaktigt få sina fordon klassade som uttjänta.

Slutligen undrar han vilka initiativ jag avser att ta för att de nationella möjligheter till undantag som ELV-förordningen medger – exempelvis för specialbyggda fordon, tävlingsfordon och andra fordon av särskilt kultu-

rellt intresse – ska utnyttjas fullt ut vid genomförandet av förordningen i Sverige.

Som min vikarie Johan Britz svarade på den skriftliga fråga om genomförandet av ELV-förordningen som inkom i april i år blir den EU-förordning som har förhandlats fram direkt gällande i svensk rätt. Därför har Sveriges regering i förhandlingarna i EU:s ministerråd från start varit väldigt tydlig, utifrån den ståndpunkt som regeringen har förankrat med riksdagen om att fordonsägares intressen ska beaktas, med att förordningen inte får bli för ingripande eller begränsande när det gäller fordon av särskilt kulturellt intresse. Det här har varit en prioriterad fråga för Sverige under förhandlingarna.

Enligt överenskommelsen mellan ministerrådet och Europaparlamentet ska vad som anses vara av särskilt kulturellt intresse bedömas på nationell nivå. Ett fordon som på nationell nivå har bedömts vara av särskilt kulturellt intresse omfattas inte av kraven i förordningen. Regeringens ambition är att beakta fordonsägares intressen och att det står oförändrat. Mot den bakgrunden är det min bedömning att den nya EU-förordningen på ett tillfredsställande sätt kommer att kunna tillgodose de intressen vi har i Sverige.

Enligt förvaltningslagen ska all lagstiftning tillämpas på ett rättssäkert, enhetligt och förutsebart sätt av myndigheter. Av lagen framgår bland annat att ärenden ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts, och det framgår också att myndighetsbeslut som regel är möjliga att överklaga och att den enskilde kan överklaga ett beslut som går en emot.

När det gäller möjligheten till nationella undantag undantas specialbyggda fordon, tävlingsfordon och andra fordon redan i förordningen om de anses ha ett särskilt kulturellt intresse i medlemsstaten.

Anf. 241 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Tack, klimat- och miljöministern, för svaret!

Låt mig börja med att säga grattis till ministern och hennes familj med anledning av det nyfödda barnet. Det är en väldigt speciell och fin tid i livet, och jag vill önska ministern och hennes familj all kärlek, hälsa och lycka i livet.

Jag vill också beklaga att vi står här i kammaren så här sent på kvällen. Jag vet att ett nyfött barn behöver sin mamma mer än någonsin just då, och det var naturligtvis inte min ambition med den här interpellationen att statsrådet skulle behöva arbeta så här sent på kvällen – särskilt inte med tanke på det familjepussel som följer med att bli förälder.

Fru talman! Jag vill börja med min tredje fråga eftersom jag tycker att ministerns svar där är särskilt intressant. Ministern säger att regeringen anser att det är viktigt att säkerställa att fordon av särskilt kulturellt intresse undantas från förordningens krav. Hon säger också att arbetet med att säkerställa hur dessa fordon bäst ska värnas i Sverige fortfarande pågår inom Regeringskansliet.

Detta är positivt, men det är också precis därför jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar hur det ska göras i praktiken. Det är nämligen en sak att säga att fordon av särskilt kulturellt intresse ska kunna undantas och en annan sak hur en vanlig fordonsägare faktiskt ska kunna visa att hans eller hennes fordon omfattas av undantaget.

Fru talman! Jag har fått återkoppling från Motorhistoriska riksförbundet och Nätverk på gemensam väg. De pekar på en viktig problematik: Om varje fordon ska behöva bedömas individuellt för att kunna omfattas av undantaget riskerar själva undantaget att bli en administrativ börda för fordonsägaren.

Jag vill därför fråga ministern om det är regeringens ambition att hitta så enkla, tydliga och förutsebara kriterier som möjligt för att fordonsägaren inte ska behöva gå igenom en omfattande individuell process för att bevisa något som redan kan styrkas genom svenska register och befintliga myndighetsuppgifter.

Fru talman! Ett konkret exempel är specialbyggda, ändrade, ombyggda, amatörbyggda och uppbyggda fordon. Sverige har en mycket omfattande kultur kring sådana fordon. Många av dem finns redan registrerade i vägtrafikregistret i olika kategorier. Om uppgifter som redan finns i vägtrafikregistret kan användas för att styrka att ett fordon omfattas av ett undantag borde det enligt min mening vara en betydligt enklare väg än att varje enskild fordonsägare ska behöva börja från noll.

Detta gäller även tävlingsfordon. Motorsportens fordon förändras kontinuerligt beroende på tävling, bana och tekniska krav. Det vore därför orimligt om ägaren skulle behöva verifiera varje enskild förändring, exempelvis genom att identifiera varje komponent med serienummer, för att fordonet ska kunna behålla sin status.

Det finns också en öppning i den nya förordningen för andra typer av fordon än de exempel som uttryckligen nämns. Även där tycker jag att det är viktigt att regeringen är framåtblickande.

Framför allt, fru talman, vill jag ställa frågan om ministern delar uppfattningen att målet måste vara att undantagen ska vara enkla att använda, rättssäkra och förutsebara för fordonsägaren och inte bara finnas på papperet.

Anf. 242 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för de snälla och uppmuntrande orden. Jag hann ta mig hem och se till att både barn och man var på gott humör samt äta lite middag med dem före den här debatten, så det gick alldeles utmärkt. Jag ser också väldigt mycket fram emot att få debattera ELV-förordningen igen eftersom det var ett tag sedan jag fick stå i kammaren och prata om detta arbete.

Till att börja med har vi, precis som ledamoten lyfter, en stor utmaning vad gäller tillämpningen av den här typen av förordning i vårt land. Vi har ett väldigt omfattande rullande kulturliv i Sverige. Vi har en fordonskultur som verkligen sticker ut, och jag skulle säga att det är en del av svensk kultur att se de veteranbilar som med jämna mellanrum radar upp sig på gatorna.

En viktig del för den svenska regeringen har varit att se till att man kan få ett sådant här undantag, det vill säga att vi inte på rak arm får en lagstiftning som direkt börjar gälla i Sverige där främst veteranbilar rakt av klassas som uttjänta fordon. Det hade varit en total katastrof för vår fordonskultur, och jag är väldigt stolt och glad över att regeringen har lyckats stoppa en sådan situation. Det betyder dock inte att faran är över, utan

precis som ledamoten lyfter måste vi se över hur vi kan tillämpa en sådan här förordning på bästa möjliga sätt i vårt land.

Det allra främsta skulle väl jag säga är hur vi ser till att på ett effektivt sätt genomföra den här typen av undantag. Här är det ju rent formellt så att allt det nationella arbetet börjar med en förordningstillämpning först när förordningen är beslutad och publicerad, vilket inte har skett än. Det betyder inte att vi ska luta oss tillbaka, utan från regeringens sida behöver vi självklart vara väl förberedda på hur man på bästa sätt kan tillämpa en sådan här förordning.

Jag tar absolut med mig möjligheten att utnyttja uppgifter som redan finns. Det vi än så länge har kunnat identifiera i den här förordningen är att den berörda myndigheten på fordonsägarens begäran ska kunna utfärda intyg om att fordonet undantas.

Någonstans är det ändå ganska tydligt i förordningen att den berörda myndigheten blir ansvarig för att utfärda de här intygen. Då blir den största farhågan administrativ börda och ett långsamt arbete med att utfärda intygen. Därför anser jag att det är helt rätt att diskutera hur vi kan minska den administrativa bördan och se till att det här går så snabbt som möjligt och att det inte blir någon lång fördröjning som skapar problem för alla som äger ett sådant fordon och har ett sådant kulturellt intresse.

Det är viktigt att statusen, som ju ofta är dokumenterad, kan framgå för den berörda myndigheten på bästa möjliga sätt. Jag kan inte redogöra för exakt hur vi från regeringens sida vill att en sådan process ska se ut, eftersom vi inte beslutar om någonting sådant förrän förordningen är publicerad och färdig. Jag tar dock väldigt gärna en diskussion om hur vi kan se till att minska den administrativa bördan så mycket som möjligt.

Slutligen vill jag återigen nämna något som jag tog upp i mitt första svar. Vi har en lag i Sverige, förvaltningslagen, vars syfte är att ärenden ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Det finns alltså sådana motivationer i vår lagstiftning i dag, och de är särskilt viktiga i det här sammanhanget.

Anf. 243 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Jag tackar klimat- och miljöministern för svaret. Jag uppskattar verkligen den dialog vi har i kväll.

Jag vill nu gå över till mina första två frågor, eftersom jag uppfattade att ministern i sitt svar i huvudsak hänvisade till myndigheternas självständighet.

Jag delar naturligtvis uppfattningen att regeringen inte ska gå in och styra hur en förvaltningsmyndighet fattar beslut i ett enskilt ärende. Det är en grundläggande princip i vårt statsskick. Min fråga handlade dock inte om att ministern ska gå in och styra i enskilda ärenden. Min fråga handlade i stället om hur regeringen avser att säkerställa att det nya regelverket får en rättssäker, enhetlig och förutsebar tillämpning i Sverige. Det är en viktig skillnad.

Fru talman! Ministern säger själv att arbetet med de nationella möjligheterna till undantag fortfarande pågår inom Regeringskansliet. Då måste det vara rimligt att fråga regeringen hur den avser att utforma detta arbete så att fordonsägare kan känna trygghet. Det finns erfarenheter från tidigare ärenden rörande import och export av fordon där fordonsägare har fått bära en mycket tung administrativ och ekonomisk börda i kontakten med myn-

digheter, till exempel Transportstyrelsen. Det handlar i vissa fall om åratal av processer, stora kostnader och företag som fått sin verksamhet kraftigt försvårad.

Jag menar inte att dessa historiska ärenden automatiskt säger hur till exempel Transportstyrelsen kommer att tillämpa den nya ELV-förordningen, men de visar varför rättssäkerhet, tydlighet och förutsebarhet måste byggas in från början. När ett nytt och omfattande regelverk ska börja tillämpas är det bättre att regeringen förebygger problem än att enskilda fordonsägare först ska behöva driva sin sak genom flera instanser för att få rätt.

Därför vill jag fråga ministern: Vilket arbete pågår inom Regeringskansliet för att ta fram tydliga svenska kriterier och vägledning innan ELV-förordningen börjar tillämpas, och hur avser regeringen att säkerställa att de berörda myndigheterna har en gemensam och tydlig tolkning av vad som gäller?

Fru talman! Jag vill också återkomma till äganderätten. För många människor är ett fordon inte bara ett transportmedel. Det kan vara ett historiskt fordon, ett amatörbygge, ett tävlingsfordon, ett fordon som gått i arv i familjen i generationer eller ett fordon som är en del av en verksamhet. När regelverket förändras måste det därför finnas en rimlig balans mellan miljö- och återvinningsmålen och respekten för den enskildes egendom. Jag hoppas att ministern kan vara tydligare i sitt svar denna gång.

Vilket ansvar tar regeringen för att skapa de nationella regler, kriterier och förutsättningar som krävs för en rättssäker och förutsebar tillämpning samtidigt som myndigheternas självständighet respekteras? Och kan ministern, när arbetet nu pågår inom Regeringskansliet, lova att fordonsägarnas och de berörda organisationernas sakkunskap kommer att tas till vara innan den svenska tillämpningen slutligen fastställs? Det är det beskedet jag hoppas kunna få från ministern i kväll.

Anf. 244 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Det korta svaret är: Ja, sakkunskapen kommer att tas till vara. Jag tycker att vi från regeringens sida hade en väldigt god dialog med intresseorganisationer inför att förhandlingarna om den här förordningen började. Inte minst jag har haft stor nytta av den sakkunskap som intresseföreningarna har kunnat bidra med.

Jag har inte hänvisat till att regeringen inte ska lägga sig i enskilda ärenden som förklaring till att regeringen inte kan ge några absoluta besked nu. Skälet till att jag inte rakt ut kan säga hur vi avser att implementera undantagsmöjligheterna är att vi inte har beslutat hur vi ska utforma ett sådant undantagsförlopp. Det beror på att man måste vänta tills förordningen är publicerad innan man kan arbeta fram denna typ av kriterier.

Detta gör att jag tycker att den här debatten blir särskilt läglig, fru talman. Den kommer i ett skede då vi sitter och arbetar med utformningen av hur Transportstyrelsen ska kunna utfärda den här typen av undantag. Därför lyssnade jag noga på det ledamoten framförde om exempelvis hur man kan ta vara på den typ av information om status som redan dokumenteras av fordonsägare. Den typen av diskussion är väldigt läglig att ha just nu, för det är just där vi är i processen.

Det är inte så att detta handlar om enskilda ärenden och att jag inte kan uttala mig. Det är självklart regeringens ansvar att säkerställa att dessa undantag tillämpas och att vi i Sverige använder dem så att vi inte har en massa veteranbilar som klassas som uttjänta.

Vi ska använda de här undantagen. Anledningen till att jag har kämpat för att få dit undantagen är att Sverige ska kunna använda dem. Frågan är hur vi ser till att inte skapa ett byråkratiskt haveri, hur vi ser till att ha lätt administrativ börda och hur vi på olika sätt kan ta vara på information som redan är registrerad. Det hade som sagt varit väldigt trevligt att kunna annonsera rakt ut hur regeringen avser att göra, men eftersom regeringen ännu inte har fattat beslut om det kan jag inte ge några raka besked i dagsläget.

Det pågår ett aktivt arbete med detta. Vi har fått in möjligheter till undantag just därför att vi vill använda dem i Sverige.

Jag menar att det finns många exempel på frågor där man behöver vara väldigt tydlig gentemot myndigheterna när det gäller hur man avser att tillämpa exempelvis undantag. Jag ser det i vattenlagstiftningen, för att ta ett exempel, och jag skulle säga att ELV-förordningen är en förordning där vi från regeringens sida behöver vara tydliga med vad vi förväntar oss av myndigheten.

Det är väl ungefär där vi är i dag. Vi är helt överens om att vi behöver se till att hela den administrativa bördan inte landar hos fordonsägaren. Man behöver ju följa förordningen, och formuleringen i den är att den berörda myndigheten på fordonsägarens begäran ska utfärda ett intyg. Hur kan man använda den formuleringen för att underlätta så mycket som möjligt för svenska fordonsägare? Det kommer vi från regeringens sida att beakta när vi formulerar våra instruktioner till myndigheten.

Anf. 245 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaren och för den här debatten!

Jag vill särskilt återkomma till tre frågor.

För det första: Hur ska regeringen säkerställa att ELV-förordningen genomförs på ett sätt som värnar Sveriges fordonskultur, det rullande kulturarvet och äganderätten?

För det andra: Hur ska rättssäkerhet, enhetlighet och förutsebarhet säkerställas när Transportstyrelsen och andra myndigheter ska tillämpa det nya regelverket?

För det tredje: Hur ska Sverige använda de nationella möjligheter till undantag som förordningen faktiskt medger?

Fru talman! Ministern har i dag sagt att arbetet med hur fordon av särskilt kulturellt intresse bäst ska värnas i Sverige fortfarande pågår inom Regeringskansliet. Jag tackar ministern för detta besked och hoppas att den fortsatta beredningen leder till ett regelverk som är tydligt, enkelt och förutsebart för Sveriges fordonsägare och som tar till vara den mycket starka svenska fordonskultur som finns.

Fru talman! Jag avslutar med att tacka Romina Pourmokhtari för det goda samarbete våra partier har haft under mandatperioden och för hennes insatser för Sverige och Sveriges demokrati.

Detta är min sista debatt i kammaren, så jag passar på att tacka talmanspresidiet och all personal i Riksdagsförvaltningen för ert arbete.

Och återigen: Stort grattis till ministern och hennes familj! Jag önskar er alla kärlek, hälsa och lycka framöver.

Anf. 246 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L):

Fru talman! Jag tackar återigen ledamoten för möjligheten att debattera detta ämne. Låt mig väldigt konkret svara på de frågor som har ställts. Min bedömning när det gäller den första frågan är att den nya ELV-förordningen kommer att kunna tillgodose de svenska intressen vi har arbetat för och att Sverige genom de undantag vi har lyckats förhandla igenom kommer att kunna bibehålla det svenska rullande kulturarvet på ett tillfredsställande sätt.

När det gäller hur tillämpningen ska ske rättssäkert, enhetligt och förutsebart hänvisar jag till förvaltningslagen, som ställer sådana krav på våra myndigheter. Men regeringen måste självklart aktivt följa upp att förordningen tillämpas på ett lämpligt sätt.

De möjligheter till undantag regeringen har förhandlat fram ska implementeras med så liten administrativ börda som möjligt, och det är regeringens prioritering när ELV-förordningen ska tillämpas i Sverige. Vissa delar av förordningen är som sagt direkt gällande i svensk lag, vilket gör att det kommer att vara en snårig juridik kring detta.

Därför är det viktigt att regeringen visar ett stort engagemang, och jag hoppas att alla fantaster där ute har märkt av detta engagemang, inte minst i och med att vi lyckades förhandla fram dessa undantag.

Slutligen vill jag tacka ledamoten för goda debatter även i miljö- och jordbruksutskottet och hoppas att ledamoten får lite mer tid med sin familj nu när han inte längre kommer att vara ledamot. Stor tack för det arbete du har genomfört som ledamot!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 39 Svar på interpellation 2025/26:586 om funktionshinderspolitiken

Anf. 247 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Nadja Awad har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag har vidtagit sedan jag tillträdde för att förbättra livsvillkoren för människor med funktionsnedsättningar.

Regeringen har under mandatperioden genomfört flera viktiga satsningar för människor med funktionsnedsättningar inom områden som arbetsmarknad, krisberedskap, hälsa och digitalisering. Reformer på dessa områden bereds av andra statsråd. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att alla statsråd är ansvariga för funktionshinderspolitiken inom sina respektive områden. Eftersom frågan är ställd till mig och handlar om de åtgärder som jag har vidtagit kommer jag att ge några exempel på åtgärder inom mitt ansvarsområde.

Det är oerhört viktigt att de som arbetar med personer med funktionsnedsättning har rätt kompetens. I februari i år inrättade regeringen därför ett nationellt kunskapscentrum för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism. Syftet är att höja kompetensen hos personal som arbetar företrädesvis i LSS-boenden för att den ska kunna bemöta de boende på ett bra sätt och därmed förebygga att otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder används.

Regeringen har även beslutat att förstärka och vidga Äldreomsorgslyftet så att även personal i LSS-verksamheter får möjlighet till kompetensutveckling på arbetstid.

Regeringen har också gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett stödmaterial för handläggningen av LSS-insatser. Stödmaterialet ska bland annat utgå från LSS intentioner och internationella konventioner. I uppdraget ska särskilt fokus läggas på insatsen ledsagarservice. Syftet med uppdraget är att öka likvärdigheten i kommunernas handläggning av LSS.

Den personliga assistansen är en viktig frihetsreform som ska värnas. Vi ser behov av att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för insatsen. I maj tillsatte regeringen därför en utredning med uppdraget att presentera förslag på ett tydligare regelverk för långsiktiga och stabila förutsättningar för personlig assistans (dir. 2026:33). Syftet med utredningen är att skapa ett regelverk som är tydligt och rättssäkert både för enskilda och för dem som ska tillämpa regelverket.

Barn och unga med funktionsnedsättning är tyvärr en särskilt utsatt grupp när det kommer till våld och övergrepp, vilket lyfts fram i regeringens nya tioåriga nationella strategi mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, utnyttjande i prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Därför har vi tillsammans med Arbetsmarknadsdepartementet gjort flera satsningar för att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning. Myndigheten för delaktighet, MFD, har fått i uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial för att förebygga, upptäcka och utreda våld mot barn och unga med funktionsnedsättning och genomföra en fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning (S2023/02178). MFD har också fått i uppdrag att med utgångspunkt i det nyss nämnda uppdraget sprida kunskap om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck (S2025/00473).

Regeringen har även beviljat medel till Stiftelsen Allmänna Barnhuset för att genomföra en studie om våld mot barn med intellektuell funktionsnedsättning.

Personer med dövhet har samma rätt till språk, utbildning och vård som andra. En väl fungerande tolktjänst är grundläggande för att personer inte ska stängas ute från samhället. Regeringen har därför fattat beslut om att inrätta en nationell funktion för samordning av tolktjänsten vid MFD. Funktionen ska bland annat bidra till långsiktig utveckling och kvalitet i tolktjänsten för personer med dövhet, hörselskada eller dövblindhet.

För att stärka rättigheterna och nå målen för funktionshinderspolitiken krävs ett koordinerat arbete mellan flera olika aktörer. Därför har regeringen nu tillsatt en nationell samordnare för funktionshinderspolitiken (dir. 2026:65). Den nationella samordnaren kommer bland annat att öka samordningen mellan statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv

och civilsamhälle och sprida kunskap om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Anf. 248 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Statminister Ulf Kristersson behöver inte räkna i minuter och sekunder hur lång tid ett toalettbesök eller en dusch får ta så som en person med funktionsnedsättning behöver göra för att kunna få personlig assistans.

Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson kommer aldrig att tvingas leva på 12 235 kronor i månaden så som en person med funktionsnedsättning som får sjuk- och aktivitetsersättning tvingas göra.

Vice statsminister Ebba Busch kan röra sig fritt i samhället, ta en fika med en vän, åka på semester eller gå på konsert, medan en person med funktionsnedsättning som inte får vare sig ledsagning, färdtjänst, personlig assistans, tolk eller hjälpmedel inte kan göra något av detta.

Liberalernas Simona Mohamsson vill bygga vackra skolor som ger henne gåshud, men hon verkar inte bry sig särskilt mycket om att barn och unga med funktionsnedsättningar faktiskt mår dåligt av att vara i svensk skola, alldeles oavsett hur den ser ut, därför att de inte tycker att de lyckas nå sina mål och därför känner en enorm hopplöshet inför framtiden.

I fyra år har statsminister Ulf Kristersson och hans regering gjort livet betydligt sämre för människor med funktionsnedsättningar och deras anhöriga medan de har gjort livet betydligt mycket bättre för sig själva och de allra rikaste i samhället.

Det är svårare i dag att få assistans och att få behålla assistansen, och man riskerar att bli återbetalningsskyldig för miljontals kronor. När människor kämpar i systemet för att få assistans behöver de uppge i minuter och sekunder hur lång tid ett toalettbesök, en dusch eller av- och påklädning tar. Som synskadad är det i dag svårare än någonsin att få ledsagning, och människor som lever på sjuk- och aktivitetsersättning lever i fattigdom. De som jobbar i daglig verksamhet får sämre möjligheter till ett jobb och en utbildning, och de får dessutom en alltför liten habiliteringsersättning för det arbete som de gör.

Människor som bor i LSS-bostäder har väktare som övervakar dem i deras egna hem därför att det saknas behörig personal. Bostäderna är heller inte tillräckligt anpassade samtidigt som hyrorna skenar iväg, och hjälpmedel kostar olika mycket beroende på vilken adress man har.

Färdtjänsten är för dyr, och människor förlorar i dag rätten till den. Tolktjänsten är inte heller tillgänglig, så döva får inte tolk på jobbet. De kan till och med bli opererade och vakna upp utan att ha en tolk bredvid sig.

Det är svårare att få jobb i dag om man har en funktionsnedsättning. Barn och unga med funktionsnedsättningar får inte stöd i tid eller över huvud taget i svensk skola och utbildning, som drabbats av rekordstora nedskärningar.

I kris eller krig kan det inte garanteras att människor med funktionsnedsättningar får plats i ett skyddsrum i tid.

Regeringen och Sverigedemokraterna har haft fyra år på sig att åtgärda detta systemfel. I stället valde de att prioritera skattesänkningar för sig själva och de allra rikaste, med uppemot 110 miljarder kronor. De svek sitt

löfte om assistansersättningen så att vi i Vänsterpartiet behövde KU-anmäla tre av regeringens ministrar. Vi fick rätt av utskottet.

Samtidigt har Tidöpartierna röstat ned förslag efter förslag från oss i Vänsterpartiet – förslag som skulle ge människor med funktionsnedsättningar ett liv i frihet och delaktighet, som alla andra.

Fru talman! Min fråga till statsrådet är: Varför ska människor med funktionsnedsättningar och deras anhöriga ge Tidöregeringen förnyat förtroende när de har blivit så gravt svikna i fyra år?

Anf. 249 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Det korta svaret skulle möjligen kunna vara därför att allt gjordes under fyra år med det systemfel som ledamoten själv lyfte upp, som alltså måste vara ett systemfel som Tidöregeringen ärvt och som Magdalena Andersson, Nooshi Dadgostar eller för den delen Nadja Awad hade åtta år på sig att förändra. Men det skedde ingenting kopplat till kompetensutveckling på det vis som sker nu. Det hände ingenting kopplat till tolktjänst, som ledamoten lyfte upp, på det sätt som nu har skett.

Det som ledamoten nämnde om rekordstora besparingar är inte heller korrekt. Det har satsats mycket stora summor. Om vi tittar specifikt på schablonersättningen ser vi att det har satsats mer under de här fyra åren än vad man gjorde under de åtta år då ledamotens parti var med och stöttade S-MP-regeringen.

Nej, som jag än en gång får möjlighet att konstatera är det ett väldigt högt tonläge då jag och ledamoten möts i de här debatterna. Om man tittar på de åtta år som föregick de senaste fyra åren ser man att det faktiskt har skett en hel del. Det är ju vi som har tillsatt den utredning som ska ta i håll med minutbedömningarna.

Den utredning som jag nämnde i mitt inledande anförande och som regeringen tillsatte i maj har i uppdrag att presentera ett förslag på ett tydligare regelverk för långsiktiga och stabila förutsättningar för personlig assistans. Där har regeringen lyssnat på assistansanordnarna och på funkisrörelsen, som har bett oss att pausa införandet av den statliga assistansen. Vi kommer inte att pausa arbetet med den, men den fortsatta beredningen av den kommer att ske parallellt med att vi tittar på en utredning som handlar om de grundläggande behoven.

Precis detta gör vi, och det hade den tidigare regeringen, som stöddes av ledamotens parti, åtta år på sig att göra. Men det skedde absolut ingenting. Om man ska ha det tonläget i den här sortens debatt kanske man ska ha lite mer med sig i bagaget än vad ledamoten har.

Anf. 250 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Bara under tre av de senaste tjugo åren i Sveriges riksdag har budgetförslag från Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet gått igenom. I över 15 år har högerbudgetar styrt Sverige på alla områden: välfärden, socialförsäkringssystemet och så vidare. Det är alltså högerbudgetar som har levererat exempelvis nedskärningar i den svenska skolan, äldreomsorgen och vården, skurit ned i LSS, försämrat socialförsäkringssystemet och inte säkerställt direkt att färdtjänsten är jämlik över hela landet. Vi kan rada upp en massa andra saker.

Som statsrådet var inne på tycker jag att vi behöver prata om fakta. Det är faktiskt högerpolitik som har styrt Sverige under de senaste 20 åren. Men jag kommer inte att stå här och försvara de socialdemokratiskt ledda regeringarna, för vi har varit i opposition under väldigt många år.

Vi har sett att regeringar i omgångar inte har tagit ansvar på funktionsrättsområdet så som behövs för att det på riktigt ska bli en förändring för människor med funktionsnedsättning och deras anhöriga. Det är därför – för att det ska bli en förändring – som vi har lagt fram förslag efter förslag i Sveriges riksdag, och det är därför jag har ställt ett antal interpellationer. Vi har inte haft debatter om lagförslag. Statsrådet och regeringen har ju knappt lagt fram några propositioner på funktionsrättsområdet. Ett antal utredningar ligger och dammar på Regeringskansliet.

Jag kan nämna exempelvis färdtjänstutredningen, som inte har plockats upp. I stället halverade man kostnaden för kollektivtrafiken men inte för färdtjänsten, som är fortsatt dyr. Dessutom får människor med funktionsnedsättningar ibland inte ens rätt till färdtjänst, eller så förlorar de det tillstånd som de haft kanske i många år. Det är rent av diskriminerande. Varför ska människor med normerande funktionalitet kunna få halverade kollektivtrafikutgifter men inte människor med funktionsnedsättningar, som är beroende av färdtjänst?

Vi har också tolktjänstutredningen. Det finns döva eller hörselskadade människor som inte kan få ett jobb i dag. Arbetsgivare har inte råd att anställa dem därför att de inte kan betala för tolk. Det finns en tolktjänstutredning som skulle kunna plockas upp av statsrådet och regeringen för att säkerställa att dessa människor inte hamnar i och fortsätter att vara i långtidsarbetslöshet. Den utredningen har vi inte sett något av.

När det gäller LSS är det väldigt hög svansföring i det man har att säga om kommunerna och vad de har för ansvar. Men vad har regeringen för ansvar? Man hade fyra år på sig att tillsätta en utredning om att rätta till behovsbedömningarna för att sedan införa ett förstatligande av assistansen. Ingenting har hänt på det området.

Ledsagningen blev en handlingsplan, men inte någon ny lagstiftning.

Var är lagstiftningarna? Det är min fråga.

Anf. 251 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag inledde med att beskriva en lång rad delar som jag har genomfört under de här åren som är kopplade till en sedan länge efterfrågad nationell funktion när det gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism.

Regeringen har sett till att även personer som arbetar inom LSS nu omfattas av Äldreomsorgslyftet. Tolktjänsten är påbörjad. Det är lite anmärkningsvärt om ledamoten inte har märkt att utredningen har resulterat i just konkreta förslag. Regeringen bereder nu de övriga förslagen, så detta är under arbete på Socialdepartementet.

Det pågår också en lång rad andra saker, medan det tidigare har stått mer eller mindre helt still.

Eftersom ledamoten efterfrågar mer kan jag säga att det är mycket annat som har skett kopplat till de här frågorna där också mina kollegor har varit involverade. Kommuner och regioner ska till exempel vidta förberedande åtgärder som behövs när det gäller verksamhet med höjd beredskap.

Regeringen har avsatt 300 miljoner kronor årligen i form av ett statsbidrag till kommunerna för åtgärder för att stärka socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens beredskap så att den ska kunna upprätthållas också under höjd beredskap. Detta är frågor som också är kopplade till informationssäkerhet, kontinuitetshantering, beredskapsplanering, utbildning och övning.

I april i år beslutade regeringen om ett uppdrag till Myndigheten för civilt försvar där den med utgångspunkt i UNCRPD bland annat ska analysera vad tillgänglighet innebär när det gäller befolkningsskyddets kontext. Det gäller alltså att ta fram underlag som innebär att vi ska kunna kartlägga skyddsrums status, och det handlar då om tillgänglighetsanpassning. Man ska också ta fram ett metodstöd till våra kommuner.

Den 1 januari i år sänkte regeringen den så illa sedda och orättvisa funkisskatten. Det handlar om att ta bort inkomster i form av sjuk- och aktivitetsersättning för att ta bort skillnaden jämfört med arbetsinkomster. Det här uppgår till ungefär 1 700 kronor per år.

När det gäller elever och skolan har regeringen gett Specialpedagogiska skolmyndigheten i regleringsbrevet för 2024 i uppdrag att stärka arbetet med att ge råd och stöd till huvudmän när handlar om elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och omfattande frånvaro.

Jag skulle kunna hålla på väldigt, väldigt länge med att räkna upp åtgärder. Ett annat positivt exempel är kollegan Erik Slottner, som bjöd in funkisrörelsen när det gäller den digitala omställningen för att se till att digitaliseringen blir inkluderande och inte exkluderande. Det är ytterligare en viktig del i att samordna dialog med berörda aktörer och att främja, stödja och följa arbetet för att kunna få en ökad digital inkludering och en säker användning av digitala tjänster för alla. Tillgänglighetsdirektivet är en annan del i detta.

Ledamoten lyfter bekymret kopplat till att LSS är en lagstiftning som ska genomföras av kommunerna. Och ja, det bekymrar mig på riktigt att kommuner gör andra bedömningar än man har gjort tidigare av människor vars behov inte har förändrats. Det kan handla om insatser som har varit beviljade i 20 års tid, där kommunen nu gör en helt annan bedömning trots att de här människornas behov inte har förändrats. Ja, jag är alltså mycket bekymrad över att vi har kommuner som jag anser inte tar sitt ansvar.

Anf. 252 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för den här interpellationsdebatten och tidigare debatter som vi har haft.

Jag tänker att de som har följt den här debatten och tidigare debatter nog har kunnat identifiera de ideologiska skillnaderna i vad Vänsterpartiet och vad en högerregering vill på funktionsrättsområdet.

För oss är det viktigt att stoppa nedskärningar i LSS och att lägga ledsagning separat i en ny lagstiftning. Det är viktigt att säkerställa att tillgången till hjälpmedel är jämlik över hela landet och inte styrs av någons postadress. Vi ska rädda färdtjänsten och tolktjänsten. Vi ska göra Arbetsförmedlingen tillgänglig, och vi ska stoppa nedskärningarna i svensk skola. Inget barn ska hamna efter. Vi kommer också att säkerställa att människor i kris eller i krig har ett skyddsrum tillgängligt.

Det är en rad olika förslag som vi har lagt på riksdagens bord för att kunna rösta om och som Tidöpartierna gång på gång har röstat ned. Vi har också i oppositionen samlat ett antal förslag som vi har fått igenom i form av ett tillkännagivande till regeringen. Det rör alltifrån assistansersättning till ledsagning. Men regeringen har valt att inte gå vidare med detta trots att det har varit demokratiskt rätt att göra det.

Regeringen har alltså valt att strunta i riksdagens majoritet i de här frågorna, och det tycker jag är symtomatiskt för hur den här regeringen och Sverigedemokraterna har valt att inte prioritera funktionsrättsområdet. Man har velat prioritera annat. Det hoppas jag att de som har följt den här debatten och tidigare debatter med oss kan konstatera.

Anf. 253 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten, för interpellationen!

Man får titta på hur Vänsterpartiet agerar där de sitter med och styr om man verkligen vill göra en jämförelse och se hur det kan gå till i den så kallade verkligheten när Vänsterpartiet har inflytande. Då kan man bland annat titta på hur Vänsterpartiet har agerat i Göteborg, där partiet är ansvarigt för de här frågorna.

Där ser vi ganska frekvent att person efter person och deras anhöriga beskriver hur stödet har minskat och dragits ned. Man har förändrat bedömningar för personer som har exakt samma behov i dag som de hade för 20 år sedan. Personer som är aktiva och framgångsrika i Paralympics, till exempel, får förändrade insatser därför att de har lyckats vara självständiga – något som är själva intentionen med lagstiftningen i LSS.

Jag konstaterar – och detta har jag nu vid flera tillfällen repeterat – att det finns en rad olika delar som den här regeringen har genomfört under de här fyra åren. Det bedrivs nu ett arbete som bland annat handlar om ett förstatligande av assistansen, vilket vi moderater drev redan när vi satt i opposition. Där arbetar vi nu parallellt vidare för att detta inte ska vara ett postnummerlotteri. Det ska inte spela någon roll var du befinner dig, utan du ska ha rätt till en likvärdig och rättssäker bedömning var du än bor i Sverige.

Så ska det vara när det gäller den här lagstiftningen, för där kommer den här regeringen att fortsätta arbeta vidare för att det ska bli lika förutsättningar och att man ska leva upp till de här intentionerna över hela landet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 40 Svar på interpellation 2025/26:568 om rätt prioriteringar för minskade väntetider i vården

Anf. 254 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Karin Sundin har frågat mig på vilka grunder jag och regeringen har beslutat att det är specifikt inom områdena grå starr, höftleder och framfall som det har funnits störst behov av statsbidrag för riktade insatser. Karin Sundin har också frågat mig om jag och regeringen utifrån

vår prioritering har bedömt att det finns andra områden där det är mindre angeläget att korta väntetiderna samt om de 1,2 promille av den planerade vården som satsningen täcker ligger i linje med hälso- och sjukvårdslagens (2017:30) behovsprincip.

Att korta köerna till hälso- och sjukvården är och har varit en av regeringens mest prioriterade frågor under mandatperioden. När regeringen tog över makten tog vi också över en vårdkö som då var längre än någonsin och som under lång tid bara fortsatt att öka.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att komma till rätta med situationen, bland annat genom en stärkt styrning av de riktade statsbidragen till sjukvården. Under mandatperioden har regeringen sammanlagt satsat cirka 25 miljarder kronor för detta syfte. En stor del av dessa medel har fördelats genom en ny statsbidragsförordning för den specialiserade vården.

Under 2026 fördelas cirka 5 miljarder kronor genom förordningen. Villkoren är brett formulerade, och regionerna har stora möjligheter att inom ramen för förordningen själva styra över hur medlen ska användas och fördelas inom sin region.

Av totalt 25 miljarder har en miljard kronor 2025 och 750 miljoner kronor 2026, motsvarande cirka 7 procent, använts för en riktad satsning för att korta köerna för vissa ingrepp. Satsningen grundar sig på ett förslag från en statlig utredare, och de aktuella operationerna valdes bland annat mot bakgrund av att de under lång tid präglats av långa väntetider, inte minst för äldre patienter. Ingreppen kräver normalt sett inte heller akutsjukhusens resurser, vilket innebär att befintlig kapacitet från privata vårdgivare kan användas.

Operationer för framfall, höftledsproteser och grå starr utgör enligt Sveriges Kommuner och Regioner endast drygt en promille av den vård som bedrivs. Samtidigt utgör de patienter som väntar på någon av dessa operationer hela 7 procent av alla patienter som väntat längre än 90 dagar på operation. Det är alltså en stor grupp väntande patienter som omfattas och som i dag får vård i tid jämfört med före det att satsningen inleddes.

Om köerna ska kortas och välfärden ska kunna leverera måste vårdens samlade kapacitet nyttjas. Regeringens satsning stärker incitamenten att nyttja den kapacitet som finns och utgör ett komplement till de breda satsningar som regeringen gör på hälso- och sjukvården under mandatperioden.

Under 2026 utökades satsningen dessutom till att omfatta ytterligare tre åtgärder. Regionerna är fria att själva styra över vilken eller vilka av de ingrepp som omfattas som de vill prioritera, beroende på situationen i sin region.

Jag instämmer med Karin Sundin om att vård ska ges efter behov. Regionerna ska i egenskap av huvudmän alltid beakta behovsprincipen i sitt arbete och i de medicinska prioriteringarna. Att avstå från att ge vård till patienter med ett konstaterat vårdbehov, samtidigt som det finns kapacitet hos privata vårdgivare, är inte att prioritera rätt.

Det finns fortsatt utmaningar med tillgänglighet och långa vårdköer också inom andra delar av hälso- och sjukvården. Regeringen arbetar på olika sätt med att korta köerna, och den satsning som diskuteras här utgör en mindre men betydelsefull del.

Sammantaget har regeringens satsning bidragit till betydligt kortare vårdköer än vid mandatperiodens början. För köerna som helhet har vi sett en minskning med mer än 40 procent mellan oktober 2022 och juni 2026. Det om något borde vara bevis nog för att regeringens arbete sträcker sig längre än till ett fåtal operationer.

Anf. 255 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Har regeringen verkligen gjort rätt prioriteringar för att minska väntetiderna i vården, och har regeringen gjort det på ett sådant sätt att den som har störst behov av vård går först? Detta är mina frågor nu när vi har facit av fyra år med Tidöregeringen. Det har varit år då välfärdens kärnverksamheter, skolan, omsorgen och inte minst sjukvården, har fått stå tillbaka.

Vi hörde sjukvårdsministern tala om de miljarder som regeringen har gett till sjukvården. Det låter mycket bättre än vad det är. Som finansministern brukar påpeka räcker inte skattepengarna till allt. Regeringen har i fyra år prioriterat sänkta skatter före pengar till sjukvården. Man har inte räknat upp statsbidragen i takt med inflationen eller kostnadsökningarna och inte i takt med den ökande andelen äldre. Värdet av statens miljarder till sjukvården har alltså i själva verket minskat under de här fyra åren.

Det finns dock några områden som regeringen tycker är särskilt viktiga att satsa på, och det är kortare köer till operationer för framfall, höftledsproteser och gråstarr. Vi hörde också ministern säga att 7 procent av statsbidragen har öronmärkts för dessa ingrepp: 1 miljard 2025 och 750 miljoner 2026.

7 procent av pengarna går alltså till ingrepp som utgör 1,2 promille av den totala vårdproduktionen inom den planerade vården. Det är en stor satsning, och det är bra när patienternas väntan på vård är så kort som möjligt. Det minskar tiden för lidande och oro, och det förbättrar sannolikt patienternas livskvalitet. Så kort väntetid som möjligt ska gälla för alla patienter, inte bara för dem som har en diagnos som råkar vara av särskilt intresse för regeringen. Det bör också gälla för de patienter som har störst behov av vård.

Sjukvårdsministern säger att hon delar min uppfattning om att vård ska ges efter behov. Det är dock inget ansvar som hon själv vill ta. Vård efter behov är regionernas ansvar, inte regeringens. Det handlar alltså om de regioner som har fått se statsbidragens värde urholkas i fyra år och som nu ser hur regeringen med sina statsbidrag prioriterar åtgärder utifrån var det är lättast att snabbt få resultat i form av kortare väntetider till operation och inte utifrån allvarlighetsgrad eller behov.

Fru talman! Jag har en uppmaning till alla som lyssnar: Nästa gång du hör Elisabet Lann eller någon annan från regeringen slå sig för bröstet för att ha kortat sjukvårdsköerna ska du spetsa öronen. Du kommer troligen att få höra exemplet med höftleder eller kanske gråstarr. Regeringen har öronmärkt 1 miljard och 750 miljoner kronor för att kunna använda just dessa exempel. Du kommer troligen inte att få höra Elisabet Lann säga någonting om sitt ansvar för de långa väntetiderna för vård på något annat område.

Jag konstaterar i alla fall att jag saknar svar på min fråga: Har regeringen använt de statsbidrag som man riktar till regionerna på ett sätt som säkerställer att den som har störst behov av vård också får företräde till vården?
(Applåder)

Anf. 256 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag tackar sjukvårdsministern för svaret.

Det här är otroligt viktiga frågor, för de allra flesta av oss är någon gång i behov av sjukvård. Det är också väljarnas viktigaste fråga. Då är det väldigt bra att min kollega, Karin Sundin, har ställt frågan om vårdköerna och vad som egentligen ligger bakom, eftersom det inte är så himla lätt för väljarna att se igenom.

I sjukvårdsministerns svar blir det ganska tydligt om man skrapar lite bakom. Sjukvårdsministern sa att regeringen när den tog över makten också tog över en vårdkö som då var längre än någonsin och som under lång tid bara fortsatt att öka. Sjukvårdsministern sa alltså att vårdköerna är betydligt kortare än vid mandatperiodens början.

Det låter ju bra. Wow, tänker man. Så fantastiskt mycket de har presterat. Trots att de har haft mindre resurser, eftersom regionerna har haft större utlägg med tanke på inflationen och så där, har de klarat av att korta vårdköerna. Min kollega, Karin Sundin, tog upp att 7 procent av satsningarna går till 1,2 promille av det som sjukvården ägnar sig åt. Det är ganska mycket pengar för att korta vårdköerna på specifika delar.

Jag vill ta upp en sak när det gäller vårdköerna som jag inte tycker att sjukvårdsministern eller någon i den här regeringen har tagit upp. Vilket år är det man mäter ifrån?

Sjukvårdsministern var inte sjukvårdsminister då. Jag tror att Elisabet Lann var kommunpolitiker i Göteborg under den här tiden, men vi hade en pandemi. Alla kanske inte minns det, men vi hade en pandemi mellan 2019 och 2022, och in i 2023. Vi var alla medvetna om situationen inom sjukvården. Alla visste att det skulle bli en utmaning att komma till rätta med den vård som hade fått anstå med tanke på den stora tyngd som det innebar för sjukvården att klara av alla dem som behövde akut sjukvård i och med pandemin. Det visste vi alla.

Om en regering inte hade klarat av att korta köerna efter det mätåret hade det varit skandal. Det är klart att man gör det. Det ligger alltså i sakens natur att det faktiskt gör skillnad vilket mätår man mäter ifrån.

Regeringen har också hela tiden gett otillräckliga resurser till sjukvården. Det är min och socialdemokratins bestämda mening. Det är också därför vi i våra budgetar har riktat mer resurser till sjukvården under hela mandatperioden.

Men det handlar också om långsiktighet. Det SD-regeringen har ägnat sig åt under hela den här tiden är riktade statsbidrag, som är väldigt svåra för alla kommuner och regioner att hantera. Man ska alltid parera. Man vet inte hur mycket pengar man kommer att få nästa år eller hur det kommer att se ut. Därför är ett av våra viktigaste vallöften, som jag är väldigt stolt över, att vi ska ha statsbidrag som också tar hänsyn till inflationen så att man vet och kan räkna på sina långsiktiga förutsättningar för finansieringen.
(Applåder)

Anf. 257 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Sjukvården är en av de viktigaste samhällsinstitutioner vi har. Under Kristdemokraternas år på stolen som sjukvårdsminister saknas det över 20 miljarder. Jag ska förklara.

Man märker att sjukvården är en av de viktigaste samhällsinstitutionerna inte minst genom att väljarna nästan alltid rankar den som den allra viktigaste politiska frågan. Finansierad efter förmåga och fördelad efter behov skapar den jämlikhet, det vill säga minskar skillnaden i livsförutsättningar mellan fattig och rik.

En sjukvård man kan lita på skapar trygghet. Men en sjukvård man kan lita på kostar också pengar, pengar som den nu ansvariga regeringen har underlåtit att skjuta till.

Bidrag till regioner och kommuner är statens största enskilda utgift, ibland kallad generella statsbidrag. De är en viktig finansieringskälla för sjukvården. Därför har vi socialdemokrater bestämt att vi ska betrakta dem som en bottenplatta för välfärden och för sjukvården.

Men för att botten inte ska gå ur måste den värdesäkras, räknas upp, indexeras – kalla det vad du vill. Poängen är att de generella statsbidragen ska räcka till lika många prylar och lika mycket personal detta år som de gjorde i fjol. Det är tyvärr en princip som den här regeringen inte har efterlevt.

Jag och mina kamrater på Norrbottensbänken har beställt en utredning av riksdagens utredningstjänst för att få en bild av vad som skulle krävas för att de generella statsbidragen skulle ha samma värde som de hade vårt sista regeringsår, 2022. Det innebär att man ska kunna anställa och köpa lika mycket för dem som man kunde 2022.

Och håll i er nu: De generella statsbidragen till regionerna är bara i år värda 5,9 miljarder mindre än de var 2022. För att ta ett exempel betyder det att undersköterskorna på våra sjukhus och vårdcentraler runt om i landet kan sakna upp till 10 000 kollegor jämfört med vad de hade 2022. Det är liksom inte en spottstyver det handlar om. Den som jagar vårdköer borde börja med att leta där.

Om man aggregerar detta för mandatperiodens fyra år, det vill säga lägger ihop vad som saknats i värdesäkring för 2023, 2024, 2025 och 2026, landar man på 20,2 miljarder kronor som den här regeringen har blåst sjukvården på under mandatperioden.

Som sagt: Om man vill korta vårdköer skulle man kunna börja där.
(Applåder)

Anf. 258 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Det är väldigt roligt att så många vill diskutera sjukvård eftersom det är väljarnas viktigaste fråga. Jag tycker också att det är den viktigaste frågan för ett gott samhälle och en trygg välfärd.

Jag blir också lite imponerad över att man vågar ta i så självgott när man representerar ett parti, fru talman, som har ett ganska bristfälligt track record i frågan.

Jag tittade så sent som i går på partiledarutfrågningen inför valet 2022 med dåvarande statsminister Magdalena Andersson. Det var ganska underhållande att se just avsnittet om sjukvården, där de visade en stadig kurva över hur köerna under åtta år bara hade ökat och ökat. I denna passage på

sju minuter återkom Magdalena Andersson två gånger till: Ja, köerna ökade redan före pandemin.

Detta är väl känt, men jag förstår att det finns en vilja att glömma bort det.

Apropå att använda 2022 och pandemiåren som referensår är det lite lustigt att titta på de höga statsbidrag som skulle kompensera regionerna för påfrestningarna från pandemin och ha detta som utgångspunkt. Det gav ju regionerna enorma överskott över hela Sverige, pengar som inte gick att göra åt men som också möjliggör för regionerna att klara ekonomin under lite svårare tider eftersom man kan använda resultatutjämningsreserven. Detta stärkte alltså regionernas ekonomi.

Den här regeringen fortsatte sedan att kompensera för stigande inflation och pensionskostnader, som ställde till det för regionerna. Men under föregående år, 2025, gick faktiskt regionerna med plus, över 8 miljarder plus.

Den här idén om att indexera statsbidragen skulle bara ge mer överskott till Region Stockholm, som gör överskott på 5 miljarder. Det kommer inte åt den ojämlika vården och de ojämlika väntetiderna i landet. Det kan skilja hundratals dagar, beroende på vilken region man bor i, om man får vård i tid – apropå behovsstyrd vård.

I dag får man inte vård utifrån behov. I dag får man vård utifrån vilken region man bor i. Om två personer bor en kilometer ifrån varandra kan det skilja många veckor eller månader hur snabbt man kan få vård.

Den marginella satsning den här regeringen har gjort på några utvalda diagnoser är en liten satsning på områden som har stått för 7 procent av väntetiderna. Där har nämligen köerna byggts på. Trots att det finns ledig kapacitet i andra regioner har regionerna med långa köer inte nyttjat den möjligheten. De har hellre sett att deras invånare har fått vänta, trots att möjligheten finns att köpa vården i en annan region. Den här regeringen har gjort bedömningen att det är vettigt att nyttja den kapacitet som finns och som ändå inte kan användas för andra åkommor just för den här typen av engångsinsatser som inte tar vårdplatser i anspråk. Detta har bidragit till att minska köerna.

Faktum är dock att köerna jämfört med 2022, inte specifikt för de här tre ingreppen utan på totalen, har minskat med 40 procent. Vi har betat av pandemiköerna. Och vet ni vad – vi har också börjat beta av sosseköerna! Vi är nu nere på samma nivå som sommaren 2015. Är inte det bra?

Anf. 259 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Sjukvårdsministern kallar mig för självgod och mina partikamrater för självgoda. Jag är inte den enda som är skeptisk till om regeringen verkligen gör rätt prioriteringar med sina satsningar för att korta vissa vårdköer.

Den förra borgerliga regeringen, alliansregeringen, gjorde också sådana satsningar, men utvärderingarna av de så kallade kömiljarderna som fanns mellan åren 2009 och 2014 visar inte på särskilt goda resultat. Exempelvis konstaterar Riksrevisionen i sin utvärdering att miljarderna bara hade en kortvarig effekt på väntetiderna. Det är oklart om effekten berodde på en verklig ökning av vården eller om det var administrativa åtgärder som låg bakom, och det är dessutom oklart om prestationsersättningar som styrmedel över huvud taget hade någon effekt på sikt. Ändå är

det det Tidöregeringen har satsat den största summan pengar i sin vårdbudget på – fast det var en snävare satsning än alliansregeringens. Det som inte är framfall, höftleder och grå starr är regionernas ansvar. Det tar regeringen inte något ansvar för.

Vi ser resultatet. Efter fyra år med Tidöregeringen saknar sjukvården en hållbar långsiktig finansiering. Vi har under de fyra åren sett stora besparingar, varsel och massuppsägningar, samtidigt som personalbristen är stor på många områden. Det är stora skillnader i tillgången till vård över landet. Patienter från både norr och söder får åka allt längre för att få den vård de borde ha fått i sin hemmaregion. Vad ska regeringen göra åt detta?

Vi ser också hur mer eller mindre seriösa aktörer, eller oseriösa aktörer, tjänar grova pengar på en vårdmarknad som inte fungerar. Och vi har sett hur gängkriminella satsar på att driva vårdcentraler.

Vi socialdemokrater har ett vårdlöfte till hela Sverige. Vi vill ta ett gemensamt politiskt ansvar i kommuner, i regioner, i riksdagen och i en framtida regering för att vården ska fungera i hela Sverige. En socialdemokratisk regering kommer inte att slingra sig undan sitt ansvar eller skylla ifrån sig på en enskild region eller någon annan. Vi lovar att vi ska sätta välfärden först, före skattesänkningar för dem som har mest att tjäna på skattesänkningar.

Som patient har man rätt att få vård i tid, oavsett vilken sjukdom eller vilket besvär man har drabbats av och oavsett var i landet man bor. Vi säger att det behövs en nationell plan för att minska väntetiderna i cancervården. De minskar inte. I dag får bara hälften av cancerpatienterna vård i tid, sett till de nationella målen. Där behövs ett större fokus så att Sverige kan leva upp till hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om att den som har störst behov av vård ska gå först.

Vi ska sätta stopp för dagens system med dolda nedskärningar i vården. Vi lovar att se till att statsbidragen räknas upp i takt med inflationen och kostnadsökningarna. Vi vet att en stabil finansiering från ett år till ett annat är en förutsättning för att kommuner och regioner ska kunna göra sitt jobb på ett bra sätt för alla patienter, oavsett var de bor och oavsett vilken sjukdom de har drabbats av.

(Applåder)

Anf. 260 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det är alltid intressant att man beroende på vilken stol man sitter på också benämner saker på ett annat sätt. När det är en S-ledd regering är det sossekör, men när man själv sitter i regering är det regionernas kör.

Låt mig ta ett exempel där samma partier styr i regionen som i Sveriges regering – jag tänker att man ändå måste ta någon typ av ansvar – nämligen mitt eget län Östergötland.

I Östergötland jobbar nu 660 personer färre än när den här mandatperioden startade. Syns det? Ja, det gör det – framför allt inom psykiatrin. När vi under mandatperioden har knackat dörr har vi mött förtvivlade föräldrar. De har väntat inte bara i månader utan i år på en tid i barn- och ungdomspsykiatrin – därför att neddragningarna har varit så stora.

Det här är en verklighet som människor möter. Därför blir jag ändå förvånad över det som sjukvårdsministern anklagar oss socialdemokrater för, nämligen att hålla en självgod ton. Är sjukvårdsministern nöjd med situationen i sjukvården? Vi socialdemokrater anser att vi behöver satsa ordentligt på sjukvården. Pengarna ska gå till vård efter behov, inte rinna ut till kriminella aktörer. Jag ser fram emot att få genomföra detta efter höstens val.
(Applåder)

Anf. 261 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Vi har all anledning att vara kaxiga och ha lite självförtroende. Inte nog med att sjukvården är väljarnas viktigaste fråga; väljarna brukar också ge oss sakägarskap. De flesta väljare brukar tycka att vi har den bästa sjukvårdspolitiken. Det tror jag att sjukvårdsministern vet. Ändå står sjukvårdsministern här och säger i princip att sjukvården har de resurser den behöver. Det finns ingen anledning att räkna upp statsbidragen, säger hon. Regionerna har så mycket pengar.

Vi socialdemokrater håller inte med. Tror sjukvårdsministern verkligen att regionpolitiker, sjukvårdspersonal och väljare delar hennes världsbild om att regionerna har så mycket pengar?

Fru talman! Detta är en fråga om prioriteringar. Vi socialdemokrater har med samma budgetram som regeringen indexerat statsbidragen varje år hela mandatperioden. Dessutom har vi lagt fram förslag för starkare statsfinanser än regeringen. Skillnaden är att regeringen har prioriterat att sänka skatten, riktat mest till den som tjänar mest. Politik är prioriteringar, och vi prioriterar vård för alla. Ni prioriterar skattesänkningar för de rika.

Med detta sagt, om inte något mycket oväntat inträffar är detta mitt sista anförande i kammaren. Jag vill därför passa på att tacka talmanspresidiet, förvaltningen och kollegorna för de gångna åren. För vad jag förmodar är sista gången tackar jag för ordet!
(Applåder)

Anf. 262 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag riktar ett särskilt tack till Linus Sköld, som väljer att diskutera sjukvård under sin sista debatt. Det tycker jag var ett bra och klokt val. Tack för det!

Påståendena om att den stora delen av satsningen den här mandatperioden är snävare stämmer inte. Den stora delen av satsningen är fri för regionerna att använda. De måste använda den till sjukvård. Det kravet ställer vi från regeringens sida. Det kan hända att det bekymrar en del regionpolitiker.

Det är bara 7 procent av de 25 miljarderna för att korta köer som är öronmärkta för, numera, sex olika ingrepp där det är långa köer och behoven är stora. Jag skulle vilja att någon av ledamöterna ser dessa personer i ögonen och förklarar varför de inte ska få vård i tid. Det gör skillnad för personer att kapacitet nyttjas som annars inte hade använts. Det är fråga om ledig kapacitet som köps av andra utförare eller av andra regioner.

Här uttrycktes också att patienter inte ska behöva resa. Jag vill återigen rekommendera att man går tillbaka och ser partiledarutfrågningen från 2022. När dåvarande statsminister Magdalena Andersson fick frågan om vad mer man kunde ha gjort för att vända den olyckliga trenden, som fick

löpa på under åtta år och redan före pandemin, uttryckte hon just att vi behöver bli bättre på att se till att patienter kan få vård i en annan region. Men när den här regeringen möjliggör för det får vi kritik från samma parti för att vi gör just det, för att fler patienter ska få vård i tid och slippa vänta.

När det gäller specifikt Östergötland är det 1 808 färre patienter som behöver vänta olagligt länge i köer där i dag jämfört med 2022. Är inte det bra?

Visst kan man ha självförtroende när man har sakägarskap i en fråga. Men det borde ändå bekymra ett parti som tycker att sjukvården är den viktigaste frågan att inte ens alla som väljer att rösta på partiet tycker att partiet har den bästa sjukvårdspolitiken. Där borde det finnas mer potential.

Med det tror jag att jag svarat på det mesta.

Anf. 263 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Jag ska så här i de sista skälvande minuterna av mandatperioden tacka sjukvårdsministern för de debatter vi har haft här i kammaren. Jag ska också säga att det inte har varit alldeles enkelt att debattera med en minister som egentligen inte vill ha det ansvar hon har.

Den viktigaste frågan för Kristdemokraterna och Elisabet Lann är att sjukvården ska förstatligas. Så ska alla problem lösas. Hon frånsäger sig ansvaret för vården som den är organiserad i dag. Varje gång regeringen får kritik eller får en svår fråga skyller hon nämligen på regionerna – den ena eller den andra regionen eller alla samtidigt – på den tidigare socialdemokratiska regeringen eller på mig.

Min poäng är inte att patienter med ett visst antal utpekade diagnoser inte ska få vård i tid. Det har jag aldrig påstått. Det jag har sagt är att alla patienter har rätt att få vård i tid.

Jag säger att det är dags att ta sjukvården på allvar. Det är dags att sluta räkna pinnar. Det är dags att sluta skylla på regionerna.

Det är dags att sjukvården får resurser nog för att klara sitt uppdrag och därmed förutsättningar för att kunna prioritera efter behov. Det är dags att statsbidragen räknas upp utifrån inflationen och inte utifrån det som råkar bli kvar efter att man har sänkt skatterna för höginkomsttagarna. Det är dags för vård efter behov och inte vård efter plånbok.

Det är dags för ett bättre samarbete mellan kommunal, regional och statlig nivå så att sjukvården kan fungera på alla nivåer, i hela Sverige och för alla patienters behov.

Det är helt enkelt dags för en socialdemokratisk regering.
(Applåder)

Anf. 264 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag tackar för interpellationen och för en viktig debatt om vårdköerna.

Jag hoppas verkligen att vi slipper gå tillbaka till växande köer igen. Vi har ett antal gånger sett trenden där Kristdemokraterna går in på Socialdepartementet och gör riktade satsningar för att angripa den otillgängliga vården och de växande köerna. Men långsiktigt blir det ett lappande och ett lagande i ett system som i grunden inte har förutsättningar för jämlik vård.

Jag delar ambitionen att vården ska vara jämlik och att vård ska ges utifrån behov. Dagens system omöjliggör det. Man kan som sagt bo en kilometer ifrån varandra och ha helt olika väntetider framför sig, oavsett behov. Det beror helt på vilken region det handlar om.

Vård utifrån behov och inte utifrån plånbok, sägs det här. Men vård utifrån vilken region man bor i i stället för vård utifrån behov tycks vara helt okej. Enligt Socialdemokraterna, som gör anspråk på att återigen ta över ansvaret för sjukvården i regeringsställning, ska vi nämligen ha kvar nuvarande system, och vi ska inte behöva resa för att få vård där det finns ledig kapacitet.

Jag tycker att det vore väldigt olyckligt att gå tillbaka den vägen och hänvisa patienter med svår smärta och stora vårdbehov till att nöjt förlita sig på den egna regionens kapacitet när det är så ojämlikt i Sverige.

Återigen: Indexerade statsbidrag hjälper inte de regioner som har det ekonomiskt svårt. Orättvisan ligger i att man har ojämlika förutsättningar i grunden. Det ger mer till Region Stockholm, som kan lägga mer än 5 miljarder på hög, samtidigt som de regioner som har ett omöjligt uppdrag inte kommer att lösa det ändå.

Jag tackar för en viktig debatt och för de övriga debatter vi har haft i den här kammaren.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 41 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2026) 565 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2017/1369 och förordning (EU) 2020/740 vad gäller förenkling av och bättre användning av digitala alternativ för energimärkning och märkning av däck

Utrikesutskottets betänkande

2025/26:UU24 Sveriges utrikes underrättelsetjänst

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2025/26:SfU37 Skärpta villkor för anhöriginvandring

§ 42 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 22 juli

2025/26:968 Sveriges stöd till Tripp

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 23 juli

2025/26:969 Rysslands olagliga frihetsberövanden av OSSE-medarbetare
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:970 Politiska fångar i Belarus
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:971 Särskild representant gentemot Belarus demokratiska krafter i exil
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 27 juli

2025/26:972 Offentlig ursäkt till adopterade och deras familjer
av *Louise Thunström* (S)
till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)
2025/26:973 Folkteatern i Göteborg
av *Louise Thunström* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

den 31 juli

2025/26:974 Förändringar i främjandelagen
av *Adrian Magnusson* (S)
till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)
2025/26:975 Avväpning av Hizbollah
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:976 Tusentals migranter till Spanien
av *Markus Wiechel* (SD)
till migrationsminister Johan Forssell (M)
2025/26:977 Folkmordet 1915
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:978 Svar på den islamiska republiken Irans agerande
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 3 augusti

2025/26:979 Avvecklingen av Musikteaterskolan i Bjärnum
av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)
2025/26:980 Brottsutredning mot Belarus president
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:981 Situationen i Nicaragua
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:982 Artskyddsreformen och Sveriges åtaganden enligt Kunming–Montreal-avtalet
av *Rebecka Le Moine* (MP)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)
2025/26:983 Återinförande av extratjänst som disciplinpåföljd
av *Björn Söder* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
2025/26:984 Exkludering av Spanien från Schengenavtalet
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:985 Fängslanden av oppositionspolitiker i Turkiet
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:986 Kuba som statlig sponsor av terrorism
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:987 Ottawafördraget
av *Markus Wiechel* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

den 4 augusti

2025/26:988 Reformering av folkrätten
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 6 augusti

2025/26:989 Den fria och oberoende journalistiken
av *Louise Thunström* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

den 7 augusti

2025/26:990 Politiska avrättningar i Iran
av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:991 Erkännande av Somaliland
av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 43 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 23 juli

2025/26:947 Frihetsberövad läkare från Gaza
av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:951 Tillgång till skyddade boenden i hela landet
av *Helena Vilhelmsson* (C)
till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

den 24 juli

2025/26:948 Statens och övriga ägares kapitaltillskott till Videberg Kraft
av *Anders Ådahl* (C)
till finansmarknadsminister Niklas Wykman (M)

den 27 juli

2025/26:949 Regeringens ståndpunkt om EU:s förbud mot nya personbilar med förbränningsmotor efter 2035 och grunden för denna
av *Rashid Farivar* (SD)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)
2025/26:950 Teknikneutralitet och regeringens linje om EU:s förbud mot nya personbilar med förbränningsmotorer efter 2035
av *Rashid Farivar* (SD)
till EU-minister Jessica Rosencrantz (M)
2025/26:952 Konkurrenskraft och EU:s förbud mot nya personbilar med förbränningsmotor efter 2035
av *Rashid Farivar* (SD)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)
2025/26:953 Teknikneutralitet och EU:s förbud mot nya personbilar med förbränningsmotor efter 2035
av *Rashid Farivar* (SD)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

den 28 juli

2025/26:954 Tryggare arbetsplatser inom handeln
av *Lars Isacsson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 29 juli

2025/26:955 Bankernas samhällsansvar
av *Jonathan Svensson* (S)
till finansmarknadsminister Niklas Wykman (M)
2025/26:956 Bistånd till Ryssland
av *Markus Wiechel* (SD)
till biståndsminister Benjamin Dousa (M)
2025/26:957 Islamiska Republiken Irans nya digitala plattform
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 3 augusti

2025/26:959 Etablering av svensk ambassad i Uzbekistan
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:960 Förföljelse och övergrepp mot kristna i Nigeria
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:958 Serbisk ministers uttalande om etnisk rensning av Kosovo
av *Arber Gashi* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:961 Uppmaningar till OSSE:s deltagande stater från den belarusiska demokratiska oppositionen
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:962 Avveckling av UNRWA
av *Björn Söder* (SD)
till biståndS- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)
2025/26:963 Synliggörande av UNRWA som organisation
av *Markus Wiechel* (SD)
till biståndS- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)
2025/26:966 Opartiskhet i statligt finansierad opinionsbildning
av *Angelica Lundberg* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

den 4 augusti

2025/26:964 Kanalisering av svenskt bistånd via Fourm Civ
av *Markus Wiechel* (SD)
till biståndS- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)
2025/26:967 Stöd till USA:s och Israels intervention i Iran
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:965 En vetenskaplig grund för referensvärdet för varg
av *Rebecka Le Moine* (MP)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

den 5 augusti

2025/26:968 Sveriges stöd till Tripp
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

den 6 augusti

2025/26:969 Rysslands olagliga frihetsberövanden av OSSE-medarbetare
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:970 Politiska fångar i Belarus
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:973 Folkteatern i Göteborg
av *Louise Thunström* (S)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

den 7 augusti

2025/26:972 Offentlig ursäkt till adopterade och deras familjer
av *Louise Thunström* (S)
till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 44 Kammaren åtskildes kl. 22.26.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 37 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 83 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 22 anf. 122 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 27 anf. 158 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 32 anf. 196 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 38 anf. 240 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll **1**
§ 2 Avsägelse **1**
§ 3 Anmälan om ersättare **1**
§ 4 Anmälan om uteblivet svar på interpellation **1**
§ 5 Ärenden för bordläggning **2**
§ 6 Svar på interpellation 2025/26:548 om effektiv beskattning vid utflyttning **2**
Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 2
Anf. 2 MATHIAS TEGNÉR (S) 2
Anf. 3 EVA LINDH (S) 3
Anf. 4 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 4
Anf. 5 MATHIAS TEGNÉR (S) 5
Anf. 6 EVA LINDH (S) 6
Anf. 7 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 6
Anf. 8 MATHIAS TEGNÉR (S) 7
Anf. 9 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 8
§ 7 Svar på interpellation 2025/26:561 om användningen av skattemedel **9**
Anf. 10 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 9
Anf. 11 EVA LINDH (S) 9
Anf. 12 AIDA BIRINXHIKU (S) 10
Anf. 13 EDWARD RIEDL (M) 11
Anf. 14 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 12
Anf. 15 EVA LINDH (S) 13
Anf. 16 AIDA BIRINXHIKU (S) 14
Anf. 17 EDWARD RIEDL (M) 14
Anf. 18 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 15
Anf. 19 EVA LINDH (S) 16
Anf. 20 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 17
§ 8 Svar på interpellation 2025/26:575 om skattesänkningar för höginkomsttagare **17**
Anf. 21 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 17
Anf. 22 MATTIAS VEPSÄ (S) 18
Anf. 23 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 19
Anf. 24 MATTIAS VEPSÄ (S) 20
Anf. 25 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 21
Anf. 26 MATTIAS VEPSÄ (S) 23
Anf. 27 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) 23

§ 9 Svar på interpellation 2025/26:562 om antagningen till specialskolan för döva elever 24
Anf. 28 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 24
Anf. 29 JESSICA RODÉN (S)..... 25
Anf. 30 EWA PIHL KRABBE (S)..... 26
Anf. 31 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 27
Anf. 32 JESSICA RODÉN (S)..... 27
Anf. 33 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 28
Anf. 34 JESSICA RODÉN (S)..... 29
Anf. 35 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 29
§ 10 Svar på interpellation 2025/26:578 om skolmarknaden..... 30
Anf. 36 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 30
Anf. 37 LINUS SKÖLD (S)..... 31
Anf. 38 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 32
Anf. 39 LINUS SKÖLD (S)..... 32
Anf. 40 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 33
Anf. 41 LINUS SKÖLD (S)..... 34
Anf. 42 Utbildnings- och integrationsminister SIMONA MOHAMSSON (L)..... 34
§ 11 Svar på interpellation 2025/26:483 om samtyckeslagens tillämpning och rättssäkerhet..... 35
Anf. 43 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 35
Anf. 44 KATJA NYBERG (-)..... 36
Anf. 45 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 37
Anf. 46 KATJA NYBERG (-)..... 37
Anf. 47 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 37
Anf. 48 KATJA NYBERG (-)..... 38
Anf. 49 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 38
§ 12 Svar på interpellation 2025/26:536 om stöd till föreningar för att motverka högerextrem verksamhet i samlingslokaler 39
Anf. 50 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 39
Anf. 51 ANNA WALLENTHEIM (S)..... 40
Anf. 52 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 40
Anf. 53 ANNA WALLENTHEIM (S)..... 41
Anf. 54 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 42
Anf. 55 ANNA WALLENTHEIM (S)..... 42
Anf. 56 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 43
§ 13 Svar på interpellation 2025/26:557 om sexuella övergrepp i kriminalvården..... 44
Anf. 57 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 44
Anf. 58 GUDRUN NORDBORG (V)..... 44
Anf. 59 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)..... 45

Anf. 60 GUDRUN NORDBORG (V) ... 46
Anf. 61 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 47
Anf. 62 GUDRUN NORDBORG (V) ... 47
Anf. 63 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 48
§ 14 Svar på interpellation 2025/26:564 om ändringar i grundlagen ... 48
Anf. 64 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 48
Anf. 65 ELSA WIDDING (-) ... 49
Anf. 66 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 51
Anf. 67 ELSA WIDDING (-) ... 52
Anf. 68 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 53
Anf. 69 ELSA WIDDING (-) ... 53
Anf. 70 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 54
§ 15 Svar på interpellation 2025/26:571 om rättssäkerheten inom rättsväsendet ... 55
Anf. 71 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 55
Anf. 72 ELSA WIDDING (-) ... 56
Anf. 73 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 57
Anf. 74 ELSA WIDDING (-) ... 58
Anf. 75 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 59
Anf. 76 ELSA WIDDING (-) ... 59
Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 60
§ 16 Svar på interpellation 2025/26:577 om långa betaltider mellan företag och skyddet för mindre leverantörer ... 60
Anf. 78 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 60
Anf. 79 RASHID FARIVAR (SD) ... 61
Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 62
Anf. 81 RASHID FARIVAR (SD) ... 62
Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 63
Anf. 83 RASHID FARIVAR (SD) ... 63
Anf. 84 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 64
§ 17 Svar på interpellation 2025/26:585 om registrering av utländsk påverkan ... 64
Anf. 85 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 64
Anf. 86 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) ... 65
Anf. 87 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 66
Anf. 88 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) ... 67
Anf. 89 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 68
Anf. 90 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) ... 68
Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 68
§ 18 Svar på interpellation 2025/26:590 om preskriptionstider ... 69
Anf. 92 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 69
Anf. 93 ANGELICA LUNDBERG (SD) ... 70
Anf. 94 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 71
Anf. 95 ANGELICA LUNDBERG (SD) ... 72
Anf. 96 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 73
Anf. 97 ANGELICA LUNDBERG (SD) ... 73
Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M) ... 74
§ 19 Svar på interpellation 2025/26:549 om barnfamiljernas ekonomi ... 74

Anf. 99 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 74
Anf. 100 ARBER GASHI (S) ... 75
Anf. 101 DANIEL PERSSON (SD) ... 76
Anf. 102 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 77
Anf. 103 ARBER GASHI (S) ... 78
Anf. 104 DANIEL PERSSON (SD) ... 79
Anf. 105 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 80
Anf. 106 ARBER GASHI (S) ... 80
Anf. 107 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 81

§ 20 Svar på interpellation 2025/26:565 om borttagande av karensavdraget ... 82

Anf. 108 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 82
Anf. 109 ÅSA ERIKSSON (S) ... 83
Anf. 110 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 83
Anf. 111 ÅSA ERIKSSON (S) ... 84
Anf. 112 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 85
Anf. 113 ÅSA ERIKSSON (S) ... 86
Anf. 114 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 87

§ 21 Svar på interpellation 2025/26:567 om regeringens planer för arbetsskadeförsäkringen ... 88

Anf. 115 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 88
Anf. 116 JESSICA RODÉN (S) ... 89
Anf. 117 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 90
Anf. 118 JESSICA RODÉN (S) ... 91
Anf. 119 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 91
Anf. 120 JESSICA RODÉN (S) ... 92
Anf. 121 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 92

§ 22 Svar på interpellation 2025/26:587 om åtgärder mot detaljstyrning i äldreomsorgen ... 93

Anf. 122 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 93
Anf. 123 NADJA AWAD (V) ... 95
Anf. 124 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 96
Anf. 125 NADJA AWAD (V) ... 97
Anf. 126 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 97
Anf. 127 NADJA AWAD (V) ... 99

Anf. 128 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M) ... 99
§ 23 Svar på interpellation 2025/26:559 om regeringens åtgärder efter rapportering om aktieaffärer och jäv ... 100
Anf. 129 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 100
Anf. 130 EVA LINDH (S) ... 101
Anf. 131 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 102
Anf. 132 EVA LINDH (S) ... 103
Anf. 133 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 104
Anf. 134 EVA LINDH (S) ... 104
Anf. 135 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 105
§ 24 Svar på interpellation 2025/26:570 om tillit till regeringsmakten ... 106
Anf. 136 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 106
Anf. 137 PATRIK BJÖRCK (S) ... 106
Anf. 138 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 107
Anf. 139 PATRIK BJÖRCK (S) ... 108
Anf. 140 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 109
Anf. 141 PATRIK BJÖRCK (S) ... 110
Anf. 142 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M) ... 111
§ 25 Svar på interpellation 2025/26:477 om Postnords nedläggningar i inlandskommuner ... 112
Anf. 143 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 112
Anf. 144 SARA GILLE (SD) ... 113
Anf. 145 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 114
Anf. 146 SARA GILLE (SD) ... 114
Anf. 147 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 115
Anf. 148 SARA GILLE (SD) ... 116
Anf. 149 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 117
§ 26 Svar på interpellation 2025/26:531 om fusk och arbetslivskriminalitet ... 117
Anf. 150 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 117
Anf. 151 SOFIA AMLOH (S) ... 118
Anf. 152 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 119
Anf. 153 SOFIA AMLOH (S) ... 120
Anf. 154 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 121
Anf. 155 SOFIA AMLOH (S) ... 122
Anf. 156 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 122
§ 27 Svar på interpellation 2025/26:558 om nedskärningar i välfärden ... 123
Anf. 157 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 123
Anf. 158 LAWEN REDAR (S) ... 124

Anf. 159 LINUS SKÖLD (S) ... 125
Anf. 160 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 126
Anf. 161 LAWEN REDAR (S) ... 127
Anf. 162 LINUS SKÖLD (S) ... 128
Anf. 163 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 128
Anf. 164 LAWEN REDAR (S) ... 129
Anf. 165 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD) ... 130
§ 28 Svar på interpellation 2025/26:566 om demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet ... 131
Anf. 166 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 131
Anf. 167 CARINA ÖDEBRINK (S) ... 132
Anf. 168 KADIR KASIRGA (S) ... 133
Anf. 169 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 134
Anf. 170 CARINA ÖDEBRINK (S) ... 134
Anf. 171 KADIR KASIRGA (S) ... 135
Anf. 172 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 136
Anf. 173 CARINA ÖDEBRINK (S) ... 137
Anf. 174 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 137
§ 29 Svar på interpellation 2025/26:573 om USA:s krig mot Iran ... 138
Anf. 175 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 138
Anf. 176 HÅKAN SVENNELING (V) ... 138
Anf. 177 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) ... 139
Anf. 178 MARKUS WIECHEL (SD) ... 141
Anf. 179 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 141
Anf. 180 HÅKAN SVENNELING (V) ... 142
Anf. 181 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) ... 143
Anf. 182 MARKUS WIECHEL (SD) ... 144
Anf. 183 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 144
Anf. 184 HÅKAN SVENNELING (V) ... 145
Anf. 185 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 146
§ 30 Svar på interpellation 2025/26:574 om den israeliska bosättarpolitiken och de palestinska valen ... 147
Anf. 186 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 147
Anf. 187 HÅKAN SVENNELING (V) ... 148
Anf. 188 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 149
Anf. 189 HÅKAN SVENNELING (V) ... 149
Anf. 190 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 150
Anf. 191 HÅKAN SVENNELING (V) ... 151

Anf. 192 Utrikesminister MARIA MALMER STENERGARD (M) ... 152
§ 31 Svar på interpellation 2025/26:495 ... 152
§ 32 Svar på interpellation 2025/26:560 om förtroende för jakttider ... 152
Anf. 193 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD) ... 152
Anf. 194 ISAK FROM (S) ... 153
Anf. 195 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD) ... 153
Anf. 196 ISAK FROM (S) ... 154
Anf. 197 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD) ... 155
Anf. 198 ISAK FROM (S) ... 156
Anf. 199 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD) ... 156
§ 33 Svar på interpellation 2025/26:576 om regeringens bostadspolitik ... 157
Anf. 200 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD) ... 157
Anf. 201 MARKUS KALLIFATIDES (S) ... 158
Anf. 202 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD) ... 159
Anf. 203 MARKUS KALLIFATIDES (S) ... 160
Anf. 204 TREDJE VICE TALMANNEN ... 161
Anf. 205 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD) ... 161
Anf. 206 MARKUS KALLIFATIDES (S) ... 162
Anf. 207 TREDJE VICE TALMANNEN ... 163
Anf. 208 Infrastruktur- och bostadsminister ANDREAS CARLSON (KD) ... 163
§ 34 Svar på interpellation 2025/26:579 om aktivering av civilplikt för bevakningsverksamhet ... 164
Anf. 209 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 164
Anf. 210 HANNA WESTERÉN (S) ... 165
Anf. 211 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 165
Anf. 212 HANNA WESTERÉN (S) ... 166
Anf. 213 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 167
Anf. 214 TREDJE VICE TALMANNEN ... 167
Anf. 215 HANNA WESTERÉN (S) ... 168
Anf. 216 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 168
§ 35 Svar på interpellation 2025/26:580 om små kommuners förutsättningar i uppbyggnaden av det civila försvaret ... 168
Anf. 217 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 168
Anf. 218 HANNA WESTERÉN (S) ... 169
Anf. 219 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 170
Anf. 220 HANNA WESTERÉN (S) ... 171

Anf. 221 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 172
Anf. 222 HANNA WESTERÉN (S) ... 172
Anf. 223 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M) ... 173
§ 36 Svar på interpellation 2025/26:555 om försvarets klimatanpassning och förmåga att möta en bred hotbild ... 173
Anf. 224 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 173
Anf. 225 EMMA BERGINGER (MP) ... 174
Anf. 226 KATARINA LUHR (MP) ... 175
Anf. 227 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 176
Anf. 228 EMMA BERGINGER (MP) ... 177
Anf. 229 KATARINA LUHR (MP) ... 178
Anf. 230 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 179
Anf. 231 EMMA BERGINGER (MP) ... 180
Anf. 232 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 180
§ 37 Svar på interpellation 2025/26:582 om tillträde till säkerhetskänsliga anläggningar ... 181
Anf. 233 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 181
Anf. 234 HANNA WESTERÉN (S) ... 182
Anf. 235 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 182
Anf. 236 HANNA WESTERÉN (S) ... 183
Anf. 237 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 184
Anf. 238 HANNA WESTERÉN (S) ... 185
Anf. 239 Försvarsminister PÅL JONSON (M) ... 186
§ 38 Svar på interpellation 2025/26:584 om genomförandet av EU:s ELV-förordning i Sverige ... 186
Anf. 240 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L) ... 186
Anf. 241 RASHID FARIVAR (SD) ... 187
Anf. 242 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L) ... 188
Anf. 243 RASHID FARIVAR (SD) ... 189
Anf. 244 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L) ... 190
Anf. 245 RASHID FARIVAR (SD) ... 191
Anf. 246 Klimat- och miljöminister ROMINA POURMOKHTARI (L) ... 192
§ 39 Svar på interpellation 2025/26:586 om funktionshinderspolitiken ... 192
Anf. 247 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) ... 192
Anf. 248 NADJA AWAD (V) ... 194
Anf. 249 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) ... 195
Anf. 250 NADJA AWAD (V) ... 195
Anf. 251 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) ... 196
Anf. 252 NADJA AWAD (V) ... 197

Anf. 253 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) ... 198
§ 40 Svar på interpellation 2025/26:568 om rätt prioriteringar för minskade väntetider i vården ... 198
Anf. 254 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD) ... 198
Anf. 255 KARIN SUNDIN (S) ... 200
Anf. 256 EVA LINDH (S) ... 201
Anf. 257 LINUS SKÖLD (S) ... 202
Anf. 258 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD) ... 202
Anf. 259 KARIN SUNDIN (S) ... 203
Anf. 260 EVA LINDH (S) ... 204
Anf. 261 LINUS SKÖLD (S) ... 205
Anf. 262 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD) ... 205
Anf. 263 KARIN SUNDIN (S) ... 206
Anf. 264 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD) ... 206
§ 41 Bordläggning ... 207
§ 42 Anmälan om frågor för skriftliga svar ... 207
§ 43 Anmälan om skriftliga svar på frågor ... 209
§ 44 Kammaren åtskildes kl. 22.26. **... 212**

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026